

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 586
Παρασκευή
15 Σεπτεμβρίου 1995
Δρχ. 400

ΝΥΝ ΥΠΕΡ ΠΑΝΤΩΝ ...ΜΙΜΗ

- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ:
ΤΙ ΑΠΕΚΡΥΨΕ
Ο κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
- ΒΟΣΝΙΑ: ΡΑΧ
AMERICANA
- Ο ΣΙΡΑΚ
ΑΣΧΗΜΙΖΕΙ
ΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΕΣ
ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ 95/9

ΤΕΣΣΕΡΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ JACQUELINE de ROMILLY

ΒΡΑΒΕΙΟ ΩΝΑΣΗ 1995

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Πρόλογος του Μ. Σακελλαρίου της Ακαδημίας Αθηνών

Η ιδέα της ελευθερίας προέρχεται από την Ελλάδα, όπου μαζί με την πραγματοποίηση της ανεξαρτησίας πήρε την τελειότερη μορφή της στο κοινωνικό, πολιτικό και ανθρώπινο νόημά της. Στη δημοκρατική αθηναϊκή πολιτεία ανθίζει η πνευματική ελευθερία που συνοδεύεται από έντονο κριτικό πνεύμα, με τις δυσκολίες της, για να φτάσει στην ελευθερία της συνείδησης. Τα υπέροχα καλλιτεχνικά και λογοτεχνικά έργα είναι ο καρπός της.

ΒΑΣΤΑ ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ

Πρόλογος του Γ. Β. Καββαδία καθηγ. Κοινωνιολογίας του Παν/μιου Αθηνών

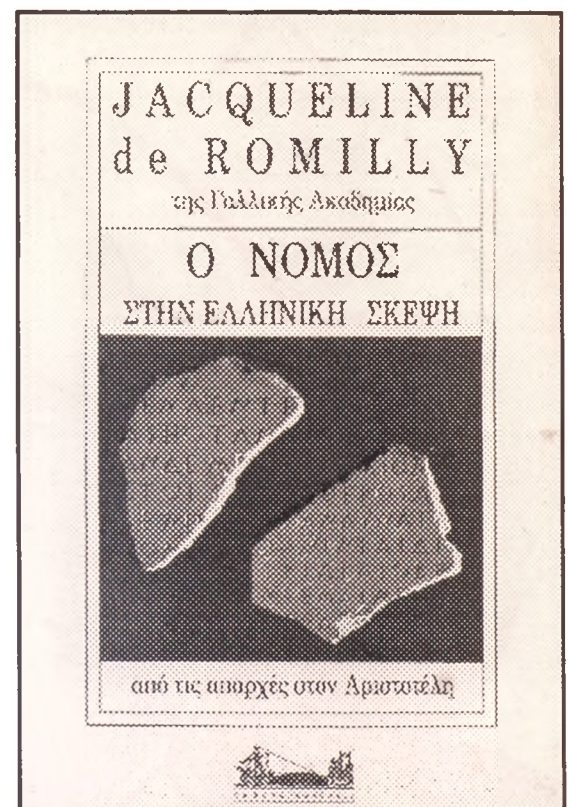
Κατά την άποψη της συγγραφέως, αυτή η ομηρική έκφραση στην Οδύσσεια σημειώνει το ομηρικό ξεκίνημα της ψυχολογίας στα αρχαία ελληνικά γράμματα. Σε αυτή θα στηριχθεί το ενδιαφέρον για την ανθρώπινη ψυχή και ο μεταγενέστερος στοχασμός για τη βαθύτερη διερεύνηση των εσωτερικών προβλημάτων του ανθρώπου. Αποτελεί διαρκή επιδίωξη στην τραγωδία και παίρνει εκπληκτικές προεκτάσεις στη φιλοσοφία.

ΓΙΑΤΙ Η ΕΛΛΑΔΑ;

Πρόλογος του Γ. Κ. Βλάχου της Ακαδημίας Αθηνών

Το αρχαίο ελληνικό θαύμα είναι η προνομαχική στιγμή στην ιστορία της ανθρωπότητας που επιβιώνει και πλουτίζει αδιάκοπα τον πολιτισμό μας με την ποιότητα, το ύψος και το ήθος στα έργα της και το λογισμό. Η συγγραφέας συνοψίζει με συγκίνηση και με γνώση ολόκληρο το φάσμα των ελληνικών αξιών, που κορυφώνεται τον 5ο αιώνα στα κείμενα της ιστορίας, της τραγωδίας και της φιλοσοφίας. Σε αυτό, κυρίαρχη θέση κατέχει ο άνθρωπος και από το μερικό προκύπτει το γενικό και σε ανώτερη βαθμίδα το καθολικό και το οικουμενικό.

Ο ΝΟΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Πρόλογος του Αριστόβουλου Μάνεση της Ακαδημίας Αθηνών

Η συναρπαστική περιπέτεια του νόμου, όπως προκύπτει από τα αρχαία κείμενα και εμφανίζεται στην ελληνική πραγματικότητα. Η έννοια του νόμου παίρνει διαδοχικές μορφές, για να κορυφωθεί στον γραπτό πολιτικό νόμο, που είναι ιδίον της Ελλάδας και της δημοκρατικής πολιτείας. Ο νόμος, η πόλη, η δημοκρατία και το δικαιο αποτελούν άρρηκτη ενότητα στη ζωή και στη σκέψη των Ελλήνων, οι οποίοι την προσέφεραν στον εαυτό τους και στην ανθρωπότητα.

Εκδόσεις ΤΟ ΑΣΤΥ

Πανεπιστημίου 10, 106 71 Αθήνα, Τηλ.: 3638 358

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

editorial, σελ. 4

ΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΟΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

Α ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, ΜΜΕ, σελ. 11

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

ργος Φιλιδιάκος, σελ. 21

ΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ...

- Αγύριος, σελ. 22

ΛΕΘΗΣ ΣΚΗΝΗ

ότα από τον κόσμο, σελ. 25

INTERNET

1 τον Κυβερνοχώρο, σελ. 40

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Επιστολές, σελ. 46

ΠΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 49

ΕΚΙΤΣΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:
ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΦΟΠΙΡΓΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΥΝ ΥΠΕΡ ΠΑΝΤΩΝ... ΜΙΜΗ: Ενώ το Ευρωκοινοβούλιο καγκάζει με τα κατώματα της κυβέρνησής του, ενώ διαπιστώνεται η πλήρης αποτυχία σε σχε-

διασμούς στρατηγικής σημασίας

για την οικονομία, όπως στον

ναυπηγοεπισκευαστικό κλά-

δο, ενώ σύρεται πίσω από

τους αμερικανούς υφυπουρ-

γούς χάνοντας κάθε πρωτοβουλία

για την ανάπτυξη πολιτικών πρωτοβουλιών στα

Βαλκάνια και ενώ δυσκολεύεται να ολοκληρώσει

έναν ανασχηματισμό τον οποίο αλλοιώς προγραμ-

μάτιζε και αλλοιώς υποχρεώθηκε να πραγματοποιή-

σει, ο πρωθυπουργός αυτογελοιοποιείται καθημερινά

και φαίνεται ότι η μόνη έγνοια του είναι η πολιτική

αποκατάσταση της συζύγου του... Γράφουν οι **Μ.**

Βασιλάκης, Γ. Γερόπουλος, Στ. Καφαντάρης, Τ.

Παππάς, Κ. Τσαλόγλου. ΣΕΛ. 12-20.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΕΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ: Ένα αφιέρωμα σε

εκείνους που αρνούνται να στρατευθούν καταγγέ-

λοντας τον εθνικισμό, τη βία και τη στρατοκρατική

λογική των εξοπλισμών. Γράφουν: **Ελένη Κολλιο-**

πούλου, Δ. Κ. Σωτηρόπουλος και Σπ. Ψύχας.

ΣΕΛ. 33-39. ΡΑΧ ΑΜΕΡΙCΑΝΑ: Για τα πρώτα στά-

δια επιβολής της «Αμερικανικής Ειρήνης» στη Βοσ-

νία γράφουν ο **Β. Καπετανγιάννης** και η **Κατερίνα**

Καρύγιαννη. ΣΕΛ. 25 και 31. Ο ΣΙΡΑΚ ΑΣΧΗΜΙΖΕΙ

ΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ: Μετά την πρώτη γαλλική πυρηνική

δοκιμή, εκρηκτικές αντιδράσεις στις «αποικίες» και

αλυσιδωτές αντιδράσεις πολιτικών στην Ευρώπη. Γράφει η

Μαρία Τοπάλη. **ΣΕΛ. 26. ΛΕΞΙΚΟ ΚΡΙΑΡΑ:** Ο **Γ. Αλυσανδράτος** παρου-

σιάζει το Νέο Λεξικό της Σύγχρονης Δημοτικής Γλώσσας. **ΣΕΛ. 54.**

Περίοδος Β' • Έτος 22ο • Τεύχος 586 • Παρασκευή 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1995 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΟΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Βασίλης Μπάλλας - **ΜΟΝΤΑΖ:** Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ.

ΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** ΔΡΧ. 400, **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΕΣΧΑΤΑ ΔΙΑΒΗΜΑΤΑ

ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ακόμα το ακριβές σχήμα της νέας κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ που θα προκύψει απ' τον θρυλούμενο ανασχηματισμό. Μάντεις περί προσώπων δεν είμαστε ούτε κι έχει κανένα νόημα να επιδίδεται κανείς σε τέτοιες προβλέψεις που δεν εξυπηρετούν κανέναν, πλην των γνωστών ενδιαφερομένων αφ' ενός, και ελάχιστη –συμβολική ίσως– πολιτική σημασία έχουν αφ' ετέρου. Σημασία έχουν οι πολιτικές συνθήκες μέσα στις οποίες επιχειρείται ο ανασχηματισμός και ο στόχος που επιδιώκεται. Ο κ. Παπανδρέου, αιχμάλωτος πολλών ορατών και αοράτων δυνάμεων, αναζητεί διέξοδο απ' την κρίση που μαστίζει κόμμα και κυβέρνηση. Το κόμμα, μεν, λόγω της απώλειας της ιδεολογικής συνοχής του, της έλλειψης πολιτικής συζήτησης, προβληματισμού και στόχων, της οργανωτικής του συρρίκνωσης και πολλά συναφή. Η κυβέρνηση, δε, λόγω της ανυπαρξίας συγκεκριμένης πολιτικής και κατεύθυνσης σε πολλούς τομείς, έλλειψης συντονισμού, δραματικής μείωσης της εκλογικής της απήχησης, σοβαρότατης κρίσης στις σχέσεις της με τους πολίτες και τον υποτιθέμενο «φυσικό» της κοινωνικό χώρο.

ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ αυτά έχουν οδηγήσει σε ομαδοποιήσεις εντός του κόμματος και της κυβέρνησης. Τα φαιδρά και άλλα, όσα τουλάχιστον βλέπουν το φως της δημοσιότητας, δεν είναι παρά συμπτώματα και εκδηλώσεις μιας πολύ βαθιάς και αξεπέραστης κρίσης.

ΔΙΟΤΙ ΠΛΕΟΝ στο επίκεντρο όλης της πολιτικής ζωής επικρατεί το θέμα της διαδοχής του κ. Παπανδρέου και η έκταση της εκ των ένδον αντίστασης απέναντι στο φανερό κύκλωμα παραεξουσίας.

Η ΜΑΧΗ ΜΑΙΝΕΤΑΙ και διεξάγεται με όλα τα μέσα. Ορθά έχει επισημανθεί ότι το δέλεαρ πλέον των υπουργικών θώκων ελάχιστους στην πραγματικότητα συγκινεί.

ΑΠΟΔΕΙΞΗ ότι ο κ. Παπανδρέου έχει αποκλείσει κι αυτό ακόμα το σημαντικό όπλο που κάποτε χρησιμοποιούσε με δεξιοτεχνία για να ξεπερνά τις εσωκομματικές δυσκολίες –ως παντοκράτωρ τότε– και να εντυπωσιάζει την κοινή γνώμη.

ΣΗΜΕΡΑ όλα αυτά έπαψαν σε μεγάλο βαθμό να ισχύουν. Οι πολίτες παραμένουν ψυχροί και αδιάφοροι. Για αυτό ο ανασχηματισμός κανένα απ' τα σοβαρά πολιτικά προβλήματα που ταλανίζουν την κυβέρνηση δεν πρόκειται να λύσει, ενδεχομένως μάλιστα θα τα επιδεινώσει. Διότι, απλούστατα, δεδομένων των συνθηκών ο αναμενόμενος ανασχηματισμός δεν γίνεται σε πολιτική βάση. Στην αναδιάταξη των εσωκομματικών ισορροπιών αποσκοπεί, ισορροπιών που όμως έχουν τόσο διαταραχθεί που κανένας ανασχηματισμός δεν μπορεί να αποκαταστήσει.

ΕΙΝΑΙ ΣΧΕΔΟΝ βέβαιο ότι τίποτα δεν μπορεί να διορθωθεί, ούτε καν η κομματική και κυβερνητική εικόνα. Και κατά συνέπεια, το μόνο εύλογο και αναμενόμενο αποτέλεσμα που μπορεί κανείς να προβλέψει ότι επέρχεται με τη βεβαιότητα φυσικού φαινομένου είναι η περαιτέρω φθορά όλων στον κυβερνητικό χώρο, στην οποία τους συμπαρασύρει ο ίδιος ο κ. Παπανδρέου, κραταιός άλλοτε και αδιαφιλονίκητος ηγέτης κόμματος-κινήματος και κυβέρνησης. Το μοιραίο αποφυγείν αδύνατον.

αντί

ΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΜΜΕ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ

Παρασκευή 6 έως Κυριακή 8 Οκτωβρίου 1995
άνωση: Περιοδικό *Αντί* και Ινστιτούτο «Γκαίτε»
η συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ελλάδα

VTi

GOETHE-INSTITUT

ουμε ήδη προαναγγείλει το *Αντί* σε συνεργασία με το Ινστιτούτο «Γκαίτε» ορ-
ιεθνές Συμπόσιο με θέμα «Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης - Προς την Κοινωνία
οφοριών - Ευρωπαϊκή Διάσταση».

οριο θα εγκαινιαστεί την Παρασκευή 6/10 στις 5 το απόγευμα στο Ινστιτούτο
Οι επόμενες συνεδρίες θα γίνουν το Σάββατο 7/10 το πρωί στις 10 και στις
ευμα, και την Κυριακή 8/10 στις 10 το πρωί. Οι εργασίες του Συμποσίου θα
με συζήτηση στρογγυλής τραπέζης το μεσημέρι της Κυριακής.

σκευή 29 Σεπτεμβρίου σε συνέντευξη Τύπου θα ανακοινωθεί το αναλυτικό πρό-
ου Συμποσίου.

όσιο θα γίνει αναλυτική συζήτηση για την κατάσταση στα ΜΜΕ στην Ελλάδα
ρώπη αλλά και για τα προβλήματα που προκύπτουν από τη διαχείριση των Λε-
των Πληροφοριών που αναπτύσσονται ως εναλλακτικά Μέσα Επικοινωνίας. Η
Ένωση έχει ήδη αρχίσει και προχωρεί στη διερεύνηση των σχετικών προ-
Πιστεύουμε ότι το Συμπόσιο, εγκαινιάζοντας τη σχετική συζήτηση στην Ελλά-
υρύνει τον ορίζοντα του προβληματισμού.

οσιο θα συμμετάσχουν εκπρόσωποι από τον κόσμο των ΜΜΕ και ειδικοί επι-
του Κυβερνοχώρου. Οι εργασίες του Συμποσίου προγραμματίζεται να μετα-
σω του δικτύου INTERNET με τη βοήθεια του Ιδρύματος Έρευνας Τεχνολογίας
στην Κρήτη.

Οι συμμετοχές από το εξωτερικό είναι οι ακόλουθες:

Ιβνα Καστελίνα, ευρωβουλευτής,
της επιτροπής ΜΜΕ και Πολιτισμού
Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Βερνιέ, υπεύθυνος για τις διεθνείς
εφημερίδα *Le Monde*.

Μερ, editor στα εβδομαδιαία και ειδι-
ματα στην τηλεόραση του BBC.

Πλέσου, φιλόσοφος, εκδότης της
ας εφημερίδας *Dilemma* του Βου-
και πρώην Υπουργός Πολιτισμού
μετά την πτώση του Τσαουσέσκου,
ή κυβέρνηση της Ρουμανίας.

Ντινέσκου, ποιητής, τέως Πρόε-
ωσης Ρουμάνων Συγγραφέων και εκ-
ς εβδομαδιαίας εφημερίδας
Catavencu του Βελιγραδίου.

Γέτεφ, κοινωνιολόγος, κοσμήτορας
Δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου

Kliment Ohridski της Σόφιας.

– **Σνεζάνα Μιλιβόγιεβιτς**, συγγραφέας, κα-
θηγήτρια στη Σχολή Δημοσιογραφίας του Βελι-
γραδίου.

– **Ραούλ Ρόχας**, μαθηματικός, καθηγητής
Computer Science στο Πανεπιστήμιο Martin-
Luther του Βερολίνου.

– **Άνταμ Μίχνικ**, ιστορικό στέλεχος της πολω-
νικής αντιπολίτευσης, διευθυντής σήμερα της
Gazeta Woborcz, της μεγαλύτερης εφημερί-
δας στην Πολωνία.

– **Γκούντερ Φόγιερ**, θεωρητικός φυσικός και
μαθηματικός, καθηγητής Computer Science
στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου.

– **Άντυ Μύλερ-Μαγκούν**, ιδρυτής του
CHAOS Club του Βερολίνου και

– **Τζουστ Φλιντ**, συνιδρυτής και διευθυντής του
πρωτοποριακού Digital City του Άμστερνταμ.

**Η ΜΑΓΙΑ ΜΟΡΓΚΕΝΣΤΕΡΝ
ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ**

Η ρουμάνια ηθοποιός Μάγια Μόργκενστερν,
πρωταγωνίστρια –μεταξύ άλλων– του Θ.

Αγγελόπουλου στο *Βλέμμα του Οδυσσέα*, θα
έρθει στην Αθήνα τον προσεχή μήνα και θα
παρουσιάσει δυο θεατρικά έργα. (Το *Αντί* στο
τεύχος 553 της 10ης Ιουνίου 1994 είχε ένα
εκτενές αφιέρωμα στην ηθοποιό.)

Οι παραστάσεις θα αρχίσουν στις 8 Οκτωβρί-
ου –ημέρα που ολοκληρώνονται οι εργασίες
του διεθνούς Συμποσίου για τα «Μέσα Μαζι-
κής Επικοινωνίας και τον Κυβερνοχώρο»–
και θα διαρκέσουν ως τις 15 Οκτωβρίου.

Στο θέατρο «Αποθήκη», η Μ. Μόργκενστερν
θα παρουσιάσει τη *Λόλα Μπλάου* με το κλιμά-
κιο του Εβραϊκού Θεάτρου του Βουκουρεστί-
ου και μια θεατρική διασκευή της *Κυρίας με
τις Καμέλιες* του Αλεξάνδρου Δουμά με το
κλιμάκιο του Εθνικού Θεάτρου του Βουκου-
ρεστίου.

Τη *Λόλα Μπλάου* είχαν την τύχη οι Αθηναίοι
να τη χαρούν πέρσι τον Μάιο στο θέατρο

«Σφενδόνη» και φέτος την άνοιξη οι Θεσσα-
λονικείς στο φεστιβάλ της Άνοιξης που οργά-
νωσε η Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης».

Στις παραστάσεις του Οκτωβρίου θα συνο-
δεύσει τη Μ. Μόργκενστερν στο πιάνο ο

Andrei Madescu.

Η *Κυρία με τις Καμέλιες* παρουσιάστηκε φέ-
τος την άνοιξη στο Βουκουρέστι και είχε εν-
θουσιαστικές κριτικές από τον ρουμάνικο Τύ-
πο. Μαζί με τη Μ. Μόργκενστερν θα εμφανι-
στούν ο ρουμάνος ηθοποιός **Marius Iosif
Capota** και ο χορευτής **Razvan Mazilu**, ενώ ο
βιολοντσελίστας **Adrian Mantu** θα ερμηνεύ-
σει τη μουσική της **Dorina Crisan-Rusu**. Η
χορογραφία και η σκηνοθεσία είναι του
Razvan Mazilu, με τη βοήθεια και την καθο-
δήγηση του σκηνοθέτη **Victor Ioan Frunze**.

Επειδή ο αριθμός των παραστάσεων θα είναι
περιορισμένος, όσοι ενδιαφέρονται να τις πα-
ρακολουθήσουν, θα πρέπει να επικοινωνή-
σουν με το περιοδικό από τα μέσα της ερχόμε-
νης εβδομάδας, για κρατήσεις θέσεων.

Το *Αντί* θέλει να ευχαριστήσει από τις στήλες
αυτές τον **Κώστα Αρζόγλου** που παραχώρησε
το θέατρο «Αποθήκη» για τις παραστάσεις
της Μάγιας Μόργκενστερν. Το θέατρο «Απο-
θήκη» ήταν το θέατρο που είχε ιδρύσει η αξέ-
χαστη πρωταγωνίστρια **Αλίκη Γεωργούλη**
που πέθανε τον Ιούλιο.

ΠΑΣΟΚ: πώς μετριέται η κρίση;

ΕΙΚΟΣΙ τέσσερις ώρες μετά την παραίτηση Σημίτη, ο υφυπουργός Τύπου κ. Τ. Χυτήρης, φιλομειδής, σχεδόν ευτυχής –αλλά και με την αίσθηση ότι ανακοίνωνε κάτι το περισπούδαστο...– πληροφορούσε τους δημοσιογράφους ότι ο ανασχηματισμός είναι «εν όψει», «το αργότερο ως την Παρασκευή» - είπε... Το είπε, βέβαια, ήταν βαρύ, καθώς, πέρα από τις καταγγελίες Σημίτη (περί «κύκλου εξουσίας», περί πρωθυπουργού μετέχοντος στις κυβερνητικές συσκέψεις δι' «εκπροσώπων», κ.λπ.), επιφανή στελέχη του ΠΑΣΟΚ έσπευδαν να δηλώσουν την αλληλεγγύη τους στον παραιτηθέντα υπουργό, αλλά και την αγωνία τους για τα συμβαίνοντα εντός του «κύκλου εξουσίας», όπου κάθε διαφωνών θεωρείται «εχθρός»!

ΦΥΣΙΚΑ, οι λογής αυλικοί επεχείρησαν, και τη φορά αυτή, να δημιουργήσουν ατμόσφαιρα ευφορίας... Το νέο κυβερνητικό σχήμα –άρχισαν να υποτονθορύζουν– θα είναι «ευέλικτο και ομοιογενές»... Η πραγματικότητα, ωστόσο, ήταν άλλη. Σειρά βουλευτών του κυβερνώντος κόμματος (Χαραλαμπίδης, Γιαννόπουλος, Παπαθεμελής, Κουβελάκης, Δροσογιάννης...) αρνήθηκαν να μετάσχουν στο νέο κυβερνητικό σχήμα, ενώ άλλα στελέχη –όπως ο Χάρης Καστανίδης– δεν είχαν αναστολές να κατηγορήσουν τον πρωθυπουργό ως τον κύριο υπεύθυνο για τα αδιέξοδα της χώρας. Κατά την Καθημερινή, η άρνηση σειράς στελεχών του κυβερνητικού κόμματος να ταυτίσουν την πολιτική τους μοίρα με τον πρωθυπουργό και το περιβάλλον του, «δείχνει το εύρος της κρίσης ως στο ΠΑΣΟΚ». Μόνο που το «εύρος» αυτό ήταν κοινός τόπος και πριν από την παραίτηση του υπουργού Βιομηχανίας... Το ΠΑΣΟΚ, ως κυβερνών κόμμα, με την ολοκλήρωση της διετίας, βρισκόταν –βρίσκεται– στο «ναδίρ της δημοτικότητάς του» (βλέπε και πρόσφατη έρευνα Τάσεων της Μ.Ρ.Β.), ενώ, ακόμα και φίλα προσκείμενοι στο ΠΑΣΟΚ αναλυτές μιλούν για

«κόμμα-μπουλούκι», με κύρια χαρακτηριστικά την εσωκομματική ίντριγκα, τη δελφίνομαχία, τη διαβολή. Όσο για την κυβέρνηση, κοινή, πράγματι, είναι η αίσθηση ότι τελεί σε κατάσταση «προωθημένης αποδιοργάνωσης και ημιπαραλυσίας».

ΤΟΥΤΩΝ ΔΟΘΕΝΤΩΝ, ελάχιστη σημασία έχει –ή μπορεί να έχει– ο οποιοσδήποτε ανασχηματισμός, εφόσον η κυβερνητική πολιτική, η πρωθυπουργική νοοτροπία, το ήθος της εξουσίας παραμένουν τα ίδια. Αλλά και οι στιλπνές διακηρύξεις του κ. Παπανδρέου (στη Δ.Ε.Θ. μίλησε για τις προοπτικές της χώρας «μετά το 2000»...) ελάχιστα πλέον πείθουν. Όταν ο υπεύθυνος πρωθυπουργός της χώρας αρνείται να λύσει ο ίδιος το προσωπικό-κομματικό του πρόβλημα, όταν κορυφαία στελέχη του κόμματος έφθασαν να αμφισβητούν το κύρος και την αποδοτικότητα του (ή να προεξοφλούν ότι δεν θα ηγείται του ΠΑΣΟΚ στις επόμενες εκλογές...), όλη αυτή η φιλολογία περί ανασχηματισμού που θα διορθώσει, τάχα, όλα τα κακώς κείμενα, καταντά απλή γελοιότητα. [Την ώρα που σύρονται οι γραμμές αυτές, δεν έχει ανακοινωθεί ακόμα η σύνθεση του νέου κυβερνητικού σχήματος. Αλλά ακόμα και υπουργοί, στις ιδιαίτερες συνομιλίες τους, δέχονται ότι ο ανασχηματισμός θα είναι «μια από τα ίδια»].

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ: ΞΑΦΝΙΚΑ ΕΜΠΛΟΚΗ!

ΚΑΙ, ΞΑΦΝΙΚΑ, ενώ ο πρωθυπουργός, με «έκδηλο εκνευρισμό», συνέχιζε τις συνεργασίες του για το νέο κυβερνητικό σχήμα (τον εκνευρισμό του επέτειναν –λέγεται– δημοσιεύματα που συνέκριναν την υποδοχή που επεφύλαξαν στον... Ντομνίκ Γουίλκινς 4.000 οπαδοί του Παναθηναϊκού στο αεροδρόμιο του Ελληνικού, με την πενιχρή υποδοχή που επεφύλαξαν στον αρχηγό τους ευάριθμοι οπαδοί του ΠΑΣΟΚ, στο αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης...), ήλθε η είδηση περί εμπλοκής των συνομιλιών Παπούλια-Τσερβενκόφσκι!

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ που ανησύχησαν ήταν οι Αμερικανοί. Το «οικοδόμημα» που με ενδελέχεια είχαν στήσει (είχαν προβάσει και σχετική «φιέστα» παρουσία του Κλίντον -οι αμερικάνικες προεδρικές δεν απέχουν πολύ...), κινδύνευε να ρεχθεί! Πρώτη αμερικανική αντίδραση: «δεν θα αφήσουμε τους Παπούλια-Τσερβενκόφσκι να επιστρέψουν στην Ελλάδα και τα Σκόπια αν δεν υπογράψουν συμφωνία»! (Αυτά την Τρίτη το απόγευμα). Και καθώς η εμπλοκή συνεχιζόταν, ο Τσερβενκόφσκι ζητούσε άρση του εμπορίου εμπόργκο, με την υπογραφή της συμφωνίας, ενώ διατηρούσε για την ΠΓΔΚ δικαίωμα της 30ήμερης προθεσμίας για την αλλαγή της σημαίας, οι Αμερικανοί επέτειναν την πίεσή τους, για την εξεύρεση «συμβιβαστικής φόρμουλας». Αλλά ποια «φόρμουλα»; Η ελληνική πλευρά μάχεται για «υπαναχώρηση του Γκλιγκόροφ» (ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου, στη τα όσα είπε στη Θεσσαλονίκη, εμπνεύστηκε να αναφέρει: «Το εμπόργκο αρθεί, όταν και τα Σκόπια αλλάξουν τη σημαία τους»... [Σύμφωνα με εκτίμηση του διπλωμάτη, ο πρωθυπουργός κ. Παπανδρέου «δεν θα έφερε και τόσο βαρέως» το δεχόμενο ναυάγιο των συνομιλιών Αθηνών-Σκοπίων, ενώ «φέρει βαρέως» τα λεγόμενα και γράφονται ότι, επί πρωθυπουργίας του, αναβίωσε η ωραία δεκαετία του δίδυμου Πιουριφόν-Γιοστ, όταν η αμερικανική επιρροή στην Ελλάδα βρισκόταν στην κορύφωσή της. Αλλά και από την πλευρά της η αντιπροσωπεία της ΠΓΔΚ εμφανιζόταν επίσης σταθερή στις απόψεις της. Το κείμενο της συμφωνίας έδινε (και δίνει) πράγματι, στα Σκόπια προθεσμία ημερών για την αλλαγή της σημαίας, η οποία δεν αμφισβητεί ούτε και ο κ. Παπούλιας. Το «αγκάθι» ήταν η άρση του εμπορίου εμπόργκο. Κατά τον αμερικανικό πρωθυπουργό Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, ο πρόεδρος Γκλιγκόροφ δεν επέμενε πλέον στην άρση του εμπόργκο, με την υπογραφή της συμφωνίας. Κατά τον Στέβο Τσερβενκόφσκι,

NATO

Από τους «Financial Times».

υκ (που το παίζει τώρα νέος Κί-
«δεν κατάλαβε τι του είπε ο Γκλι-
Με την άποψη Τσερβενκόφσκι
ί έμμεσα και ο μεσολαβητής Σάι-
ς, ο οποίος δέχεται, ως «συμπε-
στοιχείο», την άρση του εμπάρ-
μόλις μόλις υπογραφεί η συμφωνία».
ΙΧΑΝ τα πράγματα ως το από-
Τετάρτης, όταν νεώτερες πληρο-
πό τη Νέα Υόρκη προεξοφλού-
το βράδυ-ώρα Ελλάδας) την πρώ-
τηση Παπούλια-Τσερβενκόφσκι
όρμουλας» που χαρακτηριζόταν
για την Ελλάδα». (Το περιεχό-
θα είναι γνωστό, όταν θα κυκλο-
τεύχος αυτό του Αντί).

ΕΜΟΤΗΤΑ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΖΕΙ

ΝΙΚΩΣ εχόντων των πραγμάτων
την αίρεση ότι δεν θα υπάρξει άλ-
κή- η υπογραφή της συμφωνίας,
του μικρού πακέτου, πρέπει να
δεδομένη. Τα ερωτήματα, ωστό-
ην εμμονή μας σε μια στείρα και
πολιτική, που ταλαιπωρεί την
από τον Δεκέμβριο του 1991, πα-
πλήθος. Κατά ποια λογική, λ.χ. ο
με την ΠΓΔΜ έπρεπε να περάσει
ρυξέλλες, τη Λισαβόνα, το Εδιμ-
τον ΟΗΕ και τελικά, από την
κτον όταν, βαλκάνιοι εμείς, βαλ-
οι Μακεδόνες της πρώην Γιου-
ας, μπορούσαμε «να τα βρούμε»
απευθείας, μεταξύ μας, διάλογο;
τι κερδίσαμε απορρίπτοντας
τικές προτάσεις, όπως του Πορ-
πουργού Εξωτερικών Πινέρο ή
ντας την ΠΓΔΜ να ενταχθεί στην
κλείνοντας τα σύνορα με τα Σκό-

πια; Ο αρχηγός της ΠΟΛ.ΑΝ. κ. Α. Σαμα-
ράς μπορεί να έφτιαξε κόμμα (από τα ρά-
κη των σχέσεών μας με μια μικρή βαλκανι-
κή χώρα), αλλά η Ελλάδα έχασε. Έχασε,
απομονώθηκε και, φορές-φορές, γελοιο-
ποιήθηκε.

ΑΣΦΑΛΩΣ, μια συμφωνία, στη βάση του
«μικρού πακέτου», είναι ένα βήμα, καθώς
μας βγάζει από την ακινησία. Αλλά καθώς
αφήνουμε σε εκκρεμότητα το όνομα, δεν
χωρεί αμφιβολία πως η εκκρεμότητα αυτή
θα συνεχίσει να δηλητηριάζει τις σχέσεις
των δύο χωρών στο διηνεκές. Οι «εθνό-
φρονες» (σαμαροπαπαθεμελήδες, Σαρ-
τζετάκηδες, λογής άλλοι που κινούνται στη
σφαίρα της εθνικιστικής φαντασίωσης
μπορεί ακόμα και τώρα –παρά την αρνητι-
κή εμπειρία– να επιμένουν στο «όχι στον
όρο και τα παράγωγά του». Όμως, ακόμα
και τα νήπια κατανοούν τώρα ότι ο μόνος
τρόπος για να αποτραπεί η μονοπώληση
του μονολεκτικού όρου «Μακεδονία» από
την ΠΓΔΜ είναι η σύνθετη ονομασία. Η
μοίρα των πραγμάτων είναι άτεγκτη.

ΒΟΣΝΙΑ: ΠΕΔΙΟ ΔΟΚΙΜΩΝ

ΠΕΡΑ από τα αυστηρά δικά μας –ανα-
σχηματισμό, σχέσεις με την ΠΓΔΜ, παρα-
πομπή της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικα-
στήριο (αν, ως την Δευτέρα, δεν παρουσιά-
σουμε στην Ερωπαϊκή Επιτροπή, σχέδιο
για τα ναυπηγεία του Σκαραμαγκά), λα-
θραίο πετρέλαιο, κ.ά.– «το» γεγονός του
Δεκαπενθημέρου είναι, ασφαλώς, οι συνε-
χιζόμενοι (και κλιμακούμενοι) αεροπορι-
κοί βομβαρδισμοί του NATO στη Βοσνία
και τους οποίους η Μόσχα καταγγέλλει ως
«απειλή γενοκτονίας των Σέρβων».

ΟΙ ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΙ έχουν συγκλονί-

σει και όσους καλόπιστα πίστευαν ότι απο-
τελούν «κατάσταση ανάγκης», για να συ-
νετιστούν οι «κακοί» Σέρβοι, οι οποίοι –σε
αντίθεση με τους «αθώους» Κροάτες και
τους «ανεξίκακους» Μουσουλμάνους– «έ-
θυσαν και απώλεσαν»... Σήμερα, ωστόσο,
δεν υπάρχει νηφάλιος παρατηρητής που
να μην κατανοεί ότι η επέμβαση του
NATO δεν έχει καμμία σχέση με τα «βα-
ρέα πυροβόλα» των Σερβοβόσνιων γύρω
από το Σεράγεβο και ότι, στην πράξη έχου-
με μια «τραγωδία μέσα στην τραγωδία», με
τους επιτελείς του NATO να παίρνουν θέ-
ση –σε έναν αβυσσαλέο εμφύλιο– υπέρ
ενός των εμπολέμων! Από την άλλη, δεν
χρειάζεται κανείς «αμυντικός αναλυτής»
για αντιληφθεί ότι οι ίδιοι αυτοί επιτελείς
μετέτρεψαν τη σερβική Βοσνία σε πεδίο
δοκιμών του οπλοστασίου του NATO, χρη-
σιμοποιώντας την τελευταία λέξη της πο-
λεμικής τεχνολογίας. (Ήδη, μετά τους πυ-
ραύλους Τόμαχοκ, ετοιμάζονται τώρα να
χρησιμοποιήσουν τα «αόρατα βομβαρδι-
στικά» F-117, γνωστότερα «Στελθ». Και
επειδή η Ιταλία, για τους δικούς της λό-
γους, διατυπώνει επιφυλάξεις για τη μετα-
φορά των «Στελθ» στη βάση του Αβιάνο,
υπάρχει «προσφορά» από πλευράς Σαλί
Μπερίσα! Το Κοσσυφοπέδιο –ως γνω-
στόν– εξακολουθεί να είναι τμήμα της Νέ-
ας Γιουγκοσλαβίας).

Ο,ΤΙ, από την άλλη, αποτελεί μνημείο
υποκρισίας, είναι οι συνεχείς διαβεβαιώ-
σεις της ηγεσίας του NATO πως «ενίστα-
ται» στη συνδυασμένη (νέα) κροατομου-
σουλμανική επίθεση εναντίον σερβικών
θέσεων, θαυμάσια εναρμονισμένη, φυσι-
κά, με τα πλήγματα των F-16, των «Μιράζ»
και των πυραύλων Τόμαχοκ. (Θυμάστε,
μήπως, τους «καλούς» και «κακούς» πυ-
ραύλους, στα χρόνια του ψυχρού πολέ-
μου;). Οι Βρετανοί, μάλιστα, που έσπευ-
σαν και αυτοί να δηλώσουν ασυμφωνία με
τις κροατομουσουλμανικές επιθέσεις, εκ-
φράζουν την ελπίδα ότι «οι αεροπορικοί
βομβαρδισμοί δεν έχουν κάμψει την αμυ-
ντική ικανότητα των Σερβοβοσνίων» (!)
και, συνεπώς, μπορούν επιτυχώς να αντι-
μετωπίσουν τις πολεμικές δραστηριότητες
του δίδυμου Τούτζμαν και Ιζετμπέκοβιτς.

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η νατοϊκή αεροπορία
έχει ευστοχία, βομβαρδίζει μόνον γέφυ-
ρες, υδραγωγεία, νοσοκομεία και, φυσικά,
δεν προκαλεί θύματα. Κάποιοι συνάδελ-
φοι δημοσιογράφοι θα ζητήσουν, άραγε,
συγγνώμην, όχι από άλλους, αλλά από τον
εαυτό τους; Όταν αρέσκεσαι να παίζεις ή
να μονοπωλείς τη λέξη «τρομοκρατίας», τό-
τε, θα πρέπει να την κλίνεις σε όλες τις τις
πτώσεις και σε όλες τις περιπτώσεις.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙ ΕΣΕΙΣ

ΝΑΥΑΓΙΑ...

Καγχασμό προκαλεί πλέον η αναφορά του ονόματος της Ελλάδας διεθνώς. Η απίστευτη εικόνα που έδωσε ο επίτροπος Βαν Μιρκ περιγράφοντας τη συμπεριφορά της ελληνικής κυβέρνησης σχετικά με τους... «χειρισμούς» για τα Ναυπηγεία έκανε όλο το Ευρωκοινοβούλιο να καγχάζει και να γελά σε βάρος μας. Λέμε σε βάρος μας γιατί βέβαια οι ευρωβουλευτές -και όσοι παρακολούθησαν από τις τηλεοράσεις τις εργασίες του Ευρωκοινοβουλίου- δεν εκάγχαζαν εις βάρος της συγκεκριμένης ελληνικής κυβέρνησης αλλά εις βάρος όλων εμάς, των πολιτών αυτής της χώρας.

Καλά να πάθουμε!

Τις ημέρες αυτές οι εφημερίδες αναφέρονται σε «ιστορικούς συμβιβασμούς», στα δελφινομαχικά παιχνίδια του ΠΑΣΟΚ, στο «σόου της Πάτμου, στις δίκες Βοσκόπουλου κ.λπ., κ.λπ.

Όμως αυτό που μένει για τη χώρα μας είναι η εικόνα του γελοτοποιού. Κι αυτή την εικόνα τη διαμόρφωσε η πασοκική αντίληψη για διακυβέρνηση. Μια αντίληψη που μορφοποιείται από τις κακές πλευρές του Καραγκιόζη και τη φαιδρότητα του Χατζηαβάτη.

Ο κ. Παπανδρέου -όχι μόνον αυτός αποκλειστικά αλλά και οι κ. Σαμαράδες, Έβερτ, Σημίτηδες, Μητσοτάκηδες και λοιποί που μας κυβερνούν- έχουν σχηματίσει, φαίνεται, την αντίληψη ότι η ποδοσφαιρική πολιτική που πλασάρουν στην απομονωμένη γωνιά των Βαλκανίων μπορεί να περνά απαρατήρητη γενικώς και παντού.

Όμως εμείς δεν έχουμε καμιά σχέση με τη γελοιότητα της πολιτικής όπως την ασκούν οι πολιτικοί μας. Δεν δεχόμαστε ότι αυτοί οι δίκαιοι καγχασμοί που αντήχησαν στο Ευρωκοινοβούλιο πριν τρεις ημέρες μας αφορούν!

Χ. Γ. Π.

Ο Κ. ΑΝΕΥΘΥΝΟ-ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

«Πρώτο μέλημα (της κυβέρνησης) είναι η ανεργία», είπε και ξαναείπε ο πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου στην περίφημη συνέντευξη στη Θεσσαλονίκη. Έσπευσε, όμως, να διευκρινίσει: «Εγώ εγγυήθηκα για τις θέσεις της εργασίας μόνο στο ναυπηγείο Ελευσίνας. «Αποκωδικοποιώντας με βάση την απλή λογική... την αναφορά του αυτή, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι όποια λύση και να επιλεγεί για τα ναυπηγεία Σκαραμαγκά, θα συνοδεύεται με απολύσεις προσωπικού. Άλλωστε, αφού δεν είναι σε θέση ο ίδιος ο πρωθυπουργός, ο οποίος όπως μας διαβεβαίωσε, «κυβερνά» προσωπικά τη χώρα- να εγγυηθεί για τη συνέχιση της απασχόλησης των 3.000 εργαζομένων στην επιχείρηση του Σκαραμαγκά, ποιος θα το κάνει; Οι κύριοι Κώστας Σημίτης και Χρήστος Ροδό-

φυλλος, οι οποίοι, κατά τα λεγόμενά του, «δεν είχαν στρατηγική για τον ναυπηγοεπισκευαστικό τομέα», ή τα υπόλοιπα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, τα οποία εξαντλούν την ενέργειά τους «διαδοχολογώντας» στα μικρόφωνα; Και ποια είναι η στρατηγική του Α. Παπανδρέου; Να εκλιπαρεί συνεχώς η χώρα μας την Κομισιόν για παρατάσεις στην προθεσμία ιδιωτικοποίησης των ναυπηγείων; Γιατί δεν διεκδικεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση -παρ' ότι το είχε υποσχεθεί προεκλογικώς και το ξέρει ότι μπορεί να το κάνει- τη σύσταση ενιαίου ναυπηγοεπισκευαστικού φορέα υπό τον έλεγχο του Δημοσίου; Έστω, γιατί δεν μας δείχνει ο ίδιος με κάποια απόφασή του τι θα έπρεπε να είχε πράξει ο «αδειασμένος» Κ. Σημίτης; Πώς είναι δυνατόν να θέλει να πειστεί ο λαός ότι «κυβερνά», όταν δεν έχει καταφέρει να πείσει το προσωπικό των ναυπη-

γείων Σκαραμαγκά; Πώς μπορεί να εκκίζει την ανεργία, όταν το μέλλον 3.000 οικογενειών αποφασίζεται -αν αποφασιστεί- με καθυστέρηση περίπου δύο μηνών από το ΠΑΣΟΚ και υπό τη σπάθη του «μειοψημίου» του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου; Οι λεγόμενοι δελφίνοι σε τι ΠΑΣΟΚ σβλέπουν, αφού δεν δίστασαν να μεταψουν την υπόθεση του ναυπηγείου Σκαραμαγκά σε ακόμη ένα ζήτημα-έδαφος για ξεκαθάρισμα των λογαριασμών τους;

ΧΑΜΕΝΑ ΕΣΟΔΑ!

Όπως θυμούνται οι αναγνώστες ο πρόεδρος της ΑΕΚ κ. Τροχανάς είχε πει στο Αντί -και την Ελευθεροτυπία- «συνοφάντικη δυσφήμιση» επειδή καταγγείλει το σύστημα «αεροπλανοκού» του SOE, της περίφημης δηλαδή οικονομικής «αυτοκρατορίας του αέρα» που συστήσει ο κ. Τροχανάς. Τα στοιχεία ληφθή από τα πορίσματα σχετικής έρευνας του υπουργείου Εμπορίου.

Εν τω μεταξύ μπήκαν οι ορκωτοί στες στη SOE και ο ανακριτής που έβγαλε τη μήνυση που είχε υποβάλει ο κ. Τροχανάς έθεσε την υπόθεση στο αρχείο.

Κρίμα! Και θα μπορούσε ο κ. πρόεδρος να καλύψει μέρος από τα ελλείμματα από τις αποζημιώσεις των εκατοντάδων εκατομμυρίων που θα εισέπραττε το Αντί!

Μ.Μ.ΕΒΕΡΤ

Ο κ. Μ. Έβερτ σε συνέντευξή του στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» της 10ης Ιουλίου έδωσε την παρακάτω ευφυή απάντηση στα δημοσιεύματα του ΑΝΤΙ:

«ΕΡ.: Ο λόγος που χρησιμοποιείτε προκαλέσει πολλά σχόλια. Διαβάσατε το ποίημα του περιοδικού «Αντί»;

ΑΠ.: Διαβάζω όλες τις εφημερίδες, όλα τα περιοδικά, διαβάζω όλες τις κριτικές, διαβάζω και τις γελοιογραφίες. Άλλοτε ενθουσιάζομαι από τα δημοσιεύματα κι άλλοτε απογοητεύομαι. Προσπαθώ όμως πάντοτε να αποδώω καθένα τη σημασία που του αξίζει. Θα ήθελα πάντως ότι ο πολιτικός θα πρέπει να κρινέται από την ορθότητα των ενεργειών και όχι από τον τρόπο που μιλάει. Ακούσει πολλούς να μιλάνε με πολλές κοκλάδες και να μην αποδίδουν κανένα αποτέλεσμα».

Αυτά λοιπόν!

ΒΛΑΣΦΗΜΕΙΕΣ

Εργα «αξιοποίησης», δηλαδή κατασκευές αθλητικών εγκαταστάσεων επιμελημένου υφυπουργείου Αθλητισμού στο χώρο

είου στην Αθήνα. Σε χώρο ευαί-
σε χώρο ζωτικό για την Αθήνα και
ρία της πόλης. Και βέβαια σε αντί-
τη γνωμάτευση του Αρχαιολογι-
μβουλίου. Θα υπάρξει, λένε οι «αρ-
·εναρμονισμός με το ενιαίο αρχαι-
·όπαρκο! Τέταια η ασχετοσύνη.
; να αναφερθούμε αυτή τη στιγμή
·οπιμότητα του πολυδιαφημισμένου
«αρχαιολογικού πάρκου», ας στα-
·υμε τουλάχιστον τις ορέξεις του φι-
·κ. Γιώργου Λιάνη.

X. N.

ΛΥΨΕΙΣ

ονιστικό ρόλο» στη διοργάνωση
ηλώσεων για τα 1.900 χρόνια από
ραφή της Αποκάλυψης του Ιωάννη
ίτμο έχει αναλάβει η Δήμητρα Λιά-
·ιφωνα με τον υπουργό Αιγαίου.
·διότι κατ' επανάληψη ακούμε ότι η
·ηση πάσχει από «έλλειψη συντονι-
·Τώρα που βρέθηκε κάποιος αξιό-
·υντονιστής δεν θα πρέπει φυσικά
··χαμένος. Σημεία και τέρατα της
·ύψεως!

B.K.

·ια χρόνια εξαφανίστηκαν 1.287 φά-
·ικοδομικών αδειών στην Πολεοδο-
·Κέρκυρας! «Φοβερό κύκλωμα» και
·όμοια σημείωνε η σχετική είδηση.
·ε ποτέ κανείς ότι μπορούν οι
·ς να ζουν χωρίς «κυκλώματα»;
··αναπτυχθούν άλλωστε σωστά τα
··χωροταξικά και πολεοδομικά
··χωρίς την ενεργό αυτή παρέμβαση
··λωμάτων; Είναι δυνατόν;

B.K.

ΝΤΗΝ ΠΑΠΑ

·λία προχώρησε ήδη στην πραγμα-
·η της πρώτης από σειρά υπογείων
·ών δοκιμών παρά τις τεράστιες
·σεις στο εσωτερικό και στο εξωτε-
··εν ιδρώνει το αφτί του Σιράκ που
··ίζεται ακόμα ότι η Γαλλία αποτελεί
··δύναμη. Είναι προκλητική η στάση
··δίκαια προκάλεσε κατακραυγή,
··ήτη, κοινοβούλια, την Greenpeace
··ες οργανώσεις, απλούς πολίτες σ'
··η κι όχι μόνο στην άμεσα θιγόμενη

·όμως άκρως ενδιαφέρον να επιση-
··ε αυτούς που εσιώπησαν για δια-
··λόγους, κυρίως όμως διότι τα συμ-
··ατους είναι οφθαλμοφανή: η Βρε-
··ι ΗΠΑ, η Ρωσία και η Κίνα, χώρες
··κουν στην πυρηνική λέσχη. Έλαμ-

·ψε επίσης με την επιφυλακτική του στάση ο
··κ. Κολ, παρά τις έντονες αντιδράσεις της
··αντιπολίτευσης, των σοσιαλδημοκρατών
··και των πράσινων. Ο κ. Κολ ήταν επίσης
··ιδιαίτερα επιφυλακτικός στη γαλλική προ-
··σφορά «πυρηνικής προστασίας». Ο γαλλο-
··γερμανικός άξονας καλά κρατεί. Όσο για
··τις πιο μακροπρόθεσμες διπλωματικές και
··εμπορικές επιπτώσεις, η Γαλλία δεν φαί-
··νεται να ανησυχεί ιδιαίτερα. Οι ισχυροί -
··κράτη και επιχειρηματίες- δεν θα βλάψουν
··τα συμφέροντά τους, γιατί η κοινή γνώμη
··αντιδρά. Κάποιες αντιδράσεις και δυσκο-
··λίες εκτιμάται ότι έχουν παροδικό χαρα-
··κτήρα. Το «εθνικό μεγαλείο» πάνω απ'
··όλα.

B.K.

«ΟΧΙ ΜΑΡΙΝΑ ΣΤΟΝ ΑΪ-ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ»

·Με σύνδημα «Οχι μαρίνα στον Αϊ-Χαραλάμπη» έφτασε στα γραφεία μας υπογεγραμμένη από
·εκατοντάδες Μυκονιάτες μια διαμαρτυρία για επιχειρούμενη κακοποίηση του τοπίου του
·νησιού που ανάμεσα σε άλλα αναφέρει:

·«Πιστεύουμε ότι **η ποιότητα της ζωής μας** και η προστασία του μυκονιάτικου τοπίου αξίζουν
·περισσότερο από οποιαδήποτε αμφίβολη τουριστική εκμετάλλευση. Θέλουμε αυτή η
·χιλιοφωτογραφημένη γωνιά του νησιού να παραμείνει αλώβητη. Επιτέλους, ας μείνει ανέπαφος
·κάποιος χώρος για τους ερασιτέχνες ψαράδες, για τους ντόπιους και ξένους κολυμβητές που
·δεν έχουν τη δυνατότητα μετάβασης στις μακρινές παραλίες του νησιού και φέτος χαίρονται
·την πεντακάθαρη παραλία του Αϊ-Χαραλάμπη μετά την απομάκρυνση των λυμάτων.
·Ας μείνει ανέπαφος κάποιος **ζωτικός κοινωνικός χώρος**, για συναναστροφή, για τον
·απογευματινό περίπατο, για τη χειμωνιάτικη λιακάδα, για τα «αντιεμπορικά» βαφτίσια των
·παιδιών μας στην παλαιά εκκλησία.

·Ας μείνει ανεκμετάλλευτο ένα κομμάτι από τη Μύκονο των παπούδων μας, χωρίς να το
·δυσιάσουμε στο βωμό του τουρισμού και της άμετρης «ανάπτυξης», ας μείνει
·«**αναξιοποίητο**», χωρίς τόνους μπετόν, χωρίς τεχνητά νησάκια, αυτοκίνητα και σκάφη».·
·Δεν έχουμε παρά να ενώσουμε και εμείς τη φωνή μας στα καθαρά αυτά λόγια.

Ο ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΕΝΙΟΣ

·Ο αναγνώστης μας κ. Σπύρος Μαντζαβί-
·νος, ο οποίος σπεύδει να δηλώσει «μη δη-
·μοσιογράφος, μη πολιτικός», ερασιτέχνης
·αλιεύς μαργαριταριών, μας έστειλε μια με-
·γάλη συλλογή εκ τετρακοσίων (400) αλιευ-
·μάτων του, που συγκέντρωσε από 19.5-
·3.9.'95. Τον ευχαριστούμε για την τέρψη
·που μας προσέφερε και θα φροντίσουμε να
·ψυχαγωγήσουμε σε κάποιο από τα επόμενα
·τεύχη και τους αναγνώστες μας αξιοποιώ-
·ντας με την άδεια και την συνεργασία του
·την συλλογή του. Για την ώρα αρκεσθείτε
·σ' αυτά:

·• «όταν προσπαθείς να εφευρέσεις» (Μ.
·Έβερτ, 16.1.'95).

·• «ο πρωθυπουργός ευρέθη σε απουσία

ακόμα μια φορά» (8.2.'95)

• «με ταχείς διαδικασίες» (29.3.'95, φυσικά του Μ. Έβερτ).

Του ανταποδίδομε την ευγενική προσφορά του δημοσιεύοντας άλλους τρεις αυθεντικούς, πιο πρόσφατους:

• «Πολύ σωστά ελέγχθη από κάποιον συνάδελφο ότι Έλληνες είναι όσοι μετέχουν της Ελληνικής Παιδείας. Εγώ θα πω κάτι σημαντικότερο. Θα έλεγα ότι άνθρωποι είναι όσοι γνωρίζουν την Ελληνική Παιδεία».

Αυτό το είπε ο Αρχηγός σε αίθουσα του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, αναπτύσσοντας τις θέσεις του ως Απαίδευτη Ηγεσία για την... Παιδεία (!) στην εκδήλωση της ΔΑΠ-ΝΔΦΚ. Έστω και το απομαγνητοφωνημένο (και διορθωμένο) κείμενο θα άξιζε να διαβαστεί ολόκληρο, για να γνωρίσουν όλοι οι Έλληνες τι είναι η «επαναστατική εκπαίδευση» για την οποία ομίλησε ο Αρχηγός, υποσχόμενος: «Μου αρέσει να καλπάζω. Και θα καλπάσουμε όλοι μέσα από το Πρόγραμμα προς τον εκσυγχρονισμό με μία καλύτερη Παιδεία για τους Έλληνες». Με επί κεφαλής τον Μαργαριταρένιο,

του οποίου πρώτη πρόταση φθηνής λαϊκίστικης εμπνεύσεως και καταναλώσεως είναι η μεταφορά του Υπουργείου Παιδείας στην Θεσσαλονίκη...

• «Μόνο δέος μπορεί να αισθανθεί κανείς μπροστά στο μεγαλύτερο έργο που βρίσκεται σε εξέλιξη από τότε που εμφανίστηκε ο Άνθρωπος: Τη χαρτογράφηση του Ανθρώπινου Γεννήματος». («Γένους» ήθελε να πει; Από την ομιλία του με τίτλο για τον «Νέο Παγκόσμιο Πολιτισμό» στην Συνάντηση των Αθηνών, 6 Σεπτεμβρίου).

• «Εδώ μιλά μόνο ο Θεός, η Παναγία και οι άγιοι πατέρες, οι πολιτικοί πρέπει να σιωπούν» (Στο Άγιον Όρος, 9/9).

Αυτή είναι η μικρή συμβολή μας ως Εμμανουήλ Απρόβλεπτου, μη δημοσιογράφου επίσης («πετάω μπάζα, καθαρίζω υπόγεια, καθαρίζω αποθήκες, όλες τις παλιοσαβούρες καθαρίζω»).

Ε.Α.

ΕΚΤΟΣ ΠΑΙΔΙΑΣ

Παρά τη συμμετοχή της στην Ομάδα Επαφής για επίλυση του Βοσνιακού και

παρά τις έντονες και σκληρές (φραστικές) αντιδράσεις της η Ρωσία έχει στην ουσία τεθεί εκτός μάχης στο διπλωματικό και γεωστρατηγικό παιχνίδι.

Οι δυτικοί, βέβαια, φροντίζουν να μην γίνουν ορισμένες ευαισθησίες της πάλαι ποτέ υπερδύναμης, αλλά συνεχίζουν να πιεάζουν τη δουλειά τους βομβαρδίζοντας απειλητικά τους Σέρβους της Βοσνίας με τα πιο σύγχρονα όπλα και εκτοξεύοντας απειλές για ακόμα πιο «δραστικά» μέτρα. Οι νατοϊκές (αμερικανικές) επιχειρήσεις φροντίζουν να σκοντά σε πλήρη εξέλιξη και θα κλιμακώνονται ανάλογα με τους πολιτικο-διπλωματικούς στόχους.

Η Ρωσία, παρακολουθεί μεν οργισμένα τα διαδραματιζόμενα, αλλά ανίσχυρη να αδυνατεί να προστατεύσει τα συμφέροντά της στην περιοχή και να βοηθήσει έμπρακτα τους «αδελφούς» Σέρβους. Θα τολμήσει, άραγε, να δώσει ενεργή βοήθεια ψηφώντας τα διαπλεκόμενα πλέον συμφέροντά της με τη Δύση ή θα περιοριστεί απλώς σε εκρήξεις οργής τύπου Γιέλτσιν;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:
Θεσμοί, ιδεολογία
και πολιτική στο Μεσοπόλεμο

ΚΕΙΜΕΝΑ:

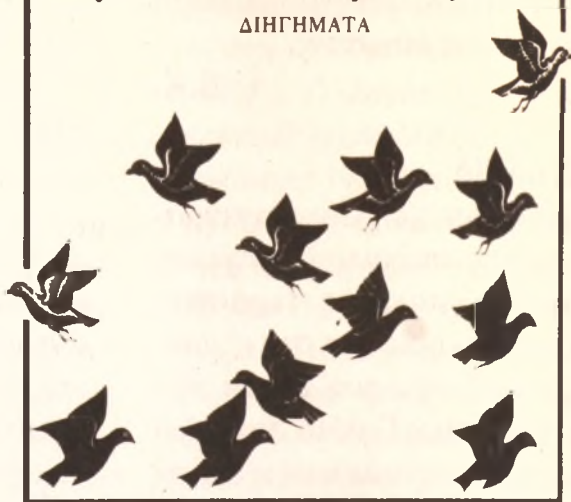
- Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
- Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
- Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
- ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
- Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
- Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
- Η. ΗΛΙΟΥ
- Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ
- Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
- Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
- Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
- Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
- Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
- Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
- ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
- ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
- Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
- ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

φυλλα - φτερα

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
Φύλλα - φτερά

Πέντε ενόπτες διηγημάτων: Το ριζιμιό λιθάρι, δύο συνθέσεις για κιθάρα, οι ρίζες των μπουζουκιών, παρένθεση με πλαγιάυλους, τρεις άλλες ιστορίες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ νημέρωση

ση φαινόταν ότι θα ξε-
από πιο παλιά. Τότε
όταν η συζήτηση για τις
ορίες, τη διαφημιστική
και το ρόλο των πολυ-
ιένων media shops.
λοιπόν, την περίοδο
πληκε στην τηλεόραση
τρος **Κωστόπουλος**,
πής και διευθυντής του
κού **ΚΛΙΚ** και μερικών
μοειδών, ειδικού κοι-
υ εκδίδονταν από τον
υλο, και υποστήριζε
μ πρωτοπόρος, ότι τα
κά του «φυσάνε», ότι
ημιστικά γραφεία δεν
μίζουν όσο θα έπρεπε
η διαφημιστές, πάλι,
ινεργάζονταν με το
ε συσκέψεις τους, επι-
ντο γεγονός ότι τα συ-
ένα περιοδικά (ας τα
συμβατικά, του life
ν ανεβαίνουν πια κυ-
ακά, μιλούσαν για
μ» στις κυκλοφορίες
μ»τούσαν για την αποτε-
ιότητα των διαφημι-
ους μηνυμάτων, από τη
ου η χυδαιότητα, στο
νός κάποιου «μηδενι-
ου ωθούσε τους εκδό-
εταβάλλουν τα έντυπα
ρονογραφικά λειτουρ-
ποτρεπτικά στο ανα-
κοινό, με αποτέλε-
μαφημίσεις να μην πε-
ν το στόχο τους – που
γρα νέων πελατών.
βλήματα, τελικά, που
ύνταν σιωπηρά στα
του **ΚΛΙΚ** οδήγησαν
η της προπερασμένης
, οπότε και ο Πέτρος
υλος ανακοίνωσε ότι
ίπει το καράβι, λόγω
νίας χαρακτήρων» με
η. Τα περιοδικά πα-

ρέμειναν στην ιδιοκτησία του
συγκροτήματος Τερζόπουλου,
το ίδιο και ο ραδιοφωνικός
σταθμός **ΚΛΙΚ FM**. Ο εκδότης
ανακοίνωσε ότι θα συνεχίσουν
να λειτουργούν και άρχισε να
ψάχνει τα επιτελικά πρόσωπα
που θα τα αναλάβουν για τη
συνέχεια. Ο Πέτρος Κωστό-
πουλος, πάλι, επέλεξε προσω-
πικά τον κ. **Ψωμιάδη**, εκδότη
του σκανδαλοθηρικού φύλλου
Το Όνομα (αλήθεια, πώς έγινε
και εξαφανίστηκε ο **Γεωργα-
λός** από την ταυτότητα της...
φυλλάδας;), για να ανακοινώ-
σει μέσω συνεντεύξεως ότι με
τη βάση του επιτελείου του στο
ΚΛΙΚ θα προχωρήσει στην έκ-
δοση νέων περιοδικών κι ότι
αναζητεί χρηματοδότες.

Αποτέλεσμα: Ο μεν κ. Τερζό-
πουλος έσπευσε να στελεχώ-
σει το **ΚΛΙΚ**, αλλά και τα
DIVA, *MEN*, με ανθρώπους
της εμπιστοσύνης του. Ο δε
Πέτρος Κωστόπουλος διέδωσε
ότι ήδη βρήκε νέους χρηματο-
δότες (σημαντικό μέρος του
κεφαλαίου στη νέα επιχείρηση
επενδύει ο κ. **Μαρινόπουλος**,
των γνωστών σουπερμάρκετ,
που τα τελευταία χρόνια επιδί-
δεται και σε επιχορηγήσεις
καλλιτεχνικών εκδηλώσεων –
άραγε, ο διαμεσολαβητής σ'
αυτές τις χρηματοδοτήσεις,
Λάκης Λαζόπουλος, θα έχει
καμιά συμμετοχή στο νέο εκ-
δοτικοεπιχειρηματικό σχήμα;) κι
ότι προχωρεί στην έκδοση
δύο νέων περιοδικών (το ένα
θα μοιάζει με το **ΚΛΙΚ**, το άλλο
θα είναι εβδομαδιαίος οδηγός
διασκέδασης – κάτι σαν *Αθη-
νόραμα* από άλλη οπτική γω-
νιά), ενώ στους άμεσους στό-
χους του είναι να λειτουργήσει
και δύο ραδιοφωνικούς σταθ-

μούς: ο ένας θα μοιάζει στον
ΚΛΙΚ FM, ο άλλος θα εκπέ-
μει ελληνικό ρεπερτόριο.
Στην εκδοτική του ομάδα, μά-
λιστα, σημαντικό ρόλο θα παί-
ζει και ο Μαύρος Τρύπας-Θέ-
μος **Αναστασιάδης**.

Ανεξάρτητα από το τι θα συμ-
βεί στο χώρο των life style
εντύπων, αρκετοί έσπευσαν να
δηλώσουν περιχαρείς επειδή
«έπεσε» –λέει– άδοξα η χυδαι-
ότητα στον Τύπο, επειδή –λέ-
ει– δεν πουλάει πια η χυδαία
εκδοχή των εντύπων που προ-
παγανδίζουν τις αξίες και τις
απαξίες της κοινωνίας της
αγοράς. Ψυχραιμία, σύντρο-
φοι. Όταν σχεδόν το σύνολο
του Τύπου έχει μπολιαστεί από
τις γραφές και το ύφος της «νέ-
ας δημοσιογραφίας», όταν η
τηλεόραση με τον άγρια αντα-
γωνιστικό της τρόπο δεν κάνει
τίποτα άλλο παρά να κοινοποι-
εί τα ενδιαφέροντα του **ΚΛΙΚ**
σε πολύ πιο μαζικό κοινό δεν
είναι παράδοξο να θριαμβολο-
γούμε για την έξοδο Κωστό-
πουλου από το συγκρότημα
Τερζόπουλου; Γιατί, άραγε,
προσπαθούμε να γενικεύουμε
περιπτώσεις που είναι, απλώς,
ειδικές;

•Κι άλλο νέο περιοδικό στα
σκαριά. Θα εκδίδεται μια φο-
ρά το μήνα από την ιδιοκτησία
του ραδιοφωνικού σταθμού
ΜΕΛΩΔΙΑ, που πλέον δεν εί-
ναι ιδιοκτησία του υιού **Αλα-
φούζου** – όπως ο **ΣΚΑΪ**. Το
νέο περιοδικό θα λέγεται *Με-
τρό* και οι συντελεστές του το
θέλουν να διαφέρει από τα
έντυπα του καταναλωτικού χυ-
λού. Στόχος του, να εκφράσει
την κουλτούρα ενός κατά βά-
σιν νεανικού κοινού που αντι-
στέκεται. Στα διευθυντικά πό-

στα του περιοδικού θα είναι ο
Γιώργος Θαλασσινός (επικε-
φαλής του **ΜΕΛΩΔΙΑ**) και ο
Σωκράτης Τσιχλιάς (διευθυ-
ντής, την τελευταία περίοδο,
των *Εικόνων*), ενώ τη γραφι-
στική επιμέλεια του εντύπου
κάνει ο **Σταύρος Κούλας**. Εν
αναμονή...

•Οι ελληνικές εφημερίδες
μπαίνουν στο Internet. Όχι
όλες, φυσικά. Την αρχή έκανε
η *Ελευθεροτυπία* (που, κάθε
Κυριακή, φιλοξενεί ένθετο το
δεκαεξασέλιδο *Info*, αφιερω-
μένο εξαιρετικά στον κυβερ-
νοχώρο) ενώ, από τη Θεσσα-
λονίκη, μπήκαν στο χορό και οι
εφημερίδες του συγκροτήμα-
τος **Βελλίδη**. Αναμένονται κι
άλλες...

•*Το Βήμα*, τελικά, μάλλον δεν
θα προχωρήσει σε καθημερινή
έκδοση. Αντ' αυτής, το επιτε-
λείο του προβληματίζεται γιατί
η κυριακάτικη έκδοση φαίνε-
ται να χάνει την πρωτιά στις
κυκλοφορίες.

•Με τα πιο κολακευτικά λό-
για είχε αναφερθεί (στο ειδικό
αφιέρωμα του *Αντί* στον *Μικρό
Ήρωα*) ο συνεργάτης μας **Σο-
φιανός Χρυσοστομίδης** στον
Χαρίλαο Μάνο, αρχισυντάκτη
της *Δημοκρατικής Αλλαγής*,
της μεγάλης αριστερής εφημε-
ρίδας που έκλεισε η δικτατο-
ρία. Ο άνθρωπος που είχε τη
δημοσιογραφία στο αίμα του
και μαθητές μερικές δεκάδες
σημερινούς δημοσιογράφους,
από τους πιο έγκυρους, πέθανε
μια μέρα τον περασμένο Αύ-
γουστο. Θα τον θυμόμαστε για
το μεράκι του, για το κυνηγητό
της είδησης και, κυρίως, για τις
αρχές του που βάραιναν στις
δημοσιογραφικές του επιλο-
γές.

Οι διαπλεκόμενοι μακεδονομάχοι

του Μανώλη Βασιλάκη

Ποιος το είπε... ποιος το είπε... Ποιος είπε ότι «σε δέκα χρόνια θα τό 'χουμε ξεχάσει»; Αλήθεια, θυμάται κανείς ποιος το είπε ή το έχομε κι αυτό ξεχάσει; Τριάμισι έτη ταλαιπωρείται η χώρα από το λεγόμενο "Σκοπιανό". Οι ψυχραιμες και υπεύθυνες φωνές δεν ακούστηκαν, διότι οι άλλοι, οι "αδιαπραγμάτευτοι", οι "μακεδονομάχοι" μιλούσαν για μειοδοσία, προδοσία, ξεπούλημα κ.τ.τ. κι εφώναζαν πιο δυνατά. Στις 16 Φεβρουαρίου 1991 μάς προσέφεραν το "πακέτο Πινέιρο", το οποίον περιελάμβανε περισσότερα απ' όλα αυτά που ικανοποιούν σήμερα τους υπερπατριώτες: αλλαγή άρθρων του συντάγματος, παύση αλβανικής προπαγάνδας και σύνθετο όνομα (Βόρεια Μακεδονία ή Μακεδονία του Βαρδάρη) κ.ά. Υπενθυμίζουμε ότι ο "ήλιος της Βεργίνας" δεν είχε τεθεί τότε στην σημαία τους, αλλά καθιερώθηκε αργότερα (Ιούλιος 1992) για να τον αποσύρουν κατά την γνωστή μέθοδο του Νασρεντίν Χότζα. Ο αφρίζων εθνικισμός με κορυφαίους εκφραστές τούς κ. **Σαμαρά, Παπανδρέου και Έμπερτ** εν τω μεταξύ οργάνωνε συλλαλητήρια και έριχνε λάδι στην φωτιά. Τον Απρίλιο του '93 γίνονται δεκτά στον ΟΗΕ τα Σκόπια με το προσωρινό όνομα FYROM. Οι φυρόμναλοι του εθνικιστικού ακροατηρίου τους, όμως,

πού να ακούσουν φωνές σαν του "μειοδότη" **Λεωνίδα Κύρκου** ο οποίος διетύπωσε και την "αφελή" απορία: «*Το FYROM δεν περιλαμβάνει τον όρο Μακεδονία;*»

Απελπισμένος ο τότε πρωθυπουργός κ. **Κ. Μητσοτάκης** (ο "προδότης", ο "των ΗΠΑ το σκυλάκι το λένε Μητσοτάκη" κ.λπ.), ο οποίος αναφερόμενος στην γείτονα την αποκαλούσε «*Μακεδονία των Σκοπίων*», συνεκάλεσε τις περίφημες συσκέψεις των πολιτικών αρχηγών υπό τον πρόεδρο της Δημοκρατίας. Η τελευταία προσπάθεια συγκλήσεως μιας τέτοιας συσκέψεως (διασκέψεως θα ήτο ο ακριβέστερος χαρακτηρισμός) απέτυχε διότι ο "αδιαπραγμάτευτος" και αδιάλλακτος πατριώτης κ. **Παπανδρέου** αρνήθηκε να συνομιλήσει με τους "συμβιβασμένους" και "να νομιμοποιήσει τη μειοδοσία". Την ίδια εποχή, για να μην υπολειφθεί σε πατριωτισμό, ο νυν αρχηγός της Ν.Δ. κ. **Μ. Έμπερτ** εδήλωνε ότι θα παραιτηθεί ακόμη και από βουλευτής εάν υιοθετηθεί διπλή ή σύνθετη ονομασία. Σε μια υστάτη απεγνωσμένη προσπάθειά του ο κ. **Μητσοτάκης** εξήτησε την βοήθεια του κ. **Κ. Καραμανλή**. Ουδενίαν όμως παρέμβαση έκανε ο κ. **Καραμανλής**, καμμιά δήλωση πυροσβεστική. Αντιθέτως, ο "Εθνάρχης"... εδάκρυσε! Το «*δάκρυ του εθνάρχη*» έρρεε την επομένη απ' όλα τα πρωτοσέλιδα και προξένησε ρίγη πατριωτισμού στους αφελείς. Δάκρυσε ο Εθνάρχης! Για την Μακεδονία μας. Σαν τις δακρυσμένες εικόνες της Παναγίας κι ο... εθνάρχης. Ο πράγματι «ανεύθυνος άρχων».

Τελικώς, με όλα αυτά τα παράλογα και κάποιες γελοιότητες σαν τις

εκστρατείες των βουκεφάλων εναντίον των ιταλικών μακαρονών και των ολλανδικών τυριών, από την σύντομη διαδικασία επίλυσης με προφανή και πολλαπλά οφέλη (με την διαιτησία της Ευρωπαϊκής Ενώσεως), βρεθήκαμε στον ΟΗΕ. Ποιος να τολμήσει να μιλήσει "απευθείας συνομιλίες"; Αυτό θα σήμαινε εσχάτη προδοσία. Οι χασμένοι στίχοι «*κι υπέρ πατρίδος μόχθει, αλλά χωρίς ν' αφρίζεις την αγρίαν λύσσαν του πατριωτισμού*» θα ήσαν μία παρότρυνση ενός αφελούς Φασουλή, απολιθώματος άλλης εποχής, κι άλλωστε ούτε στην εποχή τού **Γ. Σουρή** έλεγαν τίποτε στους φανατικούς ψυχοπαθολογικό φαινόμενο του εθνικισμού είχε μεγάλη εξάρτηση υστερικές εκδηλώσεις του έφθασαν έως την γελοιότητα και τον ετελισμό. Και όλα αυτά συνέβαιναν βεβαίως εκ του ασφαλούς, τα γνώριζαν οι "λεβεντοπατριώτες" ότι δεν απειλούμεθα πραγματικά από τα Σκόπια. Άλλως θα ήσαν λιγότερο εκδηλωτικοί και περισσότερο "ρεαλιστές". Έτσι συνέχιζαν ακάθεκτοι τον αδιέξοδο και κίνδυνο δρόμο τους.

Από την Θεσσαλονίκη ο κ. **Παπανδρέου** έκρωζε: «*Ενδοτικοί, τελείς, προσκυνημένοι. Δεν δέχομαι ούτε σύνθετο ούτε παράγωγο. Είμαστε αδιαπραγμάτευτοι. Η Μακεδονία είναι ελληνική.*»

Ήδη είχε γεννηθεί το κόμμα του **Σαμαρά**, που αργότερα θα ανέλαβε με κύριο επιχείρημα την "μειοδοσία" του **Μητσοτάκη**, την κυβέρνηση του. Το όνομά μας είναι η ψυχή μας, Η Μακεδονία είν' ελληνική, Όχι στο ξεπούλημα, Ελλάς-Ελλάς-Αντώνης Σαμαράς». Ένα κόμμα που γεννήθηκε στην επικίνδυνη αυτήν πατριδοκαπληγία η οποία ταλαιπωρεί ακόμη τόπο.

Οι εκλογές του '93 έφεραν στην βέρνηση τον κ. **Παπανδρέου**, ο οποίος πρωτοτυπώντας παγκοσμίως χώρησε από τις συνομιλίες του ΟΗΕ που είχαν αρχίσει οι «ενδοτικοί, τελείς και προσκυνημένοι». Λέμε

γκόσμια πρωτοτυπία, γιατί ακόμη και οι εμπόλεμοι δεν διακόπτι τις συνομιλίες τους στον ΟΗΕ. Αλλά μιλούμε για τον εκτός και πέρανω λογικής κ. **Α. Παπανδρέου**! Ακολουθεί φυσικά καταγνώστη επισήμων αναγνωρίσεων της γείτονος χώρας (και όχι του "κράτους") από τους θεατές όλου αυτού του θεάτρου του παραλόγου. Προκειμένου να ανακόψει το κύμα αναγνωρίσεων, ο κ. **Παπανδρέου** επέβαλε το εμπάργκο τον Φεβρουάριο του '94 εναντίον της "Μακεδονίας των Σκοπίων" (και κατ' ουσίαν εις βάρος της Νέας Γιουγκοσλαβίας). Την ίδια ώρα ο νοήμων υπαρχηγός του **Άκης Τσοχατζόπουλος** εδήλωνε: «*Τείχος Βερολίνου θα υψώσουμε με τα Σκόπια*» πατριδοκαπληγία **Σαμαρά** συνεχιζόταν αμείωτη. Και ο **Αρχηγός** (ένας είναι ο Αρχηγός Έμπερτ) συνεχώς διεδήλωνε: «*Δεν δέχομαι σύνθετο όνομα*», για να μας πει την περασμένη Κυριακή με σπιντευσή του στην "Ελευθεροτυπία" ότι «*είναι πιο καλό το σύνθετο*

κέτο». Αλλά φυσικά τώρα δεν παραιτείται ο εμπνευστής της για την «ηθική στην πολιτική». Όμως, για χάρη του υπονομεύει τον πρόεδρο της Δημοκρατίας και εδημιγνωστό επεισόδιο με αφορμή την δήλωση της 6/9 του κ. όπουλου. Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας παρενέβη ως έρχων και εδήλωσε ότι οι τελευταίες εξελίξεις είναι θετικό κύρος της θέσεώς του προσέφερε μια σημαντική υπηρετείωσει αυτός ο παραλογισμός χωρίς πολλές αντιδράσεις, χείλισε το ποτήρι της Πολιτείας. Ο πρόεδρος είναι σχεκινείται, ταξιδεύει και δύναται να ομιλεί. (Σε άλλες βετώσεις, με όλον τον σεβασμό μας προς τον θεσμό, καλόν μιλεί ολιγώτερον). Η σύγκριση με τον «ανεύθυνο άρχοντα και ως ισόβιον (ευτυχώς) εθνάρχη, αρχίζει να γίνεται. Για τόσο σοβαρούς λόγους έγινε λοιπόν η επίθεσις του ντος τον πατριάρχη επίθεση εναντίον του Προέδρου. Και η χάριν του «Εθνάρχου» θα έχομε και άλλες επιθέσεις ό-μ' αυτήν την έννοια- «μαθητή Του».

ητο Σκοπιανό που ταλάνισε τόσο την χώρα μας, η οποία τας τον ρόλο της, του διαιτητού στα ταραγμένα Βαλκάνια ντος ειρήνης και σταθερότητας, βρέθηκε να «τσακώνεται ίνα της γειτονιάς» κατά τον καίριο χαρακτηρισμό του σώ- ην υπουργού των Εξωτερικών κ. Μιχ. Παπακωνσταντί- αι ότι το λύνουν τελικώς άλλοι για λογαριασμό μας. Την ραν οι Αμερικανοί, όλα φαίνεται ότι προσυμφωνήθηκαν μενε παρά η υπογραφή (όπως άλλωστε ομολόγησε προ-

καταβολικώς ο κ. Κ. Παπούλιας), πλην έπρεπε να υπάρξει η κατάλ- ληλη σκηνοθεσία. Ο «εθνικά υπερήφανος» παρέδωσε εν λευκώ τον χειρισμό του θέματος και την όλη διαπραγμάτευση στους Αμερικα- νούς και ο κ. Χόλμπρουκ έγινε προσωρινός υπερυπουργός Εξωτερι- κών της Ελλάδος... Αλλά των ΗΠΑ το σκυλάκι εξακολουθούν να το λένε με το ίδιο όνομα. Αφήστε που πάλι έπεσε έξω στις προβλέψεις του: Δεν χρειάστηκαν δέκα χρόνια για να το ξεχάσομε. Έρχεσαν μόνον δύο έτη και ένας Α. Παπανδρέου. (Κι αυτός που είπε ότι «ο εθνικισμός είναι το έσχατο καταφύγιο ενός παλιανθρώπου», ο αμερι- κανός πρόεδρος Τζέφφερσον ήταν).

Τον Απρίλιο του 1994 εδημοσιεύσαμε στο ANTI (τεύχος 549) κεί- μενό μας που κατέληγε ως εξής: «Μη σκεφτείς άσχημα για τους Βου- κεφάλους / είναι κάτι ακίνητα μαζεμένα υποκείμενα / που παριστά- νουν τους επιδρομείς» και στο οποίο είχαμε δώσει τίτλον: «Το Βλα- κείας Πεδίον εκτείνεται νοτίως των Σκοπίων;». Θα επιθυμούσαμε, με καθυστέρηση 1,5 έτους, να κάνομε μια διόρθωση, να αφαιρέσομε το ερωτηματικό και αντ' αυτού να θέσομε θαυμαστικό. Διότι ελάχιστοι θα σκεφθούν αυτές τις ώρες και ουδείς ίσως θα διατυπώσει δημοσία την ανάγκην απολογισμού του εθνικού, οικονομικού, πολιτικού κό- στους και των συνεπειών αυτής της αθλιότητος των διαπλεκομένων πολιτικών συμφερόντων, τα οποία στην περίπτωση αυτήν έχουν ονόματα: Παπανδρέου, Σαμαράς, Κ. Καραμανλής, Έβερετ. Ναι, ας το ιδεί εν ζωή και ο... εθνάρχης. Να ιδούμε αν αυτήν την φορά θα ασχοληθεί με τα βλακώδη αποφθέγματά του κανείς άλλος δουλο- πρεπής πλην του κ. Έβερετ.

«ΔΥΣΚΟΛΕΥΤΗΚΑΝ», ΑΛΛΑ ΥΠΕΓΡΑΨΑΝ...

Δι' υψηλής διπλωματικής ου έσπαγε νεύρα εξελί- ρυλούμενη συνάντηση γών Εξωτερικών της αι της FYROM, υπό την ην ΗΠΑ, για την υπογρα- μέσεως συμφωνίας. Με- αλισβερσί διαβουλεύ- ακτικών υποχωρήσεων, ρές, υπό την πίεση του υφυπουργού Εξωτερι- ηρουκ, υπέγραψαν τε- μφωνία και οι μεταξύ ης εισήλθαν σε μια νέα ΑΣΙΑ για την αποδοχή ρίας, πρωτεύοντα ρόλο ερικανικός παράγων, ο ν, εις πείσμα των ευρω- ων μας, έχει τον πρώτο αλκανικά δρώμενα και η δημιουργία μιας νέας ύατων στη χερσόνησο ξάλλου οι ΗΠΑ χρησι- και τα άλλα ανοικτά πά μας προκειμένου να ελική έγκριση της Αθή- μφωνία.

ΣΤΟ ΧΟΡΟ των πιέσεων και το Βε- λιγράδι, το οποίο ενδιαφέρεται αφενός μεν να ανοίξει το λιμάνι της Θεσσαλονίκης για τη διακίνηση των εμπορευμάτων προς Βορράν όταν αρδεί το εμπάργκο εις βάρος του, αφετέρου, δε, προσβλέπει στην επανένταξη της FYROM στην Ομοσπονδιακή Νέα Γιουγκοσλα- βία.

ΠΑΝΤΩΣ η υπογραφή της ενδιάμε- σης συμφωνίας εντάσσεται στους σχεδιασμούς της Ουάσιγκτον για την ευρύτερη περιοχή, ενώ η Αθή- να έχει καταστήσει σαφές ότι θα ήθελε να παίξει το ρόλο του υπο- στηρικτή των αμερικανικών συμφε- ρόντων, αρκεί να λάβει ανταλλάγ- ματα στα προς ανατολάς προβλή- ματα.

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ του απευθείας δια- λόγου μεταξύ των δύο πλευρών δημιουργεί αντιδράσεις στο εσω- τερικό τους και επηρεάζει τους σχεδιασμούς των πολιτικών ηγε- σιών τους. Ήδη ο πρόεδρος της FYROM αντιμετωπίζει κύμα αντι- δράσεων στην υπογραφή της εν-

διάμεσης συμφωνίας, καθώς το εθνικιστικό VMRO μαζί με εξωκοι- νοβουλευτικές δυνάμεις πραγμα- τοποίησαν συγκέντρωση διαμαρ- τυρίας και εξέφρασαν την αντίθε- σή τους στην εξομάλυνση των σχέ- σεων της χώρας τους με την Ελλά- δα. Πάντως, ο Κίρο Γκλιγκόρωφ ευ- ελπιστεί να αντιμετωπίσει το πολιτι- κό κόστος των επιλογών του με τα οικονομικά οφέλη τα οποία θα προκύψουν από την άρση των ελ- ληνικών αντίμετρων εις βάρος της χώρας του.

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ, η ενδεχόμενη έναρξη της διαδικασίας αναζήτη- σης οριστικής ονομασίας της FYROM αναμένεται να προκαλέ- σει ποικίλες αντιδράσεις. Η συζή- τηση για την αναζήτηση σύνθετου ονόματος έχει εγείρει τις αντιρρή- σεις βουλευτών, κυρίως βορειοελ- λαδικών από το ΠΑΣΟΚ και τη Ν.Δ., με χαρακτηριστικότερες τις περιπτώσεις των κ. Παπαθεμελή, Βουνάτσου από το κυβερνών κόμ- μα και των κ. Ψωμιάδη και Καρα- τζαφέρη από την αξιωματική αντι-

πολίτευση. Εν τω μεταξύ, στη γωνία αναμένει τους κ. Παπανδρέου και Έβερετ ο πρόεδρος της ΠΟΛ. ΑΝ. κ. Αντώνης Σαμαράς, ο οποίος προσ- δοκά να καρπωθεί την όποια δυσσ- ρέσκεια του εκλογικού σώματος από την ενδεχόμενη αλλαγή πολιτι- κής.

ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΡΟΝ, ο κ. Παπανδρέ- ου φραστικά επιμένει ότι το όνομα «Μακεδονία» είναι αδιαπραγμά- τευτο, ενώ έχει οδηγήσει τον κ. Έβερετ να δέσει στο τραπέζι της συ- ζήτησης τη σύνθετη ονομασία. Πά- ντως, ο πρωθυπουργός ελπίζει ότι οι εξελίξεις στην πρώην Γιουγκο- σλαβία και το άνοιγμα των συνό- ρων για τη διακίνηση κεφαλαίων και εμπορευμάτων, θα δημιουργή- σουν τις προϋποθέσεις για την επανεξέταση του προβλήματος της ονομασίας της γείτονος. ΕΙΔΑΜΜΩΣ, το λεγόμενο «Σκοπι- ανό» θα κολλήσει στα γρανάζια της εσωτερικής πολιτικής σκηνής και θα χρησιμοποιηθεί για μικροκομ- ματικές επιδιώξεις.

Γιώργος Γερόπουλος

Νυν υπέρ πάντων... Μιμή

του Τάσου Παππά

«Ο λύκος κι αν εγέρασε...». Τα μέσα ενημέρωσης, και ειδικότερα την τηλεόραση, κατηγόρησε ο Ανδρέας Παπανδρέου, αλλά στη δύναμη και την εμβέλειά της προσέφυγε για να «αδειάσει» τον Κώστα Σημίτη. Οι σχέσεις των δύο ανδρών τα τελευταία είκοσι χρόνια ποτέ δεν ήταν ειδυλλιακές. Συχνά το κλίμα μεταξύ τους ήταν συγκρουσιακό, αλλά δεν έλειψαν και οι περίοδοι συνύπαρξης (μαχητικής ή ειρηνικής).

Ο Κώστας Σημίτης δεν υπήρξε άνθρωπος του περιβάλλοντος του προέδρου του ΠΑΣΟΚ. Δεν ανήκει στην πολυπληθή αλλά ευμετάβολη ομάδα των αυλοκολάκων, των υμνωδών, των πάσης φύσεως σφουγκοκολαρίων. Αυτών των επαγγελματιών διαφημιστών του αρχηγού, του υπεράνω θεσμών, του προνομιακού «συνομιλητή» του λαού. Ίσως γι' αυτό και δεν μπόρεσε ποτέ να τον χωνέψει ο ηγέτης του ΠΑΣΟΚ. Είναι γνωστό σ' όσους παρακολουθούν από κοντά και με κριτική διάθεση τα δρώμενα στο ΠΑΣΟΚ πως ο ηγεμόνας της Εκάλης δεν ήθελε δίπλα του σκεπτόμενα στελέχη, ανυπότακτα πνεύματα. Επιθυμούσε να πλαισιώνεται από μετρίους, από πρόσωπα με εξαρτημένη σκέψη, από δουλοπρεπείς και πρόθυμους να θυσιαστούν για το μεγαλείο του. Είναι επίσης γνωστό πως ο αρχηγός της δημοκρατικής παράταξης, όπως του αρέσει να τον προσφωνούν, όποτε κάποιος πολιτικός του κόμματός του «άνοιγε» τα φτερά του και τάχυνε το βήμα του, φρόντιζε με άκομπο τρόπο να του κόβει το δρόμο. Ο αείμνηστος Γ. Γεννηματάς είχε πολλές φορές υποστεί αυτή την «περιποίηση». Το ίδιο και ο Κ. Σημίτης, μόνο που αυτός είχε το θάρρος μερικές φορές να παραιτείται όταν ο αρχηγός του τον ταπείνωνε δημοσίως.

Αυτό έπραξε και το μεσημέρι της Δευτέρας, λίγες ώρες μετά την πρωτοφανούς αστειότητας δήλωση του πρωθυπουργού από τη Θεσσαλονίκη σχετικά με την ανυπαρξία βιομηχανικής στρατηγικής. Ναι, ο πρωθυερέας της κυβέρνησης ανακάλυψε

δύο χρόνια μετά την ανάρρησή του στη θέση του πρωθυπουργού ότι η χώρα στερείται στρατηγικής στον βιομηχανικό τομέα. «Έχρισε» υπεύθυνο τον υπουργό του και τον υποχρέωσε σε παραίτηση. Έσπευσαν αμέσως διάφοροι καλοθελητές να δικαιολογήσουν τη δημόσια διαπόμπευση του Κ. Σημίτη από τον Α. Παπανδρέου, επικαλούμενοι το φιάσκο της «πώλησης» των ναυ-

πηγίων Σκαρामαγκά. Τα γεγονότα είναι πεισματάρικα και έρχονται να ψεύσουν όσους έχουν επιλεκτική μνήμη. Γιατί, επί παραδείγματι, ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν είχε κάνει δεκτές τις προτάσεις των Κώστα Σκανδαλίδη και Κώστα Κουβελάκη αμέσως μετά τα επιτεύγματα που σημειώθηκαν την πρώτη Κυριακή των δημοτικών εκλογών; Η απάντηση είναι απλή και δηλωτική της ψυχολογίας του πατριάρχη του Κινήματος. Ο Κ. Κουβελάκης τότε ήταν από τους ευνοούμενους του, ο κ. Σκανδαλίδης ήταν, είναι, όπως φαίνεται, θα εξακολουθήσει να είναι, το «μάτι» και το «αυτί» του κ. Παπανδρέου στην κυβέρνηση και το κόμμα, ενώ ο Κ. Σημίτης ήταν, είναι και θα είναι ο ανταγωνιστής. Με περίσσειμα αφέλειας θα μπορούσε κάποιος να ρωτήσει τον υποκριτικό πρωθυπουργό: Μα, κύριε Παπανδρέου, μόνο ο τομέας της Βιομηχανίας σχετίζεται στο ζήτημα του σχεδίου; Σε όλα τα μέτωπα και στρατηγική υπάρχουν ικανοί υπουργοί τη διεκπεραίωση των γραμμάτων. Ο Α. Παπανδρέου έψαξε αφορμή για να τελειώσει με τον «θιβετιό» υπουργό του, ο οποίος εσχάτως υπερβεί τα εσκαμμένα. Τόλμησε να «αδειάσει» γλώσσα στη συνδιάσκεψη, υποστηρίζοντας ότι κι αυτός είναι από τα μέλη του κόμματος και, άκουσον άκουσον, προχώρησε ο «άφρων» σε δηλώσεις τύπου: «Δεν είμαι υπάλληλος και δεν είμαι υπάλληλος». Τότε ο πρωθυπουργός είχε «καταπράξει» την πρόκληση και μερικοί (μεταξύ αυτών οι υπογράφων) θεωρήσαμε πως κάτι τέτοιο στις σχέσεις Παπανδρέου-Σημίτη.

ξω. Ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ μπορεί να είναι σε θέση να ελέγξει απολύτως τον οίκου του, όμως και μνησικάκος και εκδικητικός εμφανίζεται να είναι ότι χρειάζεται, ή όποτε το επιθυμεί ο συνεργάτης του.

Ο Γιώργος Παπανδρέου έκανε ό,τι υποτίθεται θα αποφύγει: τοποθετήθηκε στην ομάδα των «4» και εξ αντανακλαστικής «έσπρωξε» τους αντιπάλους. Ορθά τον προειδοποιεί ο βουλευτής Γιώργος Πασχαλίδης: «Το άθος που πρέπει να αποφευχθεί είναι η λεκτική συμμαχία του Α. Παπανδρέου με ένα μέλος του ΠΑΣΟΚ». Φοβούμενος, πως ο αρχηγός δεν έχει πια να κλαστικά για να αποφύγει τις εξουθενώσεις και τις περιώνυμες ιστορίες δυνατότητας που τον έβγαζαν από τις σκολες καταστάσεις πάλαι ποτέ, και την ψυχραιμία για να αρθεί τις ομάδες. Φαίνεται ότι έχουν ισχυρίζονται πως έχει μετατραπεί το σύζυγος του και των άλλων στην αυλή της Εκκλησίας.

ΓΙΟΥΡΓΟΣ Ή... ΣΥΖΥΓΟΣ;

Η δραστηριότητα της Δήμητρας Παπανδρέου και η στήριξη που της προσφέρει ο σύζυγος-πρωθυπουργός έχουν ακόμη και τους παραδοσιακούς ζεύγους. Είναι αξιοσημείωτη η περίπτωση Ε. Γιαννόπουλου. Ο πρώην Εργασίας είπε πολλά στις περιηγήσεις τηλεοπτικά κανάλια. «Στόχος τον προσφιλή ιδιωτικό λόγο ο άστελέχη του ΠΑΣΟΚ και ιδιαίτερα «παραιτημένοι». Τις μπαταρίες όρισαν οι περίπου 600 επιστολές στελεχών του κόμματος που έγραψαν, οι περισσότερες από τις οποίες αναφέρονται στην κακή εικόνα της ηγεσίας, στην περιθωριοποίηση της ηγεσίας και στην υπερκινητικότητα της ηγεσίας. Τόσο ο κ. Γιαννόπουλος όσο και οι πρώτοι μεγέθους δεν κρύβουν τις συζητήσεις τους φόβους τους και τα αποτελέσματα της λειτουργίας της ηγεσίας. Οι πιο απαισιόδοξοι πιστεύουν ότι η εξωθεσμική δράση της θα προ-βλεπόμενες βλάβες, ακόμη και η ηγεσία.

Οι κριτικές φιλοδοξίες της Δ. Λιάνη δεν είναι Άλλωστε, και η ίδια δεν καταλαβαίνει προσπάθεια για να τις κρύψει, τις «φωνάζει». Εδώ όμως να κάνουμε με ένα πρόσωπο να συμμετάσχει με θεσμικό ρόλο στην πολιτική ζωή, προκειμένου να

ικανοποιήσει τις επιθυμίες της και να διοχετεύσει την ενεργητικότητά της. Εδώ έχουμε να κάνουμε με μια εξαιρετικά ανασφαλή προσωπικότητα, που τρέμει στην ιδέα πως κάποια στιγμή θα μείνει μόνη της, χωρίς την προστατευτική ομπρέλα του συζύγου της και πρωθυπουργού. Τρέμει γιατί ξέρει τι την περιμένει. Δεν χρειάζεται να έχει κανείς αχαλίνωτη φαντασία για να προβάλει στο μέλλον την παρουσία της Δ. Λιάνη στα πολιτικά πράγματα. Ακόμη κι αυτοί που σήμερα ανακαλύπτουν χαρίσματα και αποθεώνουν την πολιτική κρίση της θα τη «λιθοβολήσουν», θα τη λαιμοκοπήσουν, θα τη χλευάσουν. Γιατί η Δ. Λιάνη, παρά τις φιλότιμες και συγκινητικές προσπάθειες του Α. Παπανδρέου, δεν κατάφερε να ενσωματωθεί στην κοινοτική οικογένεια. Είναι ξένο σώμα, παρείσακτη, αποσυνάγωγη. Έτσι, θέλει από τώρα να προετοιμάσει το έδαφος ώστε να εξασφαλίσει κάποιες ελάχιστες εγγυήσεις που θα της επιτρέψουν να αντιμετωπίσει τις κατηγορίες από «φίλους» και εχθρούς. Μόνο που στη «νόμιμη» προσπάθειά της να βρει συμμάχους εμπλέκεται στο εσωκομματικό παιχνίδι του ΠΑΣΟΚ. Γίνεται, μ' άλλα λόγια, βασική συνιστώσα της κρίσης του.

Η πάση θυσία προστασία της υπόληψης της συζύγου του αναγκάζει τον Ανδρέα Παπανδρέου να καταφεύγει σε ήμισια κολακευτικές για τον ίδιο επιλογές. Είναι χαρακτηριστικό πως από συνομιλητές του, που τους θεωρεί έμπιστους, ζητά με φορτικότητα να του υποσχεθούν πως θα σταθούν στη σύζυγό του όταν δεχθεί ανοίξεις επιθέσεις. Στο κέντρο της προσοχής του και της αγωνίας του δεν βρίσκονται ούτε η συνοχή της κυβέρνησης ούτε πολύ περισσότερο η πορεία του κόμματος, αλλά η εξασφάλιση της Δήμητρας.

ΚΕΡΔΗ ΚΑΙ ΖΗΜΙΕΣ ΟΜΑΔΑΡΧΩΝ

Οι τελευταίες εξελίξεις αναντίρρητα θα αφήσουν τη σφραγίδα τους στο εσωκομματικό τοπίο.

- Η ισχυρότερη αντιπολιτευτική ομάδα, η κίνηση των «4», από τη δυσχερή θέση στην οποία είχε περιέλθει λόγω της συμπε-

ριφοράς του Θ. Πάγκαλου, είδε στην αποπομπή Σημίτη τη χρυσή ευκαιρία για να επανέλθει δυναμικά στο προσκήνιο. Οι δηλώσεις συμπαράστασης των τριών (Αυγερινός, Πάγκαλος, Β. Παπανδρέου) στον διωκόμενο πρώην υπουργό Βιομηχανίας επιβεβαίωσαν την ιδεολογική ενότητα του ρεύματος και προοιδιαίνουν για την από δω και πέρα δράση του. Ο πρωθυπουργός στο εξής δεν θα έχει να αντιμετωπίσει μόνο την αντιπολίτευση, αλλά και την εχθρική στάση των περισσότερων εσωκομματικών συσπειρώσεων. Ίσως οι φωνές από το εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ να συνιστούν γι' αυτόν και την πολιτική του την πιο επικίνδυνη κατάσταση. Πρέπει μάλλον να συμφιλιωθεί με την ιδέα πως μέχρι να αποφασίσει να πάει σε εκλογές θα έχει να κάνει με ένα εξαιρετικά συμπαγές εσωτερικό μέτωπο, το οποίο δεν θα φεύγει μέσω των προκειμένου να καταγράψει διαρρήδην τη διαφορετική άποψή του.

• Ο Γ. Αρσένης, ο κλασικός αντίπαλος της ομάδας των «4», δεν πρέπει να αισθάνεται και πολύ άνετα, αφού αυτός κυρίως τώρα θα εισπράττει το κόστος μιας πολιτικής που γεννά ποικίλες αντιδράσεις εντός και εκτός του ΠΑΣΟΚ. Ο Γ. Αρσένης βολενόταν με την παρουσία του Κ. Σημίτη στην κυβέρνηση, γιατί έτσι επιμερίζονταν οι ευθύνες. Τώρα είναι υποχρεωμένος να απολογείται μόνο αυτός. Είναι αναγκασμένος να στηρίζει και τις αντιδημοκρατικές επιλογές της κυβέρνησης. Οφείλει να λειτουργήσει σαν το μαξιλαράκι που θα απορροφά τους κραδασμούς. Περιθώρια ηρωικής εξόδου δεν έχει, γιατί το παρελθόν του είναι βεβαρημένο. Ακόμη και σήμερα προσπαθεί να αποσειστεί το άγχος του 1986!

• Μέσα στην «καλή χαρά» έδειχνε να βρίσκεται ο γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής Άκης Τσοχατζόπουλος. Η παραίτηση Πάγκαλου και η αποπομπή Σημίτη πιστεύει ότι τον φέρνουν σε πλεονεκτική θέση, πιο κοντά στο όνειρό του. Σκέψη ανόητη, γιατί αν ο κ. Τσοχατζόπουλος καταφέρει να επιβληθεί στο ΠΑΣΟΚ με τον τρόπο που του εισηγούνται οι στενοί συ-

Στη «νόμιμη» προσπάθειά της να βρει συμμάχους, η κ. Λιάνη εμπλέκεται στο εσωκομματικό παιχνίδι του ΠΑΣΟΚ.

νεργάτες του, τότε αυτό που θα κληθεί να κληρονομήσει δεν θα είναι ένα κόμμα σφριγηλό αλλά ό,τι θα έχει απομείνει από την αδελφοκτόνο σύγκρουση, δηλαδή τα κουρέλια του.

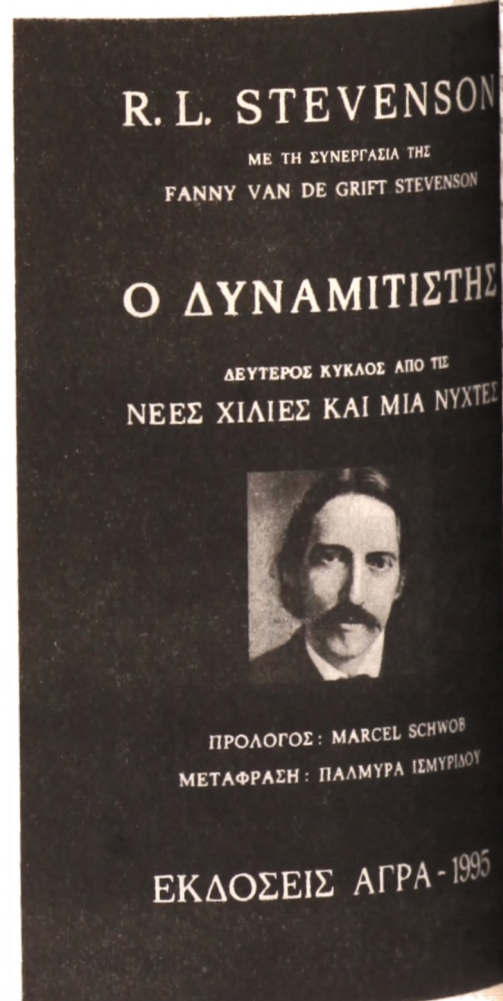
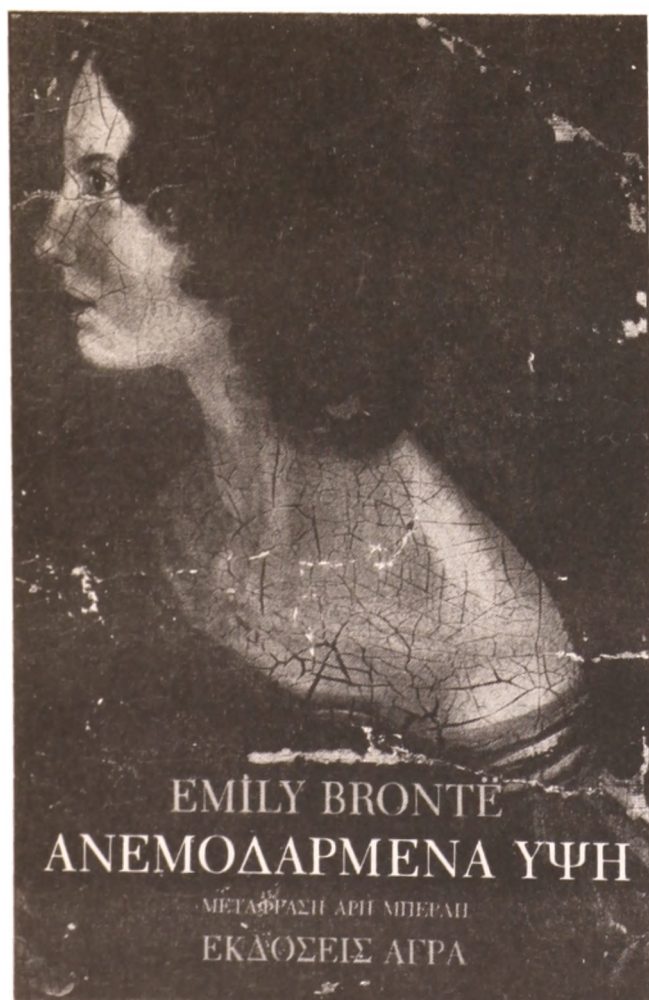
• Ο Κώστας Λαλιώτης έδειξε τη δύναμή του στην αντιπαράθεση με τον Θ. Πάγκαλο. Μέτρησε τους φίλους του και βρήκε πολλούς, έστω κι αν αρκετοί απ' αυτούς που εξέφρασαν τη συμπαράστασή τους στο πρόσωπό του το έκαναν πιεζόμενοι, κι αν πιστέψουμε κάποιους, εκβιαζόμενοι. Ίσως βγει ο πιο ευνοημένος από τη σύρραξη στο

ΠΑΣΟΚ. Με παροπλισμένο τον Θ. Παγκαλό, με τον Κ. Σημίτη σε ρόλο αντίπαλου, τον Γ. Αρσένη σε θέση απολογητή και τον Άκη στον κόσμο του, ο Κ. Λαλιώτης γικό είναι να επιχειρήσει να βάλει στο χνίδι τη δική του γενιά. Σε αυτή την κεντρία στελεχών αναμφίβολα είναι ο «κέντρος». Κι αυτός όμως μπορεί να αναλάβει διαχειριστεί όχι ολόκληρο το ΠΑΣΟΚ αλλά ένα τμήμα του, αφού πυκνώνουν οι δείξεις πως το ΠΑΣΟΚ του μέλλοντος θα έχει καμία σχέση με το ΠΑΣΟΚ του παρελθόντος σ' ό,τι αφορά το μέγεθος!

Με τον εμφύλιο στο ΠΑΣΟΚ σε εξέλιξη είναι απορίας άξιο πώς στελέχη που δώσαν δείγματα σοβαρής γραφής, όπως ο Ανδρέας Παπανδρέου να αναλάβουν πρωτοβουλίες, ώστε κυβέρνηση και κόμμα να βγουν από το αδιέξοδο. Είναι ηλπιότερο πως η μόνη πρωτοβουλία που μπορούσε αυτή την περίοδο να επιφέρει κάποιο αποτέλεσμα είναι εκείνη που θα λαμβάνει και τον ίδιο τον Παπανδρέου πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ όμως δεν μπορεί να συνηθίσει σε αυτοχειριαστικές πληρωσότητες κινήσεις.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

Ετοιμότητα για εκλογές

του Γιώργου Γερόπουλου

Εκατηγορηματικό τρόπο ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, και από τη Θεσσαλονίκη, διέψευσε τα γενάρια πρόωρων εκλογών, με αφορμή τις εξελίξεις στα εθνικά θέματα, τονίζοντας μάλιστα ότι εκλογές αυτή τη στιγμή θα είναι καταστροφικές για τη χώρα. Διαφορετική γνώμη φαίνεται ότι έχουν, πάντως, τα επιτελεία των κομμάτων της αντιπολίτευσης που εκτιμούν ότι το ΠΑΣΟΚ δεν όκειται να εξαντλήσει την τετραετία και, κατά συνέπεια, σχεδιάζουν την αντιπολιτευτική τακτική τους με αιχμή το αίτημα για εκλογές.

Ο πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας Μ. Έβερτ, από αντιπολιτευτικό καθήκον, έχει εδώ και καιρό αρ- διατυπώνει, εμμέσως πλην σαφώς, μια για πρόωρες εκλογές. Πρόσφα- όσο, προχώρησε ένα βήμα ακόμη, ως από τους βουλευτές της συμπολί- να ανατρέψουν την κυβέρνηση. Οι ις του κ. Έβερτ εκτιμούν ότι η κυ- η Παπανδρέου θα οδηγηθεί σε ις εκλογές εάν ενταθούν τα εσω- ικά προβλήματα στο ΠΑΣΟΚ ή εάν ική δραματική εξέλιξη σε κάποιο εθνικά θέματα. Πάντως, ο αρχηγός ωματικής αντιπολίτευσης μυχώς ί να εξαντλήσει ο κ. Παπανδρέου ραετία, κλείνοντας τα αγκάθια των κών θεμάτων και έχοντας φορτω- ολιτικό κόστος των επιλογών του.

και ο κ. Αντώνης Σαμαράς το τε- διάστημα, όλο και πιο συχνά, ανα- στο ενδεχόμενο εκλογών. Οι ανα- ες εξελίξεις στο πρόβλημα με τη Δ, ακριβέστερα η ενδεχόμενη απο- ύνθετου ονόματος δημιουργούν, α με την Πολιτική Άνοιξη τις κα- ς συνθήκες για διενέργεια πρόω- ογών. Ήδη, ο κ. Σαμαράς σε συνε- του δηλώνει ότι, σε περίπτωση ρισης της FYROM με ονομασία περιέχει τον όρο «Μακεδονία», θα ςει τις δυνατότητες του Συντάγμα- προσφυγή στις κάλπες. Άλλωστε, η Ν. είναι το πρώτο κόμμα το οποίο ογο για εκλογές και έχει εκπονήσει εκλογικής ετοιμότητας του μηχανι- ο. Ο κ. Σαμαράς θεωρεί ότι οι συν- ον ευνοούν, καθώς ελπίζει ότι η δυ- εια ενός τμήματος των ψηφοφόρων

για τις εξελίξεις στο Σκοπιανό θα διοχε- τευθεί προς το κόμμα του, ενώ το σημερινό πολιτικό σκηνικό είναι αρνητικό για αυτο- δύναμες κυβερνήσεις. Σύμφωνα με πληρο- φορίες, στην Πανδρόσου υπάρχουν σκέ- ψεις ακόμη και για δυναμικού χαρακτήρα ενέργειες, προκειμένου να οδηγηθεί η χώ- ρα σε εκλογές στην περίπτωση που γίνει αποδεκτή από κυβερνητικής πλευράς ονο- μασία που θα περιέχει τον όρο «Μακεδο- νία». Τέτοιου χαρακτήρα ενέργεια θα ήταν η παραίτηση όλων των βουλευτών και των υποψηφίων του κόμματος, στις περι- φέρειες όπου η ΠΟΛ.ΑΝ. εξέλεξε βουλευ- τές, έτσι ώστε να αναγκαστεί η κυβέρνηση να προκηρύξει αναπληρωματικές εκλογές για την πλήρωση των κενών εδρών.

Δειλά δειλά και στο χώρο της Αριστεράς το αίτημα για εκλογές αρχίζει να κερδίζει πόντους, αν και οι προβληματισμοί για την πολιτική χρησιμότητά του είναι πολλοί. Το θέμα συζητήθηκε στην Πολιτική Γραμμα- τεία του Συνασπισμού, με αφορμή την επί- σκεψη Κωνσταντόπουλου στη Θεσσαλονί- κη, και εκφράστηκαν διαφορετικές από- ψεις. Οι προτείνοντες πρόωρες εκλογές θεωρούν ότι η κυβερνητική αποτυχία του ΠΑΣΟΚ, που έρχεται ως συνέχεια της αποτυχίας της Ν.Δ., παραπέμπει στη συνo- λική κρίση του πολιτικού συστήματος της χώρας, ενώ η αλλαγή αυτού του σκηνικού είναι προϋπόθεση για οποιαδήποτε απε- λευθέρωση των πολιτικών δυνάμεων. Εκτιμούν ότι το αίτημα για εκλογές με απλή αναλογική θα έδινε δυνατότητες σε δυνάμεις που βρίσκονται στο εσωτερικό των δύο μεγάλων κομμάτων να εκφρα- στούν. Εξάλλου, τα στελέχη του ΣΥΝ ελπί- ζουν ότι το κόμμα τους θα καρπωθεί μέρος

της φθοράς του κυβερνώντος κόμματος και είναι σε θέση να διαδραματίσει καθοριστι- κό ρόλο σε περίπτωση που δεν θα υπάρξει αυτοδύναμη κυβέρνηση.

Πάντως, ανεξαρτήτως των αντιρρήσεων, ο κ. Κωνσταντόπουλος, όλο και πιο συχνά πλέον, θα εκφράζει την ετοιμότητα του κόμματός του για μια πρόωρη εκλογική αναμέτρηση, ενώ συγχρόνως θα προβάλ- λει τους όρους διεξαγωγής των εκλογών.

Στην πράξη, όμως, η προκήρυξη εκλογών παραμένει ο άσος στα χέρια του Α. Παπαν- δρέου, ο οποίος γνωρίζει καλά ότι μόνο αυ- τός μπορεί να τον χρησιμοποιήσει όποτε επιλέξει. Ο πρωθυπουργός, προκειμένου να μη φθείρει στην παρούσα συγκυρία το χαρτί του εκλογικού αιφνιδιασμού, επιδίω- ξε να αποκλείσει το ενδεχόμενο πρόωρων εκλογών τη στιγμή που άρχισε να δημιουρ- γείται κλίμα εκλογών. Πάντως, πολιτικοί παρατηρητές αναφέρουν ότι ο κ. Παπαν- δρέου, ως καλός γνώστης του παιχνιδιού των αιφνιδιασμών, δεν αποκλείεται να χρησιμοποιήσει τις εξελίξεις στο πρόβλη- μα με τη FYROM και τις ενδεχόμενες πιέ- σεις του αμερικανικού παράγοντα για υπο- χωρήσεις στο θέμα του ονόματος, με στόχο για να προσπαθήσει να κερδίσει ακόμη μια εκλογική μάχη, κάτι που υπό τις παρούσες συνθήκες φαίνεται ιδιαίτερα δύσκολο. Το χαρτί των εκλογών μπορεί να το χρησιμο- ποιήσει και εάν διαπιστώσει ότι δεν μπορεί να ελέγξει απολύτως τις διεργασίες στο ΠΑΣΟΚ, καθώς αυτές αναμένεται να λά- βουν δραματικό χαρακτήρα μετά την έξοδο του Θ. Πάγκαλου από την κεντρική επιτρο- πή του κυβερνώντος κόμματος και την πα- ραίτηση του κ. Κ. Σημίτη από την κυβέρνη- ση και το εκτελεστικό γραφείο.

Τι απέκρυψε ο κ. Παπανδρέου

του Κ. Τσαλόγλου

Ασχολήθηκε, άραγε, κανείς στα σοβαρά με το περιεχόμενο της πρωθυπουργικής ομιλίας στη Θεσσαλονίκη; Πολύ αμφίβολο. Όσα εκεί αναφέρθηκαν ως στοιχεία αποδεικτικά της “καλής πορείας” της οικονομίας μας ήταν τόσο διαφορετικά από τις καθημερινές εμπειρίες των κατοίκων τούτης της χώρας ώστε μόνο σαν απροκάλυπτος και ενσυνείδητος εμπαιγμός θα μπορούσαν να θεωρηθούν. Συνηγορούσε, άλλωστε, στη δημιουργία παρόμοιας εντύπωσης ολόκληρη η συμπεριφορά του κ. Α. Παπανδρέου στο κυβερνητικό, στο πολιτικο-κομματικό, στο πεδίο της οικογενειακής του ζωής απ’όπου επανήλθε στην εξουσία. Συμπεριφορά, στερημένη από κάθε ένδειξη κυβερνητικής σοβαρότητας και ευαισθησίας, κοινωνικής ευθύνης, προσοχής στις λαϊκές αντιδράσεις από προκλητικές εκδηλώσεις του προέδρου της κυβέρνησης και του στενότερου περιβάλλοντός του.

Ο κ. Παπανδρέου δίνει την εντύπωση τα τελευταία δύο χρόνια, πολιτικού ηγέτη, μοναδική φιλοδοξία του οποίου είναι, πλέον, ο θρυμματισμός του “κινήματός” του. Για να έχει την ικανοποίηση ότι αυτό το “κίνημα” δεν επιτρέπεται να επιζήσει, αφού ο ίδιος δεν θα μπορεί, για πολύ ακόμα, ως αναντικατάστατος αρχηγός του, να τον καθοδηγεί. Οι παραπρωθυπουργικές δραστηριότητες της συζύγου του υπηρετούν, όπως φαίνεται, έναν πρόσθετο, εσκεμμένα αποσυνθετικό ρόλο στο κόμμα. Ενώ ο ρητορικός εξωραϊσμός της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας είναι ευθυγραμμισμένος με την προσπάθεια απόδειξης πως μόνον όταν κυβερνά αυτός “όλα πάνε καλά”!

Τίποτε, ωστόσο, δεν πάει καλά. Και αν κάποιος έχει την σαφέστερη γνώση αυτής της αλήθειας είναι ο οικονομολόγος κ. Α. Παπανδρέου. Η εθνική οικονομία απογυμνώνεται προοδευτικά, όχι μόνο από τα παραδοσιακά χαρακτηριστικά της –πράγμα που θα ήταν δυνατό να εκτιμηθεί ως εκσυγχρονιστική εξέλιξη– αλλά και από τις προϋποθέσεις αναδιάρθρωσης και εμπλουτισμού του παραγωγικού της μηχανισμού. Πράγμα που την οδηγεί στον υποβιβασμό της σε περιοχή προσφοράς διαμετακομιστικών ευκολιών στην προηγμένη Ευρώπη, και παροχής τουριστικών υπηρεσιών χαμηλού κόστους. Δεν είναι τυχαίο ότι τα παραγόμενα εδώ προϊόντα χάνουν

όλο και μεγαλύτερο μερίδιο της εσωτερικής αγοράς υπέρ των εισαγομένων από την Κοινότητα ή τις τρίτες χώρες. Ακριβώς όπως δεν είναι τυχαίο ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά των έργων που εμφανίζονται ως δημόσιες επενδύσεις, αφορούν στην κατασκευή δρόμων διασυνοριακής χρησιμότητας αεροδρομίων και εμπορικών λιμένων.

Η ελληνική οικονομία στηρίζει τα διαφημιζόμενα από τους αρμόδιους “επιτεύγματα” της σε πόδια αποκτημένα με τη διαδικασία της... χρονομίσθωσης (κοινώς leasing)! Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα αντιπροσωπεύουν στο σύνολό τους δανεικό χρήμα. Αυτό που εισάγεται από τους διεθνείς κερδοσκόπους για να αγοράσουν έντοκα γραμμάτια και ομόλογα του ελληνικού Δημοσίου. Η ύπαρξη αυτών των “διαθεσίμων” διευκολύνει την προσφορά εμπορικών πιστώσεων από τους προμηθευτές μας του εξωτερικού και επιτρέπει την εφαρμογή νομισματικής πολιτικής “σκληρής” δραχμής. “Επιτεύγματα” και αυτά!

Η έλξη των ξένων κερδοσκοπικών κεφαλαίων εξασφαλίζεται με το ύψος του επιτοκίου των κρατικών τίτλων, υπερδιπλάσιο εκείνου που ισχύει για τους αντίστοιχους τίτλους άλλων χωρών. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι το πραγματικό κέρδος των ξένων, ή και των εγχώριων μεγάλων “επενδυτών” από τους τόκους των δανείων τους στο κράτος δεν “εκφράζεται” από μόνη τη δια-

φορά μεταξύ επιτοκίου και ποσοστού εσωτερικού πληθωρισμού, όπως συνήθως πιστεύεται. Ολόκληρο το επιτόκιο συνιστά καθαρό κέρδος, αφού οι Τράπεζες, εθνικές ή αλλοδαπές, ή οι άλλοι μεγαλοεπενδυτές δεν αναλώνουν τα έσοδά τους στην εσωτερική αγορά ώστε να υφίστανται απομείωση της αξίας τους λόγω πληθωρισμού. Τα χρησιμοποιούν για δανειοδοτήσεις με πολύ ακριβότερα επιτόκια (καταναλωτική πίστη, π.χ.) ή για άλλες κερδοσκοπικές επενδύσεις. Αυτή η διαδικασία εξηγεί και τα κολοσιαία κέρδη των Τραπεζών, την ώρα που συρρικνώνεται η παραγωγική δραστηριότητα του τόπου.

ΤΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΤΙΤΛΩΝ

Το ύψος, όμως, των επιτοκίων των κρατικών τίτλων πρέπει προοδευτικά, να μειώνεται γιατί αυτό επιτάσει η συνθήκη της Μάαστριχτ. Από το 1999 και μετά, το πεδίο στο οποίο υποχρεούται να διαμορφωθεί δεν μπορεί να είναι υψηλότερο από δύο μονάδες του μέσου όρου των χαμηλότερων τριών επιτοκίων ισάριθμων κρατικών τίτλων. Αν και το 1999 ισχύουν τα σημερινά δεδομένα, το επιτόκιο δεν θα υπερβεί το 4,5-5,0% έναντι του 16% που είναι τώρα. Με παρόμοιο επιτόκιο χάνεται απλά το πλεονέκτημα που προσέλαβαν οι ελληνικοί κρατικούς τίτλους έναντι των κερδοσκοπικών κεφάλαια. Οι κερδοσκο-

ομένως, Έλληνες ή αλλοδαποί, θα ήσουν την ανανέωση των αγορών αναζητώντας επικερδέστερες απο-σε άλλους τίτλους. Πόσο φυσιολο-ναι η μετακίνηση του ενδιαφέρο-ην καθημερινή κερδοσκοπική πρα-ο βεβαιώνει η στροφή προς τα “ρέ-αν απειλήθηκε η ισοτιμία της δραχ-εγκατάλειψη των “ρέπος” όταν οι-εις τους έπεσαν κάτω από τις απο-των εντόκων γραμματίων· η εγκα-ι των καταθέσεων ταμειευτηρίου και κόμα και των κρατικών “χαρτιών” ιζήτηση επικερδέστερων “προϊό-του χρηματοπιστωτικού συστήμα-

αθμό, λοιπόν, που θα προοδεύει η-νομική και νομισματική “εξυγίαν-οικονομίας με την πτώση των επι-και την “σκληρή” δραχμή, στον ίδιο-η οικονομία θα πλησιάζει στην στιγ-ο θα στερηθεί των πηγών άντλησης-ας για την εξυπηρέτηση του τερά-ημόσιου χρεους (το 1996 θα αντι-τεύει ποσό τριάντα δύο τρισεκα-ων δραχμών, περίπου, ενώ το εγ-τροϊόν θα είναι μόνο εικοσιεφτά-τομμύρια). Θα εξανεμιστεί, ταυτό-και το πολυπροβαλλόμενο συναλ-κό “απόθεμα” μαζί με όλα όσα, σε-ο εθνικοοικονομικών μηχανισμών,-νται με τη συναλλαγματική αξιοπι-χώρας

παραπάνω υποχρεωτική εξέλιξη-βεβαιώνει ότι η-ία μας στηρίζε-χρονομισθωμέ-λια, τότε, η μα-η απουσία πα-ών επενδύσε-ποβιομηχάνιση-ου, η αδυναμία-σματικών χει-γαι τη μείωση-ίσιου χρέους,-ταιώνουν κατά

τρόπο την ανάπτυξη. Δεν συντρέ-ι, κανένας λόγος να ανησυχούμε-ποιότητα της ασκούμενης οικονο-ολιτικής. Όσο χειρότερη θα είναι,ο εντυπωσιακά θα βρίσκει τα “επι-α” της ο κ. Παπανδρέου!

δά το ερώτημα: Αν στερέψουν οι-ου υψηλότοκου εσωτερικού και-κού δανεισμού για την ετήσια εξυ-η των δανείων και την ανακούφι-ετήσιων ταμειακών αναγκών του-προϋπολογισμού του κράτους,εξ άλλες πηγές θα καλυφθεί το κε-τυχώς με τις τρέχουσες δυνατότη-

τες, δεν υπάρχει απάντηση στο ερώτημα. Ο-δανεισμός, λόγω των σχετικών απαγορευ-τικών προϋποθέσεων της “σύγκλισης” δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 3% του εγ-χώριου προϊόντος προκειμένου να καλύ-ψει ισόποσο έλλειμμα του κρατικού προϋ-πολογισμού. Και το συνολικό χρέος δεν-πρέπει να είναι μεγαλύτερο του 60% του-εγχώριου προϊόντος. Το πρόγραμμα σύ-γκλισης που έχει υποβάλει η σημερινή κυ-βέρνηση στην Κοινότητα παραδέχεται ότι-το συνολικό χρέος δεν θα είναι μικρότερο-του 103,4% το 1999, ενώ ο ετήσιος δανει-σμός θα περιοριστεί στο 0,9%.

ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΙ «ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ»

Πώς θα περιοριστεί σε τόσο χαμηλό επί-πεδο το ετήσιο έλλειμμα του κρατικού-προϋπολογισμού, άρα και το ποσοστό του-δανεισμού γαι την κάλυψη του ελλείμμα-τος; Με την αύξηση του λεγόμενου “πρω-τογενούς πλεονάσματος”, απαντούν οι συ-ντάκτες του “Προγράμματος”. Με τη μείω-ση δηλαδή, των δαπανών και την αύξηση-των εισπράξεων από φορολογικές πηγές. Πόσο αυθαίρετες είναι αυτές οι προβλέ-ψεις το αποκαλύπτει η εξέλιξη του φετινού-προϋπολογισμού. Προβλέφθηκε και για-την εκτέλεσή του πρωτογενές πλεόνασμα-879 δισ., που θα σχηματιζόταν από την αύ-ξηση των εσόδων κατά χίλια τριακόσια δι-σεκατομμύρια, την αύξηση των δαπανών-κατά 574 δισ. μόνο, και την είσπραξη άλ-

λων 150 δισ. από “μετοχοποιήσεις”. Οι τε-λευταίες πληροφορίες από το Υπουργείο-Οικονομικών αναφέρουν ότι τα φορολογι-κά έσοδα δεν αποδίδουν όσα είχαν προϋ-πολογιστεί, ούτε οι δαπάνες συγκρατού-νται στα επιθυμητά επίπεδα. Το πρωτογε-νές πλεόνασμα, επομένως, δεν θα είναι ού-τε 300 δισ. Αντίστοιχα μεγαλύτερες, άρα, θα είναι και οι ανάγκες δανεισμού.

Θα επιβληθούν ακόμα περισσότεροι φό-ροι για να αλλάξει προς το καλύτερο η-ανεπαρκής απόδοση των τακτικών εσό-δων; Θα συμπιεστούν και άλλο οι μισθοί, οι συντάξεις, οι κοινωνικές δαπάνες, για

να συγκρατηθούν τα έξοδα; Όποια κυβέρ-νηση το τολμά ας επιχειρήσει και το ένα, και το άλλο. Το μόνο “δημοσιονομικό κέρ-δος” που θα προκύψει θα είναι το κλείσιμο και όσων ψυχορραγούν επιχειρήσεων, και η εξέγερση των δίκαια αγανακτισμένων, από την αδιάκοπη περικοπή του πραγματι-κού εισοδήματός τους, εργαζομένων. Ό,τι-χρειάζεται, με άλλα λόγια, για να επιδει-νωθεί όχι μόνο η δημοσιονομική μας κατά-σταση, αλλά και για να κλυδωνιστεί επι-κίνδυνα αυτό το ίδιο το πολιτικό καθεστώς-στη χώρα μας.

Η ύπαρξη του τεράστιου για τα ελληνικά-μέτρα δημόσιου χρέους δεν περιορίζει τις-καταστροφικές συνέπειες του στο καθαρά-οικονομικό πεδίο. Τις επεκτείνει και στο-κοινωνικό. Το μεγαλύτερο εισοδηματικό-άνοιγμα μεταξύ της πλειοψηφίας των πολι-τών, οι οποίοι κινούνται κάτω από τα όρια-της φτώχειας ή σε μόλις ανεκτά καταναλω-τικά επίπεδα, και της μειοψηφίας των-πλουσίων, δημιουργήθηκε από την ασκού-μενη φορολογική πολιτική γιατί, δήθεν, συνέλαβε πολλούς από τους παραδοσια-κούς φοροφυγάδες. Είναι, πράγματι, δί-καιο να φορολογούνται όσοι έχουν την-υποχρέωση. Δεν είναι δίκαιο, όμως, οι φό-ροι που αποσπώνται από τους ασθενέστε-ρους εισοδηματίες να προσφέρονται ως-αφορολόγητο εισόδημα στους δανειστές-του Δημοσίου. Δεν είναι δίκαιο να φορο-λογείται ο τόκος της κατάθεσης των ελάχι-στων, εκατομμυρίων δραχμών, έτσι ώστε η

καθαρή απόδοση από-την αποταμειευτική κα-τάθεση να περιορίζεται-σε 1,5-2% λόγω και της-απομείωσής της από-τον πληθωρισμό, και να-είναι δεκαπλάσια η-απόδοση των αγορα-στών τίτλων του Δημο-σίου. Δεν είναι δίκαιο-να μαστεύεται –και με-απειλές φυλάκισης, μά-

λιστα– ο εργαζόμενος πληθυσμός για να-μοιράζουν μεταξύ τους, κάθε χρόνο, τρία-με τριάμισι τρισεκατομμύρια δραχμές οι-εγχώριοι και αλλοδαποί κερδοσκόποι.

Τι άλλο θα μπορούσαμε να κάνουμε, απολογούνται οι υπεύθυνοι αυτής της...-σοσιαλιστικής πολιτικής.

...Να ποιο είναι το μέγα εθνικό μας πρό-βλημα: Όσοι κατέχουν, όσοι διεκδικούν-την εξουσία δεν ξέρουν να κάνουν τίποτε-άλλο παρά να σφίγγουν το λαιμό της “χρυ-σοτόκου όρνιθας”, πιστεύοντας ότι θα την-υποχρεώσουν, έτσι, να κάνει περισσότερα-αυγά.

Ισχύς μου, η αδιαφορία του λαού

του Στέλιου Π. Καφαντάρη

Οσο σπάνιες και αν είναι πλέον οι εμφανίσεις του πρωθυπουργού, το περιεχόμενο της κάθε μιας συνέντευξης έχει πολύ μικρή αξία και θα έπρεπε αμέσως να μπαίνει στο χρονοντούλαπο. Το παρελθόν μπλαμπλα βαραίνει καταθλιπτικά ιδίως όταν προσμετράται σε σχέση με τις παρελθούσες πράξεις. Δόξα τω Θεώ ο Α.Γ. Παπανδρέου από το 1965 δεν εφείσθη κόπων και έχει εκθέσει στο Πανελλήνιο μεγάλη ποικιλία και ποσότητα πολιτικού λόγου. Έχει επέλθει ο κόρος για τους περισσότερους. Υπάρχει βέβαια και μια μερίδα του λαού που έχει υποστεί μιθριδατισμό. Ίσως αυτούς εκλαμβάνει ο Τύπος ως αναγνωστικό του κοινό.

Η συνέντευξη της Θεσσαλονίκης δεν αποτελεί εξαίρεση, μάλλον ενισχύεται ο κανόνας λόγω του ετήσιου ψευδογεγονότος της Έκθεσης όπου κατά παράδοση προηγείται το μάρκετινγκ της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής. Βεβαίως τα Μέσα επέλεξαν να μην αδιαφορήσουν – και μάλιστα ασχολήθηκαν με τον εκκωφαντικό τρόπο που τα διακρίνει, ίσως γιατί δεν έχουν αντιληφθεί ότι με τέτοιες προσπάθειες σφραγίζουν λίγο λίγο το τέλος της δημοσιογραφίας.

Αναλώθηκαν και πάλιν οι πρώτες σελίδες των εφημερίδων σε πηχναία δισύλλαβα/τρισύλλαβα σχετικά με την εμφάνιση του Πρωθυπουργού στην συνέντευξη της Θεσσαλονίκης: «Εγώ», «Είμαι», «Εδώ», «Κυβερνώ». Και στα εσώφυλλα για μια ακόμα φορά παρουσιαζόταν με τον χειρισμό της συνέντευξης το επίπεδο της δημοσιογραφίας μας, το γνωστό μαύρο-άσπρο των πολιτικών προτιμήσεων του εκδότη σε κίτρινο φόντο.

Εν όψει των ανωτέρω αξίζει να επιμείνει κανείς μόνο σε ορισμένα παραλειπόμενα ή υποδηλούμενα της συνέντευξης τα οποία πιστεύω συνοψίζουν θαυμαστά την πολιτική κατάσταση της χώρας.

Κατ' αρχήν θα έπρεπε να διερευνηθεί η παλαιότερη ρήσις (που εμφανίστηκε και στο *Αντί* της 20ής Ιανουαρίου με τίτλο *Απλά μαθήματα πολιτικής οικοδομίας υπό Α. Γ. Παπανδρέου*) ότι ο Α. Γ. Παπανδρέου είναι «εγνωσμένος αναλυτής των πιο αμαρτωλών πτυχών της ελληνικής ψυχής». Ο Ανδρέας έχει εντοπίσει και αξιοποιήσει επιστημονικά τις μεγαλύτερες αμαρτίες μας: Την αδιαφορία, και τον θαυμασμό για τους αδιάφορους διάβαζε και μπλαζέ). Το «εγώ κυβερνώ κύριε», οι όψιμες θέσεις του για το βλαπτικόν της τηλεόρασης, η μομφή και κάλυψη του Σημίτη, και η συνοπτική γνώμη του για την κυβέρνηση και αντιπολίτευση υπάγονται σ' αυτήν την κατηγορία. Ο Ανδρέας μπορεί να πει το οτιδήποτε και να μην συναντήσει καμιά αντίσταση. Είναι ο παντοτεινός Αυριανιστής και μετατρέπει με το ραβδάκι του σε Αυριανή κάθε εφημερίδα που τα αφήνει ασχολίαστα.

Συναφές με το προηγούμενο είναι η στρατηγική εκμετάλλευ-

ση των αποπημάτων του Τύπου. Είναι απίστευτο πόσο τρέφεται ο Ανδρέας από τις αδυναμίες των Μέσων. Λόγου χάριν το ζήτημα της υγείας του που τα Μέσα χωρίς αμφιβολία εκμεταλλεύτηκαν χυδαία, τώρα γίνεται μπούμεραγκ. Ο Ανδρέας παρουσιάζεται ως Ιώβ που αντιμετωπίζει την κακομεταχείριση στωικά τα τελευταία επτά χρόνια. Μας υπολείπεται να ακούσουμε προσεχώς πως ο Α. Γ. Παπανδρέου αντί να πάρει μια έντιμη επίτιμη θέση προτίμησε τις επάλξεις με προσωπικές θυσίες και ίσως κλονισμό της υγείας του. Είναι η πίσω όψη του νομίσματος της φιλαρχίας.

Παραδόξως η αξία της υγείας του Α. Γ. Παπανδρέου διαγνοείται από καμιά μερίδα του Τύπου. Υπονοείται περίπου τον ίδιο τρόπο ανεξάρτητα από την θέση της εφημερίδας, δηλαδή ως ένα αγαθό απαραίτητο. Δίνεται απλώς διαφορετική χροιά ως προς την επάρκεια: Για τις φίλιες εφημερίδες η «επισημασμένη» και «πνευματώδης» συνέντευξη ήταν η σωτηρία και η έμμεση απάντηση στην μομφή ότι ο πρωθυπουργός δεν μπορεί να ασκεί τα καθήκοντα του, ενώ για τις εχθρικές το «εγώ κυβερνώ» έδειχνε αμετροέπεια με παράλειψη του βασικού δεδομένου, δηλαδή της κατάστασης της υγείας του.

Από την ίδια προχειρότητα και επιπολαιότητα των μέσων εξάλλου ο Α. Γ. Παπανδρέου βρίσκει επαρκέστατα εφόδια υπέρ Δήμητρας. Δεν χρειάστηκε καν να μιλήσει για γυναίκα πολιτικών που μαθήτευσαν κοντά στους συζύγους τους και επάναν και οι ίδιες πολιτικοί (π.χ. η Λίνα Τσαλδάρη αλλά και πρόσφατα η Σίλβα Ακρίτα). Άλλωστε η μαθητεία κοντά στον Α.Γ. Παπανδρέου χωρίς αμφιβολία είναι ικανή συνθήκη για την παραγωγή πολιτικών, έστω ίσως όχι πρωτοκλασσάτων αλλά επιδόσεων συγχρόνων υπουργών και βουλευτών. Αντιλαμβάνεστε πού θα ήταν ο Άκης –για να χρησιμοποιήσω ένα ακραίο παράδειγμα περιφανούς στελέχους– χωρίς την υπηρεσία παρά τω Παπανδρεϊκώ οίκω;

Το σοβαρότερο όμως παραλειπόμενο είναι και το πλέον ασιόδοξο; Αυτή η κυβέρνηση, δεν ξέρω αν είναι εκ των καλύτερων όπως δήλωσε ο Πρωθυπουργός, αλλά τουλάχιστον εξασφαλίζει μεγάλες δυνάμεις σε σχέση με το παρελθόν, είναι δηλαδή εν τινι μέτρω οικολογική. Μας υπέδειξε πόσο λίγη ενέργεια χρειάζεται για να κυβερνηθεί ο τόπος. Δεν χρειάζονται ούτε υπουργικά συμβούλια, ούτε αιφνιδιασμοί σε υπουργεία, ή νομαρχίες, επιτόπιες συσκέψεις, επαφές με παραγωγικές τάξεις ταξίδια στο εξωτερικό. Η ησυχία και η απουσία ασφυκτικού ελέγχων μπορεί να βελτιώνει την παραγωγικότητα και πάντως δεν απαγορεύεται από το Σύνταγμα. Ομοίως η κατ'οίκον εργασία πρωθυπουργού όχι μόνο δεν απαγορεύεται αλλά εάν επιταχθεί στο κατάλληλο πρόγραμμα θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί και από την Ευρωπαϊκή Ένωση σαν καινοτομία στους θεσμούς.

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

ΝΑ ΡΕ ΜΑΛΑΚΑ!... ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ ΠΑΥ-
ΠΗΓΕΙΟ ΠΟΛΕΙΤΑΙ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΟ
ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΠΟΛΛΑ ΕΞΤΡΑ!

ΔΕΝ ΕΙΣΑΙ ΚΑΛΑ!
ΝΑ ΑΜΑΖΩ ΔΥΟ
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ!

ΑΛΛΟ... ΑΠΟ ΣΟΒΑΡΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΣΕΡΒΟΚΤΟΝΙΩΝ-ΑΠΟΒΟΣΝΙΩ-
ΣΕΩΝ ΖΗΤΟΥΝΤΑΙ ΠΟ-
ΛΗΤΕΣ ΕΠΑΡΧΙΩΝ!

ΜΠΑΑ...
ΤΩΡΑ ΠΟΥ
ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ Η
ΣΕΖΟΝ...

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΖΗ-
ΤΕΙΤΑΙ...

ΝΑ
ΠΑΡΟΥΝ
ΑΛΒΑΝΟ!

ΟΡΙΣΤΕ! "ΥΠΕΥΘΥΝΑ ΚΑΜΕΡΑΤΕΣ
ΖΩΟΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ ΕΥΧΕΛΑΙΑ ΑΝΑΛΑΜ-
ΒΑΝΟΥΜΕ. ΚΥΡΙΑ Μ.ΜΗ, ΤΗΛ. 66611

ΑΑΑΧ... ΑΥΤΕΣ
ΕΙΝΑΙ ΔΟΥ-
ΛΕΙΘΣ...

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

δεν γυρίζει πίσω

Μέγαρο παντού

«Θεσμός», λοιπόν, κατά τα λεγόμενα του υπουργού Πολιτισμού, και το Μέγαρο Μουσικής στη Θεσσαλονίκη. «Θεσμός» που θα «εκπολιτίσει» και τη βάρβαρη -καταπώς φαίνεται- «πρωτεύουσα των Βαλκανίων» (σύμφωνα και με τον μαιτρ των ορισμών Α. Παπανδρέου), η οποία υπολειπόταν της Αθήνας σε «θεσμική» θωράκιση. Κι ένας «θεσμός», που δέχεται από τη μία «κάφρους» για να τους αποδώσει από την άλλη «έμπλεους ιδεωδών», πρέπει να επιδοτείται γενναία από τον κρατικό προϋπολογισμό. Επίσης πρέπει, στη διάρκεια της «θέσμησης», να παρίστανται οι εγγυητές του «θεσμού»: ο κ. Λαμπράκης, η κ. Μιμή και όλοι όσοι έχουν προαποφασισμένο το μοντέλο του πολιτισμού του τόπου και, απλώς, απομένει «θεσμικά» να το διαδώσουν και να το εξαπλώσουν. Από κοντά, φυσικά, και η κ. Κατερίνα Βελλίδη (να την πούμε «λαμπράκισσα» της Θεσσαλονίκης - χωρίς την ιστορική έννοια του όρου;). Μόλις μερικές εβδομάδες πριν έκλεισε το Βελλίδειο Ίδρυμα, αποτέλεσμα της όχι καλής οικονομικής κατάστασης στην οποία έχει περιέλθει το εκδοτικό της συγκρότημα - αλλά φαίνεται ότι ο Πολιτισμός είναι το προσφιλές όχημα για όσους χρειάζονται ώθηση (ή εκ νέου ώθηση) στον πολιτικό ή και στον επιχειρηματικό χώρο.

Στο όνομα του πολιτισμού έχουν συντελεσθεί πολλά - θεσμικά και εξωθεσμικά. Στο όνομα του πολιτισμού ο κ. Λαμπράκης αποκτά ισχύ - και με το αζημίωτο προβάλλει, μέσα από τα μεγάλης κυκλοφορίας έντυπά του, το απαύγασμα του νεότερου πολιτισμού, τον πασοκικό κανιβαλισμό. Στο όνομα του πολιτισμού ο κ. Βουτσινάς ή η κ. Λαμπράκη-Πλάκα ή η κ. Ειρήνη Παππά δημιουργούν προϋποθέσεις εισόδου της κ. Μιμής στην πολιτική. Στο όνομα του πολιτισμού η κ. Μιμή (στην Εθνική Πινακοθήκη ή στη Φλώρινα, στα Μέγαρα ή στην Πάτμο, με Κούντερα ή Φουκουγιάμα) μεταστοιχειώνει το κιτς της παρουσίας της και των γονυκλισιών της σε υποθήκες για ένα πολιτικό μέλλον. Όλα

Ζάκυνθος, 1977. Ακμαίος και στιβαρός στο κομματικό τιμόνι, ο Ανδρέας Παπανδρέου παίζει στην αρένα του πολιτικού κιτς. Σήμερα, το πολιτικό κιτς εκπροσωπεί η σύζυγός του, ενώ ο Ανδρέας φαίνεται να έχει επιλέξει για το κόμμα του τη στρατηγική του «αποθανέτω η ψυχή μου μετά... των ομοφύλων».

στο όνομα του Πολιτισμού.

Γι' αυτό ο Αγάθων είναι κατηγορηματικός. Προχθές, μόλις πριν φύγει για το γήπεδο, το επανέλαβε: — Ο Πολιτισμός είναι ένα μεγάλο πλυντήριο. Πλένει καθαρά. Αστραφτερά! Υστερόγραφο: Μου φαίνεται απίστευτο, Τετάρτη βράδυ, αυτό που συνάδελφοι ισχυρίζονται: «Ε, λοιπόν, η Μιμή παίρνει αύριο το Υπουργείο Πολιτισμού!»! Πάω να κοιμηθώ.

Για μια Ελλάδα νέα...

Σάββατο βράδυ, Ομόνοια. Οι φρεσκοτυπωμένες πρώτες εκδόσεις των κυριακάτικων εφημερίδων περιμένουν τους ξενύχτηδες του Σαββατόβραδου. Πουλάνε - και κανείς δεν μπορεί να εξηγήσει ποια συνήθεια μεταβάλλει τους εν γένει αδιάφορους για τα πολιτικά σε φανατικούς αναγνώστες πολιτικών κατά βάσιν φύλλων. Πρόκειται άραγε για αναγνώστες ή, μήπως, για απλούς «ξεφυλλιστές»;

Σάββατο βράδυ. Τα φρεσκοτυπωμένα φύλλα ξεβάφουν μελάνι. Στα πρωτοσέλιδα, κραυγές. Όπως είθισται τελευταίες μέρες (η παραίτηση Σημίτη έχει ακόμα συντελεστεί και δεν έχει τροφοδοτήσει τις εσωκομματικές εξελίξεις), τα ξύλινα γράμματα των τιμολογίων που μονοπωλεί η πρωθυπουργική σύζυγος Τσαχπινιές, νάζια, καμώματα, προθέσεις... Χτίζεται η εικόνα μιας αυριανής πολιτικού; Ποιος (ποια;) κυβερνά αυτό τον τόπο; Η μαμά, ο αστρολόγος, οι γονυκλισίες... Ο εφημεριδοφάγος στέκεται στα φύλλα γνώμης. Αγοράζει τα «πακέτα» με το χαρτί, πολύ χαρτί, με πολύ μικρά γράμματα. Ύστερα πηγαίνει στις «λαϊκές» από τις αναρτημένες. Διαβάζει τα χοντρά γράμματα, χαμογελάει σαρδόνια, κοιτάζει γύρω του. Ύστερα, μόνος του, βγάζει τη φιλαράκι άγρια, σαρκαστική κραυγή του: — Μαζί σου, Αντρέα, για μια γυναίκα νέα...

Όταν τα συνθήματα προσαρμόζονται ανάλογα με την εποχή και τα αιτήματα...

Μπόινγκ 747

Τα ωραιότερα αριστουργήματα των μικρών πτυχών της καθημερινότητας πεταμένα στα σκουπίδια. Την ιστορία μας μετέφερε (τρίτο; τέταρτο χέρι;) η αλίευσε στις σελίδες του σκανδαλοθηρικού φύλλου *Λοιπόν*. Μα που ο Αγάθων, άσχετος περί τα... καλλιτεχνικά, δεν μπορούσε να θυμηθεί ονόματα των πρωταγωνιστών. Χωρίζει, λοιπόν, από το σύζυγό της, διάσημο ηθοποιό του Χόλιγουντ, επίστημον ηθοποιός. Αμέσως μετά, σπεύδει να δώσει συνεντεύξεις όπου πολλά υπαινίσσεται για το μήκος του μορίου πρώην συζύγου της. Θιγμένος εκείνος πληρώνει με το ίδιο νόμισμα όταν προκαλείται από άλλο δημοσιογράφο: — Δεν ξέρω τι λέει τώρα. Ξέρω ότι όταν ήμασταν μαζί μου έλεγε το αντίθετο. Είπαση περιπτώσει, ακόμα και ένα Μπόινγκ 747 θα φαινόταν μικρό αν προσγειωνόταν στο Γκραν Κάνιον!

ο Αγρίππας

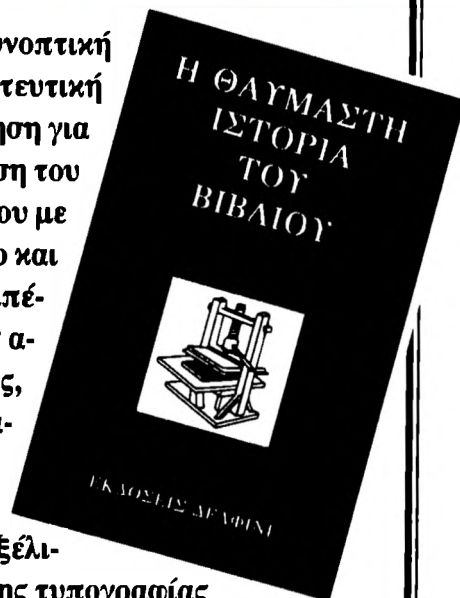
ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΟΚΙΜΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Μια
συγκλονιστική
μελέτη
για το
μακρινό
παρελθόν
των
ευρωπαϊκών
λαών

Στις ίδιες
σειρές
κυκλοφορούν

Μια συνοπτική
και γοητευτική
αφήγηση για
τη σχέση του
ανθρώπου με
το βιβλίο και
την περιπέ-
τεια της α-
νάγνωσης,
της γρα-
φής και
της συ-
νεχούς εξέλι-
ξης της τυπογραφίας

ΑΑ.ΥΥ.
Τ.Υ.: Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΔΕΛΦΗ
8 ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

ΑΑ.ΥΥ.
ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ ΜΙΑΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ
ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '60

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΑΙΜΟΝΕΣ ΚΑΙ ΔΑΙΜΟΝΙΣΜΕΝΟΙ

ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ
Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΖΑΙΗΜΣ ΤΖΟΥΣ

ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ
ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ
ΣΤΟΝ ΘΩΜΑ ΑΚΙΝΑΤΗ

ΣΟΝΙΑ ΙΔΙΝΣΚΑΓΙΑ
Ο Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ ΚΑΙ Η ΡΩΣΙΚΗ
ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ "ΑΡΓΥΡΟΥ ΑΙΩΝΑ"

ΑΡΗΣ ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
ULYSSES: ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΣ ΣΤΟΝ
«ΟΔΥΣΣΕΑ» ΤΟΥ ΤΖΑΙΗΜΣ ΤΖΟΥΣ

ΡΟΜΠΕΡΤ ΜΟΥΖΙΑ
ΠΕΡΙ ΒΛΑΚΕΙΑΣ

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ
ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΛΗΤΕΙΑΣ
ΤΑ ΨΕΥΔΩΝΥΜΑ

ΑΝΔΡΙΑΝΑ ΒΛΑΧΟΥ,
TED BENTON, REINER GRUNDMANN
ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

ΑΝΔΡΕΑΣ Δ. ΓΛΗΝΟΣ
ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΝΙΚΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ:
ΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΝ ΤΩ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ

ΝΙΚΟΣ ΛΕΑΝΔΡΟΣ
ΜΑΖΙΚΑ ΕΝΤΥΠΑ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΙΕΡ ΜΠΟΥΡΝΤΙΕ
ΜΙΚΡΟΚΟΣΜΟΙ

ΠΙΕΡ ΜΠΟΥΡΝΤΙΕ
ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΛΛΗ ΠΑΠΠΑ
ΚΟΜΜΟΥΝΑ ΤΟΥ 1871 -
Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 21ΟΥ ΑΙΩΝΑ;

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
Η ΑΣΤΙΚΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΛΕΙΟΣ
ΚΙΝΟΥΜΕΝΗ ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΑΜΟΥΗΛΙΔΗΣ
ΟΙ "ΔΗΜΟΙ" ΤΟΥ ΕΥΠΟΛΗ

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΤΣΟΥΝΗΣ
ΤΑ ΔΡΩΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ
ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΩΝ ΖΩΩΝ
ΛΕΞΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΝΙΚΟΛΑΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ
ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑ ΑΝΟΙΧΤΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 23-25, 106 77 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 38 30 955, FAX: 33 03 175

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

1979-1994. ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΝΕΦΕΛΗ

Μανώλης Ανδρόνικος
Ο ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ
Εμμανουήλ-Γεώργιος Βακαλό
ΟΠΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Μετάφρ.: Κυρ. Σταμέλος

Εμίλ Βεραρέν
REMPPANT

Μετάφρ.: Π. Βερνάρδος

Δανιήλ

ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 1973-1985

Αγάπη Ευαγγελίδη
ΧΟΡΟΙ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Στέλλα Θεοδωράκη
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΕΣ

Βασίλι Καντίνσκυ
ΓΙΑ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ
Μετάφρ.: Μηνάς Παράσχης

Πάουλ Κλέε
ΤΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ 1898-1918
Μετάφρ.: Γιώργος Κεντρωτής

Ρίτσαρντ Κράους
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ
Μετάφρ.: Γ. Σιδηρόπουλος - Μ. Κακαβούλια

Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα
Ο ΡΟΝΤΕΝ ΚΑΙ Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα
ΜΠΑΟΥΧΑΟΥΖ

Νίκη Λοϊζίδη
Ο ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΤΕΧΝΗ

Νίκη Λοϊζίδη
Ο ΤΖΙΟΡΤΖΙΟ ΝΤΕ ΚΙΡΙΚΟ
ΚΑΙ Η ΣΟΥΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Νίκη Λοϊζίδη
Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΜΙΝΩΤΑΥΡΟΥ
ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

Νίκη Λοϊζίδη
ΑΠΟΓΕΙΟ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ
ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

Μωρίς Μερλώ-Ποντύ
Η ΑΜΦΙΒΟΛΙΑ ΤΟΥ ΣΕΖΑΝ
ΤΟ ΜΑΤΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ
Μετάφρ.: Αλέκα Μουρίκη

Γιώργος Μουρέλος
ΘΕΜΑΤΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ
ΤΕΧΝΗΣ

Γιώργος Μουρέλος
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ
ΔΥΝΑΤΟΥ

Μονρόε Μπέρντσλεϋ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ
Μετάφρ.: Δημοσθένης Κούρτοβικ
Επιμέλεια: Παύλος Χριστοδουλίδης

Τσέζαρε Μπράντι
ΑΡΚΑΔΙΟΣ Ή ΠΕΡΙ ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ
Μετάφρ.: Σπύρος Ηλιόπουλος

Νιζίνσκυ
ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ
Μετάφρ.: Βερονίκη Δαλακούρα

Έρβιν Πανόφски
ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΙΚΟΝΟΛΟΓΙΑΣ
Μετάφρ.: Ανδρέας Παππάς

Γιάννης Παπάς
ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Ζωρζ Πεγέ
Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ
Μετάφρ.: Άλκης Χαραλαμπίδης

Τζαφφέ - Ρότερς
Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ
Μετάφρ.: Άλκης Χαραλαμπίδης

Λόρα Τσάπμαν
Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
Μετάφρ.: Ανδρέας Λαπούρτας κ.ά.
Επιμέλεια: Παύλος Χριστοδουλίδης

Ε. Φοσιγιόν
Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΟΡΦΩΝ
Μετάφρ.: Αφροδίτη Κούρια

Πήτερ Φούλερ
ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ
Μετάφρ.: Ηρώ Κανακάκη

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Pax Americana

ίναι συνήθως βαρετό να υπενθυμίζει κανείς τα αυτονόητα. Βρισκόμαστε στα πρώτα στάδια επιβολής της «Αμερικανικής Ειρήνης» στη Βοσνία, μετά την ανικανότητα και τα λάθη της Ευρωπαϊκής, ως συνόλου αλλά και ως ισχυρών κρατών, να θέσουν τέρμα στην πολύχρονη αιμαρραξία.

Η προετοιμασία του εδάφους μιας τέτοιας ειρήνης, η στήλη αυτή, τουλάχιστον, είχε απευκαιρες προειδοποιήσεις, ιδιαίτερα προς όφελος των Σέρβων της Βοσνίας που δεν φαίνεται να διατηρούσαν και μεγάλη επαφή με την πραγματικότητα. Η κεραυνοβόλα κροατική επίθεση στην Κράινα διέλυσε τις αυταπάτες. Κάποτε τονταν από ισχυρότερες δυνάμεις και θα έπρεπε να προσέλθουν στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων από χειρότερη θέση. Όπερ ετο.

«Πρώτα βήματα» προς τη διευθέτηση του προβλήματος έγιναν στη Γενεύη την περασμένη εβδομάδα. Δεν υπάρχει καμία, βέβαια, αμφιβολία για τον καθοριστικό αμερικανικό ρόλο, όπως και η αποφασιστικότητα της αμερικανικής πολιτικής ηγεσίας να προωθήσει τους στόχους της, χρησιμοποιώντας τούτο την ισχύ των όπλων από αέρος, που εκμηδενίζει σχεδόν γι' αυτούς τις αντιστάσεις. Και δεν θα διστάσουν να συντηρήσουν την πίεση αυτή των όπλων μέχρις ότου

εδραιωθεί η διαπραγματευτική διπλωματική διαδικασία.

Οι «αρχές» της συμφωνίας στη Γενεύη αυτονόητο και πάλι είναι ότι γκρεμίζουν, προς το παρόν τουλάχιστον, τα όνειρα για Μεγάλη Σερβία και Μεγάλη Κροατία, αν μη τι άλλο στα χαρτιά. Απομένουν να επιλυθούν σημαντικές «λεπτομέρειες» κατόπιν πολύμηνων διαπραγματεύσεων, χωρίς να αποκλείονται βέβαια δυσάρεστες εκπλήξεις που θα ανατρέψουν τις διπλωματικές, ειρηνευτικές διαδικασίες. Αλλά δυστυχώς για τους Σέρβους της Βοσνίας, πόλεμος και διαπραγμάτευση ταυτόχρονα δεν τους προσφέρονται ως επιλογή, σ' αντίθεση με τις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ που με «τιμωρούς» αεροπορικές επιδρομές, προσηχηματικές ή όχι, καθώς και με την απειλή πραγματοποίησής τους, μπορούν να καθορίζουν ανάλογα το συσχετισμό των δυνάμεων, τουλάχιστον στον στρατιωτικό τομέα.

Αυτός ο πόλεμος στη γειτονιά μας διδάσκει πολλά μαθήματα σ' όλους. Όταν σταθεροποιηθεί η ειρηνευτική διαδικασία, τότε ίσως καθένας μπορεί να αρχίσει να σκέφτεται πιο σοβαρά για τα αίτια της σύρραξης και την κατάληξή της. Εκ των υστέρων, με περισσότερη περίσκεψη, ας κριθεί ποιοι θα βγουν «χαμένοι» και ποιοι «κερδισμένοι», πράγματα βέβαια σχετικά στη συγκεκριμένη περίπτωση. Προέχει τώρα η ενίσχυση της ειρηνευτικής διαδικασίας, ώστε να καταλήξει σε αίσιο τέλος.

Η πίεση
των όπλων
θα συνεχιστεί
μέχρι να
εδραιωθούν οι
διπλωματικές
διαπραγμα-
τεύσεις.

Ο Σιράκ ασχημίζει τον πλανήτη μας

της Μαρίας Τοπάλη

Ακόμη κι εμείς, οι εκμαυλισμένοι από τη «μέθη του βυθού» μας, νιώσαμε το κούνημα από τις γαλλικές πυρηνικές δοκιμές στον Ειρηνικό. Ένα στεφάνι αφρού, ένα υπόγειο μανιτάρι, αρχή ρωγμών στο βασάλτινο υπέδαφος, που θα προχωρήσουν αργά μαζί μας στην επόμενη χιλιετηρίδα για να φυσήξουν ίσως κάποτε το ραδιενεργό περιεχόμενό τους προς τα έξω. Σε είκοσι ή τριάντα ή... σε πόσα χρόνια; Για τον κύριο Σιράκ θα είναι αργά, έτσι κι αλλιώς. Για τους νεαρούς χρήστες του Internet μπορεί να είναι πολύ νωρίς. Πιο γρήγορα απ' τις γεμάτες ραδιενέργεια ρωγμές απλώθηκε το μανιτάρι των πολιτικών εξελίξεων, που πυροδότησε αρχικά η εξαγγελία και στη συνέχεια η πραγματοποίηση της πρώτης δοκιμής, την Τρίτη 5 Σεπτεμβρίου.

Η πυρηνική δοκιμή έδωσε, καταρχήν, την αφορμή για άλλη μια σκληρή αντιπαράθεση σε διεθνές επίπεδο, με αντικείμενο προσβολής και διεκδίκησης την προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης ζωής. Εξέλιξη αναμενόμενη πλέον, με πρωταγωνιστή τη Greenpeace και άμεση συνέπεια τη μαζική πολιτικοποίηση των πλανητικών πολιτών, μέσω κυρίως των μοντέρνων μέσων ενημέρωσης. Και ενώ η νίκη της βαρβαρότητας στα Βαλκάνια και τον Καύκασο έφεραν γρήγορα το διεθνές δίκαιο στη μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο κατάσταση της τραγικής του ανυπαρξίας, οι τραυματισμένοι από τον κατά φαντασίαν ευρωπαϊό αυτοκράτορα Σιράκ διεθνείς θεσμοί βρίσκουν πλήθος υποστηρικτών στους διεθνείς οργανισμούς, στις μαχητικές οργανώσεις, στις κυβερνήσεις, στη θρησκεία, στους χιλιάδες επώνυμους και ανώνυμους. Οι αναλύσεις δίνουν κιόλας τους πρώτους καρπούς: «Στην κοινω-

νία των κινδύνων παγκόσμιας εμβέλειας, η μορφή των καταναλωτών γίνεται δημοκρατικό όργανο επιβολής». Αυτή τη φορά με μικρότερη επιτυχία, ίσως γιατί είναι κολλώτερο ν' αλλάξει κανείς βενζιναδόρα παρά τις προτιμήσεις του στα γαλλικά ριά και κρασιά.

ΕΚΡΗΚΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΠΟΙΚΙΕΣ...

Το μανιτάρι περιελάμβανε, κατά δεύτερον, την πυροδότηση δύο ακόμη, μη ανυπόστατων, εξελίξεων, που θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ως κεντρικής πολιτισμικής σημασίας.

Πρόκειται, αφενός, για την αναζωπύρωση των αυτονομιστικών τάσεων στις γαλλικές αποικίες του Ειρηνικού. Ο γαλλικός Τύπος δεν κρύβει την απογοήτευση και την ανησυχία που επικρατούν για την εκ νέου διακινδύνευση του «διφορούμενου και θραυστού θεσμού» της μητροπόλης με την Πολυνησία, οκτώ χρόνια μετά τις εξεγέρσεις που κατέστρεψαν το κέντρο του Π

(1987) και λίγο μετά το δημοψήφισμα το οποίο η Ταϊτή διάλεγε να παρα-
στους κόλπους της «Μητροπόλης».
τηση γύρω από το ζήτημα, κι ενώ το
τε εξακολουθεί να ζει επί σειρά
/ στο ρυθμό των ταραχών, αγγίζει
ς όπως την οικονομική ανάπτυξη
μοχής με σεβασμό της ταυτότητάς
ρήξη με κάθε μορφή νεο-αποικιο-
ς και φτάνει μέχρι τη συνολική -και
ματική- αναθεώρηση του καθεστώ-
περιοχής αυτής.

τερη εξέλιξη είναι κατά μία έννοια
νικότερη. Πυροδοτήθηκε εμμέσως
δοκιμή και αμέσως από τη «γενναι-
προσφορά της γαλλικής πυρηνι-
ροστασίας στους ευρωπαίους εταί-
ά στόματος Σιράκ και Ζυμπέ, ως
τικό αντιστάθμισμα στην παρά την
κή σχεδόν αντίθεση της ευρωπαϊ-
της παγκόσμιας κοινότητας διε-
της δοκιμής. Η κίνηση αυτή του Σι-
ο κατάφερε να εντυπωσιάσει και
ιγότερο να πείσει, τόσο εντός όσο
ς της Γαλλίας. Γιατί ο Σιράκ δεν
ε τη δημιουργία ευρωπαϊκής πυρη-
πρέλας ως αυτοτελούς στοιχείου
υπαϊκής του πολιτικής, παρά κατέ-
ο τέχνασμα αυτό κατόπιν εορτής,
ατευνάσει την εναντίον του κατα-
. Ιδιαίτερα η Γερμανία, προς την
υρίως απευθύνθηκε, υποδέχτηκε
ταση με τρόπο συγκρατημένο και
κτικό, τουλάχιστον σε επίσημο,
τικό επίπεδο.

ιαφέρον εστιάζει, ωστόσο, σε δύο
που δεν σχετίζονται με την πρότα-
αυτή, όσο με την ίδια τη συζήτηση
ξάγεται γύρω απ' αυτή και εξ

σκέλος αφορά σε μεγάλο βαθμό
κοινή γνώμη. Που γνωρίζει
λά ότι η Γαλλία τελειοποιεί (πού
ι αλήθεια η τελειοποίηση και αρ-
κατασκευή νέων πυρηνικών
πυρηνικά όπλα. Ότι η λογική αυτή
έξοδης πολιτικά «τελειοποίησης»
ίχιστα συμβατή με το «νόμιμο»
ης αποκλειστικά αποτρεπτικής
σης των πυρηνικών. Ότι ο Σιράκ
μίζει μόνον «την πόλη μας», όπως
με μαρκαδόρο οι μαθητές-διαδη-
ν Δεκέμβριο του 1986 πάνω στις
εις του παρισινού μετρό. «Ασχη-
όκληρη τη χώρα, δίνει αφορμή
ιέργεια μέχρι και αντι-γαλλικού

Υπογραφές στο Παρίσι εναντίον των πυρηνικών δοκιμών (Pont Alexandre-III, 1.9.1995).

ρατισμού και, πάντως, ωθεί σε διεθνή
απομόνωση, που κάθε άλλο παρά ανταπο-
κρίνεται στο ρόλο που επιφυλάσσεται στη
χώρα αυτή, σε μια περίοδο όξυνσης των
διεθνών προβλημάτων, σε μια κρίσιμη κα-
μπή για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Το
προφίλ ενός άκαμπτου, ανίκανου να επι-
κοινωνήσει ηγέτη, που μοιάζει να ονειρεύ-
εται παλιά (στρατηγικά;) μεγαλεία, ελάχι-
στα ταιριάζει στο είδος της πολιτικής που η
Γαλλία καλείται να ασκήσει στο εσωτερι-
κό, στην Ευρώπη αλλά και διεθνώς. Ίσως
γι' αυτό ο Σιράκ έσπασε χρονικό ρεκόρ
«κατρακυλίσματος» της δημοτικότητάς του
από τη στιγμή της εκλογής του σε σύγκριση
με τους προκατόχους του".

...ΚΑΙ ΑΛΥΣΙΔΩΤΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Το άλλο σκέλος αφορά τις διεθνείς αντι-
δράσεις, κυρίως τις αντιδράσεις κρατών
και πολιτικών προσώπων. Που ξεκινούν
από την επ' αόριστον αναβολή της προ-
γραμματισμένης επίσκεψης στη Γαλλία
του σοσιαλδημοκράτη πρωθυπουργού της
Σουηδίας **M. Carlsson** και φτάνουν μέχρι
τη χείρα βοηθείας που έτεινε ο Γερμανός
καγκελάριος **X. Κολ**, επιβεβαιώνοντας την
πρόθεσή του να πραγματοποιηθεί η προ-
γραμματισμένη για τις 7 Δεκεμβρίου συνά-
ντησή του με τον Σιράκ, στο πλαίσιο των
τακτικών γαλλογερμανικών διαβουλεύσε-
ων. Εξάλλου, δεν μπορούν να περάσουν
απαρατήρητες οι ποικίλες αντιδράσεις
προσωπικότητων του γερμανικού κυβερ-
νητικού συνασπισμού στο καρότο της πυ-
ρηνικής συνεργασίας που τους έτεινε ο Σι-

ράκ. Ο «ατλαντιστής» χριστιανοδημοκρά-
της υπουργός Άμυνας **F. Ruehe** είναι ευχα-
ριστημένος με την προστασία που παρέχει
στην Ευρώπη το ΝΑΤΟ και δεν θέλει να
την αλλάξει. Ο πάντα δίγλωσσος φιλελεύ-
θερος υπουργός Άμυνας **Kinkel** βρίσκει
την πρόταση «ενδιαφέρουσα» και θέλει να
τη συζητήσει. Ο κυνικός και ειλικρινής, ει-
καζόμενος διάδοχος του σημερινού καγκε-
λάριου **W. Schaeuble** (θυμάστε, εκείνος,
της μεταβλητής γεωμετρίας) δηλώνει απε-
ρίφραστα ότι «δεν μπορεί να φανταστεί
μία μελλοντική ευρωπαϊκή ασφάλεια χω-
ρίς πυρηνική συνιστώσα».

Με λίγη φαντασία μπορεί κανείς να είναι
αρκετά ανήσυχος για το μέλλον αναφορι-
κά με τα πυρηνικά. Ειδικά στην Ευρώπη
και στον Ειρηνικό.

Κάπως έτσι σκέφτηκαν και 100.000 χρή-
στες του Internet, εγκαινιάζοντας την πρώ-
τη καμπάνια διαμαρτυρίας της ηλεκτρονι-
κής εποχής. Και υπογράφοντας «ηλεκτρο-
νικά» την καταγγελία των δοκιμών που
έθεσαν σε κυκλοφορία μέσω του δικτύου
τρεις νεαροί φοιτητές του πανεπιστημίου
του Τόκιο. Για να μην ασχημίζει ο Σιράκ
τον πλανήτη μας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Από το άρθρο του Ulrich Beck, καθηγητή κοινω-
νιολογίας στο πανεπιστήμιο Μονάχου, στην έγκυ-
ρη *Zeit* της 8.9, με τίτλο «Αυτό που συνδέει τον Σι-
ράκ με τη Shell».
2. *L'Express*, 14.9.'95.
3. Editorial της εφημερίδας *Le Monde*, 13.9.'95.
4. *Le Nouvel Observateur*, 7-13.9.'95, editorial του
Jean Daniel.
5. *Frankfurter Allgemeine*, 9.9.'95.
6. *L'Express*, 14.9.'95.

Εθνικισμός και Ευρωπαϊσμός στη Βρετανική Δεξιά

του Αλέξανδρου Καζαμιά

«Both are sound Conservatives», Μ. Θάτσερ, 26.6
(αναφερόμενη στους κ. Μείτσορ και Ρέντγουντ)

Η ανοιχτή αντιπαράθεση ανάμεσα στη φιλελεύθερη φράξια των βρετανών Συντηρητικών και των «ευρωσκεπτικιστών» αντιπάλων τους, που πήρε τη μορφή εκλογικής αναμέτρησης για την ανάδειξη της ηγεσίας του κόμματος τον περασμένο Ιούνιο, υπήρξε, παρά την τελική επικράτηση του πρωθυπουργού **Τζων Μέιτσορ** επί των τελευταίων, μεγάλης σημασίας πολιτικό γεγονός, με επιπτώσεις που ξεπερνούν κατά πολύ τα όρια της παράταξης των Τόρρυς και της Μ. Βρετανίας. Διότι ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο θα εξελιχθεί η εσωκομματική κατάσταση των Συντηρητικών γύρω από το επίμαχο θέμα των σχέσεων με την Ευρώπη, που υπήρξε το αντικείμενο της πρόσφατης αναμέτρησης, έχει πλέον γίνει φανερό πως στο εξής το νεοφιλελεύθερο δόγμα της κλασικής διπλωματίας, που κυριάρχησε στη συντηρητική σκέψη από την άνοδο της Θάτσερ στην ηγεσία του κόμματος προ εικοσαετίας, έχει σήμερα πια οριστικά εγκαταλειφθεί, αφήνοντας στη θέση του αντιμέτωπα τα δύο παράγωγα ιδεολογικά συστατικά του, τον παραδοσιακό εθνικισμό των «ευρωσκεπτικιστών» από τη μια και τον μετριοπαθή φιλελευθερισμό των «ευρωπαϊστών» συντηρητικών από την άλλη.

Επειδή οι συγκρούσεις ανάμεσα στους εθνικιστές και στους ευρωπαϊστές Συντηρητικούς της Βρετανίας είναι βαθύτατα ιδεολο-

γικές και δεν περιορίζονται μονάχα στο πλαίσιο μια εγχώριας διαμάχης για τον προσδιορισμό του μέλλοντος της θαλασσοκτικής κληρονομιάς, αλλά κυρίως αποτελούν προέκταση του γενικού μεταψυχροπολεμικού διλήμματος ανάμεσα στις εκσυγχρονιστικές/διεθνιστικές ιδέες και στον παραδοσιακό εθνικισμό που βρίσκεται στο επίκεντρο του πολιτικού προβληματισμού της εποχής μας, είναι ανάγκη να αποδοθεί ιδιαίτερη σημασία στο βαθύτερο νόημα της προσπάθειας αναθεώρησης των αρχών της κλασικής διπλωματίας στη Βρετανία πριν από δύο δεκαετίες, καθώς και στα βαθύτερα αίτια της σημερινής της κρίσης στη χώρα αυτή, ενώ απώτερος σκοπός είναι να αναπτυχθούν δύο βασικά επιχειρήματα που αφορούν την ευρύτερη φύση των σημερινών διεθνών σχέσεων:

Πρώτον, πως, παρά την ακμή της από το τέλος του πολέμου, μα ιδίως στην τελευταία δεκαετία, η κλασική/νεοφιλελεύθερη διεθνολογία εμπεριείχε ανέκαθεν δύο αντιφατικές κι αλληλοσυγκρουόμενες ιδεολογικές παραδόσεις, τον **πολιτικό εθνικισμό** και τον **οικονομικό φιλελευθερισμό**, οι οποίες εδύναντο να συνδυαστούν σε ένα ενιαίο διπλωματικό δόγμα μονάχα κάτω από συγκεκριμένες διεθνείς συνθήκες, δηλαδή, αυτές της ιεραρχικής ηγεμονίας, που για παράδειγμα καλλιέργησαν οι ΗΠΑ στην εποχή της κυριαρχίας τους, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου.

Δεύτερον, πως με την κρίση της αμερικανικής ηγεμονίας στη μεταψυχροπολεμική εποχή, η κλασική διπλωματία έχει κι αυτή, αναμφισβήτητα, υποστεί μεγάλο πλήγμα, αφού η νεοφιλελεύθερη παγκόσμια τάξη που θεμελίωσαν οι ΗΠΑ μετά τον Πόλεμο και που αποτέλεσε το βασικό δομικό της στήριγμα

έχει απωλέσει μεγάλο μέρος της κυριαρχίας της τα τελευταία χρόνια, ανοίγοντας το δρόμο για μια νέα σύγκρουση ανάμεσα στον εθνικισμό και στον εκσυγχρονιστικό διεθισμό.

ΚΛΑΣΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

Οι ρίζες της νεοφιλελεύθερης διπλωματίας που υιοθέτησε με την εμφάνισή της η **Μ. Θάτσερ**, ξεκινούν από ένα αμάλγαμα των παραδόσεων της κλασικής πολιτικής οικονομίας του **Α. Σμιθ** και του **Ρικάρτο** μαζί με την κλασική στρατηγική επιστήμη του **Φον Κλουβιτς** από τον περασμένο αιώνα και μέσα από τη μονεταριστική σχολή του **Σίγκο (Μ. Φρήντμαν)** και τους ρεαλιστές θνολόγους του **Χάρβαρντ**, (**Κίσσινγκερ** και **Ζακς**) ανανεώθηκαν και ενσωματώθηκαν στην αία διεθνολογία του κλασικισμού.

Βασική αρχή της διεθνολογίας αυτής είναι το αξίωμα πως οι οικονομικές διεθνείς σχέσεις πρέπει να διαχωρίζονται πλήρως από τις πολιτικο-στρατηγικές μια και η φύση των **οικονομικών σχέσεων** είναι οντολογικά διαφορετική από εκείνη των **πολιτικο-στρατηγικών**. Έτσι, στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής, η κλασική διπλωματία υποστηρίζει ενώ στις οικονομικές σχέσεις η πλήρης φιλευθεροποίηση και διεθνοποίηση είναι θτή για την ελεύθερη ανάπτυξη του εμπορίου και του παγκόσμιου καπιταλισμού, στο πολιτικο-στρατηγικό πεδίο η προάσπιση του εθνικού ματος της εθνικής κυριαρχίας και της αυτοτελείας της δύναμης του κράτους αποτελεί τη μοναδική εγγύηση της εθνικής ασφάλειας και της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης. Απώτερος σκοπός αυτής της ιδεολογίας είναι η οικοδόμηση μιας διεθνούς τάξης

Ο Α. Καζαμιάς διδάσκει Διεθνείς Σχέσεις στο Πανεπιστήμιο του Κόβεντρυ (Μ. Βρετανία).

στηρίζεται ταυτόχρονα στις δομές
αίας συγκεντρωτικής οικονομικής
της και στις δομές μιας κατακερματι-
λουραλιστικής πολιτικο-στρατηγι-
να την αποτελούν πληθώρα εθνών-
Πράγματι, οι αρχές της κλασικής δι-
ας κυριάρχησαν επιτυχώς κατά τις
ς της βρετανικής ηγεμονίας το
κι αργότερα της αμερικανικής το
και στα διαστήματα αυτά εξαπλώ-
υτόχρονα στα περισσότερα κράτη
κόσμου συστήματος που έδειξαν
ία στην ιδεολογία του ηγεμόνα.

Βρετανία, η επιστροφή στην κλασική
τία μετά τον πόλεμο καθυστέρησε,
της επιμονής στην παραδοσιακή
ιστική διπλωματία που διατηρήθηκε
φιάσκο του Σουέζ το 1956, οπότε οι
αχαίτισαν επιτυχώς την απειθαρχία
τανών στο δικό τους νεοφιλελεύθερο
κυριαρχίας. Έκτοτε ξέσπασαν δύο
έσα στο Συντηρητικό Κόμμα, των ρο-
/αυτοκρατοριστών, που νοσταλγού-
ατήρηση της ιμπεριαλιστικής διπλω-
ου 1873-1956 στο πλαίσιο της Κοινο-
ς, και μιας ισότιμης «ειδικής σχέ-
θώς την αποκαλούσαν, με τις ΗΠΑ,
όχρονα εμφανίστηκαν οι φιλελεύθε-
παϊστές του Έ. Χιθ, οι οποίοι πρό-
α πραγματιστική, εκσυγχρονιστικού
ιπλωματία, που αποδεχόταν την
ειψη της άκαμπτης σύλληψης της αρ-
θνικής κυριαρχίας, και στο πρότυπο
αλλικής Δημοκρατίας ασπάστηκαν
δώς την ιδέα της Ευρωπαϊκής Ενο-
Όταν επικράτησαν μέσα στο κόμμα
αίοι, η Βρετανία τελικά προσχώρη-
Κοινότητα το 1972, παρά την οξεία
αυτοκρατοριστών Τόρρυς, όπως
Πάουελ κ.ά.

άφιξή της στην ηγεσία το 1975, η κ.
έτυχε με μοναδική ευρηματικότητα
ίνει τις διαφορές αυτές, προβάλλο-
κλασική της διπλωματία ως άξονα
μού. Πρεσβεύοντας προσήλωσε
κό δόγμα της εθνικής κυριαρχίας,
α εισέπραξε τη συμπαράσταση της
ορικής Δεξιάς, τη ρομαντική ρητο-
οποίας έμπρακτα τώρα μπορούσε
ίσει, ενώ, υιοθετώντας ταυτόχρονα
η πως οι διεθνείς οικονομικές σχέ-
ιουν σε άλλο επίπεδο όπου επιβάλ-
άνοιγμα ελεύθερων αγορών, κατά-
ου να αρθρώσει πολλά από τα αιτή-
φιλελεύθερων πραγματιστών που
σαν για τον κίνδυνο απομόνωσης

Μετά την οριστική εγκατάλειψη του νεοφιλελεύθερου δόγματος της κλασικής
διπλωματίας, έχει ανοίξει ο δρόμος για μια νέα σύγκρουση
ανάμεσα στον εθνικισμό και στον εκσυγχρονιστικό διεθνισμό.

της χώρας τους. Παράλληλα, η νέα αυτή πο-
λιτική βελτίωσε τις σχέσεις της Βρετανίας με
την Κοινότητα, μια και συνδύαζε την εθνική
επιθυμία προάσπισης της κυριαρχίας του
κράτους με μια γνήσια (στο πλαίσιο του οικο-
νομικού φιλελευθερισμού της) προθυμία
συμμετοχής στις ενοποιητικές προσπάθειες
των Εταίρων. Έτσι, με σύνθημα την «Ευρώ-
πη του ελεύθερου εμπορίου μεταξύ ανεξάρ-
τητων κρατών», που απέδιδε τον διπλό χαρα-
κτήρα της κλασικής της διπλωματίας, η Θά-
τσερ ενστερνίστηκε ενθουσιωδώς το πρό-
γραμμα της «Ενιαίας Αγοράς του 1992» συ-
μπλέοντας έτσι με τη στρατηγική των υπόλοι-
πων μελών, που έως τότε συνίστατο στην ολο-
κλήρωση της οικονομικής ενοποίησης της
Ευρώπης.

Οι δυσκολίες για τη διπλωματία της Θά-
τσερ όμως εμφανίστηκαν το 1989, όταν η
Επιτροπή και οι λοιποί Εταίροι εξεδήλωσαν
ενδιαφέρον για περαιτέρω εμβάθυνση της
ενοποίησης στο νομισματικό, κοινωνικό, θε-
σμικό και αμυντικό τομέα, σχέδια που από-
κτησαν επιπρόσθετη σημασία στις Διακυ-
βερνητικές του 1990, όπου είχε θεωρηθεί
πως οι μεταψυχροπολεμικές συνθήκες απαι-
τούσαν μια βαθύτερα ενωμένη Ευρώπη, έτοι-
μη να υποδεχτεί τις νέες χώρες της Ανατολής
προτού εκπέσουν στην κρίση. Εν όψει αυτών
των εξελίξεων οι Βρετανοί, αρχικά υπό τη
Θάτσερ και κατόπιν με τον Μέητσορ στην
ηγεσία, επιχείρησαν να διατηρήσουν αμετα-
κίνητη τη στάση τους, αρνούμενοι περαιτέρω
απώλειες της εθνικής τους κυριαρχίας, κι
αποσπώντας δύο κρίσιμες υπεξαιρέσεις από
τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (από την ΟΝΕ
και την Κοινωνική Πολιτική), κατάφεραν
μεν να προασπίσουν τις αρχές της εξωτερι-
κής τους πολιτικής, αλλά ταυτόχρονα συνέ-
βαλαν στη δημιουργία μιας de facto «Ευρώ-
πης των δύο ταχυτήτων». Έκτοτε, κι όσο πλη-

σίαζε ο χρόνος για τη Διακυβερνητική του
1996, όπου αναμένονται και νέα ενοποιητικά
σχέδια, τόσο οι εντάσεις μεταξύ της Βρεττα-
νίας και της Ε. Ένωσης όσο και οι εντάσεις
μέσα στο ίδιο το Συντηρητικό Κόμμα όλο και
οξύνονταν, αφού είχε γίνει πλέον φανερό
πως η λεπτή ισορροπία, που η κλασική δι-
πλωματία της Θάτσερ είχε κάποτε πετύχει να
επιφέρει, τώρα έχει πλέον χαθεί, αφήνοντας
στη θέση της έριδες και διαμάχες ανάμεσα
στους εθνικιστές και ευρωπαϊστές αναθεω-
ρητές της και μια κοινή πεποίθηση ανάμεσα
σ' αυτούς, πως η εποχή ακμής της νεοφιλε-
λεύθερης διπλωματίας είχε πλέον περάσει.

ΟΙ ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

Τα βαθύτερα αίτια της διάσπασης της κλα-
σικής διπλωματίας στη Βρετανία είναι πολύ-
πλοκα και θα μπορούσαν να συνοψιστούν σε
τρεις κυρίως κατηγορίες:

α) **Διεθνή οικονομικά:** Σήμερα υπάρχει όλο
και πιο έντονη η αίσθηση πως ακόμη και στα
χρόνια εφαρμογής της κλασικής διπλωμα-
τίας στη Βρετανία (1979-95) τα αποτελέσμα-
τά της υπήρξαν επιζήμια για τα συμφέροντα
της χώρας. Διότι το δόγμα του συνδυασμού
μιας διεθνιστικής οικονομικής πολιτικής μα-
ζί με μια εθνοκεντρική πολιτικο-στρατηγική,
μπορεί να επιφέρει συγκεκριμένα οφέλη, μό-
νο ενόσω η χώρα που υιοθετεί την κλασική
διπλωματία κατέχει την πανίσχυρη θέση του
ηγεμόνα στο παγκόσμιο σύστημα. Ιστορικά,
μονάχα η βικτωριανή Βρετανία έως το 1873,
και μέχρι πρόσφατα οι ΗΠΑ επωφελήθηκαν
από την εφαρμογή της κλασικής διπλωμα-
τίας, και τούτο διότι η πολιτικο-στρατηγική
τους υπεροχή τούς επέτρεπε να αντλούν με-
γαλύτερο μερίδιο στη διαδικασία ανακατα-
νομής από εκείνο που πρόσφεραν στην πα-
γκόσμια οικονομία κατά τη διάρκεια της δια-

M. ΒΡΕΤΑΝΙΑ

δικασίας παραγωγής (μέσω σύναψης ηγεμονικών συμμαχιών ασφαλείας, υπερτίμησης του νομίσματος, συμπίεσης του κόστους πρώτων υλών όπως του άνθρακα, του πετρελαίου, κ.λπ).

Εντούτοις, όποτε η κλασική διπλωματία ασκήθηκε από κράτη που δεν κατείχαν ηγεμονική θέση στο παγκόσμιο σύστημα, σύντομα τα οδήγησε στην κατάσταση της οικονομικής εξάρτησης, με όλα τα προβλήματα που τη συνοδεύουν, δηλαδή ελλειμματικά ισοζύγια, καθαρή εξαγωγή κεφαλαίων, ασθενές νόμισμα και χαμηλή αύξηση του ΑΕΠ, φαινόμενα που χαρακτήρισαν τη βρετανική οικονομία τα τελευταία χρόνια. Αρκεί να ληφθεί υπόψη πως η αντιστοιχία στερλίνας - μάρκου έπεσε από 1:3 το 1990 σε 1:2,25 σήμερα, παρά τα υψηλότερα επιτόκια («ονομαστικά» και συχνά «καθαρά») που είχε η Βρετανία. Άλλωστε, νεοφιλελεύθερη διπλωματία ούτε η ίδια η Ιαπωνία και η Γερμανία δεν τόλμησαν τα τελευταία χρόνια να υιοθετήσουν (η πρώτη διατηρεί πιστά την εκσυγχρονιστική/ευρωπαϊστική πολιτική της ολοκλήρωσης, ενώ η δεύτερη διατηρεί ακόμη τον εθνικιστικό κρυπτο-προστατευτισμό για την άσκηση (όχι παγκόσμιας, αλλά περιφερειακής) ηγεμονίας. Στην περίπτωση της Βρετανίας τώρα, που βρίσκεται ενδέκατη σε κατά κεφαλήν εισόδημα ανάμεσα στις χώρες της Ε. Ένωσης, κι όχι στην πρώτη θέση παγκοσμίως όπως το 1846, ήταν απ' την αρχή επόμενο η υιοθέτηση της κλασικής διπλωματίας να την οδηγούσε σε κατάσταση *απο-ανάπτυξης* με δύο βαθύτατες υφέσεις το 1981-83 και '89-93, συρρίκνωση του βιομηχανικού, δευτερογενούς τομέα παραγωγής της στα χαμηλότερα επίπεδα από το 1929 και τεράστια εμπορικά ελλείμματα.

β) Διεθνή πολιτικο-στρατηγικά: Σήμερα, που η ηγεμονία των ΗΠΑ βρίσκεται σε κρίση αδυνατώντας να παράσχει επαρκή ασφάλεια στη νέα, μεταψυχροπολεμική Ευρώπη, οι χώρες της Ε. Ένωσης απ' το 1990 κάνουν όλο και μεγαλύτερες προσπάθειες για να παράσχουν οι ίδιες την εγγύηση της τάξης και ασφάλειας στην περιοχή τους. Η ανοχή που δείχνουν οι ΗΠΑ απέναντι σ' αυτές τις προσπάθειες και η έλλειψη του ενδιαφέροντός τους για κινδύνους που απασχολούν τη Βρετανία, όπως η δύναμη της ενωμένης Γερμανίας και συγκεκριμένα του μάρκου, οι εθνικιστικές αντιπαλότητες της Αν. Ευρώπης και της βόρειας Ιρλανδίας, έχει σε μεγάλο βαθμό συμβάλει στην αποστροφή των Βρετανών από την κλασική/ατλαντιστική διπλωματία

τους και στην αναζήτηση νέων διεθνών επιλογών. Όσοι δεν εμπιστεύονται τις προοπτικές μιας εκσυγχρονιστικής/συλλογικής διπλωματίας στο πλαίσιο της Ε. Ένωσης, στρέφονται προς την εθνοκεντρική επιλογή μιας πολυδιάστατης μεν αλλά απομονωτικής πολιτικής, ενώ οι φιλελεύθεροι/ευρωπαϊστές, που συμμερίζονται κι αυτοί τους ίδιους κινδύνους, επιλέγουν την πολιτική αποτροπής της Γερμανίας «εκ των έσω», κατά το γαλλικό πρότυπο της σύσφιξης των δεσμών της Γερμανίας στο ευρωπαϊκό άρμα, και συλλογικά επιθυμούν να αναχαιτίσουν τους κινδύνους απ' τα Βαλκάνια και την Ανατολή.

γ) Ιδεολογικά αίτια: Η ιδεολογική πλευρά της σημερινής κρίσης της κλασικής διπλωματίας, που είναι τόσο εγγώρια όσο και διεθνής, αφορά τις διχαστικές επιπτώσεις που επιφέρει τόσο στην εθνική όσο και στην παγκόσμια κοινωνία των ατόμων το δόγμα του απόλυτου διαχωρισμού ανάμεσα στην πολιτική και στην οικονομική σφαίρα. Ως μονάδα παραγωγής (είτε ως εργαζόμενος, είτε ως κεφαλαιούχος), το άτομο καλείται από τους κλασικούς διεθνολόγους να ενταχθεί μέσα σε μια ενιαία παγκόσμια οικονομία όπου αναπτύσσει μια διεθνιστική/κοσμοπολίτικη επαγγελματική νοοτροπία και ταυτότητα, ενώ απ' την άλλη, ως μέλος της κοινωνίας των πολιτών της χώρας του, καλείται να καλλιεργήσει μια εθνική πολιτική ταυτότητα και συνείδηση. Όμως η συνολική σύλληψη του ατόμου ως ενός πολύπλοκου μεν αλλά εν τέλει *ενιαίου υποκειμένου*, δηλαδή ως *ανθρώπου*, που φέρει ένα συγκροτημένο σύνολο πολιτιστικών αξιών, δεν έχει χώρο στην κλασική σκέψη, η οποία καλλιεργεί δύο διαφορετικές και συχνά αντιφατικές ταυτότητες για το κάθε άτομο, δημιουργώντας έτσι εσωτερικές εντάσεις στην προσωπικότητά του, που το οδηγούν στο διχασμό και στη σχιζοφρενική συμπεριφορά. Για παράδειγμα, έχει αναπτυχθεί αφενός τα τελευταία χρόνια ανάμεσα στα λαϊκά στρώματα στη Βρετανία ένας πολιτικά κατευθυνόμενος μύθος (βλ. δηλώσεις Ν. Ρίντλεϋ το 1990) ενάντια στην ενωμένη Γερμανία, ο οποίος την παρουσιάζει ως απειλή της εθνικής ταυτότητας των Βρετανών, ενώ, αφετέρου, είναι αυτά τα στρώματα που θαυμάζουν και προτιμούν τα γερμανικά αυτοκίνητα από τα βρετανικά και είναι πολλοί εξ αυτών που βλέπουν κυριολεκτικά να σώζονται από την ανεργία χάρη σε γερμανικά κεφάλαια που συχνά αγοράζουν χρεοκοπημένες βρετανικές εταιρείες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ, υπάρχουν τρία ση-

μεία που χρειάζεται να τονιστούν. Πρώτος, πως η κρίση της νεοφιλελεύθερης διπλωματίας στη Βρετανία είναι ένα μεγάλο θέμα και μια ακόμη του μεγέθους της κρίσης του ατλαντισμού τα τελευταία χρόνια. Αρκεί να αναλογιστείς πως την περασμένη δεκαετία η Βρετανία υπήρξε ο στενότερος σύμμαχος των ΗΠΑ και φάρος της αμερικανικής κλασικής διπλωματίας στη δυτική Ευρώπη και στην ατλαντική πολιτεία. Δεύτερον, πως το θέμα της κρίσης της κλασικής διπλωματίας εμφανίζεται να είναι περισσότερο η αχίλλειος πτέρνα του ατλαντισμού, τη στιγμή που οι προσπάθειες αντιπάλων του είχαν έως τώρα επικεντρωθεί σε επιθέσεις κατά της οικονομικής και πολιτικής του φιλοσοφίας, η οποία, παρά τα προβλήματα, τουλάχιστον στη Βρετανία έχει ακόμα κλονιστεί. Τρίτον, πως στο ψυχροπολεμικό κόσμο, οι διεθνείς σχέσεις έχουν διεισδύσει βαθιά στα εγγώρια ζητήματα των εθνών-κρατών, που να αποτελέσουν το βασικό αντικείμενο των πολιτικών αντιπαραθέσεων της εποχής, κι υποδηλώνουν την *αδυναμία* των εθνικών να προασπίσουν την αυτονομία τους έναντι των διεθνών εξελίξεων.

Τέλος, αν προστεθεί πως σκοπός ανάλυσης, όσο κι αν θα επιθυμούσε κανείς να μην ήταν να θριαμβολογήσει ο ατλαντισμός, δεν ήταν να θριαμβολογήσει ο ατλαντισμός, χοντρά στη γραφή του επιταφίου της νεοφιλελεύθερης κλασικής διπλωματίας στην Ατλαντική, διότι, αρχικά, ιδεολογίες με μια τέτοια παράδοση δεν πεθαίνουν, αλλά παλιούνται, προσαρμόζονται κι αναγεννιούνται. Κατά δεύτερο λόγο, η παρακμή της κλασικής διπλωματίας δεν υπήρξε προϊόν του μιας ανανεωτικής δυναμικής ενώπιον της κρίσης των σημερινών διεθνών σχέσεων. Κι αν στη Βρετανία η αποστροφή από τον ατλαντισμό και η επικράτηση των εκσυγχρονιστών/ευρωπαϊστών εναντίον των εθνικιστών αντιπάλων τους επιτευχθεί, κι αν χάρη στην αναμενόμενη νίκη των Ε. Ένωσης στις ερχόμενες εκλογές, δυστυχώς, πολλά άλλα κράτη που αντιμετωπίζουν ανάλογα προβλήματα διεθνούς πολιτισμού, παρόμοιες θετικές προοπτικές είναι ορατές. Εάν η κρίση της κλασικής διπλωματίας υποδηλώνει την παρακμή της ατλαντικής νεοφιλελεύθερης ηγεμονίας, κέρδη που αποκομίζουν οι εθνικιστές στην κρίση αυτή προοιωνίζονται ένα ακόμη πιο βίαιων κι αυταρχικών διασκέσεων.

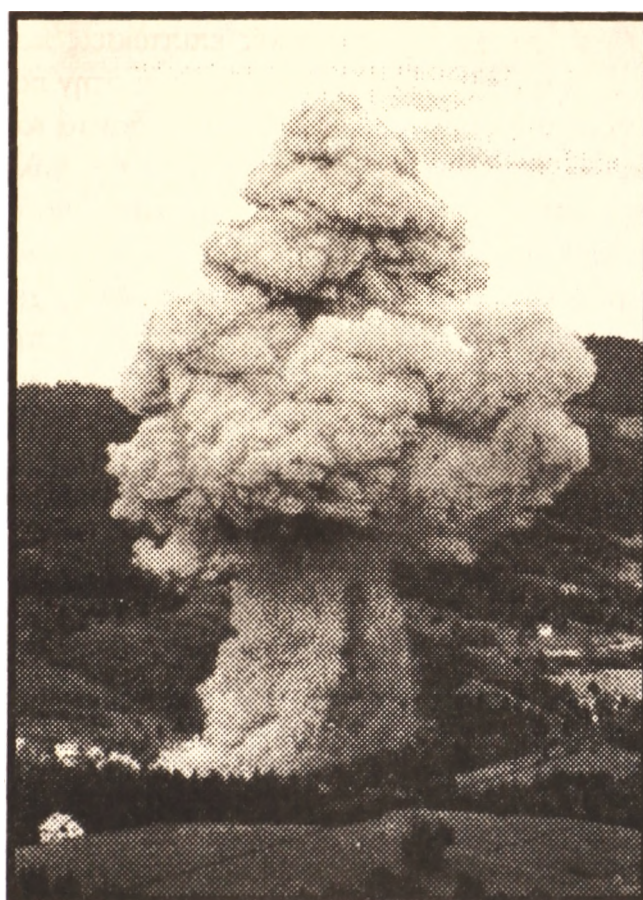
Πόλεμος ή ειρήνη;

της Κατερίνας Καρύγιαννη

ν διακρίνουμε ξεκάθαρα αυτό που φαίνεται στο βάθος του τούνελ, αν και όλες οι ενδείξεις ορρούν στο ότι οδεύουμε προς τη λύση του δράματος στη Βοσνία. Η λύση βέβαια δεν θα είναι ιεση, δεδομένου ότι μένει να πεισθεί και η άλλη πλευρά –οι Μουσουλμάνοι– να δεχτεί το ευτικό σχέδιο και ότι η Δύση θέλει το χρόνο της για να δικαιολογήσει την επιστροφή της στον τόπο του εγκλήματος, στη θέση μηδέν του πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία.

δολοφόνος επιστρέφει πάντα στον τόπο του εγκλήματος και έτσι ακριβώς επιστρέφουν και οι Δυτικοί στη θέση μηδέν του πολέμου στη Βοσνία. Η πρό-άσκεψη της Γενεύης στην ουσία αίτια που οδήγησαν στον πόλεμο. εύη αναγνωρίζεται η Republika υπό που στην αρχή του πολέμου ήγούμενο και το αδιανόητο συγ-η αναγνώριση της Δημοκρατίας θων και ο διαμελισμός της Βοσ-εγοβίνης, γίνεται από τους Δυτι-α πρόταση και πλαίσιο ειρηνικής ρησης της κρίσης. Το γεγονός αυτό του δικαιολογεί την άποψη ότι το αίνει προς τη λύση του χωρίς την ητη καθαρή.

μα για Ευρωπαίους και Αμερικά-ι μεγάλο. Ποια νομοτέλεια υπα-τα τριάντισι χρόνια πολέμου, εκπατρισμού και ξενικών εκκα-ι, για να καταλήξουμε μετά από εκεί από όπου ξεκινήσαμε; Στην ητη Σερβική Δημοκρατία; Την ι οδηγούμαστε σε λύση ενισχύει ς ότι των διαπραγματεύσεων στη ρογήθηκε αυτή τη φορά το ξεκα-στο πεδίο των μαχών. Η διανομή ως φαίνεται, κατόπιν συνεννόη-Μιλόσεβιτς και Τούτζμαν. Οι ήραν, με την ανοχή βεβαίως της η Ζέπα και τη Σρεμπρένιτσα, εξα-τας κοινά σύνορα με τη μητέρα αι οι Κροάτες, εδραιώθηκαν στη λαβονία.

Ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο και ίσως το σπουδαιότερο είναι ότι αυτή τη φορά οι Σέρβοι της Βοσνίας έχουν αποδεχτεί το ειρηνευτικό σχέδιο. Κυρίως γιατί τους επι-τρέπει να συντηρήσουν το όνειρο της Μεγάλης Σερβίας. Μένει βέβαια να το αποδε-χτούν και οι Μουσουλμάνοι, που αρνού-νται προς το παρόν να παραδεχτούν την ήττα τους. Γι' αυτό προσπαθούν μέχρι την τελευταία στιγμή και όσο συνεχίζονται οι νατοϊκές επιδρομές να δημιουργήσουν προηγούμενα στα πεδία των μαχών, διεκ-δικώντας εδάφη στην κεντρική Βοσνία. Την Τρίτη μπήκαν θριαμβευτές στην πόλη Βόκοβιτς, ενώ σιγοντάρουν και την προέ-λαση των Κροατών προς την Μπάνια Λού-κα.

Πώς θα πεισθούν οι Μουσουλμάνοι να

αποδεχτούν την ειρηνευτική λύση που προτείνουν οι Δυτικοί; Σίγουρα, θα βρεθεί κάποιος τρόπος, αν δεν έχει ήδη δρομολο-γηθεί, που είναι και το πιθανότερο. Το πρώτο βήμα έγινε· αναγνώρισαν τη Σερβι-κή Δημοκρατία στα εδάφη της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης.

Οι βομβαρδισμοί του ΝΑΤΟ βοηθάνε στο να χρυσωθεί το χάπι, αλλά, όπως και να έχει, οι Μουσουλμάνοι δεν μπορούν να κάνουν κάτι διαφορετικό δεδομένου ότι δεν έχουν κανένα διαπραγματευτικό χαρτί και πολύ περισσότερο δεν έχουν υπολογί-σιμη στρατιωτική δύναμη.

Πέρα από τις εμπλοκές που μπορεί να δη-μιουργήσει η άρνηση των Μουσουλμάνων, κάποιες δυσκολίες πηγάζουν και από αυτό καθεαυτό το ειρηνευτικό σχέδιο. Το οποίο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, όπως γρά-φει η *Λιμπερασιόν* «αγνώστου προελεύσε-ως θεσμικό αντικείμενο». Το σχέδιο είναι ασαφές και σίγουρα δεν έχει παγιωθεί ακόμα, γι' αυτό και τη μια μέρα ανακοινώ-νεται ότι το Γκόραζντε θα παραχωρηθεί στους Σέρβους και την άλλη μέρα διαψεύ-δεται από τους Μουσουλμάνους.

Η πιο μεγάλη εμπλοκή όμως, που θα μπο-ρούσε να απειλήσει την ειρηνευτική διαδι-κασία, είναι η ανατροπή του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο δεν αποκλείεται σε περίπτωση που οι Σέρβοι της Βοσνίας υποστούν και άλλες ταπεινώ-σεις. Τα μέχρι στιγμής όμως δεδομένα, όπως παρουσιάστηκαν, συνηγορούν στο ότι η λύση του δράματος θα επέλθει χωρίς αυτό να αποκλείει τις οποιεσδήποτε εμπλοκές.

«ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ»

Με αφορμή τη Διεθνή Διασκέψη των γυναικών στο Πεκίνο:

- 500.000 γυναίκες πεθαίνουν κάθε χρόνο κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης τους ή στη γέννα.
- Ελλείπει ιατρικής φροντίδας ή στοιχειώδους ενημέρωσης, ένα τέταρτο από αυτές πεθαίνουν από αιμορραγία. Αλλιώς, 23 εκατ. γυναίκες παρουσιάζουν σοβαρές επιπλοκές κατά τη διάρκεια της γέννας και 15 εκατ. έχουν σοβαρά προβλήματα, εξαιτίας αυτών των επιπλοκών, σε όλη τους τη ζωή.
- Στη Νότια Ασία μόνο στο ένα τρίτο των γεννήσεων η γυναίκα βοηθιέται από εξειδικευμένο προσωπικό. (Το ποσοστό αυτό είναι αντίστοιχα για την Αφρική 42%, για την Λατινική Αμερική 76%, και για την Βόρεια Αμερική 100%).
- Ένα τρίτο των θανάτων στη γέννα θα μπορούσε να αποφευχθεί με αντισύλληψη.
- Περίπου 300 εκατ. γυναίκες σε όλο τον κόσμο δεν έχουν καμιά πρόσβαση σε οποιοδήποτε είδος οικογενειακού προγραμματισμού.

ΠΕΝΙΑ... ΑΛΛΑ ΚΟΛΠΑ ΚΑΤΕΡΓΑΖΕΤΑΙ

Ας είναι καλά τα πλοκάμια της μαφίας που όσο πάνε και απλώνονται στη Μόσχα και η εγκληματικότητα που αυξάνεται με τρελούς ρυθμούς, για να βρουν και τα άπορα κορίτσια δουλειά. Η μεγάλη ζήτηση στην αγορά εργασίας επέτρεψε σε πολλά νέα, όμορφα και γερά κορίτσια στη Μόσχα να μπουν στο σινάφι των σωματοφυλάκων! Ποζάρουν δίπλα σε μεγάλους επιχειρηματίες, έτοιμες κάθε στιγμή να τραβήξουν το πιστόλι που κρύ-

βουν κάτω από το σακάκι τους. Το μυστικό τους όπλο, όπως υποστηρίζουν οι ίδιες, είναι ότι οι επίδοξοι κακοποιοί δεν υποπτεύονται ότι έχουν να κάνουν με σωματοφύλακα. Εκπαιδεύονται σε μια σχολή σωματοφυλάκων σε προάστειο της Μόσχας, μαθαίνουν υπολογιστές, ψυχολογία, καράτε, σκοποβολή και την τέχνη τού να δείχνεις γυναίκα επιχειρηματίας. Πιστεύουν ότι μπορούν να τα καταφέρουν τόσο καλά όσο οι άνδρες και ονειρεύονται να φτιάξουν κάποτε τη δική τους σχολή σωματοφυλάκων...

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΠΟΥ ΧΑΝΕΤΑΙ

Η αμερικανική, και όχι μόνο, κοινωνία αναζητά, όπως φαίνεται, τις παραδοσιακές αξίες της οικογένειας. Βλέπε τα φλογερά διαγγέλματα των Ρεπουμπλικάνων **Νιους Γκίνγκριτς** και **Μπομπ Ντόουλ**. Το περιοδικό *Economist* φιλοξένησε πρόσφατα το θέμα: «Η οικογένεια που χάνεται» στη θέση του κυρίου άρθρου. Το θέμα καίει γιατί «πουλάει». Με συνθήματα περί επιστροφής στις οικογενειακές αξίες

έφτασαν οι Γκίνγκριτς και Ντόουλ στις βουλευτικές εκλογές και με ανάλογα συνθήματα ελπίζει ο ρεπουμπλικανός υποψήφιος να διαβεί το κατώφλι του Λευκού Οίκου. Καταγράφουμε λοιπόν τρεις πολύ χρήσιμες επισημάνσεις που κάνει ο αρθρογράφος του *Economist*.

α) Πού πάει ο θεσμός της οικογένειας; Στην εξαθλιωμένη τρίτη τάξη της αμερικανικής κοινωνίας πάει από το κακό στο χειρότερο. Σ' αυτή την περίπτωση η διαλυμένη οικογένεια συνδέεται με φτώχεια, εγκληματικότητα, απόγνωση και απομόνωση.

β) Το παραπάνω παράδειγμα είναι μια καλή αφορμή για τους κυβερνώντες, που είναι έτοιμοι και πρόθυμοι να επιβάλλουν τις προσωπικές τους ηθικές επιλογές στους πολίτες.

γ) Οι κυβερνώντες θα ήταν προτιμότερο να ασχοληθούν με θέματα παιδείας και στοιχειώδους επαγγελματικής κατάρτισης των πολιτών τους και να περιορίσουν τα φορολογικά βάρη όχι των μεσαίων αλλά των κατώτερων στρωμάτων.

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΤΩΝ ΛΙΟΝΤΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΣΞ

Η ALF, μια ομάδα αμερικανών με ακροδεξιές και χριστιανικές πεποιθήσεις που καταδικάζει και μάχεται τις αμβλώσεις τα έβαλε με την ταινία του **Walt Disney Ο βασιλιάς των λιονταριών**.

Οι αρμόδιοι υποστηρίζουν ότι σε μια σκηνή της ταινίας που ο Σίμπα πέφτει στο έδαφος, σηκώνεται ένα σύννεφο σκόνης που καθώς εξανεμίζεται δημιουργεί σταδιακά τα γράμματα S,E,X, δηλ. sex. Και για να μάθουν οι καρτούνιστες να μην κάνουν τέτοια κόλπα, οι φανατικοί της ALF ζητάνε από την Ντίσνεϋ να αποσύρει από την αγορά το σχετικό βίντεο.

Δεν είναι όμως η πρώτη φορά που τα σάβνια της ALF εντοπίζουν παρασπονδίες σε ταινίες κινουμένων σχεδίων. Στον *Aladdin*, για παράδειγμα, ισχυρίζονται ότι ένας από τους χαρακτήρες ψιθυρίζει: «Good teenagers take off your clothes» δηλ. «καλά παιδιά βγάλτε τα ρούχα σας», ενώ το κείμενο λέει: «Good tiger take off and go» δηλ. «Καλή τίγρη πέταξε και φύγε»...

Είναι...
τα τυχερά πε...
της Νό...
Αφρικής...
φοπούν...
σχολεύ...
βορείων προσ...
του Γιόχαν...
μπου...
Στο Σοβέτο, π...
την καλή πρό...
της κυβέρνη...
Μαντι...
η εκπαίδευ...
είναι ανύπαρ...
δεν υπάρκ...
αίθουσες κα...
μαθη...
δουλεύουν γι...
αγορά...
καινούρ...
παράθυρα...
πόρτες, ώσι...
μην τους κλέβ...
οι περασ...
τα θρασ...

Αντιρρησίες Συνείδησης

...ορίπτουν συνολικά τον πόλεμο και την προετοιμασία
...ως έγκλημα κατά της ανθρωπότητας. Διεκδικούν την
...νώριση του δικαιώματος της άρνησης στράτευσης και
...ούν την απελευθέρωση όλων των κρατουμένων αντιρ-
...ών. Πιστεύουν ότι η εξαναγκαστική θητεία υπονομεύει
...νάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και της δη-
...ατίας.

...κάχρονη παρουσία του *Συνδέσμου Αντιρρησιών Συνεί-*
...ς στην Ελλάδα έχει δημοσιοποιήσει την αντίθεση εκα-
...ίδων νέων που για ιδεολογικούς (ή και απλώς χρη-
...τικούς) λόγους αρνούνται να συμμετάσχουν στη στρα-

τιωτική εκπαίδευση. Πολλοί τους αγνοούν, άλλοι τους κατη-
γορούν για έλλειψη «*πατριωτικής συνείδησης*». Απαντούν
με μανιφέστα κατά του εθνικισμού, της βίας και της στρατο-
κρατικής λογικής των εξοπλισμών. Στην ετήσια Πανευρωπαϊ-
κή Συνάντηση Αντιρρησιών Συνείδησης πριν από λίγες μέ-
ρες στην Ικαρία, διαδήλωσαν την αλληλεγγύη τους στους
λιποτάκτες του πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία, και
στην πρόσφατη σύλληψη και φυλάκιση του Νίκου Καρανίκα
στη Θεσσαλονίκη και των 61 Μαρτύρων του Ιεχωβά στην
Αθήνα.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Ελένη Κολλιοπούλου

Ιστορικές αρνήσεις (από την Τροία στην Βοσνία)

του Δ. Κ. Σωτηρόπουλου

Οι θεμέλιες αρχές της αντίρρησης συνείδησης ενυπάρχουν στον καθένα από μας. Δηλώνουν την απώθησή μας στη βία όποια κι αν είναι η μορφή της, απ' όπου κι αν προέρχεται, με όποιο τρόπο κι αν εκφράζεται. Αντίρρηση συνείδησης είναι η αντεπίθεσή μας στη βία. Είναι το καταφύγιο για τους παροπλισμένους πολεμιστές μέσα στην τραγωδία που κλονίζει τον σύγχρονο πολιτισμό. Αντίρρηση συνείδησης είναι για τους χριστιανούς το αειθαλές προσκλητήριο του Ναζωραίου: «Μακάριοι οι ειρηνοποιοί ότι αυτοί υιοί Θεού κληθήσονται» (Ματθ. ε' 9). Για τους βουδιστές είναι η ακολουθία του Sûtra «να μη σκοτώνεις, να αποτρέπεις το φόνο, να προσφέρεις καταφύγιο στον κυνηγημένο...». Αντίρρηση συνείδησης για τον ειρηνιστή που αντιμάχεται τους μηχανισμούς της βίας είναι ο διεθνιστικός αγώνας για την κατάργηση των εξουσιαστικών σχέσεων. Είναι η αναίρεση όχι μόνο της αυταρχικής οργάνωσης του κράτους αλλά και του όλου συστήματος που την αναπαράγει. Η μη βίαιη άμυνα που προτείνουν οι αντιρρησίες συνείδησης καταξιώνεται και στη διάρκεια των πολέμων και των κοινωνικών αναταραχών καθώς απαντά στην «ύβρι» των πυρπολητών με την παθητική αντίσταση, την αποχώρηση, την άρνηση παροχής συνεργασίας, την κοινωνική ανυπακοή, την απεργία, το μπουϊκοτάζ και τη δολιοφθορά. Σε κάθε μία από τις περιπτώσεις και σε όλες μαζί παραβιάζονται εσκεμμένα οι νόμοι του κατακτητή και συστηματικά αντιμετωπίζονται οι όροι της κυριαρχίας του ως την απόλυτη ακύρωσή τους.

Η ατομική και συλλογική στάση ζωής που διαμορφώθηκε στον αιώνα που διανύουμε στο κίνημα των αντιρρησιών συνείδησης, ανιχνεύεται σε όλες τις ιστορικές κοινωνίες. Κατά κανόνα, εκδηλωνόταν ως πράξη κοινωνικής ανυπακοής ή αμφισβήτησης σε περιόδους επιστρατεύσεων, εκστρατειών και πολέμων αλλά και σε περιπτώσεις όξυνσης των ταξικών αντιθέσεων. Τη συναντούμε στις παραδόσεις, στη μυθολογία και στην ιστορική πραγματικότητα των αρχαίων πολιτισμών –δυτικών και ανατολικών– σε περιοχές με φιλειρηνικές καταβολές (όπως η Κίνα του Κουμφούκιου) ή εκεί όπου ο πόλεμος καθαγιάζονταν (Αρχαία Ελλάδα και Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία).

Από τον αγανακτισμένο **Θερσίτη** που καταφέρεται εναντίον του αρχηγού του **Αγαμέμνονα** μέχρι τον ιπποτικό **Διομήδη** που συμφιλιώνεται με τον Τρώα **Γλαύκο** στην

Ιλιάδα, από τον **Δικαιόπολη** στους **Αχαρνείς** μέχρι τη **Λυσιστράτη** και την **Ειρήνη** του χλευαστή των πολέμων **Αριστοφάνη**, η ελληνική μυθολογία είναι πλούσια σε περιπτώσεις συνειδητής αντίρρησης στον πόλεμο και αμφισβήτησης των ταγών της εξουσίας. Πλούσια σε γεγονότα που καταμαρτυρεί όμοιες εκδηλώσεις κοινωνικής ανυπακοής είναι και η ιστορία όπως μας την αποκαλύπτουν ο **Θουκυδίδης**¹, ο **Δημοσθένης**² και οι –μεταγενέστεροι– καταγραφείς της πορείας του βυζαντινού κράτους³.

Στη νεότερη ελληνική ιστορία κοινωνικά ανυπάκοοι απεδείχθησαν εκατοντάδες σοσιαλιστές, κομμουνιστές, αλλά και ανέ-

νταχτοι πολίτες που διαδήλωσαν την αθεσή τους στον Α' παγκόσμιο πόλεμο, νήθηκαν να εκστρατεύσουν κατά της Ιαπωνίας και αργότερα ίδρυσαν Ενώσεις Παλαιών Πολεμιστών για αφορίσουν τον επεκτατισμό και να διαλύσουν την αλληλεγγύη τους προς τους γάτες όλου του κόσμου. Τα παραδείγματα συνειδητής αντίθεσης στη στρατιωτική δεν εκλείπουν ούτε και κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου με αξιόλογες διαδρομές αντιτιθέμενων στη στρατιωτική μάχη τόσο από το μέρος των ανταρτών (π.χ. στην Ικαρία) όσο και από τον εθνικό στρατό που αντιμετώπιζε αμείλικτα παραδειγματικά όλες τις περιπτώσεις φροντίζοντας συχνά στην εκτέλεση των αντισυνταγματικών.

Το κίνημα κοινωνικής ανυπακοής γνωρίζει τη μέγιστη άνθησή του τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, στον απελευθερωτικό αγώνα των Ινδών κατά της βρετανικής κυριαρχίας. Η φωτισμένη καθοδήγηση του **Γκάντι** απέκλεισε εκ προοιμίου χρήση βίας και παρά την πεισματική ανδραση των δυναστών απέδωσε την ποθούμενη ελευθερία στη χώρα. Το ιστορικό γεγονός της απελευθέρωσης της Ινδίας, αποτέλεσμα της μη βίαιης αντίστασης,

«Η ιδέα περί γενικού αφοπλισμού διά της μη συμμετοχής στη στρατιωτική υπηρεσία είναι πολύ ορδή. Σκέφτομαι μάλιστα ότι είναι το μόνο μέσο για να απελευθερωθούν οι άνθρωποι από τις φρικώδεις συμφορές της στρατοκρατίας.»

Λέον Τολστόι, *Η Αναγέννησις*.

της κοινωνικής ανυπακοής των πολιτών που συγκλόνισε την κοινωνία και βοήθησε διεθνές κίνημα να συνειδητοποιήσει να επιταχύνει διαδικασίες ανάπτυξης του.

Από το 1950 και σε εξής διευρύνονται γεωγραφικοί αλλά και πολιτικοί ορίζοντες.

των κινημάτων αντίθεσης στους μηχανισμούς της βίας σηματοδοτώντας διάφορες περιοχές του πλανήτη: στις ΗΠΑ οι μαύροι αγωνίζονται για τα δικαιώματά τους,

ό τον Μάρτιν Λούθερ Κινγκ· στην ροσλοβακία το 1968 οι πολίτες επανα-
 ούν ειρηνικά· στις ΗΠΑ χιλιάδες αρ-
 ται τη στράτευσή τους κατά την περίο-
 ου πολέμου στο Βιετνάμ· στη Γαλλία
 τιώτες της αυτομολούν στις τάξεις του
 ού στην Ινδοκίνα· στις περισσότερες
 ές χώρες αναπτύσσονται κινήματα
 ρσης πληρωμής φόρου για στρατιωτι-
 δαπάνες· οικουμενικά οι ειρηνιστές
 νίζονται για τον πυρηνικό αφοπλισμό·
 Ευρώπη προκαλείται κύμα άρνησης
 ιετοχής στο στρατό με αφορμή τον πό-
 του Κόλπου· τέλος, στις χώρες της
 ην Γιουγκοσλαβίας 300.000 νέοι λιπο-
 ούν ή αρνούνται να στρατευθούν στον
 οφοκτόνο πόλεμο.

ΕΙΩΣΕΙΣ

λοποννησιακός πόλεμος, τόμος Ζ, βιβλίο Ζ,
 33, εκδ. Ι. Ζαχαρόπουλος.

τά Φιλίππου Α', εκδ. Ι. Ζαχαρόπουλος.

Λεφτσένκο, *Ιστορία του Βυζαντίου*, εκδ. Νέα
 δα· επίσης, Tamara Talbot Rice, *Ο δημόσιος*
ιωτικός βίος των Βυζαντινών, εκδ. Παπαδή-

Έντονο ενδιαφέρον είχαν οι εργασίες της Πανευρωπαϊκής Συνάντησης Αντιρρησιών Συνείδησης και Αντιπολεμικών Κινήματων (ECOM '95) στην Ικαρία (27.8-3.9.1995), η έναρξη της οποίας σηματοδεύτηκε από τη σύλληψη του έλληνα αντιρρησία Νίκου Καρανίκα, που κρατείται στις φυλακές της Θεσσαλονίκης.

Στη συνάντηση συμμετείχαν αντιρρησίες συνείδησης από την Τουρκία και τις εμπολέμες περιοχές της Γιουγκοσλαβίας, καθώς και μέλη του Διεθνούς Δικαίου Υποστήριξης Λιποτακτών από Αυστρία και Γερμανία· επίσης, έλληνες αρνητές στράτευσης, μέλη της Αντιεθνικιστικής Συσπείρωσης και αντιρρησίες από τη Βρεταννία, τη Γαλλία, την Ισπανία, τη Δανία, την Ολλανδία, τη Νορβηγία, τη Φινλανδία, τη Ρωσία, τη Γερμανία, το Ιράκ και την Παραγουάη· σημαντική ήταν και η συμμετοχή γυναικών.

Τα θέματα που απασχόλησαν τις εργασίες της ECOM '95 ήταν: ο ρόλος των αντιρρησιών στις εμπολέμες περιοχές, η άρνηση στράτευσης ως μορφή αντίστασης στη Νέα Τάξη και ο θεσμός της κοινωνικής θητείας όπως εφαρμόζεται στην Ευρώπη.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΝΗΣΗ ΣΤΡΑΤΕΥΣΗΣ, ΤΟ ΜΙΛΙΤΑΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΜΗ ΒΙΑ

Αλιβιζάτος, Ν., *Η συνταγματική θέση των άλλων Δυνάμεων*, εκδ. Σάκκουλας, 1987.
 Ανδρικόπουλος, Γ., *Οι ρίζες του Ελληνικού σισμού. Στρατός και πολιτική*, Αθήνα 1977.
 Βερέμη, Θ., *Οι επεμβάσεις του στρατού στην ηνική πολιτική 1916-1936*, εκδ. Εξάντας, 7.
 Βερέμη, Θ., (επιμ.), *Στρατός και πολιτική*, εκδ. Σάκκουλας, 1989.
 Γληνού, Δ., *Τριλογία πολέμου*, εκδ. Αθηνά, 6.
 Γεωργιλή, Γ., *Κοινωνικός μετασχηματισμός και ατιωτική επέμβαση 1880-1909*, εκδ. Εξάντας, 1977.
 Καμάρα, Χ., *Ο φαύλος κύκλος της βίας*, εκδ. Νυμα, 1972.
 Καστοριάδη, Κ., *Μπροστά στον πόλεμο*, εκδ. Ιγο, 1985.
 Λήμπνεχτ, Κ., *Μιλταρισμός - αντιμιλταρι-*
ς, εκδ. Παρουσία, 1983.
 Λούξεμπουργκ, Ρ., *Η εργατική τάξη και ο πό-*
ος.
 Νικολαΐδη, Απ., *Κοινωνικοπολιτική επανά-*
ση και πολιτική θεολογία, εκδ. Τέριος, 7.
 Ρεμελέν, Ζ., *Αοπλοι απέναντι στον Χίτλερ. Η*
ίσταση των πολιτών στην Ευρώπη, 1939-
3, εκδ. Χατζηνικολή, 1993.
 Παύρου, Ν., *Συμμαχική πολιτική και στρα-*
τικές επεμβάσεις. Ο πολιτικός ρόλος των ελ-
ων στρατιωτικών, 1976.
 Ρολστόι, Λ., *Η Αναγέννησις*, εκδ. Φέξη, 1922.

• Χαραλάμπη, Δ., *Στρατός και πολιτική εξου-*
σία, εκδ. Εξάντας, 1985.
 • Strange, P., *Θα σε κάνει άντρα. Μια φεμινι-*
στική άποψη για τον στρατό, εκδ. Οικολογική
 Κίνηση Θεσ/νίκης, 1986.
 • Wilson, A., *Εγχειρίδιο αφοπλισμού. Στρατιω-*
τική τεχνολογία και οργάνωση, εκδ. Οδυσσέας,
 1988.
 • (συλλογικό), *Γκάντι [στη σειρά Τα υπέρ και*
τα κατά], εκδ. Φυτράκης, 1972.
 • (συλλογικό), *Εκκλησία και στρατός*, εκδ.
 Εναλλακτική Κίνηση Χριστιανοσοσιαλιστών,
 χ.χ.
 • (συλλογικό), *Πόλεμος κατά του πολέμου [οι*
αποφάσεις του συνεδρίου των Παλαιών Πολε-
μιστών και Θυμάτων Στρατού], εκδ. Διεθνής Βι-
βλιοθήκη, 1975.
 • (συλλογικό), *Οδηγός του αντιρρησία*, εκδ.
 Σύνδεσμος Αντιρρησιών Συνείδησης, 1994.
 • (συλλογικό), *Χωρίς σύνορα. Αντιπολεμικές*
σελίδες, εκδ. Αντιπολεμική Αντιεθνικιστική Συ-
σπείρωση, 1993.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

• Αξιμούθιο, [αντιμιλταριστική έκδοση], τεύ-
 χος 1, καλοκαίρι 1993.
 • Αλλά, τεύχος 7, Ιούνης 1995.
 • Αρνούνται [τρίμηνη επιθεώρηση για τη μη βία,
 τον αντιμιλταρισμό, τα δικαιώματα και την κοι-
 νωνική οικολογία], τεύχη 1-10.
 • Αυτονομία, τεύχος 4, Μάρτιος-Μάιος 1981.
 • Δίκαιο και Πολιτική, διπλό τεύχος 17-18, κα-
 λοκαίρι 1990 (αφιέρωμα στη νομική διάσταση

της αντίρρησης συνείδησης).

• Έψιλον [περιοδ. της Κυρ. Ελευθεροτυπίας],
 στη στήλη «Ιός της Κυριακής», 18.8.1993 (ο
 στρατός μας στα ξένα), 27.10. 1993 (επάγγελμα
 φαντάρος), 13.3.1994 (λιποτάκτες).
 • Νέα Κοινωνιολογία, τεύχος 12, καλοκαίρι
 1991 (αφιέρωμα: κριτική του ελληνικού στρα-
 τού), εκδ. Παπαζήσης.
 • Νομικό Βήμα, τεύχος 2, Φεβρ.-Μάρτιος 1988
 (άρθρο του Ν. Αλιβιζάτου για την αντίρρηση
 συνείδησης και το ελληνικό σύνταγμα).
 • Σύγχρονα Θέματα, τεύχος 9, Οκτ. 1980 (αφιέ-
 ρωμα: στρατός και πολιτική εξουσία).
 • Σχολιαστής, τεύχος 11, Φεβρουάριος 1984.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

• Η Αυγή, 9.2.1992 (ο νόμος για τους αντιρρη-
 σίες στην Κύπρο).
 • Ελευθεροτυπία, 9.7.1988 (σχέδιο νόμου για
 την κοινωνική θητεία, άρθρο του Κ. Τσαρου-
 χά).
 • Η Εποχή, 30.6.1991 (άρθρο για την ολική άρ-
 νηση στράτευσης).
 • Οικολογική Εφημερίδα, τεύχη 11-12 (τα
 «πράσινα» κόμματα και η αντίρρηση συνείδη-
 σης), τεύχος 19 (αφιέρωμα: μη βία), τεύχη 24-30
 (αφιερώνματα στους αντιρρησίες, υπόθεση Μ.
 Μαραγκάκη), τεύχος 35 (άρθρο Κ. Κατσουρού
 για τη μη βία), τεύχος 36 (αφιέρωμα: στρατιωτι-
 κές βάσεις και περιβάλλον).
 • Peace News [εφημερίδα της Αντιπολεμικής
 Διεθνούς], όλα τα τεύχη.

Δ. Κ. Σ.

Η ανυποταξία σήμερα

του Σπύρου Ψά

Η Ελλάδα είναι η χώρα της ιδιωτικής λύσης κάθε προσωπικού προβλήματος. Η θεσμική επίλυση μιας σειράς ζητημάτων έχει παραπεμφθεί στις καλένδες, ενώ το πολιτικό σύστημα βρίσκεται σε αποσύνθεση. Έτσι λοιπόν όποιος θέλει να απαλλαγεί από το στρατό δεν έχει παρά να ακολουθήσει μια από τις υπάρχουσες διαδικασίες:

Να προσπαθήσει να πάρει απαλλαγή για ψυχολογικούς λόγους μέσα από εξευτελιστικές διαδικασίες, αποδεχόμενος την ψυχιατρικοποίησή του, αλλά και την ψυχιατρικοποίηση της άρνησης στράτευσης.

- Να διαφύγει στο εξωτερικό –πριν την ημερομηνία κατάταξης– για σπουδές, εργασία ή έναν καλό γάμο που θα εξασφαλίσει τη διπλή υπηκοότητα και να περιμένει κατόπιν κάποια ευνοϊκή ρύθμιση για τους ανυπότακτους, δηλ. να «υπηρετήσει» δίμηνο και να πληρώσει για τα υπόλοιπα.

- Να τον υιοθετήσει μια ανάπηρη θεία του, να γίνει ναυτικός, να «κολλήσει» ηπατίτιδα β' ή AIDS, να γίνει ξαφνικά ομοφυλόφιλος ή τραβεστί, ή να ανακαλύψει άλλα κενά του νόμου (υπέρβαρος, διάφορα ιατρικά σύνδρομα, χρήστης ναρκωτικών) για να απαλλαγεί.

Το ίδιο συμβαίνει και με όσους κατάφεραν να θεωρούνται μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού ή μετανάστες, οι οποίοι εξαιρέθηκαν επ' αόριστον.

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι το σύστημα της υποχρεωτικής στράτευσης, που δείχνει τόσο άκαμπτο, είναι διάτρητο από ποικίλα –αλλά άγνωστα στο ευρύ κοινό– παράθυρα και τελικά είναι ιδιαίτερα ελαστικό στο να απαλλάσσει από τη στράτευση:

α) αυτούς που τελικά δεν μπορεί να υποχρεώσει σε κατάταξη.

β) αυτούς που είναι ανεπιθύμητοι για διάφορους λόγους.

Τελικώς το 1/5 περίπου των στρατεύσιμων δεν κατατάσσεται, δημιουργώντας αδιαχώρητο στα στρατοδικεία: 50 έως 100.000 φακέλους, ανυπότακτων και τις εκκρεμότητες υποθέσεις που περιμένουν κάποια ευνοϊκή ρύθμιση... Οι στρατοδίκες δεν βγάζουν εντάλματα πλέον για όλες τις περιπτώσεις των ανυπότακτων εξωτερικού

και εσωτερικού, αλλά και όταν τα εκδίδουν, σπάνια υλοποιούνται. Οι ίδιες οι αστυνομικές αρχές που θα παραλάβουν το ένταλμα σύλληψης είναι βέβαιες ότι όταν φτάσουν στο σπίτι του, «ο εν λόγω ανυπότακτος θα έχει μετακομίσει»...

Αλλά και από όσους κατατάσσονται αρκετοί ζητούν αναβολές για ψυχολογικούς λόγους ή θεωρούνται ακατάλληλοι. Οι στρατιωτικοί βλέπουν με τρόμο ότι η «οροφή» του στρατεύματος, δηλ. ο συνολικός αριθμός των στρατιωτών, χαμηλώνει «επικίνδυνα». Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορεί να υπάρξει πλέον ένας μεγάλος ελληνικός στρατός, κλασικού τύπου, όπου 150.000 φαντάροι χωρίς δικαιώματα αποτελούν το υποπρολεταριάτο που δουλεύει δωρεάν για τη συντήρησή του.

Δεν είναι όμως διατεθειμένοι να αποδεχθούν έναν μικρότερο στρατό, ούτε μια άλλη εξωτερική πολιτική η οποία θα απαιτούσε τη συντήρηση μικρότερου στρατού, λιγότερες στρατιωτικές δαπάνες και βέβαια λιγότερες στρατηγούς και συνταγματάρχες.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΥΕΘΑ

Παρά το ότι έχουν περάσει 9 χρόνια από τότε που ο πρώτος ιδεολογικός αντιρρησίας δήλωσε δημοσίως ότι αρνείται τη στράτευση και παρά το ότι έκτοτε 100-200.000 άτομα έχουν τακτοποιηθεί στρατολογικά χωρίς να υπηρετήσουν, το «κίνημα» των αντιρρησιών συνείδησης στην Ελλάδα είναι ισχυρό και περιθωριοποιημένο. Αφορά μερικούς «ήρωες-θύματα», που αποφάσισαν να παίξουν το κεφάλι τους κορόνα-γράμματα, να χρεωθεί έκαστος μια δεκαετή εκκρεμότητα στη ζωή του, ποικίλες διώξεις και προσωπικά προβλήματα.

Από τη στιγμή που η πράξη τους να αρνηθούν τη στρατιωτική θητεία δεν αγκαλιά-

στηκε ούτε από τους συγγενείς τους ούτε από κάποια κοινωνική ομάδα ή πολιτικό φορέα, ούτε συνδέθηκε με έναν γενικό αγώνα ενάντια στον εθνικισμό και την αποστρατιωτικοποίηση της κοινωνίας έμεινε μια πράξη λειψή. Υπενθυμίζει όμως απλά κάποιοι έχουν ένα «πρόβλημα» με τη συνείδησή τους και ότι το κράτος κάτι θ πρέπει να κάνει και τουλάχιστον να μη τους βάζει φυλακή. Η όλη υπόθεση –όσο αν προσπάθησαν οι αντιρρησίες να την πολιτικοποιήσουν– έμεινε στην πράξη μια υπόθεση παραβίασης-αναγνώρισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που είναι αναγνωρισμένα από τις διεθνείς συνθήκες.

Έτσι, το πρόβλημα των αντιρρησιών στην ελληνική κοινή γνώμη θεωρήθηκε «πρόβλημά τους» και όχι πρόβλημα της νεολαίας και ολοκλήρωσης της κοινωνίας.

Το ελληνικό υπουργείο Εθνικής Άμυνας λοιπόν, δεν κλήθηκε να αντιμετωπίσει ένα ευρύ κίνημα, αλλά ένα άθροισμα 100 περίπου περιπτώσεων που δεν συνιστούσαν και μεγάλο κίνδυνο μέσα στις τρέχουσες συνθήκες. Γι' αυτό και αρνήθηκε να ψηφίσει έναν οποιονδήποτε νόμο που θα άνοιγε θεσμικό παράθυρο στην άρνηση στράτευσης.

Από τον Ιούλιο του 1988, που δόθηκε στη δημοσιότητα το πρώτο νομοσχέδιο περί κοινωνικής θητείας (προϊόν της δίμηνης απεργίας πείνας δύο αντιρρησιών), μέχρι τώρα, το ΥΕΘΑ έχει αναπτύξει ένα πλούσιο οπλοστάσιο επιχειρημάτων στο γιατί δεν ψηφίστηκε νόμος ακόμη.

Κάθε φορά που πιεζόταν σε διεθνές επίπεδο, δεχόταν επιστολές ή επισκέψεις ευρωβουλευτών, η κυβέρνηση ή το ΥΕΘΑ δήλωναν είτε ότι ετοιμάζουν σχετική μελέτη, είτε ότι συλλέγουν όλα τα στοιχεία για τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, είτε ότι το νομοσχέδιο το έχει ετοιμάσει ήδη μια επιτροπή...

Στις περιπτώσεις που ο διεθνής θόρυβος μεγάλωνε από τη σύλληψη ενός ιδεολογικού αντιρρησία (όπως στις περιπτώσεις **Ν. Μαζιώτη, Π. Ναθαναήλ** και τώρα του **Νίκου Καρανίκα**), η μεθοδολογία του ΥΕΘΑ ήταν να αποφυλακιστεί σύντομα ο αντιρρησίας για να σταματήσουν οι διαμαρτυ-

ς της Διεθνούς Αμνηστίας, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, οι ενέργειες σε ελληνικά μέσα ενημέρωσης και τα δυσημενικά μέσα στον διεθνή Τύπο, ότι η Ελλάδα παβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Έτσι, από 4-5 μήνες προφυλάκιση (...για να ξεχνιόμαστε ότι η άρνηση στράτευσης τιμωρείται), συνήθως τα στρατοδικεία ολούθησαν την πολιτική να καταδικάσουν τον αντιρρησία σε μια σχετικά χαμηλή ποινή (12-18 μήνες) με αναστολή, ώστε μπορεί να αποφυλακιστεί σύντομα. Έως μετά χορηγείται φύλλο πορείας ή το δελτίο κατάταξης, ο αντιρρησίας δεν φανίζεται εκεί που τον καλούν, οπότε θεωρείται εκ νέου ανυπότακτος και αρχίζει νέα διαδικασία δίωξης, η οποία ωστόσο χρειάζεται μερικά χρόνια για να ολοκληρωθεί με νέα σύλληψη.

Είναι πραγματικό, πάντως, όσο και κυνικό το γεγονός ότι οι παράγοντες του ΕΘΑ προτιμούσαν να πληρώνουν το κόστος της δυσφήμισης της Ελλάδας σε διεθνές επίπεδο από το να νομοθετήσουν και επιτρέψουν την αύξηση του αριθμού των αντιρρησιών. Προτιμούν επίσης να συντονίσουν τους 350-400 Μάρτυρες του Ιεχωβά στην φυλακή, θεωρώντας ότι δεν έχει και μεγάλο πολιτικό κόστος να κρατάς στη φυλακή κάποιους «αιρετικούς», για τα δικαιώματα των οποίων είναι ευαίσθητη η διεθνής όχι όμως και η ελληνική κοινή γνώμη.

Ο ΜΕΛΛΟΝ... ΑΔΗΛΟ

Με βάση όλα αυτά δεν μπορεί κανείς να ερμηνεύσει κάποια ουσιαστική ρύθμιση που αναγνωρίζει τους αντιρρησίες συνείδησης ή θα παρέχει τη δυνατότητα κάποιων κοινωνικών υπηρεσιών ευρωπαϊκού τύπου. Όχι, ο όρος της κοινωνικής θητείας διαγράφηκε πλήρως, μια και με πρόσφατη απόφαση του ΥΕΘΑ ορισμένοι πτυχιούχοι εντάροι θα μπορούν να εργάζονται σε ολολία ή άλλες υπηρεσίες ειδικά στη γάχη... Αυτό ονοματίστηκε «κοινωνική τεία», ενώ βέβαια σε διεθνές επίπεδο κοινωνική θητεία» είναι μια υπηρεσία κοινωνικού χαρακτήρα, που δεν ελέγχει το συργείο Εθνικής Άμυνας και την οποία ερχουν αντιρρησίες που δεν θεωρούν στρατιώτες.

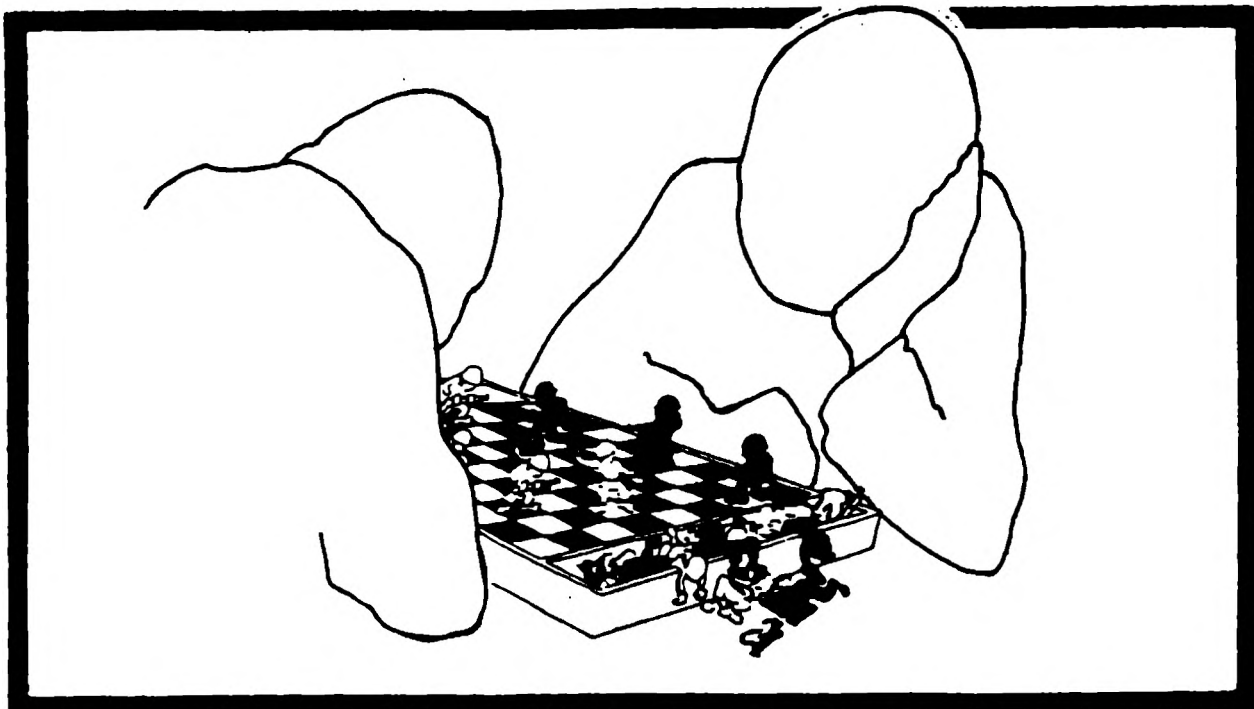
Το πιο πιθανό σενάριο, για το τι θα γίνει τους αντιρρησίες συνείδησης στην επόμενη δεκαετία στην Ελλάδα, είναι ότι δεν όκειται να υπάρξει ουσιαστική ρύθμιση αυτούς μέχρι να καταργηθεί το καθεώς της υποχρεωτικής στράτευσης.

Το ελληνικό κράτος θα προτιμήσει να φυλάκίζει τους αντιρρησίες συνείδησης για

«εθνικούς» λόγους. Παράλληλα, θα επιδιώξει να παρατείνει όσο μπορεί περισσότερο την εργασιακή εκμετάλλευση των φαντάρων, των ναυτών και των σμηνιτών μέσα από την υποχρεωτική στράτευση.

Κοινωνικοί λόγοι, όμως, όπως και οι διαμορφούμενες αντιλήψεις στη νεολαία θα οδηγούν σε όλο και μεγαλύτερες διαρροές

στρατευσίμων, η «οροφή» κάποια στιγμή θα φτάσει στο πάτωμα και η υποχρεωτική στρατολόγηση θα καταρρεύσει. Το ερώτημα που μένει είναι αν αυτό το γεγονός θα πάρει και ένα χαρακτήρα απόρριψης του милитарισμού από τη νεολαία ή απλά θα λειτουργήσει σαν ένα νομοτελειακό γεγονός.

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΕΣ

Στην Ελλάδα δεν αναγνωρίζεται το δικαίωμα στην άρνηση στράτευσης. Ο στρατολογικός νόμος (1763/24.3.1988) αναφέρεται μόνο στην άοπλη στρατιωτική θητεία. Η άοπλη θητεία σε καμία περίπτωση δεν καλύπτει το αίτημα των αντιρρησιών συνείδησης, διότι η άρνηση στράτευσης περιλαμβάνει μια συγκεκριμένη πολιτική τοποθέτηση που εναντιώνεται σε οποιαδήποτε στρατιωτική δραστηριότητα.

Οι αντιρρησίες συνείδησης που αρνούνται να καταταγούν στις καθορισμένες ημερομηνίες που αναφέρει το προσκλητήριο τους θεωρούνται αυτόματα ανυπότακτοι, πράγμα που συνεπάγεται στρατοδικείο.

Η ανυποταξία σε καιρό ειρήνης τιμωρείται με 6 μήνες φυλάκιση έως δύο χρόνια, ενώ σε καιρό γενικής επιστράτευσης η ποινή είναι από 2 έως 10 χρόνια. Η λιποταξία, σύμφωνα με τον καινούριο στρατιωτικό ποινικό κώδικα, θεωρείται κακούργημα και τιμωρείται αυστηρότερα. Πρόσθετες ποινές που τους επιβάλλονται είναι η στέρηση του δικαιώματος άσκησης ορισμένων επαγγελματιών, η μη δυνατότητα διορισμού στο Δημόσιο, η απαγόρευση αποδημίας στο εξωτερικό και έκδοσης ή ανανέωσης του διαβατηρίου.

Κανένα κώλυμα δεν υφίσταται στο Σύνταγμα που να εμποδίζει την αναγνώριση του δικαιώματος στην άρνηση στράτευσης ή την καθιέρωση εναλλακτικής θητείας, σύμφωνα με τον συνταγματολόγο **Νίκο Αλιβιζάτο**. Υποστηρίζει ότι η έννοια της «άμυνας» έχει διευρυνθεί και περιλαμβάνει και υπηρεσίες κοινωνικού περιεχομένου, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο της σχετικής υποχρέωσης.

Επιπλέον, η «δυνατότητα κάθε Έλληνα να φέρει όπλα» δεν αναφέρεται μόνο στην ύπαρξη αντικειμενικής δυνατότητας και σωματικών ικανοτήτων. Όπως για κάθε δραστηριότητα, απαιτείται και ψυχική διάθεση και ενεργοποίηση του συνόλου των συνειδησιακών και ηθικών ιδιοτήτων που συγκροτούν την ανθρώπινη προσωπικότητα. Ο συνταγματολόγος **Γεώργιος Παπαδημητρίου** δεμελιώνει την παραπάνω άποψη στο δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, ως έννομο αγαθό, που προστατεύεται ρητά από το άρθρο 5 του Συντάγματος. Ο ελεύθερος καθορισμός της ιδιωτικής ζωής διέγεται από τον εξαναγκασμό του αντιρρησία σε στράτευση.

Το ελληνικό κράτος αρνείται να συμμορφωθεί με τη διεθνή νομοθετική κατοχύρωση του δικαιώματος και τις εκκλήσεις των παγκόσμιων οργανισμών για συμμόρφωση με τις αρχές της διεθνούς νομοθεσίας (ΟΗΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Ένωση).

Η Ελλάδα αποτελεί τη μόνη χώρα της Ε.Ε. που δεν έχει αναγνωρίσει το δικαίωμα άρνησης στράτευσης για λόγους συνείδησης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει καταδικάσει την Ελλάδα για την ποινή φυλάκισης που επιβάλλει στους αντιρρησίες και της έχει ζητηθεί να «ευθυγραμμιστεί με τις αρχές του ψηφίσματος για την άρνηση στράτευσης για λόγους συνείδησης» (19.01.1994) υιοθετώντας σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις.

Από τον Οδηγό του Αντιρρησία - (έκδοση Συνδέσμου Αντιρρησιών Συνείδησης, Αθήνα 1994)
Σολωμού 27, 106 82 Αθήνα Τηλ: 3802773 - 3841268, Fax: 3301686, E-mail: dimsot@eexi.gr

Το αντιμιλιταριστικό κίνημα στη Γιουγκοσλαβία

της Ελένης Κολλιποπούλου

Περιορισμένο έως ανύπαρκτο ήταν το κίνημα των αντιρρησιών συνείδησης στην πρώην Γιουγκοσλαβία μέχρι την έναρξη των πολεμικών επιχειρήσεων, στην αρχή της δεκαετίας. Η συνταγματική θεσμοθέτηση από το 1974 της «Άμυνας του λαού και της κοινωνικής αυτοπροστασίας» είχε νομιμοποιήσει την εθνική περηφάνια και τη στρατιωτική αυτάρκεια των οκτώ δημοκρατιών της. Σε μια χώρα, όπου το 80% του προϋπολογισμού της προοριζόταν για στρατιωτικές δαπάνες, η πατριωτική προπαγάνδα ήταν αναγκαία για την κυριαρχία της στρατοκρατικής αντίληψης.

Οι εθνιστικές συγκρούσεις μετά το 1991 ανέβασαν σε 300.000 τους λιποτάκτες και ανυπότακτους του πολέμου¹. Σύμφωνα με αναφορές του Ερυθρού Σταυρού και διεθνών οργανώσεων προστασίας των προσφύγων, 90-100.000 λιποτάκτες έχουν καταφύγει στην Ευρώπη και την Βόρειο Αμερική. Το αντιπολεμικό κέντρο του Βελιγραδίου υπολογίζει σε 110.000 τους φυγόστρατους της Σερβίας μέχρι το 1993. Στη Βοϊβοδίνη, στα βορειοανατολικά σύνορα της Σερβίας, τουλάχιστον 25.000 ούγγροι αρνητές πολέμου είχαν μέχρι τον Γενάρη του 1994 φύγει για την Ουγγαρία.

Σε αυτούς τους αριθμούς περιλαμβάνονται νέοι που αρνούνται να εμπλακούν σε κάποιον από τους εθνικούς στρατούς των αντιμαχόμενων παρατάξεων, αλλά και πρόσφυγες από τη Βοσνία (Σέρβοι και Μουσουλμάνοι), που αντιδρούν στην αναγκαστική στρατολόγηση. Τα στοιχεία αφορούν περισσότερο την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας (Σερβία και Μοντενέγκρο), γιατί στη Βοσνία η κατάσταση είναι θολή.

ΑΡΝΗΤΕΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

Μόνο οι θρησκευτικοί αντιρρησίες αναγνωρίζονται στην Ομόσπονδη Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και μπορούν να υπηρετήσουν άοπλη θητεία, ενώ για τους αρνητές στράτευσης υπάρχει γενική αποδοκιμασία. Η ποινή που αντιμετωπίζουν οι τελευταίοι μπορεί να φτάσει ακόμα και τα 20 χρόνια φυλάκισης για την περίοδο του «άμεσου κινδύνου πολέμου», όπως είχε χαρακτηριστεί η

περίοδος από τον Οκτώβριο του 1991 έως τον Μάιο του 1992. Για όσους αρνούνται να υπηρετήσουν τη θητεία τους σε καιρό ειρήνης, η αυστηρότερη ποινή είναι 10 χρόνια φυλάκισης. Περίπου 20.000 ποινικές διώξεις έχουν ασκηθεί μέχρι σήμερα εναντίον των λιποτακτών και των ανυπότακτων στη νέα Γιουγκοσλαβία.

Στην Κροατία, το υπουργείο Δικαιοσύνης υπολογίζει σε 2.000 τους αντιρρησίες μέχρι σήμερα. Το κροατικό Σύνταγμα θεσμοθετεί την κοινωνική θητεία και μέσα και έξω από το στράτευμα. Όμως, λόγω της εμπόλεμης κατάστασης της χώρας, η πολιτική θητεία σε οργανισμούς και εταιρείες έμεινε στα χαρτιά. Η πολεμική προπαγάνδα είναι πολύ ισχυρή απ' ό,τι φάνηκε και στην πρόσφατη κροατική επίθεση στην Κράινα. Η επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Ζάγκρεμπ κατήγγειλε ότι όσοι είχαν δηλώσει αντιρρησίες συνείδησης επιστρατεύτηκαν αμέσως. Όσοι αρνούνται να υπηρετήσουν καταδικάζονται ακόμα και σε 5 χρόνια φυλάκισης και τα μέλη της «Αντιπολεμικής καμπάνιας στην Κροατία» στο Ζάγκρεμπ αντιμετωπίζουν μεγάλες πιέσεις από το υπουργείο Εθνικής Άμυνας.

Στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη, παρά τις ελλειπείς πληροφορίες, ο ΟΗΕ και οι διεθνείς ανθρωπιστικές οργανώσεις καταγγέλλουν την αναγκαστική στρατολόγηση ακόμα και δεκαεξάχρονων αγοριών. Οι νόμοι για τους αντιρρησίες συνείδησης είναι ιδιαίτερα αυστηροί, ενώ δεν υπάρχουν στοιχεία για συγκεκριμένο αριθμό αρνητών στράτευσης. Σύμφωνα με

τις μέχρι τώρα πληροφορίες, Γραφείο Αντιρρησιών Συνείδησης δεν υπάρχει στο Σάραγεβο.

ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Η αναγκαστική στρατολόγηση των προσφύγων επιβλήθηκε από τις αντιμαχόμενες κυβερνήσεις της πρώην Γιουγκοσλαβίας, για να τροφοδοτείται η στρατιωτική μηχανή του τετραετούς πολέμου. Η διαφορετική εθνική ή θρησκευτική ομάδα στην οποία ανήκει ο στρατεύσιμος δεν αποτελεί λόγο απαλλαγής του από τη συμμετοχή του στον πόλεμο.

Οι 300.000 Σέρβοι πρόσφυγες της περιοχής της Κράινας, μετά την πρόσφατη κροατική επίθεση του περασμένου Αυγούστου, αποτελούν καινούργια λεία για τη σερβική στρατιωτική αστυνομία. Ανάμεσα στους 150.000 πρόσφυγες που έχουν καταφέρει να φτάσουν στη Σερβία, οι αρχές καταγράφουν ήδη τους «στρατιωτικά ικανούς» άντρες... Με το πρόσχημα της απειλής για ενδεχόμενη επέκταση του πολέμου στα σύνορα της Κροατίας, κύμα επιστράτευσης ξαναχτυπά σήμερα την ουγγρική μειονότητα της Βοϊβοδίνια.

Στην Μπάνια Λούκα, οι περισσότεροι από τους 100.000 πρόσφυγες, που μέχρι στιγμής έχουν καταφύγει εκεί, θέλουν να περάσουν στη Σερβία, διότι φοβούνται μη στρατολογηθούν με τη βία. Η σερβοβοσνιακή κυβέρνηση του Κάρατζιτς γνωρίζει ότι τα κατακτημένα εδάφη της περιοχής στερούνται επαρκούς πληθυσμού και έχουν ανάγκη προστασίας.

Τον περασμένο Ιούνιο πάνω από 10.000 άντρες βοσνιακής και κροατικής καταγωγής επιστρατεύτηκαν από τη γιουγκοσλαβική κυβέρνηση. Η στρατολόγηση γινόταν σε πρόσφυγικές περιοχές, στρατόπεδα προσφύγων, ενώ υπήρξαν και καταγγελίες για στρατολόγηση σε λεωφορεία, δρόμους και σπίτια².

Η Διεθνής Αμνηστία υπολογίζει σε 90.000 τους Σερβοβόσνιους και Βόσνιους μουσουλμάνους πρόσφυγες που στρατολογήθηκαν αναγκαστικά από τη σερβική κυβέρνηση τον Μάρτιο του 1994. Πριν από την επιβολή γενικής επιστράτευσης στην τότε αυτοαποκαλού-

η Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας, η «πτέρα πατρίδα» καλούσε τους πρόσφυγες να υπερασπίσουν τη σημερινή διεθνή αντανάγκωσή της Βοσνίας του Κάρα-...

...ποινές σε περίπτωση άρνησης στη στρατολόγηση των προσφύγων ήταν η στέρηση ασύλου, του επιδόματος του Ερυθρού κρυφού, η κακοποίηση. Ακολουθούσε η εγκληματική προώθηση στα χαρακώματα της Βοσνίας, για να πολεμήσουν τις οικογένειες και τους φίλους τους που παρέμεναν στο Σαράγεβο.

Σύμφωνα με καταγγελίες, οι παντοδύναμες στρατιωτικές αρχές προμηθεύονταν τους καλόγους με τα ονόματα και τις διευθύνσεις των προσφύγων από την αρμόδια Αρμυστία. Οι πρόσφυγες ή ακόμα και από τον θάνατο Στανό. Η αντίθεση του σερβικού ουργίου Δικαιοσύνης και του ΟΗΕ στην εναπόθεση αυτή στρατολόγηση αγνοήθηκε από τη στρατιωτική ηγεσία.

στην Κροατία, υπήρξαν καταγγελίες για εγκληματική στρατολόγηση προσφύγων της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης, οι οποίοι απέκτησαν κρατική υπηκοότητα από το νόμο, λόγω της κροατικής εθνικής προέλευσής τους». Η άρνηση σε ενδεχόμενη άρνησή τους ήταν η αιτία προσαγωγή τους, η τρομοκρατία, ο ξυλοδαρμός και ο εξαναγκασμός σε δηλώσεις να αποδεικνύεται ότι «εθελοντικά» πήγαν στη μάχη. Δύο σερβικής καταγωγής ποτακτές δολοφονήθηκαν από τον κροατικό στρατό στην τελευταία κροατική επίθεση, γιατί αρνήθηκαν να πυροβολήσουν Σέρβους.

Πρόσφατα παραιτηθείς ειδικός απεσταλμένος του ΟΗΕ Ταντέους Μαζοβιέτσκι είχε ανακοινώσει καταγγέλλει την παραβίαση των Διεθνών Συνθηκών των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της προστασίας των προσφύγων. Σύμφωνα με την έκθεσή του οι περισσότεροι που διώχθηκαν για άρνηση στρατιωτικής υπηρεσίας ήταν μέλη εθνικών ή εθνοεθνικών ομάδων, κυρίως Μουσουλμάνοι, Σλοβάκοι και Ούγγροι.

ΕΥΡΩΠΗ ΑΓΝΟΕΙ ΤΟΥΣ ΛΙΠΟΤΑΚΤΕΣ

Η τετραετής σερβο-κροατο-βοσνιακή σφαγή αποκάλυψε την υποκρισία του παραδοσιακού εθνικιστικού φρονήματος στην πρώην Γιουγκοσλαβία: 300.000 νεκροί του πολέμου χωρίς να αποτολμάται συστηματική καταγραφή, περίπου τριςήμισι εκατομμύρια οι πρόσφυγες μέχρι τώρα. Ο μύθος του «καλού εθελοντή», συζύγου, γιου ή αδελφού, που έμεινε με περηφάνια την οικογένεια, όπως τις περισσότερες βαλκανικές χώρες που

«ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΑ ΜΑΥΡΑ»: Γυναικεία, αντι-μιλιταριστική οργάνωση που ιδρύθηκε στο Βελιγράδι τον Οκτώβριο του 1991 και αντιτίθεται στο στρατοκρατικό πολίτευμα της Σερβίας και την υποχρεωτική επιστράτευση. Τα μαύρα ρούχα που φορούν εκφράζουν την αντίστασή τους στις πολεμικές επιχειρήσεις. Παράλληλα το μαύρο χρώμα συμβολίζει τα θύματα των πολέμων, τις καταστρεμμένες πόλεις και τις διαταραγμένες πολυεθνικές και διαπολιτισμικές σχέσεις. Διαδηλώνουν σιωπηρά κάθε εβδομάδα σε πλατείες του Βελιγραδίου ενάντια στον εθνικισμό, στην αναγκαστική στρατολόγηση, στο βιασμό των γυναικών και στο σεξισμό. Η βοήθεια που προσφέρουν στους πρόσφυγες και στους αρνητές στράτευσης, η επικοινωνία και η αλληλεγγύη με τις γυναίκες από όλες τις περιοχές της πρώην Γιουγκοσλαβίας αποτελεί μία συνειδητή πολιτική επιλογή τους. Υπερασπίζονται το δικαίωμα στην εθνική, θρησκευτική, ιδεολογική και σεξουαλική διαφορά και αρνούνται να είναι «όμηροι των στρατοκρατών» ή «αβοήθητα θύματά τους». Συμμετέχουν ενεργά στο Διεθνές Δίκτυο Λιποτακτών με κείμενα για την κατάσταση στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Πρόσφατα το βιβλίο του *Λιποτάκτες από τον πόλεμο στην πρώην Γιουγκοσλαβία* μεταφράστηκε στα αγγλικά και τα ισπανικά.

έζησαν «ένδοξους πολέμους» με πολλά θύματα, έχει πάψει να γοητεύει. Ειρωνεία της ιστορίας για τη στρατοκρατική Γιουγκοσλαβία, που έγινε αφορμή για την πυροδότηση έντονου αντεθνικιστικού ρεύματος, όσο και αν οι δυτικές χώρες προσπαθούν να το συγκαλύψουν.

Η τραγική εμπειρία των δύο παγκοσμίων πολέμων του εικοστού αιώνα δεν έχει σβήσει. Και πολύ περισσότερο δεν εξαντλείται στους επίσημους εορτασμούς των φωτοβολιδων ή των μπαλονιών των δυτικοευρωπαϊκών κυβερνήσεων. Ο παραλογισμός της δολοφονίας ανθρώπων με το πρόσχημα της δημιουργίας ή της προστασίας συνοριακών γραμμών θεμελιώνεται με αργούς ρυθμούς στην ανθρώπινη συνείδηση.

Μη κυβερνητικές οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ειρηνιστικές και αντιμιλιταριστικές και αντεθνικιστικές επιτροπές έχουν αναλάβει την υποστήριξη και προστασία των λιποτακτών της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Με διεθνή παρουσία και καμπάνιες άσκησαν πίεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για αναγνώριση και αποκατάσταση των λιποτακτών του πολέμου. Έχουν ήδη περάσει δύο χρόνια από την απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 1993, με την οποία οι ευρωβουλευτές ζητούσαν από τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις την προστασία των λιποτακτών, την παροχή σε αυτούς ασύλου και άδεια παραμονής.

Όμως, μέχρι σήμερα μόνο η Ιταλία έχει υι-

οθετήσει ειδικό καθεστώς αποκατάστασης των αρνητών του πολέμου της Γιουγκοσλαβίας. Οι χώρες της Ε.Ε., μέσα στη γενικότερη πολιτική του περιορισμού του μεταναστευτικού ρεύματος (Συνθήκη του Σένγκεν), αρνούνται να παραχωρήσουν άσυλο και να νομιμοποιήσουν τους λιποτάκτες του παράλογου αυτού πολέμου. Όσοι από αυτούς έχουν καταφέρει να φτάσουν στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες ζουν με προσωρινές άδειες ή ακόμα και ως λαθρομετανάστες και δυσκολεύονται να βρουν εργασία.

«Η Ευρώπη με τη στάση της υποδηλώνει ότι επιθυμεί τη συνέχιση του πολέμου στη Γιουγκοσλαβία», τόνισε ο **Rudi Friedrich**, εκπρόσωπος του Διεθνούς Δικτύου Λιποτακτών σε συνέντευξη Τύπου, στην Αθήνα, της Πανευρωπαϊκής Συνάντησης Αντιρρησιών Συνείδησης (ECOM '95), στις 4 Σεπτεμβρίου. Σήμερα, ένα από τα πιο σημαντικά αιτήματα του δικτύου είναι η χορήγηση αμνηστίας σε όσους αρνήθηκαν να συμμετάσχουν στον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Γυναίκες στα Μαύρα», *General Information and mobilisation, desertion, stanpoints of the regime and the peace movement*, Ιαν. 1994.
2. Αναφορές στις εφημερίδες *Nasa Borba*, *Vreme*, *Telegraf*, *Politika* και σε ραδιοφωνικούς σταθμούς.
3. Χρονικό Διεθνούς Αμνηστίας 88, Μάρτ. 1994.
4. Ανακοίνωση στην Πανευρωπαϊκή Συνάντηση Αντιρρησιών Συνείδησης (ECOM '95) στην Ικαρία, 27.8-3.9.1995.

ΟΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@athena.compulink.forthnet.gr

ΟΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ και τα περιοδικά είναι τα πρώτα εκ των ΜΜΕ που άρχισαν σε διεθνές επίπεδο να μεταναστεύουν στον Κυβερνοχώρο με ταχύτατους ρυθμούς. Ακόμα και στην Ελλάδα, που βρίσκεται εξ αντικειμένου στην περιφέρεια των τεχνολογικών εξελίξεων, η μετανάστευση αυτή άρχισε ήδη. Πρώτος ο Δημοσιογραφικός Οργανισμός Βελλίδη και μετά η *Ελευθεροτυπία* από τις ημερήσιες εκδόσεις δοκιμάζουν ήδη συστηματικά τις νέες τεχνικές, ενώ πολλά — κυρίως εξειδικευμένα — περιοδικά έχουν κάνει από καιρό τα πρώτα τους διστακτικά βήματα στον Κυβερνοχώρο· ακόμα και μια εφημερίδα μικρών αγγελιών της Θεσσαλονίκης, στην έκδοση της οποίας συμπεριλαμβάνονται, εκτός από τις συνήθεις αγγελίες και εκείνες με τα «προσωπικά» (και ο νόων νοείται)...

Σήμερα, τα έντυπα αυτά, στην ηλεκτρονική τους μορφή, απευθύνονται σε ένα κοινό 20.000 περίπου ατόμων στο εσωτερικό και σε έναν απροσδιόριστο αριθμό ελλήνων του εξωτερικού. Οι εκδότες δεν προσδοκούν κάποια άμεσα έσοδα από τα εγχειρήματα αυτά και μάλιστα σε μια περίοδο βαθιάς οικονομικής κρίσης στον χώρο του ελληνικού Τύπου. Σίγουρα δεν μπορούμε να ισχυριστούμε πως η παρουσία ενός εντύπου στον Κυβερνοχώρο μπορεί να υποκαταστήσει το διεθνές αλλά αξιολάτρευτο διαφημιστικό «εύρημα» των κουπονιών που μοιράζουν βίλες, βιβλία, και κινητά τηλέφωνα στους αναγνώστες.

Αξίζει, όμως τον κόπο να σκύψουμε προσεκτικά επάνω στην πορεία των εντύπων που βγαίνουν στον Κυβερνοχώρο,

επειδή αυτή η κίνηση έχει μεγαλύτερη σημασία από εκείνη που της αποδίδεται. Κυρίως επειδή η έντυπη δημοσιογραφία, ανεξάρτητα από την κρίση που διέρχεται σε παγκόσμια κλίμακα και ανεξάρτητα από τα παρεπόμενα εκφυλιστικά φαινόμενα που την χαρακτηρίζουν, εξακολουθεί να είναι έγκυρη και δυναμική πηγή ενημέρωσης.

Η μετανάστευση και η πορεία της

Υπάρχει συγκεκριμένος λόγος που χρησιμοποιώ τον όρο «μετανάστευση» για να περιγράψω την είσοδο των ΜΜΕ στον Κυβερνοχώρο. Η λέξη αυτή εκφράζει επακριβώς την έννοια της οριστικής μετοίκησης από έναν τόπο σε έναν άλλο. Όλα τα φαινόμενα δείχνουν πως είναι ο πλέον ορθός όρος για να περιγραφεί η πορεία που παρακολουθούμε: Σταδιακά, τα ΜΜΕ, με πρώτα τα έντυπα, θα μεταφέρουν μερικά ή συνολικά τη δραστηριότητά τους στον Κυβερνοχώρο. Στις ΗΠΑ, η μετανάστευση αυτή παραλληλίζεται συχνά με τον εποικισμό της Άγριας Δύσης, όπου οι έποικοι αναζητούσαν καλύτερη μοίρα.

Η βασική αιτία και η κινητήριος δύναμη που θα οδηγήσει τα έντυπα ΜΜΕ στη μετανάστευση αυτή θα είναι κατ' αρχάς οι έντονες διεθνείς ανταγωνιστικές πιέσεις που θα τους ασκηθούν στην Κοινωνία των Πληροφοριών. Οι φθηνότερες, εγκυρότερες και αρτιότερες διεθνείς υπηρεσίες ενημέρωσης, που θα είναι διαθέσιμες σε παγκόσμια πλέον κλίμακα χωρίς την ανάγκη ειδικού εξοπλισμού ή κάποιου «μεσολαβητή», θα τα αναγκάσουν να μεταφερθούν στον νέο αυτό χώρο. Και

όσα παραμείνουν ως έντυπα θα πρέπει, για να επιβιώσουν, να προσαρμόσουν το χαρακτήρα, τη δομή και το περιεχόμενό τους στις νέες συνθήκες που θα διαμορφωθούν, όπως τις έχω ήδη σκιαγραφήσει σε προηγούμενα σημειώματά μου. Έτσι λοιπόν προδιαγράφεται μια πορεία ουσιαστικής μετανάστευσης που δεν είναι τελικά παρά το πέρασμα σε μια νέα εποχή με εντελώς διαφορετικά δεδομένα και προκλήσεις.

Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα

Εξετάζοντας από τη σκοπιά της έντυπης δημοσιογραφίας το νέο σκηνικό που διαμορφώνεται, μπορεί κανείς εύκολα να εντοπίσει μια σειρά από εγγενή πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που το συνθέτουν. Ας δούμε μερικά από τα πιο σημαντικά, ξεκινώντας από τα πλεονεκτήματα:

- Το χαμηλό κόστος, αφού δεν θα υπάρχει πια το συνεχώς αυξανόμενο κόστος για το χαρτί, την εκτύπωση και τη διανομή των εντύπων.

- Τη δυνατότητα ταχύτατης ενημέρωσης των αναγνωστών, αφού θα είναι δυνατή η προσθήκη ειδήσεων οποιαδήποτε στιγμή. Η παλιά λογική του «έκτακτου παραρτήματος», με το τεράστιο κόστος, θα γίνει αναγκαστικά καθημερινή και φθηνή πρακτική.

- Τη δυνατότητα πρόσβασης σε ένα ευρύτερο κοινό (όπως είναι για τα ελληνικά ΜΜΕ οι ομογενείς) που θα διευρύνει το μερίδιο της αγοράς τους.

- Την αλληλεπιδραστική επαφή με τον καταναλωτή/αναγνώστη που θα επιτρέπει τον ευχερέστερο σχεδιασμό της στρα-

γικής ενός εντύπου με βάση τις ανάγκες της αγοράς.

Αλλά βέβαια υπάρχουν και σημαντικά προβλήματα, πέρα από τον ανελέητο διετή ανταγωνισμό. Ανάμεσα σ' αυτά συγκαταλέγονται:

- Η ανάγκη ταχύτατης ανταπόκρισης στα γεγονότα, καθώς οι ίδιες οι σημαντικότερες ειδήσεις θα είναι διαθέσιμες πρωτογενώς στο κοινό από τις πηγές τους, και μάλιστα την ώρα που συμβαίνουν.

- Η ανάγκη σφαιρικής και άρτιας αντιπώπισης και προβολής των γεγονότων μέσα σε ασφυκτικά χρονικά πλαίσια, καθώς η εγκυρότητα και η αξιοπιστία ενός τύπου θα διακυβεύονται σε καθημερινή βάση.

- Η ανάγκη να αντιμετωπιστεί η λειτουργική αδράνεια ενός ολόκληρου συστήματος που συνήθισε να κινείται εδώ και πολλά χρόνια με έναν συγκεκριμένο τρόπο και με λογική που θα είναι ασύμβατες με τις νέες συνθήκες.

Η πολύ χαρακτηριστική ιστορία που μεταφέρω παρακάτω, είναι ενδεικτική: τις 26 Ιουνίου το κατά τα άλλα εγκυρότατο περιοδικό *Time* κυκλοφόρησε με εξώφυλλο το θέμα της πορνογραφίας στο Internet. Το σχετικό άρθρο του Phillip Elmer-DeWitt βασίστηκε σε μια βιβλική διάρκειας μελέτη κάποιου Martin Reem, προπτυχιακού σπουδαστή στο Πανεπιστήμιο Carnegie Mellon. Η μελέτη αυτή, απ' ό,τι φαίνεται, είχε βασιστεί σε ψευδή και επιστημονικά σαθρά στατιστικά στοιχεία που δεν είχαν σχέση με την πραγματικότητα: βασιζόμενος σε ένα δείγμα που αντιπροσώπευε μόνο το 5% του συνόλου των διακινουμένων

μέσα από το Internet πληροφοριών σε διάστημα 7 ημερών, έβγαλε το συμπέρασμα πως το 83,5% της κίνησης του Internet αφορούσε πορνογραφικό υλικό! Για κακή τύχη των υπευθύνων, η υπόθεση αποκαλύφθηκε, με πρωτοστάτες όχι μόνο τις οργανώσεις για την προστασία της ελεύθερης έκφρασης στο Internet, αλλά τους ειδικούς επιστήμονες και καθηγητές πανεπιστημίων που ήταν μελετητές και γνώστες της κατάστασης που επικρατεί στο Internet. Η σαθρότητα των δεδομένων και της μεθοδολογίας που ακολούθησε ο Rimm στη μελέτη του βγήκε στο φως της δημοσιότητας και σήμερα δεκάδες σελίδες στο Internet, λίγα κλικ πιο κει από τις σελίδες του *Time*, μιλούν για «αιμορραγία της αξιοπιστίας του *Time*», για «το σκάνδαλο πορνογραφίας του *Time*» και πολλά άλλα παρόμοια.

Στην περίπτωση αυτή το *Time* λειτουργήσε με τον κλασικό τρόπο που λειτουργούν τα περιοδικά για να προσεγγίσει ένα «καυτό» θέμα, παρασυρμένο ίσως από τη λειτουργική αδράνεια για την οποία μιλήσαμε πιο πάνω. Επιπλέον, δεν το κάλυψε σφαιρικά, ψάχνοντας να διασταυρώσει τις πληροφορίες που είχε στα χέρια του. Έτσι βρέθηκε εκτεθειμένο ανεπανόρθωτα, χάνοντας μέρος από το σημαντικό κεφάλαιο που είναι η αξιοπιστία και η εγκυρότητα – και μάλιστα σε παγκόσμια κλίμακα.

Αλήθεια, σκεφτήκατε ποτέ πόσες τέτοιες «αποκαλύψεις» γίνονται στον ελληνικό Τύπο κάθε χρόνο, χωρίς καμιά συνέπεια γι' αυτούς που τις διαπράττουν; Θυμηθείτε μόνο τις υποθέσεις του τάφου του Μεγ. Αλεξάνδρου και της εύρεσης του

Κολοσσού της Ρόδου, φανταστείτε τις να δημοσιοποιούνται από κάποιο έντυπο στο Οικουμενικό Χωριό του Internet, φανταστείτε ποιες θα είναι οι σχετικές διεθνείς αντιδράσεις και θα καταλάβετε αμέσως γιατί δεν θα μπορούσαν να επιβιώσουν.

Ο νέος ρόλος και η μεγάλη πρόκληση

Από τα προηγούμενα γίνεται σαφές πως ο ρόλος της έντυπης δημοσιογραφίας στην Κοινωνία των Πληροφοριών θα διαφέρει ουσιαστικά από τον κλασικό και γνωστό σε όλους τους παρεπιδημούντες στην Ιερουσαλήμ. Θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε τις βασικές συνιστώσες του ρόλου αυτού σε τρία βασικά στοιχεία:

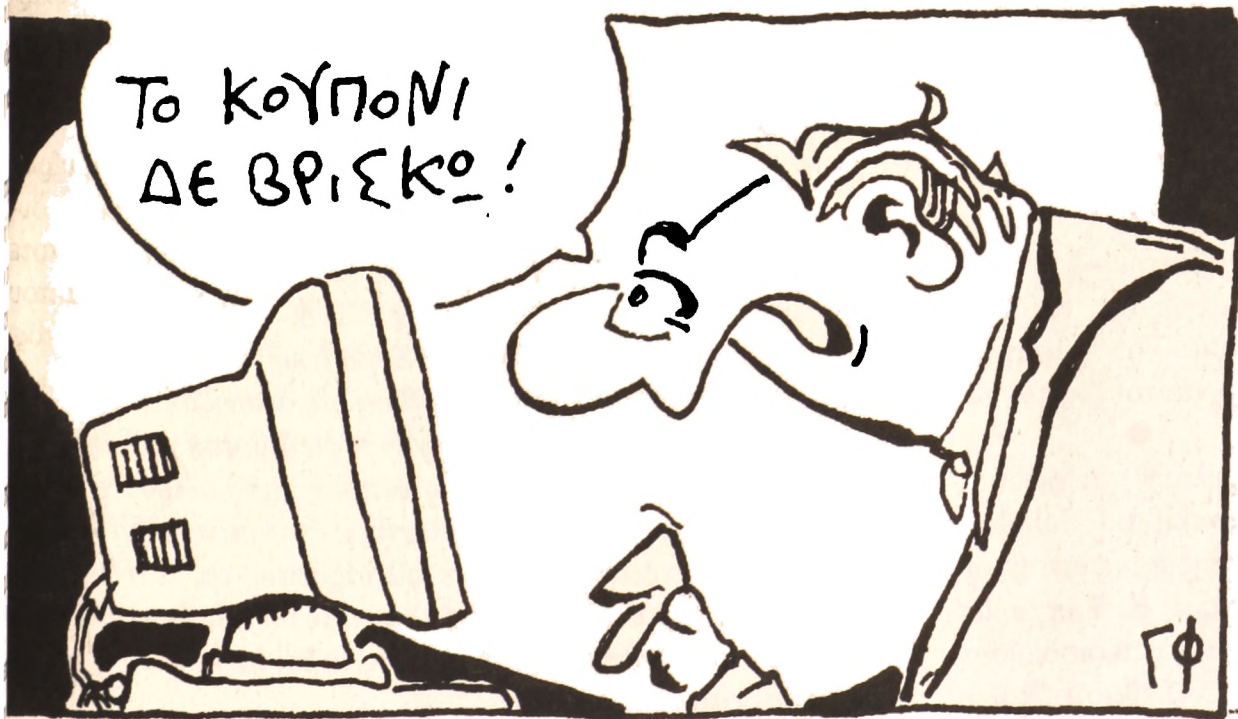
- Στην ταχύτητα με την οποία θα ενημερώνουν τους συνδρομητές τους.

- Στην αξιόπιστη επιλογή και επισημάνση των πραγματικών ειδήσεων και γεγονότων από τον ωκεανό των πληροφοριών που θα κατακλύζουν τον πολίτη-καταναλωτή.

- Στο σοβαρό και έγκυρο σχολιασμό των γεγονότων, δηλαδή στην έκφραση έγκυρης και συνεπούς γνώμης για τα τεκταινόμενα.

Τα στοιχεία αυτά μεταβάλλουν ριζικά τους γνωστούς και κατεστημένους κανόνες του παιχνιδιού των ΜΜΕ και αποτελούν μια πρώτου μεγέθους πρόκληση για σωστή και σύγχρονη δημοσιογραφία. Το κέντρο βάρους της δημοσιογραφικής δραστηριότητας μετατίθεται ουσιαστικά από το επίπεδο του πάσης θυσία «κυνηγιού της είδησης» στο επίπεδο της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας. Το στοιχείο αυτό θα αποτελέσει τη Λυδία λίθο που θα διαχωρίσει τα νέα και βιώσιμα έντυπα από τα παλιά.

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, η λογική της λειτουργίας και η δομή των υπαρχόντων εντύπων θα πρέπει και αυτή να αλλάξει ριζικά για να καλύψει το νέο αυτό ρόλο. Εάν δεν ακολουθηθεί η πορεία αυτή και οι εφημερίδες απλώς μεταφέρουν τις έντυπες σελίδες τους σε ηλεκτρονική μορφή, τότε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα θα συζητάμε και πάλι για μια νέα κρίση του (ψηφιακού πλέον) Τύπου και θα μεμφόμαστε τα διεθνή δημοσιογραφικά «θηρία» που δεν αφήνουν χώρο για τα «πτωχά, μικρά, πλην τίμια» εθνικά μας έντυπα που θα έχουν ατυχήσει κατά τη μετανάστευσή τους στον Κυβερνοχώρο.

Το γλωσσικό ζήτημα στις ελληνικές κοινότητες της πρώην ΕΣΣΔ (1905-1938)

του Βλάση Αγτζίδη

(Β' Μέρος)

Το γλωσσικό ζήτημα βρίσκεται στο κέντρο της ιδεολογικής και πολιτικής δράσης των Ελλήνων της πρώην Σοβιετικής Ένωσης για πολλά χρόνια. Μετά την καθιέρωση, το 1926, της δημοτικής ως επίσημου γλωσσικού οργάνου και την υιοθέτηση του εικοσαγράμματος αλφαβήτου¹ στη θέση του εικοσιτετραγράμματος, η ρζοσπαστικότερη πρόταση για επισημοποίηση των ελληνικών διαλέκτων που ομιλούν οι εκεί πληθυσμοί, κυρίως της ποντιακής και των μαριουπολίτικων, διχάζει. Γίνονται συσκέψεις στις οποίες συμμετέχουν Έλληνες μέλη του κόμματος, της κομμουνιστικής νεολαίας, εκπαιδευτικοί καθώς και εργάτες παραγωγής. Στις ελληνικές εφημερίδες της Σοβιετικής Ένωσης συναντούμε αγγελίες όπως η παρακάτω²:

«Σήμερα 17 του Ιουνίου ώρα το βράδι στο 8 ΦΕΣ (2ο ελινικο σχολείο) προσκαλύντε σε ζίσκεπσι ι ρομιο κομμουνιστες, κομσομόλι, δάσκαλι κε εργάτες τις παραγωγίς για το γλωσσικό ζήτημα. Επιδι το ζήτημα ίνε σοβαρο ι παρυσία όλον ίνε υποχρεωτικο κε δίχος άργιζμα.»

Το 1931 συνέρχεται στην Κριμαία συνδιάσκεψη ελλήνων δασκάλων για να συζητήσει το γλωσσικό. Στην απόφαση της συνδιάσκεψης, που δημοσιεύεται στην εφημερίδα *Κολεχτιβιστις*, διακηρύσσεται (βλ. υποσημείωση 2):

«...αποφασίζουμε:

»1. Ι αντιπρόσοπι τον παρεβρεθέντον σχολίον θεωρούνε ότι επίσημη γλώσα πρέπει να μίνι ι δημοτικι, βασιζμένι όμως στι μελέτι τις ποντιακίς.

»2. Να κσεσκεπάζουμε κε να εκσοντόνουμε τελιοτικά τυς καθαρεβυσιάνυς.

»3. Θ' αγωνιστούμε με τι δεκσια παρέκλιςι, πυ παραμελι τιν συγκεκριμένι πραγματικότιτα, διλ. ότι ι ρομιά ίνε ποντιόφονι.

»4. Θ' αγωνιστούμε με τιν αριστερι παρέκλιςι, πυ εκσετάζι το ζήτημα μονόπλεβρα κε διαλαλι τιν επισιμότητι τις ποντιακίς.

»5. Ανάμεσα στις μάζες να διεκσαχτι η δυλια, ανάλογα απ' τα γλωσσικά ιδιόματα, μα ζιστιματικά ν' αντικατασταθι με τιν δημοτικι.»

Η απόφαση των δασκάλων στην Κριμαία εξοργίζει την «αριστερή τάση» που ζητεί την άμεση καθιέρωση της ποντιακής στα επίσημα κομματικά κείμενα και στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τους χαρακτηρίζει «τσιλτσιπλάχιδες», δηλαδή «τελείως γυμνούς» και τους καταγγέλλει ως «εχθρούς» και «εθνικιστές».

Οι συζητήσεις για το γλωσσικό ζήτημα απασχολούν και ρώσους γλωσσολόγους και ελληνιστές όπως ο Μ. V. Sergievskij, I. I. Sokolov, A. Semenov κ.ά. Μαζί τους ο Παντιάδης, καθηγητής πανεπιστημίου στο Χάρκοβο, ο Παρασκευόπουλος από τη Μόσχα, ο Κ. Τοπχαράς και ο Γιάλις από τη Μαριούπολη³. Οι επιστήμονες αυτοί περιοδεύουν στα μέρη όπου κατοικούν Έλληνες –στην Οδησσό, Σεβαστούπολη,

Κερτς, Ροστόβ επί του Ντον, Μαριούπολη, στην ελληνική περιοχή της Κριμσκ, Νοβοροσίσκ, Σοχούμι και Βατούμι– για να μελετήσουν ετόπου το ζήτημα⁴.

Η «Επιτροπή του Νέου Αλφαβήτου», στο πλαίσιο της οποίας οργανώθηκαν οι αποστολές που αναφέρθηκαν, δεν υιοθετεί τις θέσεις της Κομμουνιστι. Η θέση αυτή, που προδικάζει την τελική έκβαση του γλωσσικού ζητήματος, αποτυπώνεται και στη στάση κορυφαίων στελεχών των «ποντιιστών». Ο Κώστας Τοπχαράς δημοσιεύει τις απόψεις του στα ρωσικά σε ένα μικρό βιβλιαράκι, το οποίο κυκλοφορεί το 1933 με 200 μόνο αντίτυπα. Ο Α. Καρπόζηλος σημειώνει ότι στο δημοσίευμα αυτό ο Τοπχαράς παρουσιάζεται λιγότερο απόλυτος ως προς το θέμα της επικράτησης της ποντιακής, παρ' όλο που δεν εγκαταλείπει τελικά τις απόψεις του⁵.

Η ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

Η απόφαση «του Επιστιμονικού Συμβουλίου της Π.Κ.Ε.Ν.Α.», με την οποία επισήμως τίθεται τέλος στη διαμάχη μεταξύ «δημοτικιστών» και «ποντιιστών», ανακοινώνεται στις 21 Απριλίου του 1934 στη Μόσχα όπου λαμβάνει χώρα ένα συνέδριο Ελλήνων, η «1-η Πανενοσια Ελινικι Σίσκεπσι», απ' όλες τις περιοχές της ΕΣΣΔ. Σημαντική επίδραση στις συζητήσεις που προηγούνται της απόφασης έχουν οι θέσεις του ρώσου γλωσσολόγου Μαργ. Η απόφαση προβλέπει τη χρήση της δημοτικής γλώσσας στα σχολεία και την επικουρική χρήση των τοπικών ελληνικών διαλέκτων. Η χρήση όμως των διαλέκτων –της ποντιακής και της μαριουπολίτικης– θα γίνεται εμπλουτίζοντας το λεξιλόγιό τους στην κατεύθυνση της σύγκλισης με τη δημοτική. Στην απόφαση γράφονται τα εξής (βλ. υποσημείωση 5):

»1. Ι έλινες τις ΕΣΣΔ (δημοτικιστες, ποντικιστες, μαριουπολίτες) πρέπει να βάλυνε πορδιά προς τι διμιουργία ενιέας φιλολογικίς γλώσσας.

»2. Σα βάσι τις ενιέας ελινικίς φιλολογικίς γλώσσας πέρνετε ι δημοτικι με χρисиμοπίσι:

α) τον γλωσσικον αποθεμάτον τις ελάδας,

β) τυ γλωσσικυ πλύτυ τον Ελίνον τις ΕΣΣΔ,

γ) τυ γλωσσικυ πλύτυ τον λαον τις Σοβιετικίς Ένοσις,

δ) τυ διεθνυς γλωσσικυ φόντυ (σοβιετιζμι, διεθνιζμι, κτλ.)

»3. Όλι ι γλωσσικι δυλια πρέπει να γίνετε στι δημοτικι χρисиμοπιόντας, στι περιπτώσις πυ θα ίνε ανάνκι κε στο προεπύμενο μέτρο, τις ιδιότιτες τις ποντιακίς κε μαριουπολιτικίς διαλέχτυ, με τον υπολογιζμο να κατεφθίνι ι γλωσσικι ανάπτυκσι απτι γραμι τυ πλσιδιάζματος-τυς με τι δημοτικι.

»4. Γλώσα τυ σχολιυ ίνε κε πρέπει να μίνι ι δημοτικι με χρисиμοπίσι τυ γλώσσας τον πόντιον κε μαριουπολιτον σαν βοιθιτικυ μέσυ στις κατότερες τάκσις τυ σχολιυ.

ήμφωνα με το γεγονός, πυ ενιέα ελινικι γλόςα ίνε ι διμοτικι, ι ελι-
νιτάκσις κε τα εκδοτικα (Ροστοβ, Κρίμσκαγια, Μαριούπολι, Συ-
πρέπι να ανασινκροτίσυνε τι δουλια τυς απ' τιν άποψι τις
ράλις τις σοςτις εφαρμογίς τον ζιτιμάτον τις γλосικίς ανικοδό-
»

Ιφασίζεται επίσης να ζητηθεί η δημιουργία ελληνικού τμήματος
παιδαγωγικό πανεπιστήμιο της Μόσχας «...στο οπιο να ανατεθι ι
ια επιστιμονικίς εκσερέβνις τις ελινικίς γλόςας», καθώς και η
ολή «κατάλιλον εθνικον στελεχον» στο Ανώτερο Εκπαιδευτικό
α (B.Y.Z.) «...για τιν γλосικι ικοδόμυς τον ελίνον». Σε άλλες θέ-

ς απόφασης αναφέρεται
ια προτεραιότητας η ενί-
των τυπογραφείων στο
β, Σουχούμ, Μαριούπο-
ρίμσκαγια και της δημι-
ς νέου στο Κερτς. Επί-
ροτείνεται: «Να ανατεθι
πιτροπι Νέου Αλφάβιτυ
ικαφκάσυ να γνωριςτι με
άστασι τις γλόςας το Ελί-
Τσάλκας». Η απόφαση
νει με την 13η θέση: «Να
ι σκόπιμι ι ελινικί
ς, αφιερομένι στα ζιτί-
τις τερμινολογίας, ορθο-
ας κε πολιγραφίας, κε
στι τι σιγμι τις προετο-
τον σταθεροπιμένον
ον βιβλίον» (βλ. υποση-
15).

ημοτικιστές δεν κρύβουν τη χαρά
ια την απόφαση του Επιστημονικού Συμβουλίου. Στον Κόκινο
διαβάζουμε [φ. 36-37 (128-129), 13 Οκτ. 1934]:

πορικι κε ι πολιπόθιτι απόφασι πάρθηκε πια. Αναμφιβίβιτιο ότι
απόφασι, παρμένι απ' τιν πανενοσιακι ζίσκεψι τις Μόσχας, κα-
τιν ορθί γραμί τις γλосικίς μας ανικοδόμυς κι αποτέλεσε μια
οιπόθεσι για τιν ανάπτυκσι εθνικίς σι μορφι κε σοσιαλιστικίς στο
όμενο κυλτύρας.»

απόφαση χαιρετίζουν και οι οπαδοί της δημοτικής στην Ελλά-
λημήτρης Γληνός γράφει:

ημαντικότατη αυτή απόφαση λέει πως εθνική γλώσσα των Ελλή-
αι η κοινή δημοτική. Αυτή πρέπει να διδάσκονται στα σχολειά
αι σ' αυτή πρέπει να είναι γραμμένα τα διδαχτικά τους βιβλία.
ρίδες όμως και φυλλάδια προορισμένα για τους εργάτες και
ς, που δεν έμαθαν στα σχολειά την κοινή δημοτική μπορούνε να
παι στη διάλεχτο της κάθε περιφέρειας.»

ιστηρικτές της εισαγωγής της ποντιακής στην εκπαίδευση υφί-
ι ισχυρό σοκ. Κριτικάροντας την απόφαση του Συνεδρίου, οι
γράφοι της εφημερίδας Κομμουνιστίς γράφουν στο 48ο φύλλο, ότι
τόφασι τις Μόσχας δεν σιμπίπτι με τι γνώμι καμίας οργάνοσις»,
ητώντας τη νομιμότητα της. Η εφημερίδα, ωστόσο, αναγκάζε-
προσαρμοστεί στην τελική γραμμή. Γράφει, στη δημοτική, για
όφαση αυτή [αρ. 43, 27 Απριλίου 1934, σ. 4]:

τόφασι λεί πως πρέπει να βαστάμε γραμι για ενιέα φιλολογικί-
κε να εκσακολυθίσουμε να διεκσάγουμε δουλια με τις μάξες, να
ε μαζικι κε καλιτεχνικι φιλολογία σι μιτρικι τυς γλόςα, πλισιά-
τιν λίγο λίγο στιν ενιέα γλόςα. Αφτι ι απόφασι διεφκολίνι πολύ τι
κε βγάξι απ' τι μέσι τις διάφορες διχόνιες κε παραλιλιςμύς πυ

γινόταν ος τόρα.»

Τα αποτελέσματα της απόφασης είναι άμεσα. Ενώ μέχρι το 1933, τα
βιβλία στην ποντιακή αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος της εκ-
δοτικής δραστηριότητας του Κομμουνιστί, στη συνέχεια παρατηρείται
μια απότομη κάμψη. Από το 1935 δεν εκδίδεται κανένα τέτοιο βιβλίο·
αντίστοιχη είναι και η εμφάνιση της εφημερίδας Κομμουνιστίς. Από τον
Σεπτέμβριο του 1934 περιορίζεται αισθητά η αρθρογραφία στην πο-
ντιακή και από τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, σχεδόν ολόκληρη η ύλη
περνά στη δημοτική. Τα χρόνια που ακολουθούν, μέχρι το οριστικό
κλείσιμο της εφημερίδας, χαρακτηρίζονται από την πλήρη απουσία

των ντόπιων συγγραφέων, είτε
στην ποντιακή είτε στη δημοτι-
κή. Παρατηρείται στροφή σε
έργα ελλαδιτών λογοτεχνών,
όπως των Βάρναλη, Θεοτόκη
και Ξενόπουλου και σε μετα-
φράσεις έργων κλασσικών ρώ-
σων συγγραφέων, όπως του
Τολστόι, του Τσέχωφ και του
Γκόγκολ. Ο Απ. και η Μάρθα
Καρπόζηλου (ό.π., σ. 65) παρα-
τηρούν ότι από το 1935 αλλά-
ζουν ριζικά οι στόχοι του εκδο-
τικού, θεωρούν δηλαδή ότι επι-
χειρείται μια προσέγγιση του
ελληνισμού της Σοβιετικής
Ενωσης με την αριστερή δια-
νόηση της Ελλάδας.

Οι μαθητές και δάσκαλοι της έκτης τάξης
του ελληνικού σχολείου του Νοβορωσσίσκ το 1930.

Η ΟΡΟΛΟΓΙΑ

Μετά την απόφαση της ΠΚΕΝΑ του
1934 να χρησιμοποιείται η δημοτική στα ελληνικά σχολεία της Σοβιε-
τικής Ένωσης, η αντιπαράθεση μεταξύ «δημοτικιστών» και «ποντι-
στών» εστιάζεται στη χρήση λέξεων της καθαρεύουσας και την από-
δοση των ξένων όρων.

Η εφημερίδα Κόκινος Καπνας [αρ. 39 (131), 24 Αυγούστου 1934],
που έχει τοποθετηθεί στο πλευρό των δημοτικιστών, παρεμβαίνει στη
συζήτηση για την ορολογία:

«Νομίζο καλό θάνε στο ζίτιμα τις ορολογίας νάχουμε ιπόψι τις παρα-
κάτο αρχές.

»1. Ι γλόςα μας πρέπει να πλυτίζετε με λέκσις παρμένες απ' τις άλες
γλόςες.

»2. Ι ισαγογί νέον λέκσεων τότε, όταν αφτί ι όρι δεν έχουν τις αντίστιχες
ονομασίες στιν ελινικί.

»3. Να ιζάγοντε ι λέκσις στιν περίπτωσι, όταν ι ελινικί όρι διαστρεβλό-
νυν τι σιμασία τον λέκσεων («ντεπρέσια», «κυλάκος»).

»4. Να φιλαχθύν μερικί όρι από τιν καθαρέβυσα (λ.χ. «ιποδρόμιο»,
«εριθρος», «λεφκόχρισος» κτλ).

»5. Απ' τιν τεχνικι κε επιστιμονικι ορολογία ν' αντικατασταθύν ι σχο-
λαστικί όρι με τις διεθνίς λέκσις.»

Στο ίδιο άρθρο, κρατά τις αποστάσεις από Μαριουπολίτες διανοού-
μενους, οι οποίοι προωθούν την «ελινιζάτσια (...) ι οπία κατακρίνι την
ισαγωγή λέκσεων απ' τις άλες γλόςες, ι οπία τιντοτρόπος επιθιμί τιν
απομόνοσι τον ρομείκον εργαζόμενον μαζον απ' τις εργαζόμενες μά-
ξες τον άλλον εθνικότιον κε ι οπία φυσικά εκτελί τιν παραγκελία τις
ελινικίς αστικίς τάκσις.»

Χτυπώντας ο Κόκινος Καπνας τη δεξιά άποψη, νοιώθει την ανάγκη να
καταγγείλει και τις «αριστερές» απόψεις της ομάδας Τοπχαρά (ό.π.):

«Αλά χτιπόντας τιν εθνικιστικι γραμι στο ζίτιμα τις ορολογίας, πρέπι να χτυπιθύνε ι απόπιρες μερικόν ζιντρόφον να ιζάγυν απρόσεχτα οποιεσδήποτε λέκσις, η ισαγογι κε ο χρισμός το οπίον ίνε βλαβερό, διότι ζιντελι ζτιν άνθισι τυ μεγαλοροζικύ σοβινιζμύ».

Στο πλαίσιο της παραπάνω διαφωνίας, εμφανίζονται καταγγελίες για χρήση μη επαναστατικών λέξεων. Έτσι ο υπεύθυνος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Μαριούπολης κατηγορείται από την εφημερίδα *Πιονέρος* γιατί αντικατέστησε λέξεις γεννημένες από την επανάσταση με άλλες δίχως επαναστατικό περιεχόμενο, όπως το «κυλάκος» με το «πλύσιος», το «σοβιέτ» με το «σιμβύλιο» κ.λπ. Κατηγορήθηκε συγχρόνως ότι προμηθεύτηκε «μυρζευάδικα βιβλία» από την Ελλάδα, ενώ ξέχασε να παραγγείλει «επαναστατικι λιτερατούρα».

Αντίθετα, ο Κώστας Τοπχαράς υπερασπίζει με άρθρο του τις καθαρευουσιάνικες λέξεις που βρίσκονται εν χρήσει και προσπαθούν οι δημοτικιστές να εξαλείψουν ή να εκδημοτικίσουν. Γράφει: «... να γλιτώσουμε από τι διμοτικοπάθια. Διμοτικοπάθια ενού τι μανία μερικον οπαδον τις "ατόφιας" διμοτικις να καταργύνε όρους προ πολυ καθιερομένους»¹.

Ο Κώστας Τοπχαράς παράλληλα υποστηρίζει την εισαγωγή δανείων για να ικανοποιηθούν οι σύγχρονες ανάγκες. Καταγγέλει τη «μανία εκζελινζμυ κε τον επαναστατικον λέκσεων ακόμα κε τον διεθνόν λέκσεων». Αφορμή για αυτή την καταγγελία δίνεται από την αντικατάσταση της λέξης «κομισάρος» με το «επίτροπος» στην εφημερίδα *Μπολσεβίκος* (φ. 14). Γράφει ο Τοπχαράς [*Κόκινος Καπνας*, φ. 22 (227), 16 Μαρτίου 1936]:

«Τα νέα νοίματα θέλυνε νέες λέκσις, πυ δημιούργισε ι ζοι. Μόνο οι ανίκανι κε ανίμπορι να ζύνε αρνύντε τι ζοι κε τις εκδιλόσις τις παντυ κε ζητ γλόζα ιδιέτερα.

»Κατ' εμέ τρις ίνε ι μεγαλίτερες μάστιγες ζτι γλόζα μας ζίμερα: 1) ι διμοτικοπάθια, 2) η καθαρεβυσιανοφοβία και 3) ι μανία εκζελινζμυ τον επαναστατικον και τον διεθνον λέκσεων.

»Κοντα ζ' αφτά μπορύνε να προσθέσι κανίς και τιν περιφρόνισι ζτον διαλεχτικό πλύτο τον διαλέκτον.»

ΕΝΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΘΝΟΣ, ΠΟΛΛΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

Αυτό που παρατηρούμε κατά την περίοδο της σκληρής ιδεολογικής πάλης μεταξύ των δύο τάσεων, η ομάδα που ήταν συσπειρωμένη γύρω από το εκδοτικό *Κομμουνιστίς* δεν συνέδεσε σε καμιά περίπτωση την ύπαρξη, όπως θεωρούσε, πολλών ελληνικών γλωσσών (Μαριουπολίτικα, Ποντιακά, Δημοτική) με αντίστοιχες εθνικές διαφοροποιήσεις. Δηλαδή διακήρυξε δίχως καμιά επιφύλαξη το ενιαίο του ελληνικού έθνους. Οι εκφράσεις που χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν όλους τους Έλληνες είναι «ελληνική φυλή», «το έθνος μας» κ.λπ. Όταν θέλουν να τονίσουν τη διαφορά των Ελλήνων της Σοβιετικής Ένωσης και των Ελλήνων της κυρίως Ελλάδας χρησιμοποιούν εκφράσεις όπως «ρωμείκες μάξες της ΕΣΣΔ» για τους πρώτους και «κατωμερίτες» για τους δεύτερους. Η διακριση αυτή είναι εντελώς ενδοεθνική και αντιστοιχεί μόνο στην πολιτισμική διαφορά τοπικών ελληνικών ομάδων².

Οι θέσεις της ομάδας του *Κομμουνιστί* δεν πεθαίνουν μετά την απόφαση της Συνδιάσκεψης του 1934. Παρ' όλη την περιθωριοποίησή τους και τη δυσκολία έκφρασης απόψεών διαφορετικών από την κυρίαρχη, η προσπάθεια συνεχίζεται με πρωτοβουλία μεμονωμένων ατόμων. Με

ΑΝΚΕΛΙΑ

Διότι 17 το Ιούλ 6 ι όρα το βράδι στο
8 ΦΕΣ (2 όρα οραδύς) προσκαλύντι οι όργανοι ι
βρμι καμινιστις. «οριερόλι, ζάξικλι κε οργάνος τις
παραγάρ: ι α το γλόζα ζιματ. Εκδι το ζιματ τις
οργάνοι παραγάρ όλοι τις παραγάρ κε όργανοι
όργανοι.

παρεμβάσεις σε συνέδρια και διασκέψεις γίνεται προσπάθεια να κρατηθεί μέχρι τέλους ανοικτό το γλωσσικό ζήτημα³. Η Πανενωσιακή Εκτελεστική Επιτροπή του Νέου Αλφαβήτου (Π.Κ.Ε.Ν.Α.), ανακοινώνει τη σύγκληση της 2ης Πανενωσιακής Ελληνικής Σκέψεως, πιθανόν στη Μόσχα, για την περαιτέρω συζήτηση του γλωσσικού ζητήματος. Επίσης αποφασίζει «τα ζιτιματα τις ελινικις φιλολογικις γλόζας (τερμινολογία κε ορθογραφία) να ζιζιτιθύν ζε τοπικι κλίμακα (*Κοίμζκαγια*, *Σχυμ*, *Σεβαστύπολι*, *Μαριούπολι*)».

Η απόφαση αυτή λαμβάνεται έπειτα από πίεση «... τον ελινικον τοπικον οργανόζεον να κλιθι στο Βόριο Κόκασο ι ζίσκεπσι πάνο ζτα ζιτίματα τις γλοζικις ικοδόμιας τον ελίνον». [*Κόκινος Καπνας*, αρ. 16 (221), 2 Απριλίου 1936, σ. 2]

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το οριστικό τέλος της σύγκρουσης και των διαφωνιών για το γλωσσικό ζήτημα, έρχεται το 1937. Τη χρονιά αυτή αλλάζει η σοβιετική πολιτική στο ζήτημα των εθνοτήτων. Η ΕΣΣΔ επανέρχεται στα παλιά τσαρικά αφομοιωτικά μοντέλα: οι εθνότητες θα πρέπει να εκρωσιστούν.

Οι επιπτώσεις της αλλαγής αυτής πάνω στην ελληνική εθνότητα ναι φοβερές. Τα ελληνικά σχολεία κλείνουν, τα τυπογραφεία και στρέφονται, οι αυτόνομες ελληνικές περιοχές καταργούνται.

Η φυσική ηγεσία εξοντώνεται. Συνολικά 50.000 Έλληνες της ΕΣΣ πεθαίνουν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης της Σιβηρίας. Στα στρατόπεδα αυτά γράφεται και το τέλος του γλωσσικού ζητήματος με τη φυσική εξόντωση όλων ανεξαιρέτως των πρωταγωνιστών.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η Πανενωσιακή Σύσκεψη των ελλήνων διανοουμένων στη Μόσχα, στις 10 Μαΐου 1926, αποδέχτηκε την πρόταση της Κεντρικής Επιτροπής του Νέου Αλφαβήτου, σύμφωνα με την οποία: καταργούνται οι δίφθογγοι· διατηρείται μόνο το "ι" και το "ο" στη θέση του "ου" καθιερώνεται το "υ"· στη μικρογράμμιτη γραφή χρησιμοποιείται μόνο το "α" (καταργείται το "ο")· τα διπλά σύμφωνα γράφονται αναλυτικά ("ξ"="κς", "ψ"="πς")· καταργούνται τα διπλά γράμματα· στη ζκτητικές αντωνυμίες χρησιμοποιείται ενωτική καταργείται ο τόνος· στη ζμονοσύλλαβες λέξεις και σε όσες τονίζονται στη λήγουσα.
2. Αγκτζίδη, Βλ., *Ποντιακός Ελληνισμός. Από τη γενοκτονία και το σταλινισμό στην πατρίδα*, εκδ. Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 1991, σ. 164.
3. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που έχουν οι ρώσοι ελληνοιστές για τις βόρειες διαλέκτες της ελληνικής γλώσσας φαίνεται από τα βιβλία που παραγγέλνουν στην Ελλάδα (ΥΠ.ΕΞ., Β' πολιτική Διεύθυνση, φάκ. Α, 1928, Β/33).
4. Καρπόζηλου, Απ., «Ρωσοποντιακά», *Αρχαίον Πόντου*, τόμ. 38, Αθήνα 1984, σ. 155.
5. Καρπόζηλου, Απ. και Μάρθας, «Ελληνοποντιακά βιβλία στη Σοβιετική Ένωση», *Αρχαίον Πόντου*, σ. 64.
6. Γληνού, Δ., «Η σημερινή Σοβιετική Ρωσία», *Νέος Κόσμος*, 15 Δεκεμβρίου 1934, σ. 165.
7. Αγκτζίδη, Βλ., ό.π., σ. 165.
8. Τοπχαρά, Κ., *Γραμματικι τις Νεοελινικις γλόζας*, Ροστό-Ντον, 1928, σσ. ΙΙΙ-Χ. Στο *Προλόγν* προβάλλεται το γλωσσικό πρόβλημα ως κοινό για όλη την «ελινικι φυλή» επανάσταση του 1821 παρουσιάζεται ως κοινή απελευθερωτική προσπάθεια «τυ εθνομας». Η διαφορά που τονίζεται είναι μόνο η πολιτισμική και η πολιτική· «όσον σ' Ελλάδα κυβερνούν «ι μυρζευάδες» και «ι μιστριοτικι». Επίσης στο φύλλο της εφημερίδας *Κομμουνιστίς*, 12 Ιανουαρίου 1932, Νο. 4 (788) υπάρχει σαφέστατη τοποθέτηση περί του ενιαίου του ελληνικού έθνους. Η τοποθέτηση αυτή είναι πάρα πολύ σημαντική γιατί η έγκριση της θέσης και πρακτική του σταλινικού καθεστώτος την ίδια περίοδο είναι εντοπιζόνται και οι πιο ασήμαντες διαφορές σε εθνότητες που είχαν χώρο αναφοράς εκτός των ορίων της ΕΣΣΔ, (είτε σε άλλες που ήταν πολυπληθείς και έπρεπε να διασπούν), και να ανακηρύσσονται αυτές οι διαφορές σε καθοριστικά στοιχεία της ταυτότητάς τους. Δημιουργούσαν με αυτό το τρόπο νέα έθνη. Το μοντέλο αυτό εφαρμόστηκε σε πολλές περιπτώσεις όπως στους Μολδάβους (οι οποίοι ήταν Ρουμάνοι), στους τσάκωφονους της κεντρικής Ασίας, τους Μπουρεάτες (οι οποίοι ήσαν Μογγόλοι) κ.λπ. (Αγκτζίδη, *Η κατάργηση της Σοβ. Ένωσης. Οι συνέπειες για τον ελληνισμό*, Αθήνα, 1991, σσ. 53-61).
9. Αγκτζίδη, Βλ., ό.π., σ. 166.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ * 1995 * ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Ανθολογία	*	20 + 1 ιστορίες από το διαγωνισμό του Elle
Μίμης Ανδρουλάκης	*	Ο σωσίας και οι δαίμονες (Αλλόκοτες ιστορίες)
Αρλέτα	*	Από πού πάνε για την άνοιξη;
Βασίλης Γκουρογιάννης	*	Μήδεια
Δημήτρης Δειλινός	*	Στη γη του έρωτα (Μυθιστόρημα)
Λίλυ Εξαρχοπούλου	*	Σοφίας το ανάγνωσμα (Μυθιστόρημα)
Ζυράννα Ζατέλη	*	Στην ερημιά με χάρι (Διηγήματα)
Βασίλης Καββαθάς	*	Ο ιός του Θεού (Μυθιστόρημα)
Παύλος Κάγιος	*	Και ξαφνικά χιόνισε χρόνια (Μυθιστόρημα)
Γιώργος Κακουλίδης	*	Φαλαμπέλα (Αφήγημα)
Ιωάννα Καρυστιάνη	*	Η κυρία Κατάκη (Διηγήματα)
Νίκος Κάσδαγλης	*	Τα δόντια της μυλόπετρας (Μυθιστόρημα)
Χρήστος Κολύβας	*	Μετανάστες στον άλλο κόσμο (Διηγήματα)
Μαργαρίτα Λυμπεράκη	*	Ο άλλος Αλέξανδρος (Μυθιστόρημα)
Γιώργος Ματζουράνης	*	Ανάμεσα σε δύο κόσμους (Ανθολογία)
Ανδρέας Μήτσου	*	Τα ανίσχυρα ψεύδη του Ορέστη Χαλκιόπουλου (Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Διήλωση

M. M. ΕΒΕΡΤ

Σχολιάστηκε ποικιλοτρόπως το δημοσίευμα «Ανατομία της Απαιδευτής ηγεσίας» στο τεύχος 584 του Αντί (4-31 Αυγούστου). Δημοσιεύουμε σήμερα τις κριτικές παρατηρήσεις δύο αναγνωστών μας.

Η πρώτη:

Αγαπητό Αντί,

Διασχεδασιζότατο το άρθρο «Ανατομία της Απαιδευτής Ηγεσίας» του Εμμανουήλ Απρόβλεπτον, στο τ. 584/4.8.1995, πιστεύω ότι αδικήθηκε από τις μέχρι φλυαρίας επαναλήψεις, οι οποίες μεγάλωσαν την έκταση του χειμένου και από την καταχρηστική επιστράτευση σπανίως απαντούσών στην καθομιλουμένη λέξεων ή εκφράσεων, με βάση τουλάχιστον τη δική μου ανεπάρκεια, η οποία πολλάκις με υποχρέωσε να καταφύγω σε λεξικό.

Κι αναρωτιέται, εύλογα υποθέτω, κανείς τι να εμπόδιζε, άραγε, τον Εμμανουήλ Απρόβλεπτο να παραθέσει τους μαργαρίτες του Μιλτιάδη Έβερετ, που συνέλεξε, και να αποδείξει την όλη αμορφωσιά του, χωρίς να αντίληφθεί ότι η χρησιμοποίηση από τον ίδιο λέξεων όπως:

*τα γρήδια (πρόσθιο πάνω μέρος των παπουτσιών, κατά το λεξικό)

*τα γάλαρα (πληθυντικός του αρχαϊκού γάλαρον) τα στολίδια στην προμετωπίδα του αλόγου).

*ο -προσσχί στον τόνο- κοίφος (ο ματαιόδοξος).

*ο χαμαιζήλος (τρεις συνάδελφοί μου στο γραφείο, εν πάση περιπτώσει όχι αμόρφωτοι, επίσης το αρνούσαν και στο λεξικό Τεγόπουλου-Φιτρούκη δεν το βρήκα).

και η επιστράτευση εκφράσεων όπως:

*η άχροιζος σοφία,

*η γλαζομένιος εξτροπή κ.ά.

δεν συνιστούσαν παρά μια μάταιη και ατυχή -ως προς το ζητούμενο- αντιπαλότητα του ιδίου ως κρινόντος, προς τον ούτως ή άλλως ανεπαρκή και βαθιά νυχτωμένο κρινόμενο του...

Μάταιη, γιατί δεν παίζει κανείς εν ου παιζτοίς. Και ατυχή, γιατί μεριζές στιγμές είχα την αίσθηση ότι ο γράφων, διακατε-

χόμενος λες από μια ανεξήγητη ανασφάλεια, προσπαθούσε να διαβεβαιώσει τον αναγνώστη για τη δική του επαρκέστατη γνώση της ελληνικής, αντιδιασταλτικά προς την γάκιση του Μ. Έβερετ, ώστε να καταστεί πιο πειστική η προσπάθειά του! Αλλά δεν είχαμε χρεία άλλων αποδείξεων, περί του τι εστί ο Μ. Έβερετ. Αρκούσαν όσα παρέθετε.

Τέλος, χάριν παιγνίου, κι επειδή και το έξυπνο πουλί από τη μύτη πιάνεται, ας αλλεύσω με τη σειρά μου δύο μαργαρίτες του ιδίου του κ. Απρόβλεπτον, από το χειμένο του.

Η έκφραση *ιδιαίτερα λαλίστατος* (σελ. 23, 4ος στίχος) δεν στέζει. Έπρεπε να περιοριστεί στο *λαλίστατος* ή να επιλέξει το *ιδιαίτερα λάλος*, για να εκφραστεί, αλλά ο υπερθετικός δεν του έφτασε. Συνηθισμένο, βέβαια, φαινόμενο της εποχής με πρωταθλητή, από τηλεοράσεως, τον αθλητικό Αλεντόπουλο, στον οποίο θα ταίριαζε ζουτί ο μαθηματικός μεν υποστηριζόμενος, πλην όμως γραμματικώς οξύμωρος χαρακτηρισμός *υπερθετικός εις το ...τετραγώνον*.

Σπεύδω, πριν παραινωθώ περαιτέρω, να επισημάνω και τον δεύτερο μαργαρίτη του κ. Εμμανουήλ Απρόβλεπτον:

Στη σελ. 29, είναι ασύντακτη η φράση που αρχίζει στο στίχο οκτώ: «Νομίζομε ότι εκεί βρίσκεται και η εξήγηση για την κάθετη πτώση της δημοτικότητάς του [σ.σ. του Μιλτιάδη Έβερετ] από το 42% τον Μάιο του '94, στο 28% τον Μάιο του '95 και στο 22% τον Ιούλιο του '95, ευρισκόμενος τελευταίος στις προτιμήσεις του κοινού, σε σχέση με όλους τους άλλους πολιτικούς αρχηγούς».

Όφειλε βεβαίως να γράφει «...που τον οδήγησε τελευταίος στις προτιμήσεις... από το 48%... στο 22%» και όχι να επιλέξει αυτό το άχαρο «ευρισκόμενος τελευταίος».

Αλλά, για να μην τον αδικήσω χωρίς έναν καλό λόγο για το άρθρο του, οφείλω να γράψω ότι με τις επισημάνσεις του καταδιασέδασα, μεριζές μάλιστα μου έφεραν δάκρυα στα μάτια από τα γέλια.

Πριν κλείσω, αναρωτιέμαι πλέον με τρόπο μήπως έχει διαφύγει κάτι και από το δι-

κό μου χειμένο. Ας ελπίσω ότι η μικροέκτασή του δεν θα με προδώσει.

Κρίτων Σαλπυγίτης
πολιτικός μηχανικός, θεσσαλονίκη

Και η δεύτερη:

Αγαπητό Αντί,

Ο λόγος της επιστολής μου είναι να φέρω να φέρω ελπίσει το περιοδικό κι όχι να εκφράσω τις δικές μου απόψεις για κάποιο ζήτημα. Γι' αυτό και ειδικά τούτη τη φορά, η δημοσίευση του γραμματός μου είναι το αργότερο που με απασχολεί. Ήταν ατυχής λοιπόν -για να μπω στο θέμα- η δημοσίευση του χειμένου που αναφέρεται στον ΕΒΕΡΤ! Κείμενο παθιασμένο, χυδαίο, χωρίς ύφος και επίπεδο ξένο και προς το Αντί και προς τους αναγνώστες του. Είλαχαν -με το προαίσθημα ότι η Σύνταξη θα μπορούσε να σημειώσει ότι τουλάχιστον το χειμένο δεν την εκφράζει- δεν θα επιθυμούσα να ανασκευάσω το λιβελογράφημα απ' παράγραφο προς παράγραφο. Κι όταν λέω «ανασκευάσω», δεν εννοώ να αποδείξω ποιες πλευρές του κ. Έβερετ είναι διαφορετικές, αλλά -δυστυχώς- να πω ότι σχεδόν όλες οι πλευρές του που σχολιάζονται κι όπως σχολιάζονται, δεν ενδιαφέρουν πολιτικά! Εκεί ήταν το ολίσθημα ή, μάλλον, ο λάθος του συντάκτη του χειμένου.

Ας μη γελιομάσπε. Ο κ. ΕΒΕΡΤ, ως απαιδευτος ή πεπαιδευμένος κι αν είναι, τις βασικές απόψεις του και το κοσμοεπίδηλό του τα έχει εκφράσει με κάθε σαφήνεια και σε κάθε ευκαιρία. Είναι οι απόψεις και το κοσμοεπίδηλο μιας ολόκληρης παράδοξης, με ελληνική και διεθνή έκφραση, το Νεοφιλελευθερισμού. Είναι εκφραστές του Σήμερα, του «στατιζού και αδιέξοδου» ακόμη και για φιλελεύθερους διανοητές.

Αλλά το πρόβλημα είναι άλλο και άλλο. Δηλαδή, τότε και πώς η ευρύτερη Αριστερά θα συλλάβει και θα συνεννοηθεί με εδω και οικουμενικά για το δικό της κοσμοεπίδηλο του Αύριο; γιατί για παιδευμένους και αόριστα, αλλά πάντοτε μέσα στα πλαίσια του συστήματος, ομιλεί και ομοιόδεάτης του κ. Έβερετ, ο κ. Α. Ανδριανόπουλος. Που, βέβαια, τα λέει και γράφει

α και χωρίς συντακτικά ή άλλα ; της ταμπακιέρας- λάθη. Και -για άσουμε και λίγο- ο κ. Ανδριανόπου- ρώνει και λιγότερες μακαρονάδες, τελευταία, χωρίς να στρέφεται κατ' ην... αριστερότερα!

Με αγάπη
Δ. Χρόνης

Δάσκαλος, Αθήνα

Σοσιαλίζοντες κύκλοι στη χώρα μας, μένου να «δικαιολογήσουν» και τη δική προσκόλληση» στο αδιέξοδο Σήμερα, σαν χωρίς επιτυχία από το 1985 και μετά χιτρο της «Δεξιάς του Χ0ες» με τα ξερο- ιτλ.

ΙΣΤΗ ΕΙΡΗΝΗ

της μάρτυρας σε πρόσφατη
στη της Χαμάς στην Ιερουσαλήμ, ο
ώσσης μας Μ. Φριζής, εκφράζει
ισαιοδοξία του για
ευσση στην περιοχή:

Διευθυντά,

ζώντας πως τα μέσα μαζικής ενημέ-
στη χώρα μας φρόντισαν να ενημε-
ν τους συμπατριώτες μας για τη νέα
ερατική επίθεση της Χαμάς στην Ιε-
λήμ στις 21.8.1995, σας γράφω κά-
σκέψεις μου σχετικά με το μέλλον
της κατάστασης. Θέλω, επίσης, να
ριγράψω το σκηνικό του τραγικού
υ πρωινού, εφόσον έτυχε να είμαι
της μάρτυρας των φοβερών αυτών
των.

κοί, λοιπόν, της 21ης Αυγούστου ξε-
με τους συμφοιτητές μου, με το λε-
ίο της γραμμής 28 Α, από τους φοι-
ς ξενώνες του Γκιβάτ Ραμ, για να
το Εβραϊκό Πανεπιστήμιο της Ιε-
λήμ, το οποίο βρίσκεται στο Μάουντ
ους, στην περιοχή Άρα Τσοφίμ. Κα-
ησιάζαμε προς το πανεπιστήμιο,
οσπερνούν ξαφνικά έξι ασθενοφό-
λίγα λεπτά η κυκλοφορία είχε στα-
ι και ο δρόμος είχε γεμίσει από
φόρα κι αυτοκίνητα του στρατού
αστυνομίας.

ομικοί σταμάτησαν το λεωφορείο
μας είπαν να κατεβούμε. Όλοι εί-
πατάβει τι είχε γίνει. Αρκετές κο-
πό την ταραχή τους έκλαιγαν. Στο
ραινόταν μέσα σε πυκνούς καπνούς
φορείο της γραμμής 26, στο οποίο
εβεί ο τρομοκράτης, καθώς και το
ρείο της γραμμής 9, το οποίο ακο-
σε, και χτυπήθηκε κι αυτό. Η έκρη-
γίνει πριν από δέκα λεπτά και εμείς

απείχαμε από τον τόπο της επίθεσης γύρω
στα 50 μέτρα. Πολίτες και στρατιώτες
έβγαζαν μέσα από τα κατεστραμένα λεω-
φορεία αιμόφυρτους ανθρώπους. Ο καθέ-
νας προσπαθούσε να βοηθήσει όσο μπο-
ρούσε. Εμείς πήγαμε στο πιο κοντινό νο-
σοκομείο, όπου προσφέραμε αίμα για τους
τραυματίες, και ύστερα επιστρέψαμε στο
πανεπιστήμιο. Αργότερα ενημερωθήκαμε
πως ο αριθμός των νεκρών έφτασε στους
τέσσερις, ενώ των τραυματιών στους ενε-
νήντα. Το λεωφορείο 26 μετέφερε κι αυτό
φοιτητές, με αποτέλεσμα να σκοτωθούν
μια φοιτήτρια και μια καθηγήτρια του πα-
νεπιστημίου μου. Και αυτήν ακριβώς την
ώρα που σας γράφω, ακόμη μία συμφοιτή-
τριά μου κυριολεκτικά χαροπαλεύει. Οι
σκηνές φρίκης που αντίκρισα το πρωινό
εκείνο θα μου μείνουν αξέχαστες. Αν φθά-
ναμε μάλιστα λίγο πιο νωρίς μπορεί να εί-
χαμε τραυματιστεί ή και να είχαμε σκοτω-
θεί. Και φοβάμαι μήπως αντιμετωπίσουμε
και χειρότερες καταστάσεις αργότερα...

Μπορεί οι καπνοί από τα χαλάσματα να
διαλύθηκαν μέσα σε λίγες ώρες, όμως ακό-
μα αιωρείται στον αέρα της Ιερουσαλήμ,
αλλά και σε όλο το Ισραήλ, το ερώτημα:
ΓΙΑΤΙ; Ο λαός του Ισραήλ αναρωτιέται
εύλογα αν είναι αυτή η ειρήνη που επιδιώ-
κουν οι Παλαιστίνιοι και ο Αραφάτ. Ανα-
ρωτιέται γιατί η ίδια η κυβέρνηση του
Ισραήλ δεν κάνει τίποτα ουσιαστικό για να
σταματήσει αυτή τη σφαγή. Αναρωτιέται ο
λαός μήπως η ειρηνευτική αυτή διαδικασία
δεν έχει μέλλον. Διότι μέχρι στιγμής δεν
έχει φέρει τίποτε άλλο από περισσότερο
αίμα, περισσότερο πόνο, περισσότερη βία
και μίσος...

Παρά λοιπόν, τις όποιες διαπραγματεύ-
σεις και συμφωνίες, κανείς δεν μπορεί να
μιλάει με σιγουριά για τη διασφάλιση της
ειρήνης στο χώρο της Μέσης Ανατολής. Τα
πάντα είναι σχετικά. Το όλο σκηνικό μπο-
ρεί να μεταβληθεί από στιγμή σε στιγμή.
Υπάρχει μάλιστα και ο κίνδυνος για μια
«γιουγκοσλαβοποίηση» της περιοχής.
Όπως επίσης και κανείς δεν μπορεί να
προβλέψει απόλυτα το μέλλον στην αιματο-
βαμμένη αυτή γωνιά του πλανήτη, εφόσον
αυτό εξαρτάται απ' τα συμφέροντα των με-
γάλων δυνάμεων και επηρεάζεται από
απρόβλεπτες καταστάσεις και γεγονότα.

Με τιμή

Μορδοχάι Φριζής

Φοιτητής προκαταρκτικού έτους
Hebrew University of Jerusalem, Ισραήλ

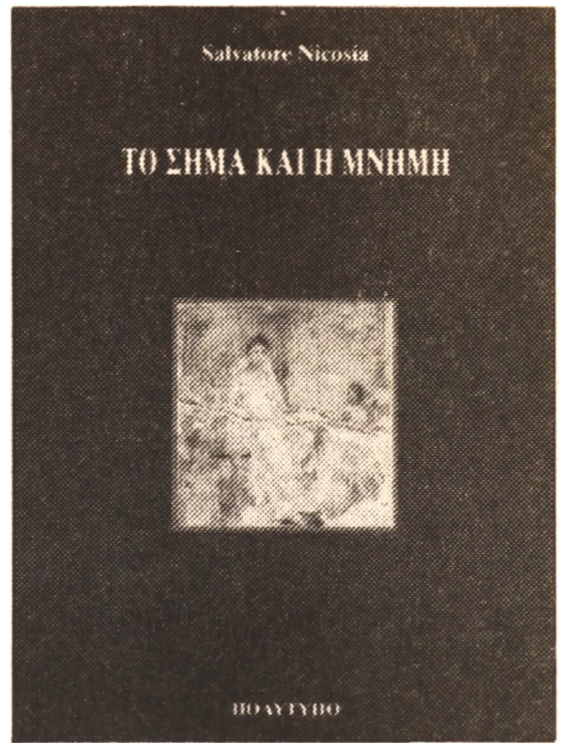
Salvatore Nicosia

ΤΟ ΣΗΜΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ

Ταφικά επιγράμματα
από την αρχαία Ελλάδα

Μετάφραση:
Ευριπίδης Γαραντούδης

Από τις χιλιάδες επιγραφές που
διάσώθηκαν παρουσιάζεται μία
σημαντική επιλογή που περιέχει κείμενα
από τον 7ο π.Χ. αιώνα μέχρι τον 4ο μ.Χ.
Αρχαίο κείμενο, μετάφραση, σχόλια.
Εκτενής εισαγωγή του έλληνιστή
Σαλβατόρε Νκοζία.
Τετράχρωμες απεικονίσεις από τις
επιτύμβιες στήλες της Δημητριάδος.

Η επιτύμβια επιγραφή διαιωνίζει τό-
δομα και την ταυτότητα ενός ατόμου,
μαρτυρεί τον τρόπο που έζησε και
πέθανε, χαράζει την παρουσία του στη
μνήμη του κοινωνικού συνόλου,
προτείνοντάς τον σαν ήρωικό πολιτικό,
ήθικό παράδειγμα και του ξαναδίνει τη
μοναδική μορφή ύπαρξης που μπορεί να
συνεχίζει ακόμα και μετά το θάνατο.

Έκδόσεις
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ * 1995 * ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Γιώργος Μιχαηλίδης	*	λάμδα (Μυθιστόρημα)
Ινώ Μπαλτά	*	Η μητέρα της νύχτας (Μυθιστόρημα)
Ξενοφών Μπρουντζάκης	*	Γυναικωνίτης (Μυθιστόρημα)
Λιλίκα Νάκου	*	Μόσχω Τζαβέλλα (Ιστορικό μυθιστόρημα)
Μάγδα Νικολαΐδου	*	Ο ασημένιος καθρέφτης (Αφήγημα)
Ντίνος Οικονόμου	*	Το Μαναφούκι (Μυθιστόρημα)
Λευτέρης Παπαδόπουλος	*	Οι παλιοί συμμαθητές
Δημήτρης Παπαναγιώτου	*	Πέμπτη εποχή (Μυθιστόρημα)
Νίκος Παπανδρέου	*	Δέκα μύθοι και μια ιστορία (Διηγήματα)
Δημήτρης Ποταμιάνος	*	Χωρικά ύδατα (Μυθιστόρημα)
Ελένη Σαραντίτη	*	Καρδιά από πέτρα (Δώδεκα ιστορίες με ταξίμετρο)
Ντίνος Σιώτης	*	Ταις πρεσβείαις (Νουβέλα)
Άρης Φακίνος	*	Κλεμμένη ζωή (Μυθιστόρημα)
Ανθίπη Φιαμού	*	Λαμπρά φεγγάρια στον Ποταμό της Λησμονιάς (Μυθιστόρημα)
Διονύσης Χαριτόπουλος	*	525 τάγμα πεζικού (Μυθιστόρημα)
Λένος Χρηστίδης	*	Βορορό (Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Προσπαθώντας να
ορέσει τα ρούχα του
ς για τις ανάγκες του
του ρόλου, κατέφυγε
σε ελληνολάγνες
ρίβειες: «η παντελής
λειψη αντισημιτισμού
στη χώρα μας και η
ναία συμπαράσταση
Ελλήνων στο μεγάλο
ιό των Εβραίων» («Κ»,
7.9.'95) θα είναι το
κεντρικό μήνυμα της
ς Γαβρά - Βασιλικού,
θα χρηματοδοτήσει η
πιστική Πρωτεύουσα
'97. Κατά τα άλλα... η
νία θα έχει θέμα τους
Εβραίους της
ταλονίκης! Το ότι ο κ.
ιλικός δεν φημίζεται
α τα φιλοεβραϊκά του
αισθήματα (πέρσι
εξαπέλυσε διά
τηλεοράσεως κυνήγι
σών κατά του Ισραήλ
ά και των Αμερικανο-
ίων, θεωρώντας τους
τεύθυνους για όλα τα
δεινά της χώρας) δεν
εμπόδισε ούτε την
παραγωγή να του
αναθέσει το σενάριο
ονο τώρα!), ούτε τον
ι το αναλάβει. Ας μην
πούμε -ακόμη- στον
πειρασμό να ANT-
ειρηματολογήσουμε.
Διαβάστε σήμερα το
βράδυ το διήγημα
ακόπ» από τη Ζωή εν
του Μυριβήλη και τα
ξαναλέμε.

Από την ταινία *Τατιάνα* του Άκι Καουρισμάκι

46

**«ΝΥΧΤΕΣ ΠΡΕΜΙΕΡΑΣ» ΚΑΙ «8ο ΠΑΝΟΡΑΜΑ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ»**

**Γεμάτος κινηματογράφος ο Σεπτέμβριος.
Και όχι χάρη σε κανένα υπουργείο, που
αποφάσισε να τιμήσει τα εκατό χρόνια
του θεσμού, αλλά χάρη σε δυο έντυπα:
το περιοδικό *Σινεμά*, με τις «Νύχτες
Πρεμιέρας» και την εφημερίδα
Ελευθεροτυπία, με το «8ο Πανόραμα».
Γράφει ο Ηλίας Κανέλλης.**

54

**ΤΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ ΤΟΥ
ΕΜΜ. ΚΡΙΑΡΑ**

Ο Γιώργος Γ.
Αλισανδράτος
παρουσιάζει τη
φιλοσοφία και τα
γενικά
χαρακτηριστικά του
νέου Λεξικού της
Σύγχρονης
Δημοτικής Γλώσσας
του Εμμ. Κριαρά.

58

**ΛΙΒΕΛΟΣ ΚΑΤΑ
ΜΥΘΟΠΟΙΙΑΣ**

Περί ελληνικής
σφραγίδας και
ιδιοφυΐας στην
παραδοσιακή
αρχιτεκτονική,
γράφει ο Δημήτρης
Φιλιππίδης.

Από την ταινία *Τατιάνα* του Άκι Καουρισμάκι.

«ΝΥΧΤΕΣ ΠΡΕΜΙΕΡΑΣ» ΚΑΙ «8ο ΠΑΝΟΡΑΜΑ» —

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ ΓΕΜΑΤΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ

Ε

ίναι ίσως η νέα σαιζόν που, λόγω καλοκαιριού, ξεκινά καθυστερημένα: ίσως ο γιορτασμός των εκατό χρόνων κινηματογράφου: ίσως πάλι τα εισιτήρια που κόβονται και δείχνουν ότι χάρη στους νέους συστηματικούς θεατές το σινεμά ξεπερνά σιγά σιγά την κρίση του... Δεν γνωρίζουμε ποια είναι η πραγματική αιτία, ωστόσο ο Σεπτέμβριος στην Αθήνα είναι γεμάτος ταινίες. Για δύο κύκλους προβολών (το νεοσύστατο κινηματογραφικό φεστιβάλ που έχει τίτλο «Νύχτες πρεμιέρας» και το 8ο Πανόραμα Ευρωπαϊκού Κινηματογράφου) υπεύθυνο δεν είναι κανένα υπουργείο (που δεν τιμά, ως όφειλε, τα εκατό χρόνια του κινηματογράφου) αλλά δύο έντυπα: το περιοδικό *Σινεμά* και η εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*.

Από σήμερα και για όλον σχεδόν το Σεπτέμβριο, ο κινηματογράφος έχει την τιμητική του στην Αθήνα. Στο Πανόραμα της *Ελευθεροτυπίας*, που κάθε χρόνο μαζί με κάποιες από τις μεγάλες ταινίες της χρονιάς προτείνει ενδιαφέρουσες νέες ματιές στον ευρωπαϊκό κινηματογραφικό χάρτη, φέτος προστίθεται μια νέα διοργάνωση: αυτή του περιοδικού *Σινεμά*, που αυτοπροσδιορίζεται φεστιβάλ χωρίς διαγωνιστικό χαρακτήρα και έχει τίτλο (κατά παράφραση της γνωστής ταινίας του Τζων Κασσβέτη) «Νύχτες πρεμιέρας».

Οι «Νύχτες πρεμιέρας» ξεκινούν από σήμερα και προσκαλούν τους φίλους του κινηματογράφου κάθε βράδυ ως τις 24 Σεπτεμβρίου, στους κινηματογράφους Αττικών

και Απόλλων της οδού Σταδίου. Θα προβληθούν περίπου πενήντα καινούργιες ταινίες, πολλές από τις οποίες —όπως διαβεβαιώνουν οι διοργανωτές— μάλλον δεν θα ευτυχίσουν να βγουν στις αίθουσες από τη διανομή. Έμφαση δίνεται στο ανεξάρτητο αμερικανικό σινεμά. Ο διευθυντής του *Σινεμά Γιώργος Τζιώτζιος* εξηγεί τα πώς και τα γιατί αυτής της επιλογής:

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΣΙΝΕΜΑ

«Η κυρίαρχη δοξασία θέλει το αμερικανικό σινεμά να καταλαμβάνει όλο και περισσότερο ζωτικό χώρο στις ευρωπαϊκές αίθουσες, σπρώχνοντας στο περιθώριο ή εξαφανίζοντας εντελώς τις πιθανότητες των ευρωπαϊκών ταινιών. Η πραγματικότητα είναι λίγο διαφορετική και, αν θέλαμε να είμαστε ακριβείς, θα έπρεπε να μιλάμε για ηγεμονία του Χόλλυγουντ. Το “ιμπεριαλιστικό” αμερικανικό σινεμά είναι αυτό των studios, των majors, των εταιρειών που διαθέτουν παντού αντιπροσωπείες υποχρεωμένες να προβάλουν το 100% των προϊόντων τους... Όσο κι αν εξελίχθηκε η ελληνική διανομή τα τελευταία δέκα χρόνια, υπάρχουν πάντα πολλές αμερικανικές ταινίες που δεν γεννήθηκαν στο Χόλλυγουντ και δεν φτάνουν ποτέ ως εδώ. Είναι το λεγόμενο “ανεξάρτητο αμερικανικό σινεμά”, οι ταινίες εκείνες που δείχνουν την άλλη Αμερική, πιο σκοτεινή, πιο ενοχλητική αλλά και πιο αληθινή και πιο ενδιαφέρουσα. Ταινίες με ήρωες αυθεντικούς και όχι χάρτινους, ιστο-

ρίες που συμβαίνουν στη πραγματικότητα των πόλεων όχι στην πλαστική των ντεκόρ, νίκες σοβαρές ή αστείες, όπως η ζωή, με μια ματιά ελεύθερη, χρονη, φρέσκια, από σκηνοποιοί που ξεχωρίζουν αμέσως. Κάθε απ’ αυτούς θα υποκύψουν σύντομα στις σειρήνες των στούντιο, αναπληρωθούν το ίδιο σύντομα άλλους πιο νέους, πιο ευρηματικούς και πιο πεισματάρηδες, που έρχονται να γεμίσουν το πάντα εφόρον “ντεπόζιτο” της πραγματικότητας του αμερικανικού σινεμά αυτού που προτιμάμε και θέλουμε να προβάλλουμε».

Πολλές οι ανεξάρτητες αμερικανικές ταινίες στις «Νύχτες πρεμιέρας». Δεσπόζει, βέβαια, η νέα ταινία του Χαλ Χάρτλεϊ Φλεττ και το μαντικό γεγονός θα είναι η παρουσία του σκηνοθέτη στην Αθήνα: θα προλογίσει την ταινία και θα παρουσιάσει ακόμα τρεις άγνωστου μικρού μήκους ταινίες του. Από πληροφόρηση που έχουμε, δε, θέλαμε ακόμη να χάσουμε το όπλο όπως *Before Sunrise* του Ρίτσαρντ Linklater (βραβείο σκηνοθεσίας στο τελευταίο Φεστιβάλ Βενετίας), *The Usual Suspects* του Μπράιαν Σίνγκερ (τον είπαμε Ταραντίνο), *Κόντρα ξύρισμα* του Λοτς Κέρινγκαν, *Kids* του Λι Κλαρκ (μια ρεαλιστική περιγραφή στο 24ωρο μιας παρέας νέων ανθρώπων, που δημιουργεί συγκρουόμενα αισθήματα όπως και εχθρών στο τελευταίο φεστιβάλ των Καννών). Ενδεχομένως, και άλλες ταινίες να έχουν ενδι-

ΤΟΥ
ΗΛΙΑ
ΚΑΝΕΛΛΗ

αλλά, τότε, αναζητήστε το κό πρόγραμμα και κάνετε σας επιλογές.

Νύχτες πρεμιέρας» συμπληταινίες της σύγχρονης γαλκινηματογραφικής σκηνης ρω γιατί αρέσει τόσο στα του **Σινεμά ο Αντρέ Τεσινέ** (ρί ορέξεως...), ταινίες νέων ύν κινηματογραφιστών, ένα μα των σύγχρονων προβληόν στο σινεμά που γίνεται σε **Κονγκ και Ιαπωνία** καθώς ις έλληνες σκηνοθέτες που νυν κατά βάση στο εξωτεριτην Αυστραλία έρχονται η **Κοκκίνου** (καμία σχέση με ποιό) και ο **Αλκίνοος Τσιλι** (ώ στη Βρετανία κυρίως ου- **Κωνσταντίνος Γιάνναρης** – έξοχη ταινία του μικρού μή- αμε, την περασμένη Δευτέ- στο φεστιβάλ της Δράμας. έρον μοιάζει να έχει (ιδιαι- όσους είναι περίεργοι) και **Η νύφη και το τέρας**, γυρι- ο 1955 και σκηνοθετημένη **Εντ Γουντ**, που κατέχει τον τίτλο του χειρότερου σκη- από καταβολής κινηματο-

γαλυτικό πρόγραμμα θα το πο περιοδικό **Σινεμά** και μερίδες. Αν πάντως είστε οί και θέλετε να χαθείτε ις εικόνες, οι διοργανωτές η δυνατότητα αγοράς εισι- ιαρκείας (τιμή: 12.000 δραχ.) ρέπει την είσοδο κατά προ- ιτα σε όλες τις προβολές.

Ο «ΠΑΝΟΡΑΜΑ»

παιδιά του **Σινεμά** στηρίζο- κέφι και στο πάθος τους νεμά προκειμένου να προ- ν σε ένα τόσο ριψοκίνδυ-

Φλερτ του Χαλ Χάρτλεϋ (πανευρωπαϊκή πρεμιέρα).

νο, φιλόδοξο και σημαντικό εγχεί- ρημα, ο κριτικός **Νίνος Φενέκ Μι- κελίδης**, που διοργανώνει και φέ- τος για λογαριασμό της **Ελευθερο- τυπίας** το 8ο Πανόραμα Ευρωπαϊ- κού Κινηματογράφου, έχει με το μέρος του την πείρα που έχει απο- κτήσει.

Το «Πανόραμα» θα ξεκινήσει στις 21 Σεπτεμβρίου, θα διαρκέσει ώς τις 5 Οκτωβρίου και όλες οι προ- βολές του θα γίνουν στο κινηματο- γράφο Παλλάς της οδού Βουκουρε- στίου. Φέτος, έχουν προγραμματι- σθεί σχεδόν μόνο ευρωπαϊκές ται- νίες (όπως αρμόζει και στον τίτλο της εκδήλωσης), πολλές από τις οποίες επίσης δεν θα προβληθούν από τα δίκτυα της διανομής. Οι δύο βασικές ενότητες του «Πανοράμα- τος» προσφέρουν σύγχρονες ευρω- παϊκές ταινίες καθώς και μια αντι- προσωπευτική ματιά στη σύγχρονη πραγματικότητα του αγγλικού κινη- ματογράφου. **Αντεργκράουντ** του **Κουστουρίτσα**, **Lisbon Story** του Βέ- ντερς, **Τατιάνα** του **Άκι Καουρισμά- κι**, **Colpo di Luna** του Ιταλού **Αλμπέρτο Σιμόνε**, **Άννα 6-18** του **Μιχάλκωφ** αλλά και **Land and Freedom** του **Κεν Λόουτς**, **Το μω- ρό της Μακόν** του **Γκριναγουεϊ**, **Beyond Rangoon** του Τζων **Μπούρμαν**, **Century** του **Πο-**

Ανεξάρτητος
αμερικανικός
κινηματογρά-
φος και
ευρωπαϊκές
ταινίες
εγκαινιάζουν
τη χειμερινή
κινηματογρα-
φική σαιζόν.

λιάκοφ είναι μερικές από τις ενδια- φέρουσες τελευταίες παραγωγές. Δυο ταινίες από την περίοδο του βωβού θα παιχθούν με ζωντανή μουσική (**Blackmail** του **Χίτσκοκ** και **Asphalt** του **Τζόε Μεί**), υπάρχει αφιέρωμα στα μιούζικαλ της **MGM**, δυο αφιερώματα στον **Τζων Φορντ** και στον **Μπάστερ Κήτον**, δυο άλ- λα αφιερώματα στους έλληνες σκη- νοθέτες **Κώστα Γαβρά** και **Παντελή Βούλγαρη** (θα παιχθούν όλες οι ται- νίες του και, ενδεχομένως, μεγάλο τμήμα από την καινούργια που ετοι- μάζει, το **Ακροπόλ**). Τέλος, με την ευκαιρία της πρόσκλησης ξένων κριτικών οι οποίοι θα συζητήσουν με θέμα «**Ο κινηματογράφος στα επόμενα εκατό χρόνια**» (Ινστιτούτο Γκαίτε, 28.9), θα παρουσιαστεί μια ενότητα στην οποία ξένοι κριτικοί παρουσιάζουν τις ταινίες που αγά- πησαν. Ευκαιρία για να ξαναθυμη- θεί κανείς μερικές σπουδαίες ται- νίες από την ιστορία του σινεμά (από **Χίτσκοκ** μέχρι **Βέντερς** κι από **Αντονιόνι** μέχρι **Ταρκόφσκι**) – ευ- καιρία, όμως, και για τους περίερ- γους να γνωρίσουν ταινίες όπως **Όταν θα είμαι νεκρός και χλομός** του **Ζίβοτσιν Πάβλοβιτς** (η επιλογή του **Νέναντ Ντούκιτς**) και **Η κυρία** (η επιλογή του τούρκου κριτικού **Χαλίτ Ρεφίκ**).

Επιτέλους, η χειμερινή κινηματο- γραφική σαιζόν αρχίζει να ζεσταί- νεται...

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ:

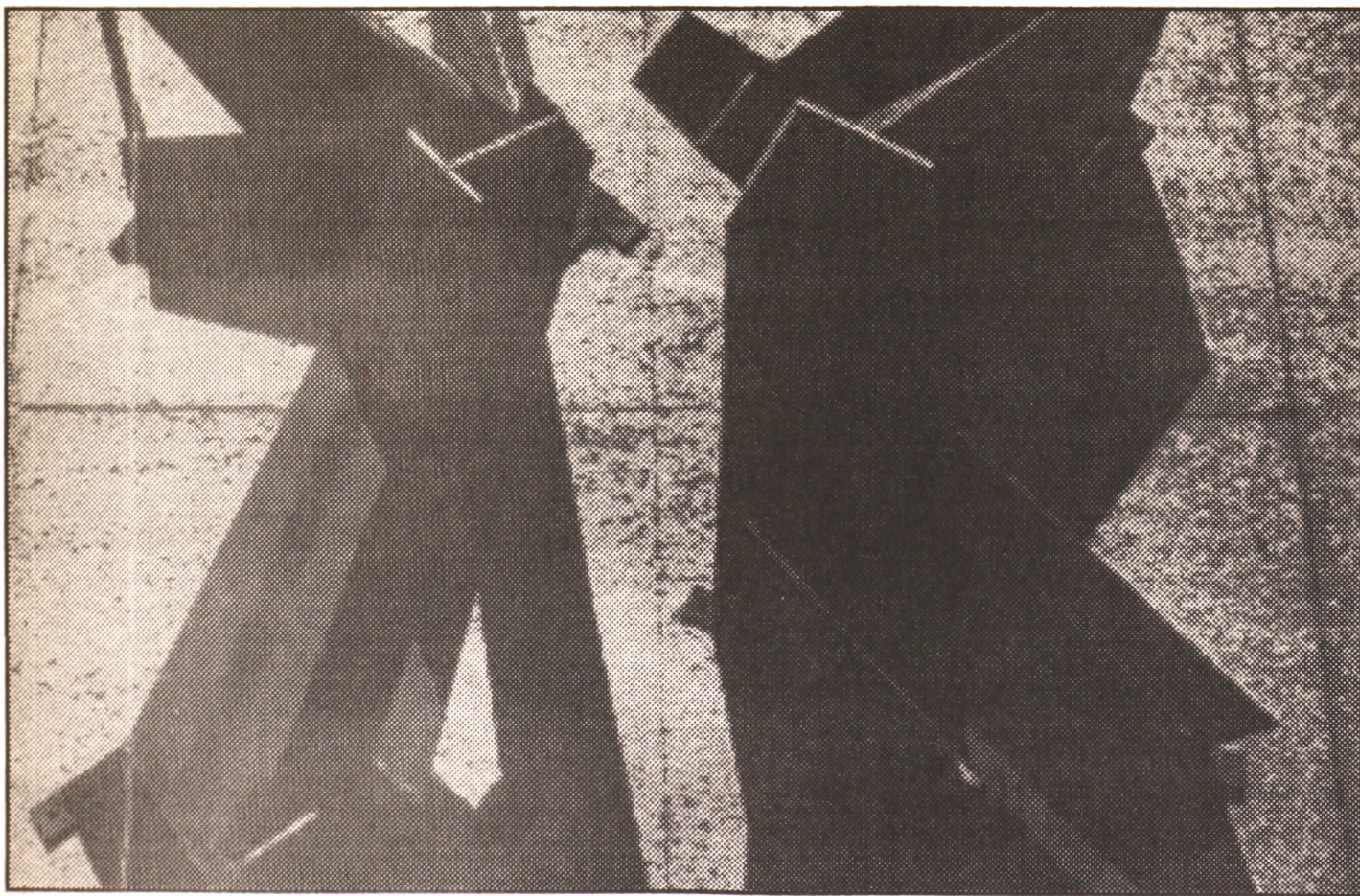
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

Σπουδή στο γυναικείο κορμί

Ο Κώστας Κουλεντιανός, σοφός μάστορας των υλικών στην τέχνη της γλυπτικής και γνώστης της γεωμετρικής αντίληψης για τους όγκους, γεννήθηκε το 1918 στην Αθήνα. Σπούδασε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών στα χρόνια 1936-1940 και το 1945 έφυγε με υποτροφία από τη Γαλλία για το Παρίσι, όπου και εγκαταστάθηκε μόνιμα. Συνέχισε τις σπουδές του στη Σχολή Καλών Τεχνών του Παρισιού, συχνάζοντας ταυτόχρονα στα ατελιέ διαφόρων ελεύθερων ακαδημιών. Πρώτος μεγάλος σταθμός, η γνωριμία του το 1947, με τον **Ανρί Λοράνς** (1885-1954). Ο γάλλος γλύπτης, που τον επηρέασε πολύ, ήταν ένας από τους κυριότερους εκπροσώπους της κυβιστικής γλυπτικής, και θεωρήθηκε αργότερα πρόδρομος των κονστρουκτιβιστών, εξαιτίας της ιδέας του να

μεταφέρει την έννοια του κολάζ στη γλυπτική, με τη χρήση ποικίλων υλικών ή πολύχρωμων φύλλων σιδήρου. Ο Λοράνς εμπνεύστηκε πολύ και από την ελληνική μυθολογία, εισήγαγε μετά το 1930 τη Γυναίκα ως μόνιμο σχεδόν θέμα στη δουλειά του. Το ίδιο θέμα, τη Γυναίκα, υιοθέτησε και ο Κουλεντιανός, και στις τελείως σχηματοποιημένες εκδοχές της όρθιας ή πλαγιασμένης φιγούρας στα τελευταία γλυπτά του από λάμα σιδήρου. Τα υλικά που δούλεψε στην μακρά πορεία του, είναι ποικίλα: Από το σίδηρο και το ατσάλι, μέχρι την πέτρα, το ξύλο, τον πηλό, το μολύβι και το τσιμέντο, χωρίς να παραλείψει να ασχοληθεί και με άλλες μορφές πλαστικής δημιουργίας, όπως ταπισερί, και η εικονογράφηση βιβλίων.

Κώστα Κουλεντιανού, *Génération Six - IV*, βαμμένο σίδηρο και ξύλο.

Την επίδραση του Λοράνς στη δουλειά του Κουλεντιανού, επισημαίνει ο **Τώνης Σπητέρης** στο βιβλίο του *Η τέχνη στην Ελλάδα το 1945* και τον αναλύει ως εξής: «Στις απλοποιημένες μορφές τα θέλησε να αναπτύξει έναν δυναμικό ρυθμό με τη γερή κατασκευή των όγκων. Οι όγκοι αυτοί διαδέχονται ένας τον άλλον ή συνδέονται με τους με ένα ρυθμικό παιχνίδι των μαζών στο χώρο, ενώ τίποτα δεν αφήνεται στην τύχη.»

Ατομικές εκθέσεις πραγματοποίησε ο Κουλεντιανός από το 1952 και στην Καζαμπλάνκα, την Αθήνα, το Λονδίνο, το Παρίσι, τη Ν. Υόρκη, Λυών, την Ελβετία, ενώ συμμετείχε σε πολλές Μπιενάλε και ομαδικές εκθέσεις τόσο στη Γαλλία και στην Ελλάδα, όσο και σε άλλες χώρες.

Άννα Χατζηγιαννάκη

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1979-1994. ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΝΕΦΕΛΗ

Θρασύβουλος Γεωργιάδης

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Μετάφρ.: Δημήτρης Θέμελης

Μιχάλης Γρηγορίου

ΜΟΥΣΙΚΗ

Για παιδιά και για έξυπνους μεγάλους

Μανώλης Καλομοίρης

Η ΖΩΗ ΜΟΥ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ ΜΟΥ

Όττο Κάρολυ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Μετάφρ.: Τρισεύγενη Καλοκύρη

Άαρων Κόπλαντ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Μετάφρ.: Μιχάλης Γρηγορίου

Άννα Μαγκνταλένα Μπάχ

ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

Μετάφρ.: Τατιάνα Κωνσταντινίδη

Πάουλ Μπέκερ

Η ΟΡΧΗΣΤΡΑ

Μετάφρ.: Μιχάλης Γρηγορίου

Τζων Μπλάκινγκ

Η ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΟΤΗΤΑΣ

Μετάφρ.: Μιχάλης Γρηγορίου

Έρικ Σάλτσμαν

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ

Μετάφρ.: Γιώργος Ζερβός

Λήο Σμιθ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ

ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Μετάφρ.: Ν. Σαββάτης - Κ. Θεοφιλόπουλος

Κρίστοφερ Σμωλ

ΜΟΥΣΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μετάφρ.: Μιχάλης Γρηγορίου

Ίρβιν Στάμπλερ

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΗΣ POP, ROCK και SOUL

Μετάφρ.: Κ. Λυμπέρης - Β. Δουβίτσας

Ιγκόρ Στραβίνσκι

ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΟΙΗΤΙΚΗ

Μετάφρ.: Μιχάλης Γρηγορίου

Γιάννης Φιλόπουλος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Γιάννης Φιλόπουλος

ΡΩΣΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΗ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ουμπέρτο Φιόρι

ΤΖΟ ΧΙΑ, ΓΟΥΝΤΥ ΓΚΑΘΡΥ,

ΜΠΟΜΠ ΝΤΥΛΑΝ

Ιστορία του λαϊκού τραγουδιού των ΗΠΑ

Μετάφρ.: Νέλλη Γκανά

Κώστας Χατζηδουλής

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΙΤΣΑΝΗΣ

Η ζωή και το έργο του

Κώστας Χατζηδουλής

ΡΕΜΠΕΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Νο 1

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744

Το Λεξικό της Σύγχρονης Δημοτικής

του Γιώργου Γ. Αλυσανδράτου

Ο καθηγητής Έμμανουήλ Κριαράς, ύστερ' από τή μεγάλη πείρα πού απέκτησε από τή σύνταξη του πολύτιμου *Λεξικού του της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας* (του οποίου έχουν εκδοθεί έως τώρα 13 τόμοι), ανέλαβε και τή σύνταξη ενός επίτομου Νεοελληνικού Λεξικού (τής Δημοτικής), πού του ζήτησε ή Έκδοτική Άθηνων πρίν από μερικά χρόνια. Μία πολυμελής ομάδα ειδικευμένων φιλολόγων εργάστηκε συστηματικά υπό τήν άμεση έποπτεία και καθοδήγησή του και έφερε εις πέρας τό έργο, πού έχει τίτλο *Νέο Ελληνικό Λεξικό της σύγχρονης Δημοτικής γλώσσας, γραπτής και προφορικής*, και έπεξηγηματικόν υπότιτλο «ορθογραφικό, ερμηνευτικό, ετυμολογικό, συνωνύμων, αντιθέτων, κυρίων ονομάτων». Είναι μιά επιβλητική έκδοση τής Έκδοτικής Άθηνων, [1995], σέ μεγάλο σχήμα 15,8X24,8 εκ, μέ 62.000 λήμματα και 1.587 δίστηλες σελίδες + κ' τά *Προλεγόμενα*, σέ ειδικό λεπτό χαρτί Βίβλου.

Πρόκειται για έργο έξ ίσου έγκυρο και λαμπρό, όπως και τό άλλο Λεξικό του κ. Κριαρά πού αναφέραμε προηγουμένως. Ήδη ό προσδιορισμός του τίτλου: «της σύγχρονης δημοτικής γλώσσας, γραπτής και προφορικής» μάς πληροφορεί ότι πρόκειται για νεότερη αντίληψη του δημοτικισμού. Καί πράγματι, ή σύλληψη και ή οργάνωση του έργου έχει γίνει μέ αυτήν τήν προοπτική. Τό κύριο δηλ. χαρακτηριστικό του είναι ότι καταγράφει τή λογικότερη δημοτική τής εποχής μας, όπως αυτή αποτυπώνεται όχι μόνο στον προφορικό λόγο αλλά και στον γραπτό (επιστήμες, διοίκηση, δημοσιογραφία, λογοτεχνία), και όχι εκείνη των παλαιότερων δημοτικιστών. Ένσωματώνει δηλ. στον κορμό της καθαρής δημοτικής και πάρα πολλά λόγια στοιχεία του γραπτού και του προφορικού μας λόγου, όπως τό απαιτούν οι ανάγκες της σημερινής κοινωνίας των αστικών κέντρων και του σχετικώς έγγραμματος πολίτη, και δέν περιλαμβάνει λέξεις, τύπους και εκφράσεις του παλαιότερου «μαχητικού και συχνά αδιάλλακτου» δημοτικισμού· ή, για να χρησιμοποιήσω άλλη φράση του κ. Κριαρά (σ. θ'), αποτυπώνει τή δημοτική γλώσσα «όπως την αντιλαμβάνεται ο

σύγχρονος καλώς νοούμενος δημοτικισμός» (εγώ υπογραμμίζω).

Έτσι, τό *Νέο Λεξικό*, εκτός από τά γνήσια δημοτικά στοιχεία, περιλαμβάνει και τους επιστημονικούς και τεχνικούς όρους πού δημιούργησε ή λογισύνη (δηλ. ή καθαρεύουσα) του 19ου και του 20ου αιώνα, καθώς και τό σύγχρονο λεξιλόγιο τής διοίκησης, τής πολιτικής, τής δικαιοσύνης, τής παιδείας, τής λογοτεχνίας και τής δημοσιογραφίας, και επιπλέον -κάτι νέο και πολύ σημαντικό- πολλές λόγιες εκφράσεις του άπώτερου και του νεότερου παρελθόντος (περί τίς 350), πού χαρακτηρίζουν, και χρωματίζουν, τό λόγο των καλλιεργημένων ή άπλως μορφωμένων ατόμων τής σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας².

Άλλά για όλ' αυτά άς ακούσουμε καλύτερα πώς περιγράφει τό *Νέο αυτό Λεξικό* ό ίδιος ό δημιουργός του. Είναι πολύ αποκαλυπτικός για τήν προωθημένη αντίληψη των γλωσσικών πραγμάτων πού επεκράτησε στή σύνταξη του έργου:

«Με το έργο μας αυτό», γράφει ό κ. Κριαράς, «θελήσαμε να προβάλομε το λεξιλογικό πλούτο της νέας μας γλώσσας, λεξικογραφικά σχολιασμένο. Ζητήσαμε δηλ. να παρουσιάσουμε τη δημοτική γλώσσα όπως την αντιλαμβάνεται ο σύγχρονος καλώς νοούμενος δημοτικισμός.

Αυτό σημαίνει ότι στο λεξικό μας έχει δεκτό, κοντά στα γνήσια δημοτικά στοιχεία, και ένα πλούσιο λόγιο λεξιλόγιο. Αποφύγαμε να περιλάβομε στο λεξικό νεόπλαστες λέξεις και τύπους που ο πλαιότερος μαχητικός και συχνά αδιάλλακτος δημοτικισμός είχε επιδιώξει να ενφθαλμίσει στη γλώσσα μας. Επεξεργαστήκαμε από το άλλο μέρος το λεξιλόγιο της σύγχρονης γραπτής μας γλώσσας, χωρίς να αγνοούμε ότι η έννοια του σύγχρονου γραπτού γλωσσικού οργάνου περιλαμβάνει και τη γλώσσα των κατά κλάδους επιστημών και τη γλώσσα των δικαστηρίων και τη γλώσσα της δημοσιογραφίας και της πολιτικής θεωρίας και πράξης και τη γλώσσα της επιστολογραφίας. Όπως είπα ήδη, δεν αγνοήσαμε τα γνήσια λαϊκά στοιχεία, καθώς αυτά αποτελούν το βασικό στήριγμα κάθε γλώσσας στην ομιλούμενη ή τη γραπτή της διακρίση. Παραθέσαμε, στο βαθμό που ήτο πραγματοποιήσιμο, και λαϊκότερες απστεωμένες, χυμώδεις όμως εκφράσεις αλλά και αρχαϊστικά κατάλοιπα (απστεωμένα και αυτά σε πολλές περιπτώσεις) που απαντούν συχνά στα γραπτά και στο στόμα των λογιότερων. Οι λαϊκές εκφράσεις πήραν την πιο ταιριαστή και το δυνατόν θέση στο κάθε άρθρο, ενώ αρχαϊστικά απολιθώματα ταξινομήθηκαν με αφετηρία την πρώτη λέξη της φράσας τους.

Ξέρομε ότι όλες οι νεότερες ευρωπαϊκές γλώσσες, που, στην αρχή προφορικές, έγιναν αργότερα γραπτές, δέχτηκαν κατά καιρούς λόγια αρχαϊστικά στοιχεία κατάλληλα να πλουτίσουν το λεξιλόγιό τους και να ανταποκριθούν έτσι στις ανάγκες του μορφωμένου ατόμου. Κι παρόμοιο έγινε και στο χώρο της γλώσσας μας. Ο σύγχρονος όμως δημοτικισμός δεν υποτίμησε τη χρησιμότητα των στοιχείων αυτών για τη δημιουργία ενός καλλιεργημένου λόγου. Φωτισμένος απτή μέχρι τούδε πορεία των γλωσσικών αγώνων, αντικρίζει ρεαλιστικότερα θέμα και αποδέχεται τη χρησιμοποίηση των στοιχείων αυτών. Γι' αυτό και στο λεξικό μας θα συναντήσει ο χρήστης πολ.

Νέας Γλώσσας του Εμμ. Κριαρά

ια στοιχεία. Καμιά φορά μάλιστα κα-
άψαμε και ερμηνεύσαμε λόγιες λέ-
που ίσως δε θα τις χρησιμοποιούσαν
ς δισταγμό ορισμένοι δημοτικιστές,
ς ένα λεξικό αντικειμενικά συγκρο-
νο, που έρχεται να εξυπηρετήσει και
αφωτίσει ευρύτερο κύκλο ατόμων
οικίλες ακόμη και σήμερα γλωσσικές
ις, δεν έπρεπε να τις αγνοήσει»
ολεγόμενα, σσ. θ'-ι').

α δεύτερη, έξ' ισου σημαντική, διαπί-
τη είναι ότι τό Νέο αυτό Λεξικό της
οτικής προορίζεται για τό ευρύτερο
ό, όπως άλλωστε τό δηλώνει καί ο κ.
ιαράς στό τέλος τών Προλεγομένων
(σ. ιγ'): «Με τη δημοσίευση του λεξι-
τούτου», γράφει εκεί, «ελπίζω ότι
έχεται στο ευρύτερο κοινό βοήθημα
μπορεί και αυτό να συμβάλει ώστε
ποκατασταθεί υγιής γραπτός και
ρορικός λόγος στον τόπο μας, που
ακρό χρονικό διάστημα ταλαιπωρή-
με την ύπαρξη της γνωστής μας δι-
σίαις, προβλήματος που ευτυχώς ξε-
ιστηκε στις μέρες μας» – καί έννοει
καθιέρωση τής δημοτικής ως επίση-
γλώσσας τοῦ κράτους τό 1976, αντί-
πρός τή συνταγματική κατοχύρωση
καθαρεύουσας, πού ίσχυε από τό

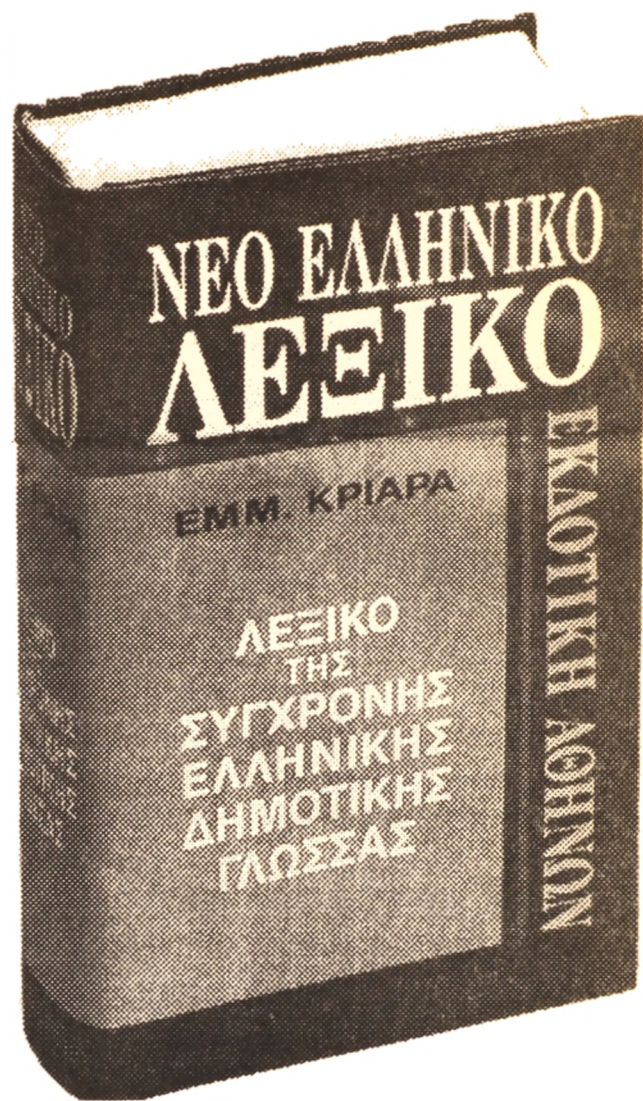
τός όμως από τά δύο αυτά κύρια χα-
ηριστικά τοῦ έργου, υπάρχουν καί
γενικά χαρακτηριστικά του, πολύ
δαία, καί απαραίτητα για τό σημερι-
ναγνώστη καί αυτά είναι, νομίζω, τά

Πληροφορεῖ τόν ἀναγνώστη για τήν
ή τήν καθιερωμένη γραφή τών λέξε-
ής Νεοελληνικής Κοινής. Ἀναφέρω
κά παραδείγματα για περιπτώσεις
βολίας ή ἀμφισβήτησης: *αβγό* καί
υγό, *βερίκοκο* καί *ὄχι βερύκοκο*, *βό-*
αί *βόλει* *μπολ*, *βούλλα-ωμα-ώνω*,
λοκέρι, *βράδι* καί *ὄχι βράδυ*, *Βρε-*
ία, *βρώμα* καί *ὄχι βρώμα*, *γαρίφαλο*,
ώνω, *δολάριο*, *δουλειά*, *ήσκιος* καί
σκιος, *καντήλι*, *κάππαρη*, *καριοφίλι*
ο), *καρνοφύλλι* (άνθος), *κεραμίδι*,
ίζω, *κομμουνισμός* καί *ὄχι κομμουνι-*
ς, *λάκκος*, *λακίζω*, *λειανός*, *λειοί*, *λί-*

βελλος, *μαντήλι*, *μετρέσα*, *μίγμα*, *μπαλέ-*
το, *νιώθω*, *νοιάζομαι*, *ξίδι*, *ξινός*, *ξιπά-*
ζομαι-σμένος, *ξυπόλυτος*, *παλληκάρι*,
πασσαλείβω-φω, *πιγούνι*, *πιρούνι*, *πλα-*
τύς-ιά-ύ, *πορτρέτο* καί *ὄχι πορτραίτο*,
σάκος, *στάβλος* καί *ὄχι σταύλος*, *στα-*
χτής-ιά-ύ, *συκώτι*, *ταμειακός*, *ταξίδι*, *τρέ-*
νο καί *ὄχι τραίνο*, *τρόλει*, *φτώχεια* κ.ά.

Ἡ ὀρθογραφία τών λημμάτων, καί
ιδίως στίς «δύσκολες» περιπτώσεις, ἔχει
ρυθμισθεῖ σύμφωνα μέ τά πορίσματα τής
ἐτυμολογίας ή σύμφωνα μέ τήν καθιερω-
μένη ἀπλοποίηση τής γραφής. Ἔτσι πο-
λύ σωστά λ.χ. γράφεται *παλληκάρι* (ἀπό
τό μεταγενέστερο ἀρχαῖο *πάλληξ*) καί
ὄχι παλικάρι (τής Γραμματικῆς Τριαντα-
φυλλίδη, 1941, καί τής σχολικῆς Γραμμα-
τικῆς, 1976 κ.έ.) ή *καινούργιος* (ἀπό τό
μεταγενέστερο ἀρχαῖο *καινουργής*) καί
ὄχι καινούριος (τής Γραμματικῆς Τρια-
νταφυλλίδη). Ἀλλά σέ μερικές περιπτώ-
σεις αὐτό δέν ἔχει προσεχθεῖ ὅσο θά
ἔπρεπε. Ὑπάρχει λ.χ. τό λῆμμα *ἄλιωτος-*
η-ο, ἐνῶ παρακάτω γράφεται *«λιώνω* βλ.
λειώνω καί *λειώνω»*, *έλειωσα*, *λειωμένος*,
λειώμα, *λειώσιμο*· ή γράφεται *πάστα-*
φλώρα, μέ *ω*, ἐνῶ θά ἔπρεπε νά γράφεται
μέ *ο*, γιατί προέρχεται ἀπό τό ἰταλικό
pasta-frolla = τρυφερή, εὐθραυστη, μέ
ἀναγραμματισμό τοῦ *frolla* σέ *flora*
(ἐκτός ἂν τό θεωρήσουμε παρετυμολο-
γία πρὸς τό *Φλώρα*, ὁπότε ἔπρεπε αὐτό
νά σημειώνεται – ὅπως θά μπορούσε νά
θεωρηθεῖ καί ὀρθή ή γραφή *βρώμα* κατά
παρετυμολογία πρὸς τό *σκωλήκων*
βρώμα καί *δυσωδία*). Τέτοιες μικροαβλε-
ψίες ἴσως ὑπάρχουν καί ἄλλες – σέ ἓνα τό-
σο ἐκτεταμένο ἔργο –, ἀλλά εἶναι ἀσήμα-
ντες λεπτομέρειες μπροστά στό μέγεθος
τῆς ὅλης προσφορᾶς, καί σέ δεύτερη
ἐκδοση εὐκόλα μπορούν νά διορθωθοῦν.

Κάποτε ἴσως μᾶς ξενίζει ή συντηρητικό-
τερη ή νεοτερικότερη ὀρθογράφηση με-
ρικῶν λέξεων, ὅπως λ.χ. *βούλλα-ώνω*,
ήσκιος-ώνω, *λειανός-ίζω*, *λειώνω*, *λειώ-*
μα, *λίβελλος*, *πασσαλείβω*, *πασσάλειμμα*,
πιγούνι, *πιρούνι*, *πορτρέτο*, *στύβω*, *τρένο*
κ.ά., τό θέμα ὅμως αὐτό ἔχει ἄμεση σχέση
μέ τά πορίσματα τής ἐτυμολογίας ή μέ τή
συμβατική ἀπλοποίηση τής γραφῆς καί

ὅπωςδήποτε δέν εἶναι τοῦ παρόντος.

• Ἐπίσης πληροφορεῖ τόν ἀναγνώστη
για τήν ὀρθή προφορά τών φθόγγων *μπ-*
ντ-γκ (γγ), ἂν εἶναι δηλ. ἔρρινοι ή ὄχι·
π.χ. *αντικρίζω* (έρρ), *βεντέτα* (έρρ.) =
ἐκδίκηση, *βεντέτα* (ὄχι έρρ.) = δημοφιλῆς
καλλιτέχνης, *επαίσχυντος* (έρρ.), *μοντέ-*
λο (ὄχι έρρ.), *μπαμπούλας* (ὄχι έρρ.),
μπαρμπούνι (ὄχι έρρ.), *μπέμπης* (ὄχι
έρρ.), *ογκόλιθος* (έρρ.), *λάρυγγας* (έρρ.)
κ.ο.κ.

Προφανῶς ὁ χαρακτηρισμός τῆς προ-
φορᾶς μέ αὐτόν τόν τρόπο (έρρινο, ὄχι
έρρινο) προτιμήθηκε, γιατί στό ἀλφάβη-
τό μας δέν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος για νά
δηλωθεῖ σαφῶς τό φωνητικό αὐτό φαινό-
μενο. Ὅπωςδήποτε ὅμως ή πληροφορή-
ση αὐτή εἶναι πολύ σημαντική, ιδίως για
σήμερα, πού πολλοί ἐκφωνητές καί ἄλλοι
ὁμιλητές ἀπό τίς τηλεοράσεις καί τά ρα-
διόφωνα ἀδιαφοροῦν για τήν ὀρθότητα
τῆς προφορᾶς – ἂν δέν ἀγνοοῦν ἐντελῶς
τό θέμα – καί προσδίδουν τραχύτητα καί,
θά ἔλεγα, βαναυσότητα στήν ἐκφορά τοῦ

έλληνικού λόγου. Άλλο βέβαια είναι τό ζήτημα, αν μέ τόν τρόπο αυτόν θά διορθωθεί τό πράγμα ή όχι!

Προκειμένου περί προφοράς, τό Νέο Λεξικό πληροφορεί επίσης τόν αναγνώστη αν γίνεται συνίτηση δύο φθόγγων ή όχι π.χ. άγιος (ασυνίζ.), αγιογούτης (συνίζ.), αγιογράφος (ασυνίζ.), αγιάζω (συνίζ. και ασυνίζ.)· αδιάβαστος (συνίζ.), βελονδέσιος - βουνίσιος - βραδιά (συνίζ.), λιποθυμία (ασυνίζ.), μηνιαίος (ασυνίζ.), μηνιαίο (συνίζ.), σκιαγραφώ (ασυνίζ.) κ.ο.κ.

Καί ή διάκριση αυτή, όπως και ή προηγούμενη, είναι πολύ χρήσιμη, ιδίως γιά τούς ξένους πού μαθαίνουν ή σπουδάζουν τή γλώσσα μας.

• Επίσης πληροφορεί τόν αναγνώστη γιά τά θηλυκά επαγγελματικά όνόματα, ιδίως γιά όσα παρουσιάζουν δυσκολία π.χ. βουλευτής-ίνα· γιατρός-έσσα-ισσα· γραμματέας-ισσα, ή θηλ.-εύς-έως, πληθ. γραμματείς και στίς δύο περιπτώσεις δικαστής-ίνα και δικάστρια· ειρηνοδίκης-ισσα· λυκισάρχης-ισσα· νομάρχης-ισσα και -ίνα και -αινα· πρόεδρος-ίνα (δέν έχει γιά τόν ταμία)· και κοντά σ' αυτά: κάλπης-ισσα· λιοντάρι-ίνα και λιόντισσα· προστάτης-ισσα· τίγρη(ς)-ισσα· συγγενής-ισσα κ.ά.

Καί αυτή επίσης ή γραμματική πληροφορηση είναι πολύ σπουδαία σήμερα, πού πολλά άνδρικά επαγγέλματα, ιδίως έπιστημονικά, έχουν γίνει και γυναικεία. Άλλο αν οί προτεινόμενες λύσεις δέ γίνονται πάντα αποδεκτές.

• Επίσης τόν πληροφορεί γιά τήν κλίση τών ονομάτων σέ όρισμένες περιπτώσεις π.χ. βουτηχτής, πληθ.-τίς και -τάδες· αμελής-ής-ές, γεν. αμελούς, αιτ. αμελή-ές, πληθ. αμελείς-αμελή· συγγενής-ής-ές τό ίδιο μέ τό προηγούμενο, αλλά και ο συγγενής-του συγγενή, πληθ. συγγενείς και λαϊκό συγγενήδες κ.ά.

Τόν πληροφορεί όμως και γιά τήν κλίση τών ρημάτων (χρόνοι, μετοχές, ανώμαλα), και αυτό είναι πολύ σημαντικό π.χ. γίνομαι, έγινα, γίνηκα, γινώμενος, γενωμένος· δίνω, έδωσα, δόθηκα, δοσμένος, δεδομένο (ώς ουσ.)· ζητώ-είς και -άς, ζητούμαι και -ιέμαι· κάνω, ήόρ. έκανα και έκαμα, καμώθηκα, καμωμένος· κουβαλώ-άς (γιατί όχι και -είς; κουβανείς γράφει ο Καβάφης)· μεταδίδω, μετέδωσα, μεταδώσαμε, μεταδόθηκα· μεταθέτω· έθεσα· θέσαμε· θέτομαι και μετατίθεμαι· τέθηκα, έχω μετατεθεί· μετατρέπω, μετέτρεπα, μετατρέπαμε, μετέτρεψα, μετα-

τρέψαμε, μετατράπηκε· περπατώ-είς και -άς· συμβάλλω, συνέβαλλα, συμβάλαμε· βλήθηκα, συμβαλλόμενος, συμβεβλημένος· φορώ-άς και -είς κ.ά.

• Είναι έρμηνευτικό λεξικό, και δίνει όλες τίς σημασίες τών λέξεων μέ σαφήνεια και συντομία, σέ πολλές περιπτώσεις μάλιστα μέ διευκρινιστικά παραθέματα συγγραφέων ή μέ λαϊκές ή λόγιες εκφράσεις και παροιμίες μέ τήν έρμηνεία τους. Γι' αυτό πολλά λήμματα είναι πολύ εκτεταμένα, όπως λ.χ. τα : ανοίγω, ανοιχτός, βάζω, βαστώ, βγάζω, βγαίνω, γράμμα, γραφή, γράφω, δίνω, δρόμος, δύναμη, δυνατός, έδρα, εδώ, είμαι, εκεί, επάνω, καθαρός, κάθομαι, και, κάνω, κατά, κατεβάζω, κόβω, κύκλος, λέγω, λόγος, μάτι, μαύρος, μύτη, νερό, παιγνίδι, παίζω, παίρνω, περνάω, πέφτω, πηγαίνω, πράγμα, σηκώνω, τραβάω, τρώγω, φως κ.ά.

Γιά πληρέστερη κατανόηση τής σημασίας του λήμματος πολλές φορές δίνονται συνώνυμες ή αντίθετες λέξεις, π.χ. αρτιμελής, αντίθ. ανάπηρος, σακάτης· ασφαλής, αντίθ. ανασφαλής, αβέβαιος, αβάσιμος, επικίνδυνος (αναλόγως)· ατημέλητος, αντίθ. περιποιημένος, κομψός· βάδην, συνών. περπατητά, αντίθ. τροχάδην· λόγιος, αντίθ. λαϊκός, δημοτικός· νουνεχής, αντίθ. ασύνετος, άμυαλος· θεμελιωτής, συνών. ιδρυτής· οίδημα, λαϊκό συνών. πρήξιμο· νωθρός, συνών. νωχελής, ράθυμος, οκνός, οκνηρός, αντίθ. ευκίνητος, ζωηρός, δραστήριος (αναλόγως)· προηηδόν, αντίθ. υπτίως· σταχυολογώ, συνών. ερανίζομαι, ανθολογώ· συναφής, συνών. παρεμφερής, συγγενικός, σχετικός, αντίθ. άσχετος κ.ά.

• Δίνει τά παράγωγα έπιρρήματα, π.χ. άμεσος - άμεσα, αμέσως· αναντίρρητος - αναντιρρήτως· ελαφρός - ελαφρά, ελαφρώς· ενδέχομαι - ενδεχομένως (όχι ενδεχόμενα!)· επιεικής - επιεικώς· επόμενος - επομένως· καλός - καλά, καλώς· κύριος - κυρίως (όχι κύρια!), προηγούμενος - προηγούμενως (όχι προηγούμενα!) κ.ά.

• Δίνει τήν έτυμολογία τών λέξεων σέ περιπτώσεις πού δημιουργείται άπορία στον αναγνώστη, π.χ. αγλέουρας, αρχ. έλλέβορος· αράδα, βενετ. arada· αρακάς, αρχ. άρακος· ατόφιος, αρχ. αύτοφυής· αχνάρι, αρχ. ίχνος > μεσαιων. ίχνάριον· αχνίζω, αρχ. άτμίζω· βερεσέ, τουρκ. veresiye· βερίκοκο, λατιν. praecox > μεσαιων. βερίκοκον, ή αραβ. berkuk· γάτα, ιταλ. gatta· γιασεμί, τουρκ. yasemin· γιακάς, τουρκ. yaka· καρακάξα, λέξη ηχομι-

μητική· κόκαλο, αρχ. κόκκαλος· λείριον, αρχ. λείριον· μακέτα, ιταλ. macchieta· μάτι, αρχ. όμμάτιον· μεσαιων. μάτιν· μπαρμπούνι, βενετ. barbon· νεράιδα, αρχ. Νηρηίς μέ παρετυμολογία πρós τό νερό· νοίφαρο, αραβ. nufar· πάστα, ιταλ. pasta· αρχ. παστή· πλώρη, αρχ. πρόρα· σπυρ· αρχ. πυρός· συνάχι, αρχ. συνάχη κ.ά.

• Έκτός από τίς λαϊκές εκφράσεις που ένσωματώνει στά λήμματα γιά νά δώσει παραστατικότερα τή σημασία πολλών λέξεων, π.χ. για ψύλλου πήδημα, οικ. και αλίμονο, σία κι αράξαμε, σιγά τον π. λυέλαιο, τραβάτε με κι ας κλαίω κ.ά. ληματογραφεί και άλλες, π.χ. άρες-μ. ρες-κουκουνάρες, άρπα-κόλλα, άρτο μπουρτσι και λουλάς, άψε-σβήσε, λάου λάου, μάνι-μάνι (από το ιταλ. di mano mano), μεροδούλι-μεροφαί, παιδομαί· πάρε-δώσε, πηγαινέλα, σούρτα-φέρ κ.ά. Πολλές από αυτές χρησιμοποιούνται ως έπιρρήματα.

Επίσης περιέχει λέξεις πού αναφέρονται στον άρχαίο έλληνικό βίο και πολιισμό, π.χ. αέτωμα, ελεγεία, εξοστρασμός, ημιχόριο, θριγκός, κερκίδες, κρηάωμα, κομμός, λήκυθος, μετόπη, στυβάτης, τρίγλυφα κ.ά.

ή λέξεις πού δηλώνουν παλαιότερα γεγονότα και πράγματα, πού έχουν όμοσχεση μέ τό νεότερο βίο, π.χ. (αρχή τή δεδηλωμένης (Χαρίλαος Τρικούπης), β. λάδα, βουλεβάρτο (για θεατρικό είδος)· ημίψηλο, λογιολογισμός κ.ά.

ή λέξεις ιδιωματικές τής λογοτεχνίας π.χ. αλαφροήσκιωτος (Σολωμός), αντ. λάρισμα = άνταύγεια (Σεφέρης), διάτα διαταγή (Παλαμάς), επιζώιτης = καταέκασμένος σέ ισόβια δεσμά (Κ. Θεοτόκι «πιζώιτης»), μαραμπού (Νίκος Καββιάς), μήγαρις (Σολωμός), σφάμελι (Καρκαβίτσας) κ.ά.

ή πολλές ξένες λέξεις, π.χ. καλσόν, κι σέτα, κρουασάν, ντους, παραβάν, ρεκόρενάρ, σίριαλ, σπρέι κ.ά.

• Δίνει τούς σύγχρονους νεολογισμούς πού έχουν καθιερωθεί, όχι όμως και ένενους πού είναι αυθαίρετοι, έφήμεροι και άδικοί. Δίνει π.χ. τά: αγχώνωμα· άνω, αναδόμηση, απορριμματοφόρος· απορρυπαντικό, αποσμητικό, αροσηβαστας (άθλητής άρσεως βαρών), κασετιφωνο, λοκατζής (στρατιώτης τών λόχων όρεινών καταδρομών, ΛΟΚ), νατοϊκό (ΝΑΤΟ), πεζόδρομος, τηλεθεατής κ.ά. αλλά απορρίπτει τό κατάσχω (αν αυτό προτείνει τό «κάνω κατάσχεση» και δέν αναφέρει τά: μηχανόβιος, τηλε-

νάδικο, φαστφουντάδικο κ.ά. –
βαια τό εύρωλιγούρηδες τοῦ
γράρι ἢ τό πρόσφατο –καί ἔλκυ-
αλυτερότερος!

εγάλος νεοτερισμός τοῦ ἔργου,
ν ἄλλων, εἶναι ὅτι λημματογρα-
ἐντάσσει στή σημερινή Δημοτι-
θά τήν ἔλεγα Νεοελληνική Κοι-
τίς 350 λόγιες ἐκφράσεις (ἀρχαῖ-
; ὀνομάζει ὁ κ. Κριαρᾶς) μαζί μέ
ιερήματα. Οἱ ἐκφράσεις αὐτές
πλέον στόν κορμό τῆς Δημο-
δέν πρέπει νά τίς γράφουμε μέ-
ιαγωγικά, ὅπως γινόταν πολλές
ς τώρα. Γιά νά φανεῖ πόσο ἀπα-
εἶναι οἱ ἐκφράσεις αὐτές γιά τόν
ημένο καί κομπό νεοελληνικό
κί ἐπομένως πόσο σπουδαῖος
οτερισμός αὐτός τοῦ Νέου Λεξι-
Δημοτικῆς δίνω ἐδῶ ἀρκετά πα-
τα· εἶναι λέξεις καί φράσεις
ἢ μεταγενέστερες, τῆς Παλαιᾶς
Καινῆς Διαθήκης, τῆς Ἐκκλη-
νεότερες λόγιες, δηλ. τῆς καθα-

ς:
ς ποσί, αιδῶς Ἀργεῖοι, ἀκρον
νάγκα καὶ θεοὶ τείθονται, ἀνέ-
νθρακες ὁ θησαυρός, ἀνω ποτα-
μηχανῆς θεός, ἀργία μήτηρ πά-
ς, ἀρκετόν τη ἡμέρα ἡ κακία αυ-
στροφῆδόν, δει δη χρημάτων,
σούσης πας ἀνὴρ ξυλεύεται, δώ-
ρον, εἰς το ἔλεος τοῦ Θεοῦ, εἰς τό
ζώτερον, ἐκ περιτροπῆς, ἐκ προ-
ἐκ προοιμίον, ἐκ πρώτης ὀψεως,
προόπτου, ἐκτός συναγωνισμοῦ,
φφαλούς, ἐκ τοῦ μηδενός, ἐκ τοῦ
ἐκ τοῦ προχείρου, ἐκ τοῦ συ-
ἐκ τοῦ φυσικοῦ, ἐκ των ἐνδον, ἐκ
των, ἐκ των προτέρων, ἐκ των ων
, ἐν ἀγνοία, ἐν ἀνάγκῃ, ἐν ενεργ-
θερμῷ, ἐν κινήσει, ἐν κρυπτῷ καὶ
τω, ἐν λευκῷ, ἐν μέρει, ἐν ονόμα-
ει, ἐν περιλήψει. ἐντούτοις, ἐν
κα, ἐν ψυχρῷ, ἐξ ἀγχιστείας, ἐξ
ου, ἐξ αἵματος, ἐξ ἀπαλῶν ονύ-
αποστάσεως, ἐξ ἀπροόπτου, ἐξ
ἐξ ὄνυχος τον λέοντα, ἐξ οικειῶν
ἐξ ολοκλήρου, ἐξ ὀψεως, ἐξω του
ς, ἐξω φρενῶν, ἐπ' ἀόριστον, ἐπ'
ἐπ' αυτοφώρῳ, ἐτ' ευκαιρία, ἐπί
ἐπὶ τάπητος, ἐς αὐρίον τα σπου-
εμμένος, εσταυρωμένος, εστεμ-
φαλμένος, ἡμαρτον, καταλογά-
εικόνα καὶ ομοίωσιν, κατεξοχήν,
ν, κτήμα ἐς αεί, (δούναὶ καὶ) λα-
αδόν, ομαδόν, πόθεν ἐσχες, πρη-
υξ-λαξ, συν γυναιξί καὶ τέκνοις,

σωρηδόν, τα ἐξ ἀμάξης, τετέλεσται!, τρο-
χάδην, φύρδην-μίγδην, φωνή βοῶντος ἐν
τη ἐρήμῳ, ὦ τοῦ θαύματος! κ.ά.

Πρέπει νά σημειώσω ὅτι καί πολλές
ἄλλες παρόμοιες λέξεις καί ἐκφράσεις θά
μποροῦσαν νά προστεθοῦν στό Λεξικό,
ἂν δέν ἦταν ἐπίτομο¹.

• Στό τέλος ὑπάρχει *Κατάλογος προ-
σώπων*, ἐλληνικῶν καί ξένων, τοῦ παλαι-
ότερου καί τοῦ πρόσφατου παρελθό-
ντος, ὡς πρόχειρο βοήθημα γιά τόν ἀνα-
γνώστη. Ἡ μεταγραφή τῶν ξένων ὀνομά-
των ἔχει γίνει μέ τή νεοτερική ἀντίληψη
ὀρθογραφίας, π.χ. *Βολτέρος, Μορουά,
Μπο Μποβί, Μποντλέρ, Σέξπιρ, Σίλερ*
κ.ο.κ. Καί γιά τήν ἀπόδοση τῶν ξένων
φθόγγων τηρήθηκε ἡ ἐξῆς ἀντιστοιχία:
*b=μπ, d=ντ, g=γκ, mb=μμπ, nd=νντ,
ng=νγκ, nc=νκ, nt=ν-τ, mp=μ-π, mt=ν-τ*.
π.χ. Κον-τ (Comte), Κονντορσέ
(Condorcet), Μαν-τένια (Mante-gna),
Πομ-παντούρ (Pompadour) κ.ο.κ.

Ἐπίσης ὑπάρχει *Κατάλογος* γιά τά συ-
νηθέστερα Ἀρκτικόλεξα, ἐλληνικά καί
ξένα, π.χ. ΔΕΗ, ΗΠΑ, ΟΗΕ, ΟΤΕ,
NATO=ΟΤΑΝ, UNESCO κ.ά.

Ἐξ ἄλλου σέ Παραρτήματα τοῦ ἔργου
δίνονται χρήσιμες ὁδηγίες γιά τήν καλύ-
τερη χρήση τῆς Δημοτικῆς καί τῶν σημεί-
ων στίξεως, καί ὑπάρχει καί *Κατάλογος*
τῶν *συντομογραφιῶν* πού χρησιμοποιοῦνται
στήν ἐπεξεργασία τῶν λημμάτων.

• Πρέπει νά δηλώσω ὅτι μικρολεπτομέ-
ρειες, ὅπως λ.χ. γιατί, ἐνῶ πολύ σωστά
ὑπάρχουν τά λήμματα *επιλαχῶν-ούσα-
όν, κατεπεύγων-ουσα-ον* καί ἄλλα παρό-
μοια, δέν ὑπάρχει τό *λαβῶν-ούσα-όν*,
ἀφοῦ μάλιστα ὑπάρχει τό *λαβεῖν* ὡς ἰδι-
αίτερο λῆμμα, μέ τή λόγια φράση *δούναὶ
καὶ λαβεῖν*· ἢ γιατί παραλείπεται τό
λήμμα *ιατρός*, ἀφοῦ ὑπάρχουν τά *ιατρι-
κή, ιατρικός* κτλ.· ἢ γιατί γράφεται *κόκα-
λο* μέ ἓνα κ, ἀφοῦ ἐτυμολογεῖται ἀπό τό
ἀρχαῖο *κόκκαλος* μέ δύο κκ· ἢ γιατί γρά-
φεται μέ συνεκφορά τό «*ἐξού*» (= *ἐξ οὗ*)
κατά τό *ἐξίσου*, πού ὅπωςδήποτε ξενίζει
τόν ἀναγνώστη· ἢ γιατί λημματογρα-
φεῖται ἡ λόγια ἔκφραση *ὅπου δὲν πίπτει*
λόγος πίπτει *ράβδος*, ἐνῶ τό σωστό εἶναι
ὅπου δὲν πείθει *λόγος πείθει* *ράβδος*–
αὐτά καί ἄλλα παρόμοια μικροπράγμα-
τα δέν τά συζητῶ ἐδῶ, γιατί τά θεωρῶ
ἀπλές παρονυχίδες μπροστά στήν ἀναμ-
φισβήτητη ἀξία τοῦ ὅλου ἔργου.

• *Συμπέρασμα*: Ἀπό τόν πολύ προσεγ-
μένο σχεδιασμό τοῦ ἔργου, ὅπως τόν
εἶδαμε στίς προηγούμενες παραγρά-
φους, καί ἀπό τόν πλοῦτο καί τήν ἐσωτε-

ρική ἐπεξεργασία τῶν λημμάτων, συνά-
γεται ὅτι πρόκειται γιά πρώτης τάξεως
γλωσσολογικό ἔργο καί γιά ἐγκυρότατο
λεξικό πολλαπλῶν χρήσεων, πράγμα πού
δικαιώνει ἀπολύτως τόν ὑπότιτλό του:
«[Λεξικό] ὀρθογραφικό, ἐρμηνευτικό,
ἐτυμολογικό, συνωνύμων, ἀντιθέτων,
κυρίων ὀνομάτων»· καί κατά τοῦτο
ἀσφαλῶς θά συμβάλει «ὥστε νά ἀποκα-
τασταθεῖ υγιῆς γραπτός καὶ προφορικός
λόγος στον τόπο μας», ὅπως εἶδαμε ὅτι
γράφει ὁ κ. Κριαρᾶς στό *Προλεγόμενά*
του. Γι' αὐτό καί τό συνιστῶ ἐκθύμως
στούς ἐνδιαφερομένους.

Πρέπει ὅμως νά προσθέσω καί τήν ἀκό-
λουθη σημείωση, γιά ὅσους τυχόν τή συμ-
μερίζονται: Ἡ «ἐξωτερική» ὀρθογραφία
τῶν λημμάτων (ἂν ἐπιτρέπεται ὁ ὅρος)
ἔχει ρυθμισθεῖ κατά τό μονοτονικό σύ-
στημα (οἱ κανόνες τοῦ ὁποῖου δίνονται
στή σ. ιθ). Αὐτό ὅμως, σέ ὅσους δέ συμ-
φωνοῦν ἢ δέ γράφουν σύμφωνα μέ τήν
τονική αὐτή ἀπλοποίηση –συνήθως ἐπι-
στήμονες καί ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων
καί τῶν τεχνῶν– καί ἔχουν ἴσως ἀπορίες
σέ ζητήματα τόνων καί πνευμάτων, δημι-
ουργεῖ ἓνα ὄχι πολύ ἀπλό πρόβλημα,
ἀφοῦ οἱ τυχόν ἀπορίες τους δέ λύνονται
μέ τή χρήση τοῦ κατά τά ἄλλα ἔξοχου
αὐτοῦ Λεξικοῦ. Σέ μία τέτοια ἐπομένως
περίπτωση, οἱ ἐνδιαφερόμενοι πρέπει νά
καταφύγουν στό παραδοσιακά Λεξικά,
μέ τό πολυτονικό σύστημα, γιά νά λύ-
σουν τήν ἀπορία τους. Καί τά γράφω
αὐτά ὄχι γιά κανέναν ἄλλο λόγο, παρά
γιά νά εἶμαι ἀπολύτως σύμφωνος μέ τίς
ἀπόψεις μου γιά τό μονοτονικό σύστημα
ὀρθογραφίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Οἱ 12 μέ τά λήμματα *Α-οξώτερος* καί ὁ 13ος μέ
τή Βιβλιογραφία καί τά Εὐρετήρια τῶν 12 τόμων
(Θεσσαλονίκη, 1968-1994).
2. Τήν ἀποψη ὅτι τά λόγια στοιχεῖα εἶναι ἀπα-
ραίτητα γιά τόν καλλιεργημένο καί πλούσιο λό-
γο τοῦ σύγχρονου Ἑλληνισμοῦ τήν ἔχω διατυ-
πῶσει διά μακρῶν στή μελέτη μου «Ἡ Νεοελλι-
νική Κοινὴ καί τά λόγια στοιχεῖα τῆς», *Αφιέρω-
μα στον Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο*, ἐπιμέλεια Ε.
Κριαρά, ἐκδόσεις Μαλλιάρης-Παιδεία, [Θεσσα-
λονίκη 1990], σσ. 35-50, καί συνοπτικά στή μελέ-
τη μου «Ἡ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ τοῦ Ἀγα-
πητοῦ Τσοπάνάκη. Σύντομη ἐπισκόπηση», περ.
Νέα Ἑστία, τόμ. 137 (1995), σσ. 444-446, καί ἀνα-
τύπωση, σσ. 12-13.
3. Παραπέμπω στή χρήσιμη συλλογὴ τοῦ Γερά-
σιμου Μαρκαντωνάτου, *Λεξικό Ἀρχαίων, βυζα-
ντινῶν καί λόγιων φράσεων τῆς Νέας Ἑλλη-
νικῆς*, μέ Παραρτήματα εὐχρηστων λατινικῶν
φράσεων, δεύτερη ἀνανεωμένη ἐκδόσις,
Gutenberg, Ἀθήνα, 1994.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Ποιος ενδιαφέρεται για την παραδοσιακή αρχιτεκτονική σήμερα; Βάζω στοίχημα, (σχεδόν) κανείς. Αν εξαιρέσουμε δηλαδή άντε πέντε δέκα σε όλη την επικράτεια, κανένας δεν ασχολείται με αυτή την ίδια,

Λίβελος κατά μυθοποιίας

με αυτό που είναι και αντιπροσωπεύει. Αλλιώς, η αρχιτεκτονική αυτή έχει με τον καιρό πάρει διαστάσεις και ιδιότητες μιας πραγματικής βιομηχανίας, με όλα τα χαρακτηριστικά του σχετικού οικονομικού κλάδου.

Με τις αξιοποιήσεις, αναπαλαιώσεις, επαναχρήσεις, αποκαταστάσεις, τους εκσυγχρονισμούς και τις εξ-αστοποιήσεις*, δεν έχει μείνει γωνιά της ελληνικής υπαίθρου, εφόσον είναι προσιτή σε αυτοκίνητο ή με το πλοίο, που να μη γνώρισε τις επιπτώσεις της νέας αυτής μανίας. Θα περίμενε κανείς ότι παράλληλα, με βάση την αρχή της γλάστρας που ποτίζεται με το βασιλικό, θα αποκτούσε και η ελληνική βιβλιογραφία για την παραδοσιακή αρχιτεκτονική την ανάλογη ανανέωση-αναβάθμιση.

Τα γεγονότα διέψευσαν κάθε τέτοια πρόβλεψη. Αν και ποσοτικά η παραγωγή κειμέ-

νων για τα παραδοσιακά δεν έχει μειωθεί αλλά μάλλον αυξηθεί, ποιοτικά, στην συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, πιστοποιείται η προσκόλληση σε παλαιολιθικές αντιλήψεις ή, ίσως το χειρότερο, σε μια εκλέπτυνση καθιερωμένων από δεκαετίες μεθόδων συλλογής και παρουσίασης του υλικού. Έχει παντού επικρατήσει ο τύπος της στενά τοπικής μελέτης, σύμφωνα με τα πρότυπα της αθάνατης ελληνικής λαογραφίας, και το “θήραμα” προσφέρεται “ως έχει” στο διψασμένο για πληροφόρηση κοινό.

Αν αυτή η κρίση ακούγεται υπέρμετρα αυστηρή, είκοσι ολόκληρα χρόνια μετά το 1975 – Έτος Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς – έχουμε δικαίωμα νομίζω να απαιτούμε

κάτι παραπάνω από τα ελάχιστα φωτεινά παραδείγματα που δημοσιεύτηκαν στο μεταξύ. Αλλά αρκούν αυτά για το γενικότερο κλίμα που επικρατεί. Ας προχωρήσω σε εκείνη την επισήμανση που θεωρώ καίρια.

Μια από αυτές τις παρωχημένες αντιλήψεις για την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, και ιδεολογικά σημαντικότερη, είναι το επιχείρημα για την *εθνική ταυτότητα της ελληνικής αρχιτεκτονικής* που συντηρείται λυσσαλέα από τον τοπικισμό που ήδη ανέφερα. Σε όσους υπομειδιούν στο άκουσμα της εθνικιστικής σάλπιγγας, θα ήθελα εδώ να τους ανακαλέσω στην τάξη, θυμίζοντας τις τρομερές ζημιές που έχει κάνει αυτή η μονοδιάστατη αντίληψη στην ελληνική αρχιτεκτονική – την παλαιότερη αλλά ακόμα και τη σύγχρονη, της δικιάς μας εποχής, αδιάκριτα.

Την αφορμή για αυτές τις στενάχωρες σκέψεις που έδωσε αρχικά το σημαντικό βιβλίο του **Γιάννη Κίζη**, *Πηλιορείτικη οικοδομία*, έκδοση Πολιτιστικού και Τεχνολογικού Ιδρύματος ΕΤΒΑ (1994), καρπός μιας πολύχρονης (από το 1977) σχολαστικής ενασχόλησης με το σχετικό αντικείμενο.

Από χρόνια γνωρίζω αυτή τη δουλειά, που σε αρχική μορφή είχε κατατεθεί στο Πολυ-

τεχνείο ως διδακτορική διατριβή (1975). Γνωρίζω επίσης τον ίδιο το συγγραφέα, τους ηρωικούς αγώνες που είχε κάνει γιμπερ μια τάξη σε όλη την περιρρέουσα λογία περί ελληνικής αυτονομίας και οικειότητας, ελληνικής σφραγίδας και ιδιοσυστήματος στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Σικριμένα τον θυμάμαι πολύ καθαρά να λογεί μπροστά σε ακροατήριο ότι οι άλλοι τεχνίτες, οι μυθικοί μαστόροι με το αλό ένστικτο, ήταν άνθρωποι σαν και μας έκαναν συχνά λάθη.

Το βιβλίο του δεν έχει ανάγκη από τους μου επαίνους για να αναδειχθεί. Άλλωστε μεσολαβήσει η δημοσίευσή της παρουσίασής του από τον **Σ. Κοντο** στα τελευταία *Αρχιτεκτονικά Θέματα*. Θα αρκούσε και ένα απλό του ξεφύλλισμα ματιά στον πίνακα περιεχομένων στον τρόπο διάταξης της ύλης, ένα δισμα έστω μερικών σελίδων στην τύχη πείσει τον πιο δύσπιστο για την αξία του.

Πριν όμως συνεχίσω οφείλω να αναδείξω τις υπόλοιπες αφορμές που με εξαναγκάζουν να γράψω αυτό το λίβελο. Από τις ήταν οι ακλόνητες εθνικοντρικές απαιτήσεις που περιέχονται σε σχετικά (έως πολύ) σφατες συναφείς εκδόσεις από σεβάσμιους συγγραφείς για την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και για τη λαϊκή – οι διαφορές ανάμεσα στους δύο τομείς είναι ατέλειωμες –, είτε αυτές προβάλλονται αφελώς (ή τη πίστει) ή πονηρώς (ως υπονοούμενο). Συγγενική αφορμή ήταν και η πληροφόρηση (*Η Καθημερινή*, 17.8.1995) ότι υπήρχε τεράστιο ανεκμετάλλευτο λαογραφικό υλικό στην Ακαδημία Αθηνών με ό,τι εμείς η ψυχή του ανθρώπου.

Πάνω σε αυτή λοιπόν τη σύνθετη βάση διαφωνήσεω με το φίλο μου **Γ. Κίζη**, ο οποίος, όπως και μερικοί άλλοι καλοπρονοήτοι ορθολογιστές, πιστεύει ότι αρκεί να την αλήθεια και λύθηκε το πρόβλημα. Ίδιος στα Προλεγόμενα του βιβλίου του χειρεί μια ενδιαφέρουσα αναδρομή στις πρόσφατες κοτσάνες που έχουν ακουστεί πάνω στο θέμα, διακριτικά όμως και φωνα με όλους τους κανόνες της επιστημονικής δεοντολογίας (και ο νοών νοεόν). Ίσως πάλι, με αυτή τη χειρονομία να μνησέ ότι μόλις φύγουν ορισμένοι διακιμένοι “ρετρο” από τη μέση, τότε θα εκλεκαί και το πρόβλημα. Άρα, αν δεν ασχολεμαζί τους, τους στέλνεις πριν την ώρα στο βασίλειο των σκιών.

Μια πρώτη πλάνη είναι να πιστέψεις όρετρο βρίσκονται ήδη ξεχασμένοι στο της ηλικίας τους και συντηρούνται για

ιστυπικούς. Δεν είναι όμως. Σίγου-
ρουν και αυτοί, αλλά δεν είναι μό-
ω τους παραδοκούν οι νεότεροι
τές” και αυτοί είναι οι πιο επίφο-
ρί μάλιστα, που για να δημιουργή-
χυση, έκαναν πως συγκρούονται
αλαιότερους για τα μάτια, ενώ δο-
ις απομιμήσεις τους μπροστά στον
γ. Και ο κίνδυνος δεν είναι αυτοί οι
ά όσοι άβουλοι ή αγράμματοι νεο-
ταίς ακούν με ανοιχτό στόμα, προ-
ντας την επόμενη γενιά οπαδών
νιου της φυλής.

ρη πλάνη είναι η υποτίμηση του ρό-
σχετων στην υπόθεση της παραδο-
ρχιτεκτονικής, είτε πρόκειται για
άφουν είτε για όσους χτίζουν. Ου-
ίλι την παλαιότερη ανοιχτή σύ-
του Γ. Κίζη με τους τοπικούς ειδι-
ασχημονούσαν πάνω σε παραδο-
ύφη. Τα ανάλογα βέβαια συμβαί-
μεσα στους κατ’ επάγγελμα ή ερα-
θεωρητικούς που φύσει και θέσει
υν την άγνοια (ή την αδιαφορία)
ς επερχόμενους. Εκείνους που δε
να προσκομίζουν ως και τους τό-
ούς (π.χ. **Πικιώνη** ή **Κωνσταντίνι**-
όδειξη στις πιο συντηρητικές από-
το τι είναι παράδοση αναλλοίωτη
ική. Τι χρησιμότητα άραγε θα εί-
ούς το ξεχασμένο υλικό της Ακα-
οια θα ήταν γενικότερα η χρησι-
ός υλικού που απλώς συλλέχτηκε
ικεύτηκε χωρίς κανείς να ξέρει σε
ιμέψει;

ιάνη είναι η ψευδαίσθηση ότι μια
ική συνταγμένη επιχειρηματολο-
α μπορεί να αλλάξει τα πράγματα
. Ότι ένα τέτοιο θαυμάσιο βιβλίο
Κίζη έχει από μόνο του τη δύναμη
θεί, καταργώντας τα τυχόν προη-
γκρίζα προϊόντα του είδους. Με-
ς, γιατί όλοι (άντε, σχεδόν όλοι)
τορούν εύκολα να δώσουν την επί-
επιστημοσύνης – αν τους ζητηθεί.
λέον, κάτι τέτοιο θεωρείται ασύμ-
χλιασμένο και ελιτίστικο, αν όχι
άχρηστο.

ει επινοηθεί και η θεωρητική δι-
ούμε (ακόμα) στη ρομαντική επο-
ήσω εδώ, αντί για άλλο επιχειρή-
οδοχή δύο βιβλίων πάλι του 1994,
ιός των ημερών του **Π. Μάτεση** σε
με το **Ορθοκωστά** του **Θ. Βαλτι**-
εύπεπτος διαχρονικός (από τον
ον Παπουλάκο) μύθος άψογα πα-
ένος σε σχέση με την άρνηση κάθε
ού στο μύθο για τα προεόρτια του
στην Πελοπόννησο.

ιολογία, αρκεί το μεταφυσικό συ-
στη θέαση της παραδοσιακής αρ-

χιτεκτονικής. Το να αισθανθείς τους παλ-
μούς της, το να εκστασιαστείς με τις ποιότη-
τες της και να ταυτιστείς με τις μυθολογίες
της. Για να την ενσωματώσεις στο τρέχον
μοντέλο της ηδονιστικής ζωής: τα ουζάκια
στην αυλή με τη μακρινή θέα, στον ήλιο που
παιζει νυχελικά στην πέργκολα, στην πα-
ρεά που χαζεύει τη δύση ακουγοντας μουσι-
κή. Ακριβώς όπως στα κείμενα που συνο-
δεύουν τις εξίσου αισθαντικές φωτογραφίες
στα περιοδικά ευρείας κυκλοφορίας. Στην
ίδια περίπου κατηγορία ανήκουν οι έξυπνοι
προαγωγοί-αισθητές που απτόητοι μιλούν
για τη μοναδικότητα της φυλής και επινοούν
υπέροχα συστήματα ελληνοκεντρισμού διά
μέσου των αιώνων.

Τη μεγάλη μαφία της εθνικής παράδοσης
δεν τη νικάς με τίποτα. Όσο περνά ο καιρός
εκείνη θα θεριεύει, στο πείσμα της κατάρ-
γησης των εθνικών ή άλλων συνόρων, στο
πείσμα κάθε είδους “σύγκλισης”. Αύριο, φι-
λε Γ. Κίζη, θα έχει ξεχαστεί το βιβλίο σου,
ακολουθώντας λίγο-πολύ τη μοίρα των πα-
ραδειγμάτων που με τόσο μόχθο μελέτησες
και με τόση θλίψη είδες να καταστρέφονται
ανηλέητα. Όπως θα ξεχαστεί και η άρνησή
σου να δεις πράγματα μυωπικά, δηλαδή θε-
ωρώντας το Πήλιο ως τον ομφαλό της γης,
επιμένοντας στην εποπτεία όλου του άλλοτε
ενοποιημένου χώρου της Οθωμανικής Αυ-
τοκρατορίας.

Άμα θα λείψουν από τη μέση και αυτά τα
ενοχλητικά “τεκμήρια” της ιστορίας, η αθά-
νατη μυθική παράδοση θα έχει απομείνει
μόνη χωρίς αντιπάλους, θριαμβεύτρια.

Με το να ξεσπάμε κοροϊδεύοντας τα χάλια
μας δεν πετυχαίνουμε τίποτα. Άσε που μπο-
ρεί να θεωρηθεί και αυτό υποκρισία. Οπότε
μένει το ερώτημα: Γιατί αυτή η καθυστέρη-
ση; Γιατί να είναι τόσο φτωχή η ανταπόκρι-
ση σε επιστημάνσεις που έχουν γίνει εδώ και
τουλάχιστον είκοσι χρόνια για τη λεγόμενη
παραδοσιακή αρχιτεκτονική (της τουρκο-
κρατίας, της ενετοκρατίας ως και του όψι-
μου 19ου αιώνα) από τον **Χ. Μπούρα**, για να
αναφέρω τον κυριότερο μάλλον προπομπό
των τεκμηριωμένων απόψεων που προβάλ-
λει ο Γ. Κίζης; Γιατί αυτή η τάση παραίτη-
σης, αυτός ο εφησυχασμός και η μακαριότη-
τα; Ποιες δομικές αδυναμίες κρύβονται πί-
σω από όλες εκείνες τις χαζοχαρούμενες
παρασιάσεις του τόσο κοντινού μας χρονι-
κά πολιτισμού;

Επειδή μάλιστα έκανα πριν μια νύξη για τη
σύγχρονη ελληνική αρχιτεκτονική, θα συ-
μπλήρωνα ότι αυτή η αγκύλωση υπάρχει
ακόμα και στην αναγνώριση του τι γίνεται
σήμερα. *Λες και αν δεν λειτουργήσει ο μύ-
θος, τίποτα δεν μπορεί να σταθεί στα πόδια
του από μόνο του.* Πάντα θα χρειάζεται η
μυθική επένδυση, που θα επινοεί τιμητικές

γενεαλογίες ή τη συνομιλία απευθείας με το
θεό στο όρος Σινά.

Εδώ σταματώ. Αν είναι αυτό το αίτημα των
καιρών, τότε οφείλουμε να υπακούσουμε.
Ας εγκαταλείψουμε οποιαδήποτε συνθετι-
κή-κριτική προσπάθεια και ας συνεχίσουμε
το θεαρεστο έργο της συλλογής και κατα-
γραφής υλικού. Ας ξεκινήσουμε λοιπόν από
την οργάνωση του “σκόρπιου υλικού” στο
Κέντρο Ερεύνες της ελληνικής λαογραφίας
στις αποθήκες της Ακαδημίας Αθηνών, τα
χειρόγραφα και τις φωτογραφίες του. Αυτή
η δουλειά μπορεί κάλλιστα να συντηρήσει
πολλούς χαλκεντερους ερευνητές για αρκε-
τά χρόνια. Παράλληλα, ας συνεχίσουμε τις
“εκστρατείες” στις εσχатиές της ελληνικής
γης επιστρέφοντας με διάφορα λάφυρα.
Μια τεχνική που εφαρμόζουν άλλωστε οι
γυρολόγοι που αγοράζουν (ή κλέβουν) ό, τι
μπορεί να αποξηλωθεί από παλιά κτίρια.
Στην Εράτυρα πρόσφατα άκουγα τους ιδιο-
κτήτες του αρχοντικού Μπαρζώκα να λένε
πως πούλησαν σε τοιγγάνους τις ξυλόγλυ-
πτες πόρτες του σπιτιού για 250 χιλιάδες· οι
τοιγγάνοι ήθελαν να πάρουν και τοιχογρα-
φίες...

Δεν χρειάζεται ειδική κατάρτιση, δηλαδή
κριτήρια αξιολόγησης, ούτε οποιαδήποτε
καθοδήγηση για να παίξει κανείς αυτό το
ρόλο. Το αποδεικνύουν η πολύχρονη εμπει-
ρία από τα ανώτατα ιδρύματα του τόπου,
που προωθούν τέτοιες ακριβώς “τεχνικές”.

Με αυτό τον τρόπο θα αποκτήσουμε την
ονειρεμένη αρχαιική κάλυψη. Στόχος μας
θα είναι η μετάγχιση όλης της γνώσης σε κω-
δικοποιημένα αρχεία, ώστε να είναι πια εύ-
κολη η ανάκληση της οποιασδήποτε πληρο-
φόρησης, η απομόνωση οποιασδήποτε πα-
ραμέτρου. Πόσα θαυμαστά πράγματα θα εί-
χαμε έτσι στη διάθεσή μας!

Και όμως αυτή τη γνώση, αυτό τον τρόπο
σκέψης που τόσο μεθοδικά εκμεταλλεύτη-
κε ο Γ. Κίζης, είχε, ακόμα και αν το πάρου-
με ως ζητούμενο, υποστηρίξει ένθερμα όχι
καποιος μεγαλόσχημος πανεπιστημιακός
αλλά ο “ερασιτέχνης” **Κίτσος Μακρής**,
αυτός ο ασπούδαστος ερευνητής που από
μικρό παιδί κατάλαβε τη σημασία αυτού
του χαμένου κόσμου στο Πήλιο. Και ήταν ο
ίδιος ο Κ. Μακρής, που πρόσφερε απλόχε-
ρα φωτογραφικό υλικό από το μοναδικό
αρχείο του στον Γ. Κίζη, ασφαλώς εμπυ-
χώνοντάς τον για το δύσκολο έργο που εί-
χε μπροστά του.

Οότε επιτέλους θα πάψει το ηλίθιο ανα-
μάσημα της μυθολογίας;

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

*Εξ-αστοποίηση: η μετατροπή ενός στοιχειώδους
αγροτικού κτίσματος σε πλήρως εξοπλισμένο σύγ-
χρονο σπίτι (πισίνα, ατομικά λουτρά, φούρνος μι-
κροκυμάτων κλπ)

Κάτι συμβαίνει , εδώ...

Επιμέλεια: Λεωνίδας Βαλασόπουλος

• Στις 21.9 εγκαινιάζεται στη γκαλερί **Θέμα** η έκθεση της **Φωτεινής Καριωτάκη** με τίτλο «Δονήσεις». Η έκθεση θα διαρκέσει ως τις 12.10.

• Ο χώρος τέχνης του **Art Studio Est** ξεκινά τη νέα εικαστική περίοδο με την ατομική έκθεση ζωγραφικής της **Κατερίνας Χατζή**, η οποία εγκαινιάζεται στις 20.9 και διαρκεί ως τις 2.10. Πληροφορίες: 72.29.929.

• Η **Λευκή Συμφωνία**, ένα από τα σημαντικότερα εγχώρια ροκ συγκροτήματα, εμφανίζεται απόψε το βράδυ 15.9 στο παλιό Ελαιουργείο της Ελευσίνας, ενώ στις 17.9 θα δώσει συναυλία στο Θέατρο Ρεματιάς, στο Χαλάνδρι.

• Ακυρώθηκαν οι προγραμματισμένες συναυλίες της **Grace Jones** στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την διοργανώτρια εταιρεία **Half note**, υπεύθυνη για τη ματαίωση των συναυλιών είναι η ίδια η τραγουδίστρια.

• Στη Χίο, στο **Ομήρειο Πνευματικό Κέντρο** του Δήμου η ζωγράφος-αγιογράφος **Κωνσταντίνα Σουλιώτη-Ζαμπετάκη** εκθέτει τις δημιουργίες της έως τις 22.9.

• Στη Ζάκυνθο, στην αίθουσα τέχνης της **Μαρία Πλατανιά**, η ζωγράφος **Σταυρούλα Μητσάκου** παρουσιάζει τα έργα της έως τις 30.9.

• Στη γκαλερί **Φλοκάρι** (Κηφισίας 118) πραγματοποιείται μια πρωτότυπη και ενδιαφέρουσα ομαδική έκθεση με θέμα την «τέχνη του εξωφύλλου δίσκου ροκ». Διαρκεί μέχρι τις 6.10.

• Έως τις 24.9 θα διαρκέσει η έκθεση ζωγραφικής της **Βασιλικής Μπούρη** στο Κτίριο Ένωσης Πτυχιούχων ΑΣΚΤ. Πληροφορίες 32.15.654.

• Το βρετανικό μουσικό συγκρότημα **Ραφαέλ** εμφανίζεται στις 27 και 28.9 στο **Μέγαρο Μουσικής**, στα πλαίσια του φεστιβάλ «**Britain in Greece**».

• Μερικά από τα σημαντικότερα ονόματα της ρεγγέ πραγματοποιούν παγκόσμια περιοδεία, αφιερωμένη στη μνήμη του βασιλιά του είδους **Bob Marley**, ο οποίος αν ζούσε θα γιόρταζε φέτος τα πενήντα του γενέθλια. Οι **Natty**

Dread, **Al Anderson**, **The Relatives**, **Jungle II Jungle** και **Hango** θα εμφανιστούν στις 17.9 στο **Camel Summer Club**.

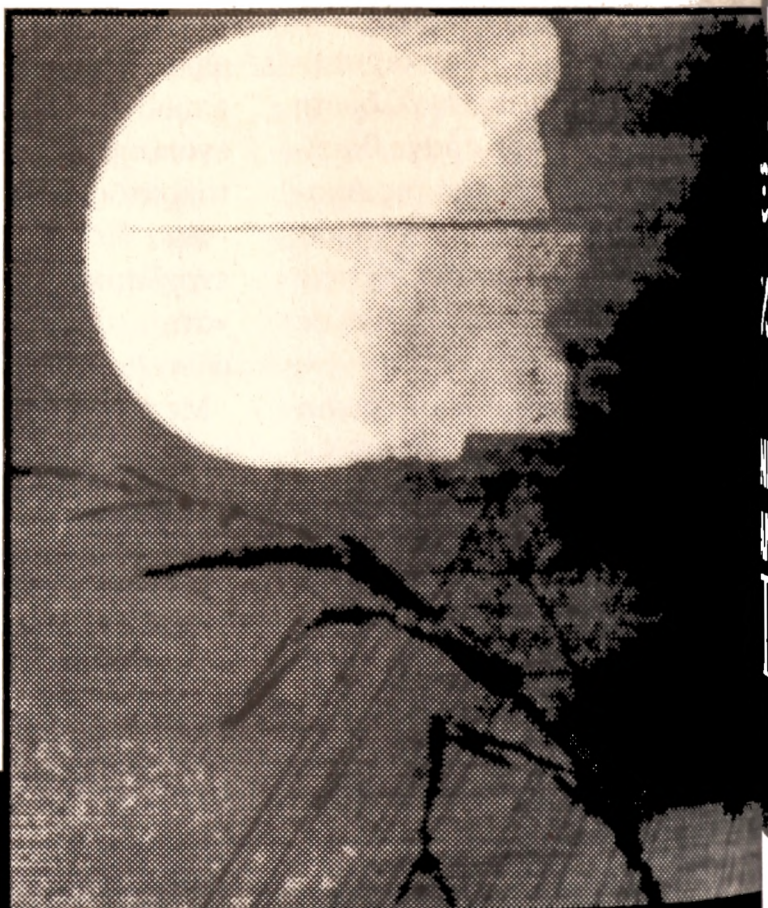
• Η αίθουσα τέχνης **Αέναον** εγκαινιάζει τη νέα εικαστική περίοδο με μια έκθεση αφιέρωμα στα είκοσι χρόνια του Κέντρου Συλλογικής Καλλιτεχνικής Δραστηριότητας «**ΣΥΝ**». Στην έκθεση, η οποία εγκαινιάζεται στις 25.9 και θα διαρκέσει έως τις 7.10, συμμετέχουν οκτώ καλλιτέχνες, μερικοί από τους οποίους είναι και ιδρυτικά μέλη του «**ΣΥΝ**» με 35 έργα (λάδια-ακρυλικά-ακουαρέλες).

ΚΑΛΟ ΒΟΛΙ!

• Στις 20 Αυγούστου άρχισε η νέα κυνηγητική περίοδος στη χώρα μας, ύστερα από την απόφαση του υφυπουργού Γεωργίας κ. **Βασιλάκη**. Γύρω στους 370.000 έλληνες κυνηγούς θα εξορμήσουν καταστρέφοντας ό,τι έχει απομείνει από την ελληνική πανίδα.

Η Ελληνική Φυσιολατρική **ΑΝΤΙ-κυνηγετική** Πρωτοβουλία, μια οργάνωση η οποία εδώ

και 13 χρόνια αγωνίζεται για την καταγύηση του κυνηγιού, με ανακοίνωση καταγγέλει ότι το Υπουργείο Γεωργίας αγνοώντας τις τεκμηριωμένες από διακεκριμένων Ευρωπαίων επιστημόνων αλλά και τις καλοπροαίρετεςδείξεις των οικολογικών οργανώσεων επέτρεψε την έναρξη της νέας κυνηγητικής περιόδου τη στιγμή που επιστημονικές μελέτες έχουν δείξει ότι το κυνήγι υπεύθυνο κατά 60% για τη μείωση των πληθυσμών των πουλιών και 87% για τη μείωση των πληθυσμών θηλαστικών. Καλό βόλι, κύριε υφυπουργέ!.

«5 χρόνια - 10 εκδόσεις»: Ο Χώρος Τέχνης «24» (Κλεομένους 24),

γιορτάζει τα πέντε του χρόνια, και την ιδιαίτερη φροντίδα του για μια στενότερη επαφή μεταξύ φιλότεχνου και βιβλιόφιλου, με μια αναδρομική έκθεση όλων των πρωτότυπων έργων που κόσμησαν δέκα λευκώματα έξι συνολικά εκδοτών. Ανάμεσά τους, δάχρυ την ευκαιρία να ξαναδούμε τη δουλειά του Χρόνη Μπότσογλου, που έγραψε τα δικά του Χάικου για τη βροχή, το χιόνι, τον άνεμο, τον ήλιο και το φεγγάρι δίπλα στις μεταφράσεις του Μισέλ Φάις (εκδ. Μπάστα-Πλέσσα, βλ. εικονογράφηση), και «είδε» την **Ιννα της Ζάκυθος** (Ωκεανίδα) σε επιμέλεια της σείμνηστης Ελένης Τσαντσάνογλου της **Μαρίττας Βλαχάκη**, που εικονογράφησε την **Πύλη της ξηράς** (Γαβριηλίδης) του **Θοδωτή Γκόννη**, και τριάντα Ελλήνων ζωγράφων που συναντήθηκαν με ισάριθμους **συγγραφείς Παρα δῆμον ονείρων** (Καστανιώτης). Η έκθεση θα διαρκέσει από τις 25.9 έως τις 14.10.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ
ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ

Ένα
πακέτο
Άρωμα

ΡΟΥΛΑ
ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ

Τα χόκκινια
νύχια

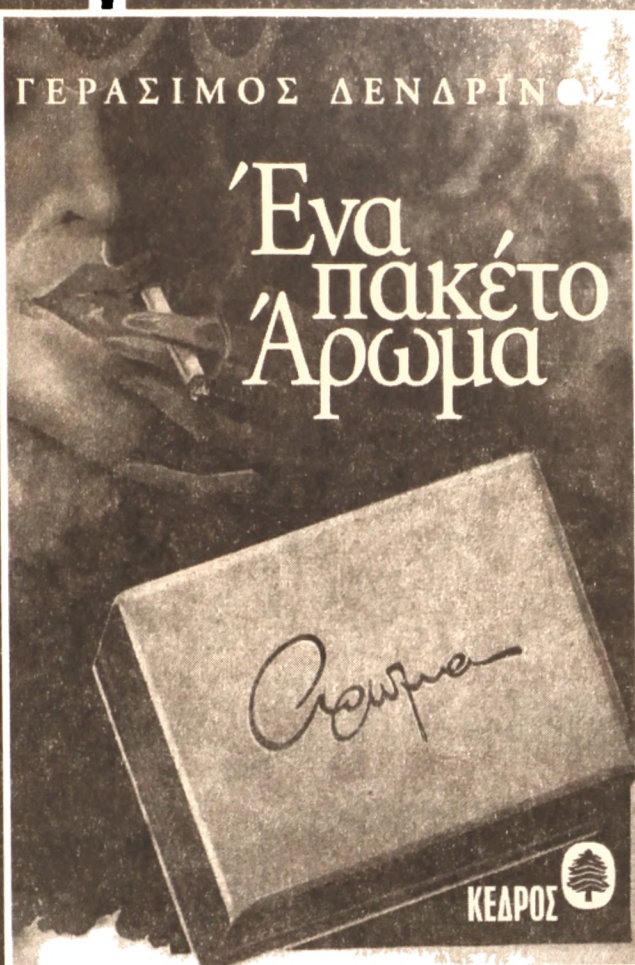
ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ
ΚΩΤΣΙΑΣ

Το
τελευταίο
καναρίνι

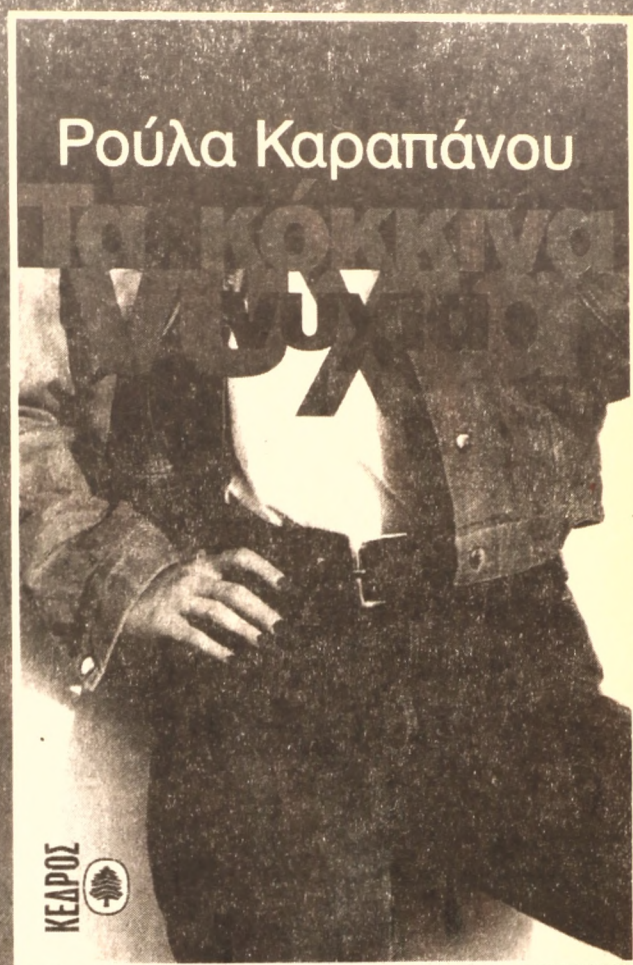
ANNA
ΞΑΝΘΑΚΗ
Ταρώ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ

Ένα
πακέτο
Άρωμα

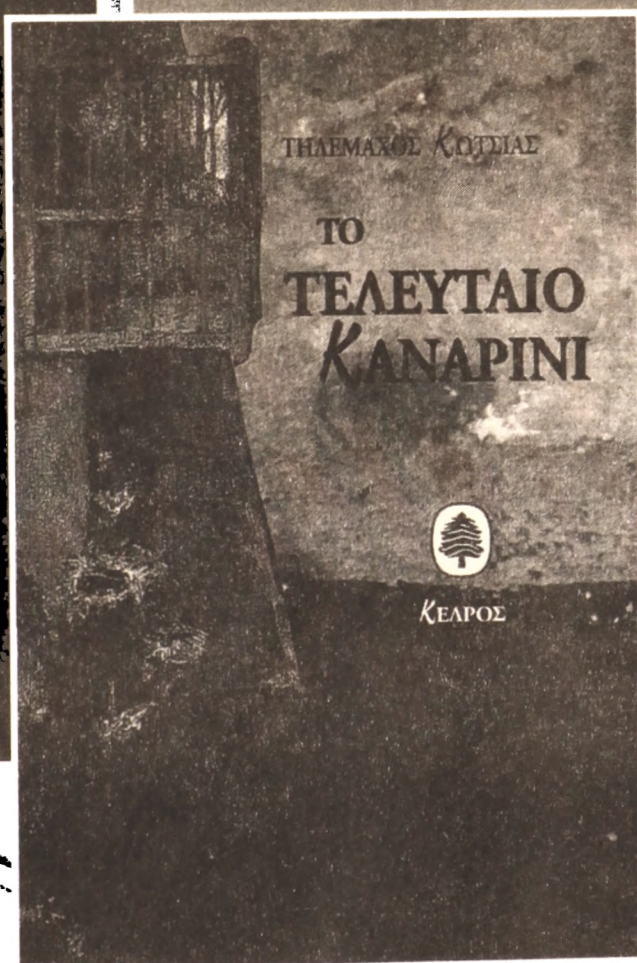

Ρούλα Καραπάνου

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΚΩΤΣΙΑΣ

ΤΟ
ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ
ΚΑΝΑΡΙΝΙ

ANNA ΞΑΝΘΑΚΗ

Ταρώ

ΝΕΕΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΕΣ

ΚΕΔΡΟΣ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τακτικό Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

- Ομαδικής Ψυχοθεραπείας
- Δυναμικής τής Οικογένειας
- Κοινωνικής Ψυχιατρικής
- Δυναμικής Ψυχιατρικής
- Ψυχολογικών Αξιολογήσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

- ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ & ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ
- ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ

• ΣΥΜΠΟΣΙΑ • ΣΥΝΕΔΡΙΑ • ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ • ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ • ΕΠΟΠΤΕΙΕΣ

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 644.7533 - 643.5980 - 644.5140

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

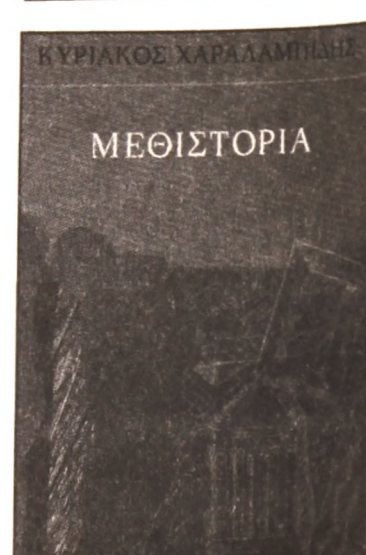
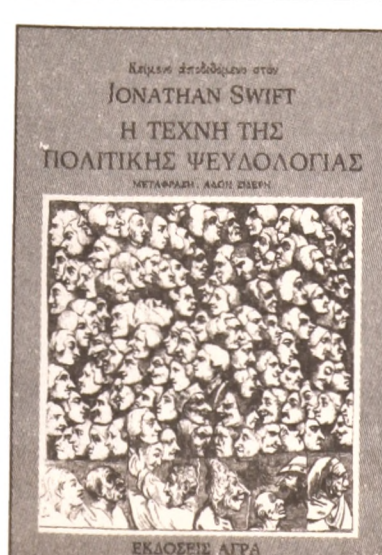
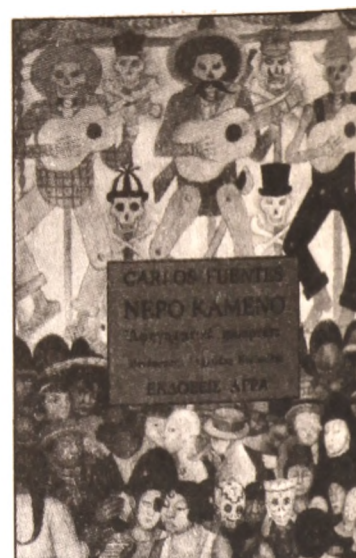
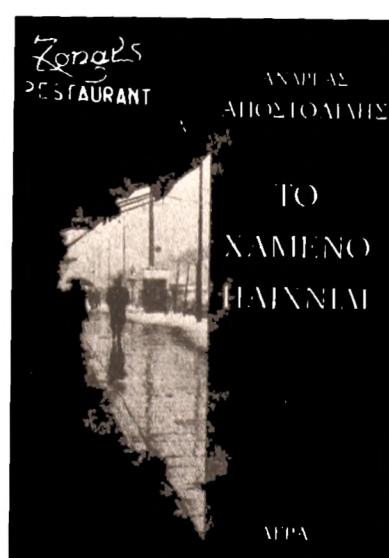
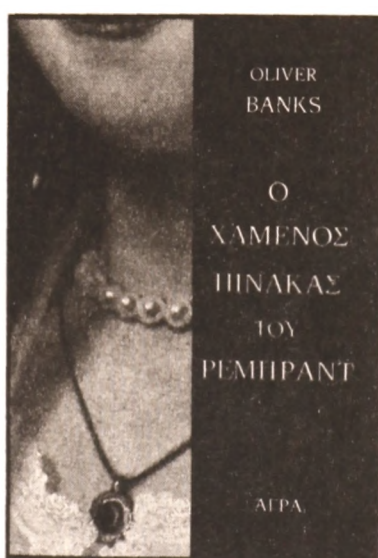

Ο Ανδρέας Πετρουλάκης, γνωστός από την καθημερινή του παρουσία στην «Αυγή», στο πρώτο του λεύκωμα, καταγράφει τα καθήκαστα της πολιτικής μας ζωής με καυστικό χιούμορ και μοναδική διεισδυτικότητα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
Δεινοκράτους 131 Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Ο λαβύρινθος της ειρωνείας

ος Βαγενάς
ωνική γλώσσα -
κές μελέτες για
οελληνική γραμματεία
Στιγμή, 1994

αι το δωδέκατο στη σειρά
ο του Βαγενά, με το οποίο
ληρώνει ο συγγραφέας
μιαν εικοσαετή θητεία στην
η και την κριτική: το μεγα-
ιο βιβλίο του, από άποψη
υ, με μοναδικό του ανάλο-
Ο ποιητής και ο χορευτής.
ιβλίο επιλέγονται άρθρα
ελετήματα των τελευταίων
επτά χρόνων. Επιλέγονται
χι συλλέγονται, επειδή η
ή παραγωγή του Βαγενά
όνια αυτά είναι μεγαλύτε-
Τα μικρά τυπογραφικά
εία της Στιγμής, η μονοτυ-
αι η ποιότητα του χαρτιού
δίδουν στην έκδοση ένα
κτήρα λιτό και χρηστικό,
αναδεικνύει παράλληλα
εξαιρετική τυπογραφική
πία

ύριος τίτλος του βιβλίου
ει από τον τίτλο του πρώ-
ρονολογικά, μελετήματος,
ατέχει τόσο σημαντική θέ-
ο βιβλίο, ώστε να δικαιο-
τον τίτλο. Είναι δικαίως
αντικείμενο το γνωστό-
πό τα μικρά, αλλά όχι μέ-
κριτικά του τόμου. Συνι-
ην πρώτη δοκιμή του Βα-
για έναν ορισμό της παρα-
ερης περίπτωσης μοντέρ-

νας ποιητικής γλώσσας, της κα-
βαφικής, και την τελική απόδει-
ξη του ότι στο επίκεντρο της
έως τώρα κριτικής του δραστη-
ριότητας βρέθηκε η μοντέρνα
ποιητική γλώσσα ως αντικείμε-
νο ορισμού, με πεδίο μελέτης
και τεκμηρίωσης τα δύο κυριό-
τερα ελληνικά ποιητικά έργα
της εποχής μας, του **Καβάφη**
και του **Σεφέρη**, καθώς και την
ποιητική γλώσσα του ελληνικού
υπερρεαλισμού. Το μελέτημα
δηλώνει έτσι τη φιλολογική και
κριτική περιοχή, όπου κατεξο-
χήν μέχρι στιγμής, και επιτυ-
χώς, αναλώθηκε ο συγγραφέας.

Ο υπότιτλος του βιβλίου δεν
πρέπει να περάσει απαρατήρη-
τος, γιατί αφενός ορίζει το χα-
ρακτήρα αυτών των κριτικών
εργασιών ως μελετών –για δεύ-
τερη φορά μετά το *Ο ποιητής
και ο χορευτής*– και όχι δοκι-
μίων, και γιατί αφετέρου διευ-
ρύνει το αντικείμενο των «κρι-
τικών μελετών» του Βαγενά για
την ποίηση και την κριτική,
όπως συνέβαινε ως τώρα στα
προηγούμενα βιβλία του, στον
ευρύτερο χώρο της «νεοελληνι-
κής γραμματείας», συμπερι-
λαμβάνοντας και μian ενδιαμέ-
ση, τρίτη ενότητα, για τη δημι-
ουργική πεζογραφία. Ωστόσο,
και πάλι, τη μεγαλύτερη έκταση
του βιβλίου καταλαμβάνουν,
ισόποσα σχεδόν, τα μέρη για
την ποίηση και την κριτική.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι

το εντονότερο, μονιμότερο και
χαρακτηριστικότερο ενδιαφέ-
ρον του κριτικού Βαγενά ανα-
πτύσσεται γύρω από την κατα-
νόηση της λογοτεχνικής λει-
τουργίας της γλώσσας: εμφανί-
ζεται για πρώτη φορά το 1977
με την *Ειρωνική γλώσσα* και για
τελευταία (θέλω να πω για πλέ-
ον πρόσφατη) με το έργο του *Ο
Καβάφης της κριτικής και ο Κα-
βάφης του Σεφέρη* (1993). Ενδιάμεσα θα ασχοληθεί με το
θέμα δύο φορές, τη μία εξετά-
ζοντας την ποίηση και την ποιη-
τική του Σεφέρη (*Ο ποιητής και
ο χορευτής*, 1979) και την άλλη
με την ευκαιρία του παραλληλι-
σμού της ποίησης του Καβάφη
και του **Μπόρχες** (*Ο Μπόρχες,
ο Καβάφης και ο λαβύρινθος της
ειρωνείας*, 1985). Το ίδιο ενδια-
φέρον εντοπίζεται την ίδια επο-
χή και στη μελέτη του *Για έναν
ορισμό του μοντέρνου στην ποί-
ηση* (Στιγμή, 1984), η εκτενέ-
στερη μελέτη του παρόντος τό-
μου και η μοναδική που είχε
νωρίτερα και αυτοτελώς δημο-
σιευθεί σε βιβλίο. Ψήγματα του
ενδιαφέροντός του αυτού είναι
διάσπαρτα στα ενδιάμεσα κεί-
μενα, που μπορούν να συμπλη-
ρώσουν την εικόνα της εξέτα-
σης του θέματος από τον Βαγε-
νά.

Το πλέον δυσεπίλυτο πρόβλη-
μα με το οποίο είχε βρεθεί αντι-
μέτωπη η νεοελληνική κριτική
σχετικά με την ποίηση του Κα-

Αν δείτε τα φωτογραφικά
στιγμιότυπα από την
εκτέλεση της νωπογραφίας
«Πράσσειν Άλογα» από το
ζωγράφο **Γιάννη**

Δημητράκη στην αυλή των
εκδόσεων «Μπιλιέτο» στην
Παιανία, θα καταλάβετε τι
σημαίνει να ετυμολογεί και
να παρετυμολογεί κανείς
ζωγραφίζοντας. Με λίγα
λόγια, οι φωτογράφοι
Μιχάλης Νικολογιάννης
και **Γιώργος Αδαμόπουλος**
παρακολούθησαν τη
ζωγραφική διαδικασία και
τη συνόψισαν

φωτογραφικά: άλογα
κινήματα του νου, πράξεις
του χεριού όχι τυχαίες,
κεφάλια, πόδια, οπλές κι
έχουμε μπρος στα μάτια μας
άλογα συναρμολογημένα
και, πάντως, όχι... πράσινα!
Το «Μπιλιέτο»

πραγματοποιεί εκδηλώσεις,
αλλά εκδίδει και
μικρούτσικα βιβλιαράκια,
όπως, λ.χ., η σειρά *Το
Οκτασέλιδο του Μπιλιέτου*,
με επιλογές ποικίλες: *Το
Αηδόνι και το Τριαντάφυλλο*
του **Όσκαρ Ουάιλντ** σε
μετάφραση της **Βάνιας**

Σύρμου-Βεκρή (1994).
*Επιδερμικά Ερεθίσματα του
Σάκη Παπαδημητρίου*
(1995). Η συγκεντρωτική
έκδοση ποιημάτων (1965-
1991) του **Χρίστου**
Λάσκαρη, *Ποιήματα* (εκδ.
Μπιλιέτο, 1995) είναι μια
ακόμη ωραία εκδοτική
πρωτοβουλία της παρέας
του «Μπιλιέτου», μια ακόμη
απόδειξη ότι στην Παιανία
δεν κυκλοφορούν μόνο
«σατανιστές»: «*μες στο
μακρύ δρόμο, / πάντα στο
βάθος βλέπω / ένα παιδί. //*
*Τροφοδοτεί με τα λυπημένα
μάτια του / τα ποιήματά
μου.*»

Βιβλίο αυτοβιογραφικό με
εξαιρετικό ενδιαφέρον,
καθώς παρέχει πλούσιο

πληροφοριακό υλικό για την ελληνική κοινωνία, για πρόσωπα και καταστάσεις, γραμμένο από μία σημαντική προσωπικότητα της ελληνικής ιατρικής επιστήμης, τον **Μαρίνο**

Γερουλάνο είναι οι *Αναμνήσεις (1867-1957). Σελίδες από την ιστορία της νεώτερης ιατρικής στην Ελλάδα* (επιμέλεια: **Μαρία**

Μ. Καϊρη, Κυρ.

Ντελόπουλος, εκδ.

Καστανιώτη, 1995, α' εκδ.

ΕΛΙΑ, 1981): «*Αι*

αναμνήσεις αύται

εγράφησαν εις στιγμάς

ψυχικής οδύνης αίτινες

κατεπίεζον την καρδίαν

και ποικίλαι σκέψεις

μαχόμεναι την δυσάρεστον

αυτήν κατάστασιν,

ανεξήτουν διέξοδον...»

Για τη σχέση της λογοισύνης με την ιατρική ξέρουμε περισσότερα, υπάρχει μια ισχυρή παράδοση και μια μεγάλη ιστορία. Η σχέση, όμως, της καλλιτεχνικής δημιουργίας με την ιατρική είναι λιγότερο αποδεκτή, αν και εξίσου συνηθισμένη:

γιατροί-ποιητές,

πεζογράφοι, ζωγράφοι,

γλύπτες δυσφορούν γιατί

πρέπει, σύμφωνα με την

κατεστημένη άποψη, να

διαλέξουν ανάμεσα στην

επιστήμη και την τέχνη. Ο

γλύπτης **Γιάννης Παππός**,

μιλώντας για τη ζωγραφική

και τα σχέδια του πατέρα

του, χειρουργού,

Αλέξανδρου Παππά,

θυμάται μια συζήτησή τους

και μεταφέρει τα λόγια του

στο βιβλίο *Γιάννη Παππά /*

Κείμενα (εκδ. Μορφωτικό

Ίδρυμα Εθνικής

Τραπέζης, 1994): «*Τελικά,*

η δουλειά που κάνεις και η

δική μου είναι συγγενικές·

έχουν τούτο το κοινό:

αγωνιζόμαστε και οι δύο

βάφη, υπήρξε το πώς η ποίηση αυτή κατορθώνει να λειτουργεί ως ποίηση, παρά το γεγονός ότι χρησιμοποιεί τα μέσα της πεζογραφίας. Δεν θα ήταν υπερβολή να λέγαμε ότι έτσι, για πρώτη φορά, η κριτική μας βρίσκει ουσιωδώς αντιμέτωπη με ένα κεντρικό πρόβλημα της μοντέρνας ποιητικής εξαιτίας της ποίησης του Καβάφη. Έτσι οι σημαντικότερες μετρικές παρατηρήσεις για την ποίηση αυτή είναι στην πραγματικότητα παρατηρήσεις για τη μοντέρνα ποίηση γενικότερα.

Με το θέμα της ποιητικής «πεζολογίας» του Καβάφη έχουν ασχοληθεί οι **Βρισημιτζάκης, Άγρας, Μαλάνος, Παναγιωτόπουλος, Pontani, Σεφέρης, Περίδης, Λορεντζάτος, Αργυρίου**, με κατάληξη τον Βαγενά. Ο Βαγενάς είναι ο συστηματικότερος στην εξέτασή του, η οποία έχει ως βάση της τη σχετική προβληματική του Σεφέρη, την οποία ελέγχει ως προς τις οφειλές της και την αναπτύσσει. Ο Βαγενάς, θα έλεγα, έχει κάνει κέντρο της προσπάθειάς του την εξέταση του φαινομένου της ποιητικής «πεζολογίας». Για τον Βαγενά είναι η ειρωνική γλώσσα αυτή που μετατρέπει την πεζή εκφορά του ποιητικού λόγου σε ποιητική.

Η κορύφωση της προσπάθειας για την κατανόηση του φαινομένου της καβαφικής πεζολογίας βρίσκεται στον Σεφέρη και τον Βαγενά. Θα έλεγα ότι τον Σεφέρη δεν τον απασχολεί τόσο κανένα άλλο πρόβλημα, όσο αυτό που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε ως ευρύτερο πρόβλημα της καβαφικής προσωδίας. Δεν ήταν συστηματικός, όπως έχει ήδη παρατηρήσει ο Βαγενάς. Ωστόσο οι προσπάθειες του Βαγενά θα ευδοκιμήσουν επάνω στο εξαιρετικά ενδιαφέρον υλικό που συστηματικά επιλέγει από το δοκιμακό έργο του Σεφέρη.

Η εξέταση της προσωδίας στον Καβάφη δεν μπορεί παρά να κορυφώνεται με την εξέταση

της πεζολογίας στην ποίηση αυτή. Πώς η πεζολογία δεν καταστρέφει την καβαφική ποίηση αλλά την ενισχύει. Αυτό υπήρχε ως κύριο σημείο εξέτασης πάντα. Με αυτό το φαινόμενο δοκιμάστηκε η νεοελληνική μετρικολογική κριτική, το αντικείμενο αυτό υπήρξε η λυδία λίθος της. Η τελευταία και πειστικότερη εξήγηση που συγκροτήθηκε επί του θέματος είναι αυτή του Βαγενά, η εξήγηση της ειρωνικής γλώσσας. Θα πρέπει να προσέξουμε ότι αν *Η ειρωνική γλώσσα* δημοσιεύεται το 1977, την αμέσως επόμενη χρονιά δημοσιεύεται σχολιασμένο από τον **Κεχαγιόγλου** το καβαφικό *Η Συνάντησις των Φωνηέντων εν τη Προσωδία*, ανακινώντας μαζί το ζήτημα της καβαφικής μετρικής ως βάσης για μια μελέτη της καβαφικής ποιητικής.

Από το *Η ειρωνική γλώσσα* (1977) ως τον ομώνυμο τόμο των μελετών του (1994), ο Βαγενάς, όπως ήδη παρατηρήθηκε από τον **Γ. Π. Σαββίδη** (Φιλολογικές θεωρήσεις, *Τα Νέα*, 28.2.1995) παρεμβαίνει «αναθεωρητικά» στην πορεία της νεοελληνικής φιλολογίας, θεωρίας και κριτικής της λογοτεχνίας, δίνοντας τη μεγαλύτερη προσοχή στην ορθότητα των δεδομένων πάνω στα οποία μπορούν και οφείλουν να βασιζονται οι νεοελληνικές μελέτες, επισημαίνοντας τις απροσεξίες της νεοελληνικής κριτικής, φροντίζοντας για την ακριβέστερη κατά το δυνατόν περιγραφή των φαινομένων της νεοελληνικής γραμματείας, επισημαίνοντας περιοχές έρευνας και αναδεικνύοντας το αξιερεύνητό τους. Το γεγονός ότι η κύρια προσπάθεια του Βαγενά στρέφεται στα τρωτά σημεία της ιστορίας, θεωρίας και κριτικής της λογοτεχνίας καθιστά αυτή τη συναγωγή μελετών εξαιρετικά χρήσιμη για την αναθεώρηση αντιλήψεων που θεωρούνταν μέχρι πρότινος ευσταθείς.

Αλλά, προπάντων, το σκόπερο κατόρθωμα είναι όλη η κριτική εργασία του καίριου στην επιλογή ματος, που υπαγορεύει μια εν εγρηγόρει λογοσυνείδηση· η σιγουριά του κριτικού λόγου, όχι επιδεικνυλά μετρημένη, η οποία πει με καιρό και με κόπο βοήθεια της φιλολογεμπράγματος κριτικός που αποβαίνει ακριβής τός, δραστηκότερος στηνη και τη σαφήνιά· αβίαστο της γραφής το οφείλεται στη διαφυγή «πλαίσια της φιλόδοξης πθειας που απαιτεί μια συπροσήλωση σε κάποιο (σ. 134). Το τελευταίο αναναιρεί το γεγονός ενός ματολογικού έργου, που λείται από τα «μέρη μιας και μελετημένης σύν (σ. 138). Γιατί τα μέρηβλίου, για το οποίο γίνεται υπακούουν σε μια σική σύλληψη της όλης ύλης γίνεται εμφανής αν η ανάκολουθήσει την τάξη πουγορεύει ο συγγραφέας.

Αν η διατριβή του Βαγενά ποιητής και ο χορευτής, ως κά συνθετικό έργο, επέτ αποφύγει τα συνήθη χαρακτηριστικά των διδακτορικών βών, τα οποία τις καθιστούν ανάγνωστες, και ο παρμος ως επιλογή κριτικών τών, εναργέστερα, έδει επιτυχία ενός άλλου, σχεδιασμού: Ο Βαγενάς, φερόμενος ιδιαίτερα για τνάγνωστο των βιβλίων του ντίζει για έναν σχεδιασμό λογο προς αυτόν του τυπικ θετικού έργου, με τη διαρριμνα για τη θεματική ενση του αβίαστα συναγμένκού του. Εσκεμμένα ο Βα απέφυγε την επιδεικτικαία και επιβλητικά συν εργασία και επιδόθηκε ακ σε αυτό που προσδιάζει άνεση που παρέχει η πολύ, συγγραφική εμπειρία του.

Χ. Καψι

Ο σφυγμός της Αμερικής

Μακίνερνι
Τριανταφύλλου

5
95
στόρημα *Μανχάτταν*
τίτλος *Brightness*
«Πτώσεις εκλάμπει-
Τζαίη Μακίνερνι
ε το 1955) παραπέ-
ως στη Νέα Υόρκη,
κριμένα στο κέντρο
που χτυπάει ο σφυγ-
μερικής, κι ίσως όλου
ου. Ο εκδότης του βι-
η μεταφράστριά του
ψε μερικές εξαιρετι-
μες σημειώσεις για
αναγνώστη— δεν θα
να βρουν καλύτερο
να χαρακτηρίσουν
ονικό «μιας αυταπά-
τώσης και μιας οδυ-
νητοποίησης».

κι για την ιστορία
ρεμένου ζευγαριού
ιδιά, επιτυχημένου
ιζιά, που μπορεί να
στεί ως το ιδανικό
κό ζευγάρι. Ο τρια-
ίσελ είναι στέλεχος
επιχείρησης και η
ματίστρια στη Γουόλ
οντας γαλουχηθεί σ'
νικό περιβάλλον που
επαγγελματική επι-
παράιτη προϋπό-
χίας, έξυπνοι, δημο-
ιτωμένοι, αναπαρά-
ετρισμένο κοινωνικό
το οποίο κάποτε
Η διείσδυση στον
ώρο του ζευγαριού
ν προσώπων, του
ναρκομανούς συγ-
ε τον οποίο ταυτίζε-

ται ο Μακίνερνι) και της Τρί-
να, μιας γιάπισσας της Γουόλ
Στρητ, ανατρέπει την ήρεμη
ροή της ζωής τους.

Βρισκόμαστε στο σωτήριο
έτος 1987 (το βιβλίο γράφτηκε
το 1992), στο τέλος του ρηγκα-
νισμού, την εποχή της μικρής
κλίμακας κρίσης στο νεοϋορ-
κέζικο χρηματιστήριο του
Οκτωβρίου, κι ενώ στη Νικα-
ράγουα μαίνονται οι συγκρού-
σεις Σαντινίστας - Κόντρας. Η
αμερικανική επέμβαση σ' αυτή
τη χώρα έχει πάρει απροκάλυ-
πτη μορφή, τη στιγμή που ο **Μι-
χαήλ Γκορμπατσόφ** στην τότε
κραταιά ΕΣΣΔ έχει κηρύξει τη
νεφελώδη περεστρόικα του,
κάτι που αφήνει τους αμερικα-
νούς πολίτες, ανεξάρτητα από
κοινωνική τάξη, παγερά αδιά-
φορους.

Από τις σελίδες του βιβλίου
παρεulάνουν ένα σωρό τύποι
της αμερικανικής κοινωνίας: η
όμορφη κοπέλα που συνθλίβε-
ται στα αδιέξοδα και κλείνεται
σε άσυλο, ο εκπρόσωπος της
ανερχόμενης μαύρης μεσαίας
τάξης, οι μεγιστάνες των επι-
χειρήσεων, οι κοσμικοί, οι κο-
σμικογράφοι, οι άστεγοι, οι
αλήτες, οι ετοιμοθάνατοι του
AIDS. Υπάρχει ο κόσμος των
πάρτυ —πάρτυ γενεθλίων, πάρ-
τυ για νέες εκδόσεις βιβλίων,
πάρτυ για μετακομίσεις, πάρτυ
για προεμίρες θεατρικών έρ-
γων, αλλά και για την τελευ-
ταία παράσταση—, ο κόσμος
του περιθωρίου, των μετανα-
στών, των ψυχασθενών, των το-
ξικομανών, των καταθλιπτι-
κών.

Οι αναφορές σε πρόσωπα του
θεάματος (**Μέρυλιν Μονρόε**,

Μαντόνα, **Γκρέης Κέλι**, **Μπο-
μπ Ντύλαν**, **Μάικλ Τζάκσον**),
συγγραφέων (**Νόρμαν Μέη-
λερ**, **Σολ Μπέλουου**), φιλοσό-
φων (**Καρλ Μαρξ**), ταινιών και
βιβλίων (*Ο γέρος και η θάλασ-
σα*, *Η βασίλισσα της Αφρικής*),
εταιρειών και καταναλωτικών
αγαθών (**Τζένεραλ Μότορς**,
Μοντατόρι, **Πόρσε**, **Ρόλεξ**, **Φε-
ράρι**, **Μάρλμπορο**, **Καρτιέ**) εί-
ναι συχνές. Ο συγγραφέας επι-
διώκει να καταδείξει τη δύνα-
μη αυτών των ονομάτων στη
συνείδηση των αμερικανών
καταναλωτών, οι οποίοι στην
πραγματικότητα γίνονται δέ-
σμοί τους.

Πρόκειται για μια τοιχογρα-
φία του *Μανχάτταν*, κυρίως
της περιοχής από την 72η οδό
έως το Μπάτερι Παρκ.

Στο τέλος του βιβλίου αποκα-
λύπτεται η οδυνηρή πραγματι-
κότητα, η οποία κρύβεται έντε-
χνα κάτω από τη λάμψη και τα
ψιμύθια. Οι δύο ήρωες, ύστερα
από περιπέτειες που θέτουν σε
δοκιμασία ακόμα και την ίδια
την υπόστασή τους, ξαναβρί-
σκουν τη χαμένη τους αθωότη-
τα, κι έχοντας πλέον εξοικειω-
θεί με την ήττα ατενίζουν με
συγκρατημένη αισιοδοξία το
μέλλον — το μέλλον το δικό τους
και των παιδιών που ίσως γεν-
νηθούν.

Το *Μανχάτταν*, σύμφωνα με
τη Σώτη Τριανταφύλλου, είναι
ένα μυθιστόρημα που δείχνει τι
σημαίνει να ζεις στη Δύση στο
τέλος του εικοστού αιώνα, τι
σημαίνει να ενηλικιώνεσαι
στις κεντρικές λεωφόρους του
κόσμου, την εποχή του επεξερ-
γαστή κειμένων.

Φίλιππος Φιλίππου

εναντίον του θανάτου,
παίζουμε μποξ με το
θάνατο».

Δε θα ήθελα να
επιμείνω πολύ σ' ένα
βιβλίο που μιλά για
κατάρεις. Όμως, είναι
τόσο καλοφτιαγμένο
και, εδώ που τα λέμε,
τόσο... χρήσιμο! Τα
Γυρισμένα Λόγια με
εισαγωγικό κείμενο και
καταρολόγιο του **Κώστα
Καφαντάρη** είναι ένα
βιβλίο για κάθε κακό κι
ανάποδο μυαλό: «Να
όψεσαι», «Να μη
σώσεις», «Να σε
βαρέσει η μαύλη
στάλα», «Να μη σε
θελήσει το ποκάμισο»
και άλλα πολλά και
ακόμη χειρότερα...

«**Ευτυχισμένα γενέθλια:**
Εύθρυπτο όσο το
βλέμμα μιας γυναίκας /
Που ποτέ δεν έγινε
μητέρα / Πάνω σ' ένα
ζευγάρι σχολικά
υποδήματα / Αλλά
λιγότερο απαλό από
εκείνης / Την εκστατική
αντοχή / Πέρασε από τις
χαραμάδες του ισογείου
/ Το πρωινό της
τελευταίας Κυριακής. //
Κάτι αγγελικό, κάτι
φίνο, / Κάτι από βέβαιη
αγάπη κρυφή, / Έσβησε
τα κεριά / Και με
πνεύμα τρυφερής
οικονομίας / Βοήθησε
να σηκωθούν απ' τις
κρυψώνες τους / Μια
μια οι μυρωδιές της
κηδείας, / Το βρασμένο
σιτάρι, η ζάχαρη / Και
τα καινούρια τα ρούχα
του μωρού. (...):

Δήμητρα Χ.

Χριστοδούλου, *Το
κυπαρίσσι των
εργατικών* (εκδ.
Καστανιώτη, 1995).

ο χαρτοκόπτης

Οι γάτες και οι σκύλοι

ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ πιο διαφωτιστικές, για την ανθρώπινη ιδιοσυγκρασία, διακρίσεις είναι, νομίζω, ανάμεσα σε γατόφιλους και σκυλόφιλους. Οι δεύτεροι επαινούν την πίστη των ζώων τους, την αφοσίωση, την ανταπόδοση των φροντίδων με χαρούλες, κι αυτό το υγρό βλέμμα υποταγής και ευγνωμοσύνης. Ο σκύλος είναι ο «καλύτερος φίλος του ανθρώπου» – καλύτερος, εννοείται, κι απ' τον ίδιο τον άνθρωπο. Δεν θα σε προδώσει ποτέ, θα σ' ακολουθήσει παντού χωρίς να δυσανασχετήσει, θα κάνει πάντα ό,τι πει ο αφέντης του. Ο σκύλος είναι "φίλος" του ανθρώπου, όμως ο άνθρωπος είναι "αφέντης" του σκύλου· περίεργη φιλία. Αλλά μια σχέση όπου ο ένας έχει μονίμως το πάνω χέρι, δεν είναι βέβαια σχέση φιλίας.

ΕΙΝΑΙ ΣΧΕΣΗ δειλίας, λένε οι γατόφιλοι. Δειλίας να αντιμετωπίσεις μian αυτόνομη προσωπικότητα, με δικές της απαιτήσεις και πρωτοβουλίες. Το βλέμμα του σκύλου το βρίσκουν "δουλικό", την αφοσίωσή του, "εξάρτηση". Αντίθετα, η γάτα μπορεί να ζητήσει χάδια και τροφή, και σε αντάλλαγμα να τέρψει τον άνθρωπο με το ερωτικό της γουργούρισμα, την "θηλυκότατη", ασχέτως φύλου, μορφή της – αλλά μόλις ικανοποιηθούν οι επιθυμίες της, έχει φύγει. Τα μάτια της είναι απο παγερά έως τσαχπίνικα· όταν δεν σε χρειάζεται, μπορεί και να κάνει πως δεν σ' αναγνωρίζει.

ΈΝΑΣ ΑΔΕΣΠΟΤΟΣ σκύλος είναι ή εξαγριωμένος ή ταλαίπωρος. Πάντως, δυστυχής. Μια αδέσποτη γάτα είναι απλώς ελεύθερη: αντάρτισσα κι αρχόντισσα. Αλλά και με μια γάτα που την θεωρείς "δικιά σου" (όπως και μ' έναν άνθρωπο) μπορεί να παίξεις – και να χάσεις. Μ' έναν σκύλο, είσαι πάντα κερδισμένος. Γι' αυτό και οι σκυλόφιλοι ισχυρίζονται πως οι γάτες είναι αχάριστα ζώα, που εκμεταλλεύονται τον άνθρωπο. Έλα όμως που οι γατόφιλοι επιμένουν να απολαμβάνουν την συντροφιά τους, κι αυτό το μίγμα περηφάνειας και αισθησιασμού. Ίσως εκτιμούν το διαρκές παιχνίδι της έλξης μεταξύ δυο ανεξάρτητων προσώπων, περισσότερο από την σιγουριά ενός άβουλου ακόλουθου.

ΠΙΘΑΝΩΣ ΓΙ' ΑΥΤΟ βλέπουμε συχνά, αυτούς που θεωρητικά θα ανήκαν στους εραστές των εξημερωμένων αιλουροειδών, να γοητεύονται πιο πολύ από το ακόμα μεγαλύτερο ρίσκο (και την εντονότερη απόλαυση) των σχέσεων μεταξύ ανθρώπων. Και σ' αυτές ν' αφιερώνουν τον χρόνο τους, αποκλειστικά. Ελπίζοντας να μην κουραστούν ποτέ, παρά τις κατά καιρούς απογοητεύσεις – αναπόφευκτο αντίβαρο των στιγμών της πιο βαθιάς επικοινωνίας.

κυκλοφορούν

ΤΖΑΙΗ ΜΑΚΙΝΕΡΝΙ

ΜΑΝΧΑΤΤΑΝ

Τριάντα και κάτι στο Μανχάτταν: η ιστορία μιας ανταπάτης και μιας πτώσης, οι πολλαπλές εκδοχές της απώλειας, ένα βιβλίο που φαίνεται ν' απαντάει στην υπέρλαμπρη δεκαετία του '80: η λάμψη χάνεται κι οι ήρωες εκπίπτουν.

(Σ. Τριανταφύλλου)

ΛΕΟ ΠΕΡΟΥΤΣ

**ΝΥΧΤΕΣ ΚΑΤΩ
ΑΠΟ ΤΗΝ
ΠΕΤΡΙΝΗ ΓΕΦΥΡΑ**

«Ο Περούτς όφειλε ανέκαθεν την αναγνώρισή του στο ότι είχε συνείδηση της αρχέγονης αποστολής του μυθιστοριογράφου: να διηγείται ιστορίες»

(Fr. Torberg)

ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΦΡΑΝΚ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΝΥΧΤΑ

Ένα γρήγορο μυθιστόρημα που κινείται σαν μια κάμερα, περιγράφοντας χώρους που τέμνονται – το θέατρο, τη φωτογραφία, τις εφημερίδες, τον κινηματογράφο – κι ανθρώπους που συγκλίνουν κι αποξενώνονται.

ΝΤΑΙΗΒΙΝΤ ΛΟΤΖ

ΑΛΛΑΖΟΝΤΑΣ ΘΕΣΕΙΣ

Η αντιπαράθεση της απελευθερωμένης ακαδημαϊκής ζωής στη Καλιφόρνια με την οπισθοδρομική συντηρητικότητα της Αγγλίας, την εποχή των φοιτητικών εξεγέρσεων του '68. Γνώση και χιούμορ, σοβαρότητα και παρωδία συνεργούν στο να μας δώσουν ένα ευχάριστο όσο και πολυσχιδές κείμενο.

(Δ. Τζιόβας)

ΧΑΪΝΡΙΧ ΜΠΕΛΛ

ΑΣΦΥΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

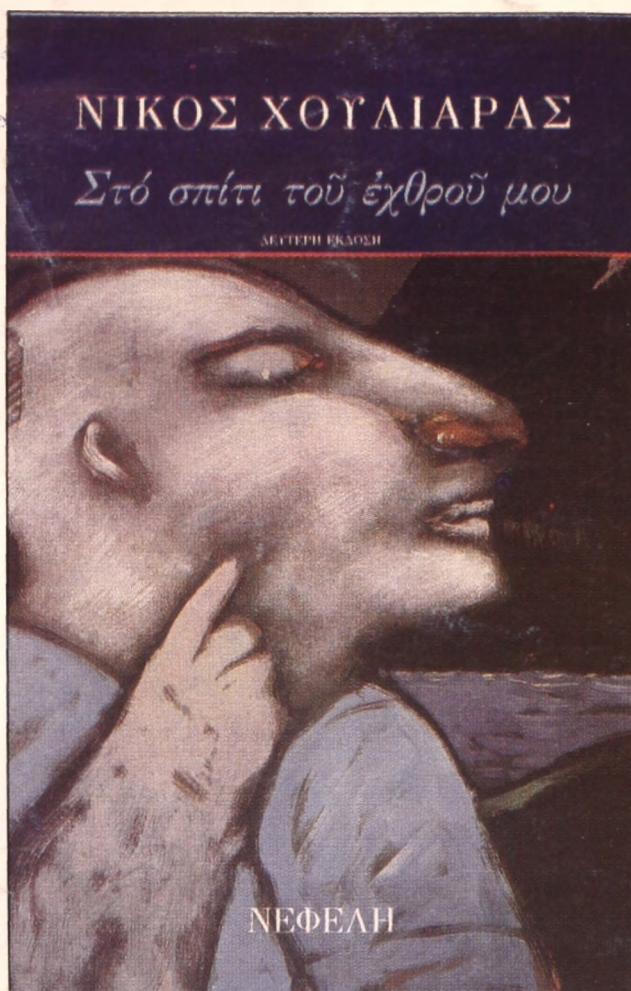

Μια κριτική και ανθρώπινη ματιά στη γερμανική κοινωνία όταν βρέθηκε αντιμέτωπη με το φαινόμενο της τρομοκρατίας. Τι τον εκπλήσσει περισσότερο στη ζωή, ρωτά ο κεντρικός ήρωας του βιβλίου τον οδηγό του: *Η υπομονή των φτωχών, θ' απαντήσει αυτός.*

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ ΜΟΥ

(Μυθιστόρημα)

Στό νέο του μυθιστόρημα ο ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ, μέ την έντονα προσωπική του γλώσσα, την άμεση γεμάτη πίκρα και τρυφερότητα γραφή του, μᾶς δίνει μιά σπαρακτική μαρτυρία τῆς σύγχρονης ζωῆς.

Ἐπίσης κυκλοφοροῦν

ΟΙ ΖΩΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΝΥΧΤΕΡΙΝΟΥ ΧΑΡΤΗ (Ἄλμπουμ)

Ο ΛΟΥΣΙΑΣ (Μυθιστόρημα)

ΖΩΗ, ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΦΟΡΑ (Μυθιστόρημα)

ΣΑΡΑΝΤΑ ΣΧΕΔΙΑ (Ἄλμπουμ)

ΤΟ ΑΛΛΟ ΜΙΣΟ (Διηγήματα)

ΜΠΑΚΑΚΟΚ (Διηγήματα)

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑ ΜΕ ΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ

(Ποιήματα καί ζωγραφική)

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΡΥ ΧΕΙΜΩΝΑ (Νουβέλα)

Η ΜΕΣΑ ΒΡΟΧΗ (Διηγήματα)

ΟΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΥ (Ποιήματα καί ζωγραφική)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...προωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 3607744